

วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม JOURNAL OF SOCIAL WORK AND SOCIAL ADMINISTRATION

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
FACULTY OF SOCIAL ADMINISTRATION THAMMASAT UNIVERSITY

ปีที่ 32 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567 | VOL.32 NO.2 (JULY-DECEMBER) 2024

วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม ปีที่ 32 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

ISSN 3027-8880 (PRINT)
ISSN 3027-8899 (ONLINE)

วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีที่ 32 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2567

ISSN 3027-8880 (Print)

ISSN 3027-8899 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม เป็นวารสารทางวิชาการของ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ ด้าน สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม ตลอดจนวิทยาการทางด้านการบริหารสังคม การพัฒนา ชุมชน การศึกษา และการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งเป็นการส่งเสริมองค์ความรู้ในแนวสหศาสตร์ นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับคณาจารย์ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานทางด้านสังคม สงเคราะห์และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักศึกษาในการนำเสนอผลงานทางวิชาการ อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าในศาสตร์สังคมสงเคราะห์ และสวัสดิการสังคมต่อไป

กำหนดการออกวารสาร

ปีละ 2 เล่ม เดือนมกราคม-มิถุนายน และ เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

คณะที่ปรึกษาวารสาร

1. คณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	ที่ปรึกษาวารสาร
2. ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	ที่ปรึกษาวารสาร
3. ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร	ที่ปรึกษาวารสาร
4. ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พวงงาม	ที่ปรึกษาวารสาร
5. ศาสตราจารย์ ดร.กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดูลย์	ที่ปรึกษาวารสาร
6. ศาสตราจารย์ ดร.นฤมล นิราทร	ที่ปรึกษาวารสาร
7. รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา สังขวรรณ	ที่ปรึกษาวารสาร
8. รองศาสตราจารย์อภิญญา เวชยชัย	ที่ปรึกษาวารสาร
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญมณี บุณณกานนท์	ที่ปรึกษาวารสาร

บรรณาธิการ (Editor-in-Chief)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญยา รุจิเสถียรทรัพย์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial Assistant)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาตี ลิ้มสกุล คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. ศาสตราจารย์ ดร.ทวี เชื้อสุวรรณทวี	วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
3. รองศาสตราจารย์เล็ก สมบัติ	นักวิชาการอิสระ
4. รองศาสตราจารย์สุรางค์รัตน์ วศินารมณ	นักวิชาการอิสระ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
7. รองศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
8. รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรนาชู	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพรรณ นฤภัทร	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปุณิกา อภิรักษ์ไกรศรี	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

11. Professor Dr. Yang Peishan

Department of Social Work,
National Taiwan University

12. Professor Dr. Bob Doherty

School for Business and Society,
University of York

13. Dr. Amber Mckinley

Australian Graduate School of Policing and
Security, Charles Sturt University

14. Dr. Kevin Tan

National University of Singapore

ฝ่ายตรวจภาษาต่างประเทศ

1.อาจารย์ ดร.วัชร เพชรดิน

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.อาจารย์ ดร.นลินี นกิตติพา เชื้อคำฟู

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3. Dr. Gwyn Peredur Evans

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ฝ่ายจัดการและประสานงาน

นางสาวพิมพ์ผกา งอกลาภ

นางสาวสุวีร์ ปิ่นเจริญ

นางสาวสุธิมา วุฒิการ

ว่าที่ร้อยตรีอิทธิวัตร เภาศรี

นางสาวอรอนงค์ บุษราคัม

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคมฉบับนี้ เป็นการนำเสนอบทความจำนวน 10 เรื่อง ดังนี้ 1) Post-Development Values in Alternative Agriculture-Based Community Development: The Case Studies of 3 Alternative Agriculture Communities in Srisaket Province 2) Community Forest Management for Community Well-being Following Sustainable Development Guidelines: A Case Study of Ban Khuan Yung, Khun Thale Sub-district, Mueang Surat Thani District, Surat Thani Province 3) Critical Policy Analysis of Health Social Work Practices: Lessons Learned from the COVID-19, Thailand 4) A Critical Analysis of the Literature on the Internationalisation of Thai Higher Education: A Call for a Counter-Narrative 5) การเสริมพลังอำนาจในงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน 6) ความไม่มั่นคงในสภาวะสมัยใหม่สู่การเรียนรู้ความหมายในชีวิตผ่านการตาย 7) การศึกษาผลของโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม: ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา 8) การพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 9) การเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ 10) การสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่กับผลต่อกระทบต่อโครงสร้างทางการเมืองและสังคม กรณีศึกษาการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทยและประเทศจีน รวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) “The End of Social Work: A Defense of the Social Worker in Times of Transformation”

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าทางวิชาการต่อผู้สนใจศึกษาค้นคว้า ในนามของกองบรรณาธิการวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคมขอขอบคุณ เจ้าของบทความและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์ของบทความ หากผู้อ่านท่านใดมีข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงวารสาร ทางกองบรรณาธิการยินดีรับฟังความคิดเห็นและพร้อมนำไปพิจารณาเพื่อพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา รุจิเสถียรทรัพย์

บรรณาธิการ

tanyaruji@yahoo.com

ความคิดเห็นในบทความและงานเขียนซึ่งตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้เขียนแต่ละท่านโดยอิสระ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป หากท่านใดประสงค์จะนำบทความหรืองานเขียนในวารสารเล่มนี้ไปตีพิมพ์เผยแพร่ จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เป็นวารสารที่**ผ่านการรับรองคุณภาพ**โดย TCI จัดอยู่ในกลุ่มที่ 1

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 โทร. 0-2696-5512 โทรสาร 0-2696-5513

□ บทบรรณาธิการ

Post-Development Values in Alternative Agriculture-Based Community Development: The Case Studies of 3 Alternative Agriculture Communities in Srisaket Province <i>Thita Orn-in</i>	1
Community Forest Management for Community Well-being Following Sustainable Development Guidelines: A Case Study of Ban Khuan Yung, Khun Thale Sub-district, Mueang Surat Thani District, Surat Thani Province <i>Pratumtip Thongcharoen</i> <i>Pichetwut Nillaor</i> <i>Watsana Boonsawang</i>	43
Critical Policy Analysis of Health Social Work Practices: Lessons Learned from the COVID-19, Thailand <i>Patcharin Sirasoonthorn</i> <i>Nutthanit Chamchueai</i>	86
A Critical Analysis of the Literature on the Internationalisation of Thai Higher Education: A Call for a Counter-Narrative <i>Gwyn Peredur Evans</i>	115
การเสริมพลังอำนาจในงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน เพื่อประภา ภัทรานุกรม	148

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ความไม่มั่นคงในสภาวะสมัยใหม่สู่การเรียนรู้ความหมายในชีวิต ผ่านการตาย ธัญญาภรณ์ จันทรวะช ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์	176
การศึกษาผลของโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้ สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม: ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา อังสุการ อะภูะวินทร์ มาตี ลิมสกุล	217
การพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง รุ่งนภา เทพภาพ นิฏมน รัตนะรัต	254
การเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ อุธินา สุระตะนัย วันชัย มีชาติ จุฑารัตน์ เอื้ออำนาจ	294
การสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่กับผลต่อกระทบต่อโครงสร้างทางการเมือง และสังคม กรณีศึกษาการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทยและ ประเทศจีน ติณณภาพ เตียวเจริญกิจ อุนิษา เลิศโตมรสกุล	323

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
☐ บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)	358
“The End of Social Work: A Defense of the Social Worker in Times of Transformation” รองศาสตราจารย์ ดร.สุพมา อรุณจิต	
☐ การเสนอบทความ	379
- หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ - ขั้นตอนการส่งบทความ - แบบฟอร์มเสนอบทความ - วิธีเขียนบทความ	
☐ จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ	387
☐ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายในสถาบัน	389
☐ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอกสถาบัน	390

ค่านิยมหลังการพัฒนาในการพัฒนาชุมชนโดยฐานเกษตรกรรมทางเลือก:
กรณีศึกษาชุมชนเกษตรกรรมทางเลือก 3 แห่งในจังหวัดศรีสะเกษ
Post-Development Values in Alternative Agriculture-Based Community
Development: The Case Studies of 3 Alternative Agriculture
Communities in Sisaket Province

Received 23 January 2024

ธิตา อ่อนอินทร์¹

Revised 16 April 2024

Thita Orn-in²

Accepted 24 April 2024

บทคัดย่อ

ในกระบวนการพัฒนาระดับโลก แนวคิดพหุนิยมแห่งการพัฒนา (Pluriverse) ได้แก่ ค่านิยมเกี่ยวกับความหลากหลาย ศักดิ์ศรีและการพึ่งพาตนเอง การเกื้อกูลตอบแทน ความเป็นสาธารณะ ความกลมเกลียวกับธรรมชาติ ความเรียบง่าย ความยุติธรรมเท่าเทียม สันติภาพ และบทบาททางเพศ ฯลฯ มีบทบาทที่สำคัญในการสำรวจทางเลือกทางพัฒนา เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกันอย่างหลากหลาย และเป็นการสลายกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์เป็นใหญ่และการเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังของการพัฒนาชุมชนที่ใช้วิธีการทางเกษตรเป็นหลัก และทำการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนพุทธศาสนาของศีระชะโศก ซึ่งมีการทำเกษตรธรรมชาติแบบพุทธ พื้นที่ที่สอง สมาคมคนทาม ขบวนการเคลื่อนไหวโดยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนราษีไศล และมีความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกับป่าทาม และบริษัทไร่ทองและกลุ่มเกษตรกรศรีสะเกษสร้างสรรค์ ที่เป็นองค์กรที่มีแนวคิดทางธุรกิจสังคม ซึ่งสนับสนุนเกษตรท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมทางการตลาดระดับโลก

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาการศึกษาการพัฒนาระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: thita.ornin@gmail.com

² Ph.D. Candidate in Programme of International Development Studies, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

จึงมีข้อเสนอว่าภายใต้กรอบพหุนิยมแห่งการพัฒนาในแง่ของการพัฒนาชุมชนว่า ค่านิยมดังกล่าวนี้จะเสริมสร้างพลังในการพัฒนาชุมชนให้รักษาอัตลักษณ์ทางเลือกของตน และทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ในบริบทกระแสหลัก พร้อมทั้งยังรักษาจิตภาพที่หลากหลายไว้ได้

บทความนี้สรุปว่า ถึงแม้ค่านิยมและความเชื่อที่คล้ายคลึงกันจะพบในชุมชนทางเลือกทั่วโลก แต่รายละเอียดการตีความขึ้นอยู่กับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม บทความนี้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ในทฤษฎีพหุนิยมในการพัฒนาชุมชนทางเลือก

คำสำคัญ: เกษตรกรรมทางเลือก, พหุนิยมแห่งการพัฒนา, ค่านิยมยุคหลังการพัฒนา

Abstract

In reaction to the global development paradigm, the concept of Pluriverse, as articulated by Escobar (2020), has played a pivotal role in exploring alternatives to development, aiming to foster a world that accommodates multiple worlding³ with the goals to facilitate various approaches to collective well-being, moving away from anthropocentric, linear growth within the modern capitalist development. This study seeks to understand the underlying values of alternative agriculture-based community development to realize their contribution towards Pluriversal worldings, by examining three communities in Srisaket Province, Northeast of Thailand.

³ Worlding: The term 'worlding' has emerged in the field of anthropology which defines active engagement of the world as a dynamic and interconnected entity rather than isolated departments. Worlding has an ontological connotation of the world-making process, which means that there maybe ontologically interaction and coexistence of other worlds (or reality). See more in Thinking-Feeling with the Earth (Escobar, 2019)

The study involves three distinct cases. Firstly, the Buddhist community of Srisa Asoke engages in natural farming guided by a stringent Buddhist moral code. Secondly, the Taam and People Association, a social movement comprises individuals whose wetland livelihoods are impacted by the Rasi Salai dam. Lastly, Raitong and SCFN Farmers, a social enterprise-oriented organization, that is dedicated to supporting smallholder organic farmers in participating in the global food market while adopting the principles of organic farming and fair-trade global standards.

This paper suggests that within the framework of Pluriversity in community development, practices and initiatives aligned with post-development and reformist values can empower communities to maintain their alternative identities, allowing communities to practically navigate within the mainstream context while holding onto diverse imaginaries. The post-development and reformist values discussed in this paper included for example inclusivity, prosperity and dignity, autonomy and self-reliance, solidarity and reciprocity, common ethics, oneness with nature, simplicity, justice, equity and non-hierarchy, rights, non-violence, the economy of care and gender.

The paper additionally argues that although similar values are found in alternative communities worldwide. The practical nuances of these values from Thailand differ from the Latin American context where Pluriverse was theorized. This article contributes to the making of the Pluriverse body of knowledge in alternative community development.

Keywords: Alternative agriculture, Development pluriverse, Post-development value

Introduction

Pluriverse was theorized to challenge the notion of a ‘one-world world of knowing, being and living’, by offering a philosophical observation on how the truth is constructed through different ontologies, which has been single-pointed in modern history based on modernism (Strathern, 2018). Pluriverse is theorized heavily based on the Latin American context with decolonial and indigenous philosophies that seek to embrace and celebrate the multiplicity of worldviews and cultural perspectives. Notable scholars and activists in Latin America, such as Arturo Escobar⁴ Aníbal Quijano⁵ and Walter D. Mignolo⁶, have contributed to the development of pluriversal thinking. The pluriverse theory represents a shift away from modernity, universalizing narratives, as well as a recognition of the importance of local, situated, and diverse perspectives in shaping our understanding of the world. And as a subsidiary element of pluriverse, post-development has been scholarly discussed and theorized to challenge the notion of mainstream development theory.

To bring this to the Thai development perspective, although decolonizing development may not be translated in a literal sense, the universalized developmentalism ideals and modernism rooted in Western colonialism (Dirlik, 2014) could be unraveled to embrace the multiplicity of alternatives. This research attempts to dialogue with Pluriverse theory by trying to understand post-development

⁴ Escobar, A. (2018). 3. Transition Discourses and the Politics of Relationality: Toward Designs for the Pluriverse. In *Constructing the Pluriverse* (pp. 63-89). Duke University Press.

⁵ Quijano, A. (2007). Coloniality and modernity/rationality. *Cultural studies*, 21(2-3), 168-178.

⁶ Mignolo, W. D. Ibid. Delinking: The rhetoric of modernity, the logic of coloniality and the grammar of de-coloniality. 449-514.

values as one aspect of pluriversal ontology through the study of post-development values found within 3 cases of alternative agriculture communities in Srisaket province, Thailand. Post-development values received scholarly attention as a response to the mainstream development values based on Western universalism, modern economic progress, capitalist market economy's surplus accumulation, modern state's bureaucracy, widen socio-economic gaps and inequality, resource extractivism and industrialization, secularization, privatization and individualization.

Three alternative agricultural communities in Srisaket province in the Northeast of Thailand demonstrated the diversity of the local-led alternative activities within a small geographic location. Srisaket was selected because of a high concentration and diversities of alternative agriculture movements as well as government promoted organic production. Case studies include Srisa Asoke Community -a Buddhist community that places food production at the heart of their community affairs towards self-reliance guided by a stringent Buddhist moral code; The Taam and People Association -an activist network that had struggled to keep their wetland livelihood from a detrimental dam ecology through exploring new means of sustainable livelihood. Raitong and SCFN Farmers -a local farmer network organized with the Raitong social enterprise to produce fair-trade and export-standard organic rice. Such diversity within such a small geographical location as Srisa Ket province has inspired this research to dissect different imaginaries by studying the values found within their initiatives.

The objective of this research is to identify the traits within the case studies that suggest post-development values as a critical notion toward the current mainstream development found within concepts or initiatives that are attributive to the Pluriverse. This section attempts to provide an analysis of ‘What are the post-development values found within the case studies, and how they can be discussed in terms of manifesting Pluriversality in the context of Thailand's agriculture-based alternative development?’.

Conceptual Framework

This study focuses on understanding one element of the pluriversal ontology through the study of ‘values’. Within this literature of transition discourses (Escobar, 2018), the values are at the core of post-development ideals. General elements of pluriverse theory suggest concepts such as diversity of knowledge, decolonization, alternative modernities, ecological wisdom, and intersectionality (Escobar, 2020). However, values are the underlying driving force that guides the imaginaries of those concepts. This research paid attention to the exploration of fundamental level of values whereby social norms and concrete observable behaviors are embedded, as forward-thinking into a transitional future entails ideal that could be abstract. (Jones, 1994; Hansson, 2001)

The list below summarizes the post-development values identified by Demaria and Kothari (2017, p. 29) which inspires as a referenced framework in finding the post-development values in the three areas of the study.

● Diversity and Pluriversality ● Autonomy and Self-reliance ● Solidarity and Reciprocity ● Common and Collective Ethics ● Oneness with/Right of Nature ● Interdependence ● Simplicity and Enoughness	● Inclusiveness and Dignity ● Justice and Equity ● Non-Hierarchy ● Dignity of Labor ● Rights and Responsibilities ● Ecological Sustainability ● Non-violence and Peace
--	--

This study applies the identified post-development values as framework to examine empirical reality within the scope of Srisaket Province, in the Northeast of Thailand. Although this data may not represent a wider context of Thailand or the whole of South East Asia, a fraction of reality can be illustrated here.

Literature Review

The literature review summarized pluriverse as the theory that provides analytical lens to how each diverse case study in this research manifests alternative realities. It also drew on the theory of social values, as well as the transformative and reformative degrees of the values based on the post-development framework. Additionally, it also provides the overview of alternative agriculture as a dominant context of the cases’ community development. These sets of literature provide the foundation for further analysis.

1. Pluriverse as an Alternative to Development

Pluriverse was consolidated by many scholars to challenge the notion of ‘one-world world’, by offering a philosophical observation on how the truth is constructed through knowledge which has been

single-pointed in modern history based on modernism (Escobar, 2011; Rekhviashvili, 2021; Querejazu, 2016; Demaria & Kothari, 2017; Kothari et al., 2019). But in fact, the means toward truth can take different ‘viewpoint’ leading towards on its own epistemology (Reiter, 2018). In the assumption of many worlds, it invited a reconsideration on the positions of knowledge which acquired through epistemology from many worlds cannot be comparable or compatible with one another as they are contained in different domains. Nevertheless, it is natural that many worlds exist in their own domains, but at the same time partially connect. Strathern (2018, pp. 23-52) resituated those particular worldings by the divergence of knowledge. A status of objects or occurrence in one setting would always comprise of itself and the unknown else at the same time, called existential indeterminacy. And the borderline of the collision or friction between multiple worlds creates Pluriversal politics (Escobar, 2018).

A set of literatures especially in Anthropology sees the worldings in human and non-human relation, and that constructions of understanding towards the world around human-being have been based on the capability of human’s rationalization and available senses (Haraway, 2016). Thus, Pluriversality has been expanded to try to understand co-existence between human and non-human (nature, creatures, and materials) (Kitirianglarp, 2021). This article will place major focus on the worldings between the human relationship with their communities and the environment.

Escobar (2022) framed pluriverse through alternative to development in the context of Latin America, whereby indigenous knowledge and development paths collide with modernity. Pluriverse then is a call for an ontological shift from the modern,

universal and dualist worlding to multiple worldings where the transition to this alternative is at the root of questioning modernist system. Escobar (2020) pointed out that pluriversal politic is more politics of modernity than a leftist politic. Pluralism is a key contribution to a genuine, cultural-sensitive, and prolonged transition to sustainability. As heavily theorized from the Latin American epistemology of the alternative to development, core post-development values identified include decolonization, relocalization of economic activities, recommunalization, depatriarchalization. The aforementioned values may become differently interpreted in different socio-cultural context, such as in this study context of Thailand.

Garcia-Arias and Schöneberg (2021) see pluriverse as hope of ontological reorientation toward alternatives to the uniformed world of the patriarchy, neo-colonialist capitalism, extractive development. And for that it entails de-growth in the economies in the global north and post-development that calls for abandonment of development in the global south. To them, the pluriverse narrative is based on the highlight of cultural and discursive position as well as the idea of cultural relativism. And hence, it has been argued for degrees of romanticising poverty. It was argued that despite the claim of being anti-capitalist ideology, pluriverse does not address the central aspects of exploitation inherent in the capitalist system such as the labour-capital relation, and the means of production, unjust global supply, and production. It is doing so by highlighting an idealized cultural and traditional societies and opting the internal tension and contradiction. Pluriverse is also critiqued for imposing a universality of the pluriverse and disregarding the sets of realist values that refuse to partake in this worlding.

2. Colonialism and Developmentalism

Colonialism and Developmentalism are two intertwined concepts contributing to the framing of this research. Often when colonial power exploited the resources of their colonies, it left the colonial economies underdeveloped and caused inequalities. Developmentalism emerged as a response to these colonial legacies, seeking state-led industrialization and centralized economic planning (Grosfoguel, 2000). Colonialism created a global economic unequal relation between colonizers (the core), and the colonies (peripheries). This dependency posits that former colonies remain economically dependent and hinder the true ability for development (Wallerstein, 2005). In the selected case studies in Thailand, although not colonized, the legacy of colonialism and developmentalism impose onto the culture and economy through globalization left an impact on the mainstream economic development.

3. Theory on Values

In understanding social values, a differentiation between social values norms is firstly clarified. In the general field of sociology, social values are abstract and broad ideas about what societies believe to be good, right, important, and desirable, which represent the belief and principles that guide behaviour or decision making. Whereas social norms are specific in certain settings for accepted behaviours. (Hansson, 2001; Jones, 1994) In other words, values are the imagined benchmarks and norms are stages of existing behaviours. Stern et al. (1999) proposed on theoretical work mentioned the value-belief-norm that, individuals who accept a movement's basic values, believe that values objects are threatened,

and believe that their actions can help restore those values through experience and obligation (personal norm).

4. The Rise of Community and Alternative Agriculture

In the realm of alternative development discourse in Thailand, it is crucial to incorporate the concept of 'Community Culture,' as it serves as the influencing factor for various alternative schools. The connection between community and development in Thailand emerged in the 1950s when development workers (NGOs) collaborated with local villagers to define the role of community in development (Rigg, 1994, pp. 123-135). And one notable milestone was the establishment of the National Economic and Social Development Board in 1959 where community development as a strategy for rural development and poverty alleviation gained momentum in the 1960s (Shigetomi, 2006). This idea became a key political concept in the 1990s, marked by significant events like the formulation of the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) by King Rama 9, the establishment of the rural doctor's club, and the founding of the Local Development Institute (LDI) by Dr. Prawet Wasi—a prominent figure in Thai rural and community development. (Unno, A., 2004) Concurrently, this concept was initially integrated into the Thai constitution (1997) through the notion of 'community culture,' where policies and strategic documents were introduced to address political objectives stemming from the initial call for civil rights (Shigetomi, 2013, pp. 4-5) , and carried on until the current constitution in 2007. It evolved into a school of thought and a political discourse that idealizes villages as the essence of Thainess (Winichakul, 2008, pp. 575-591). However, the discourse on community culture faces similar criticisms as other utopian ideologies, such as overlooking the influence of neoliberalism and globalized forces.

In the agricultural and food sector, numerous active movements have emerged to advocate for alternative food and agricultural systems as a response to the drawbacks of advanced agri-food industrialization. Mainstream agribusiness practices in Thailand have traditionally adhered to the principles of efficiency and growth, leading to the widespread adoption of large-scale and contract farming, monoculture, pesticide use, genetic engineering, land-grabbing, and market monopolies, among other practices (Lienchamroon & Yaimuang, 2011).

The introduction of alternative agriculture in Thailand was a response to concerns related to the adverse impacts of chemical agriculture on farmers' health, mounting debts due to inputs, and fluctuations in crop prices for cash crops. Originating as a farmers' movement, it took to the streets and garnered support from civil society organizations (CSOs). In the initial stages, when chemical agriculture practices were gaining ground, various concepts of alternative agriculture emerged within the framework of rural development. These included the integrated agriculture school, political economy rural development school, socio-cultural school, appropriate technology school, Buddhist spiritual school, and organic agriculture inspired by overseas models. All these approaches shared common characteristics, emphasizing alternatives to chemical inputs, challenging market monopolies, and advocating against monoculture. (Unno, A., 2004)

The diverse rural development schools introduced by development workers coexisted and faced ongoing contestation before the institutionalization of the Sufficiency Economy Philosophy which was integrated in the National Economic and Social development plan in 1999.

In summary, post-development values are the basis of post-development era whereby mainstream state-led industrialization influenced by globalized developmentalism rooted in colonialism, has been challenged. In parallel to the mainstream industrialization in agriculture in rural settings, attempts to conserve community practices, resources and cultures has been taken place in different contexts in Thailand in the past through concepts of rural development, community culture and alternative agriculture. However, streams of alternative development have shed the light on the patterns and underlying concepts of alternative development in agriculture over the years. And recently, sustainability agenda led by the United Nation's advocacy has been strong. In this paper, post-development values derived from post-development agenda are depicted and discussed in the study context. There have been ample alternative agricultural development related literatures, but little is known about alternatives through the lens of post-development and its values. This paper brought in new perspectives to Thai academia on the values being practiced in alternative agriculture in Thailand in line with post-development values.

Instruments and Methods

The research employed a mix of social science qualitative methods for data collection using key informant in-depth interviews with altogether 21 community leaders (9) and members (12). Participatory observation (PO) was used in order to verify the interview information, and to observe the practices taken place in action to find correlation with identified post-development values. And document reviews mainly research, news and webpage articles, as well as academic studies on the case studies have been used. The author spent 2 weeks

per each case study to conduct interviews, observe, gain insight, and have a first-hand experience of the movement from people's interaction. The data was recorded, transcribed and a process of coding, categorizing, and theming was put in place to draw evidence from statements and observations indicating the case's underlying values in reference with Kothari et al. (2019) list of envisioned values.

Ethical Statement

The data collection for this journal article is a part of Ph.D. thesis data collection process which was approved by Chulalongkorn University Institutional Review Board (IRB) on 14 February 2022 through the expedited review process, allowing 12 months of rightful data collection in the field. To ensure the protection of rights and welfare of human research subject, the interviews received signed approval and consent to record and disclose information for the purpose of this study only. All of the interviewees gave consent to disclose their names and photos for the purpose of this research only. All interviewees had full right for their privacy and thereby could remove any piece of information off record.

Results

The table below summarizes the findings of the post-development values from the 3 case studies. The finding framework was inspired from Kothari et al. (2019, p. 29) who envisage pluriversal pathways based on the following post-development values. The post-development values below are found to be in all of the case studies to a varying degree, but highlighted evidence of each case associated with each value would be examined. It is to be concluded that the following post-development values are found

within the case studies suggesting pluriversal imaginaries, and in each case the values with advance degree of evidence will be highlighted, also indicative of different nuances of each case that are different from others.

It was found that values such as diversity and pluriversality, solidarity and reciprocity, common and collective ethics, and interdependence as indicated in Bold are fundamentally present as across all cases. In addition, 2 values namely prosperity and care are identified from the case studies and added to the list is indicated in Italic.

The finding also suggests that while post-development values identified by Kothari (2017) exist in the context of the Thai case studies, they are found to be nuanced and interpreted in the specific socio-economic and cultural contexts of Thailand. The data collected supported the importance of these values to the cases as agriculture-based alternative development movements, and the societies they envisioned.

● Diversity and Pluriversality ● Autonomy and Self-reliance ● Solidarity and Reciprocity ● Common and Collective Ethics ● Oneness with/Right of Nature ● Interdependence ● Simplicity and Enoughness ● <i>Prosperity</i>	● Inclusiveness and Dignity ● Justice and Equity ● Equity and Non- Hierarchy ● Dignity ● Rights and Responsibilities ● Ecological Sustainability ● Non-violence and Peace ● <i>Care</i>
--	---

The following section describes post-development values identified from each case studies; Srisa Asoke, Taam and People Association, Raitong and SCFN Farmers, consecutively.

1. Srisa Asoke

The Srisa Asoke community has emerged as part of the broader Asoke community within Buddhism, with a focus on achieving self-sufficiency in terms of food and essential needs through agricultural practices, personal and spiritual development, and communal sharing of resources. The Asoke Community, known for its history of rebelling against mainstream Buddhism, responds to the consumerist shift in contemporary Thai Buddhism, as documented by Satha-Anand (1990). Some scholars, such as Jackson (2002), view the Asoke Community's Buddhist practices as a reaction to economic uncertainties following the Asian economic crisis and the commercialization of Buddhism, signaling a departure from conventional norms.

Actively promoting community communalism or common consumption system, the Asoke community gained a niche popularity from the late 1970s to the 1990s. The formation of the Asoke community network subsequently provided alternative models in various localities. These solutions aimed to address the challenges faced by the Thai public in debt during the Asian Economic crisis, emphasizing self-reliance and simplicity (Asoke Network, 2015; Essen, 2005; Mackenzie, 2007).

1.1 Post-Development Values

The post-development values to be discussed here are Non-Violence and Peace, Simplicity and Enoughness, Common and Collective Ethics, Decolonizing and Self-Reliance. In the context of Srisa Asoke Buddhism at the basis of the community's belief, the

values that tie to their socio-economic practices are directly from the Buddhist's virtues. Srisa Asoke's common consumption system⁷ is the exemplary practice based on communalism.

1.2 Non-Violence and Peace

The Srisa Asoke community, inspired by Buddhism, aligns with Schumacher's 'Small is Beautiful' (2011) concept and the 'Buddhist Economy,' especially in agriculture. In a Buddhist perspective, the meaning of work involves developing faculties, fostering collaboration, and providing essential goods. This approach advocates globally for practices attuned to the earth's rhythms, prioritizing wisdom, discernment, compassion, and utility over industry-driven demands. This summarizes the correlation between Srisa Asoke's Theravada Buddhist ideology and Schumacher's proposal on the Buddhist Economy. (Essen, 2009; Schumacher, 2011)

The core of natural, aggregated, and non-chemical agricultural practices lies in the keynote of non-violence and peace, as emphasized by King (2009). The first precept of Buddhist practitioners, abstaining from killing, underlies the vegetarianism debated among Buddhists. While non-Asoke Buddhists may believe they avoid killing animals directly, the broader food value chain involves killing in the production of animal-based products, which explains Srisa Asoke's vegetarianism and natural and chemical free farming (Stewart, 2014). This underscores the emphasis on vegetation in natural and aggregated agriculture, aligning with non-violence principles to prevent harm to the earth and ecosystems, promoting human well-being. The simplicity of this approach not only ensures non-chemical farming, but also supports aggregated practices,

⁷ Translation in Thai: สาธารณะโภคี

fostering diverse produce for self-sustenance instead of relying on industrial cash crops.

1.3 Simplicity and Enoughness: Srisa Asoke's Frugality

Srisa Asoke's frugality serves not only as a response to unnecessary materialism but also as a reaction to the commercialization of Buddhism in Thailand. While the country predominantly follows Theravada Buddhism, it is argued that Thai Buddhism is a blend of adjusted Theravada, Brahma, and indigenous animism, referred to as the 'Thai religion' within a capitalist society. This has led to the commercialization of temples and practices not originally inherent to Theravada Buddhism. Asoke monks strictly adhere to 227 precepts, including abstaining from money and luxury. Despite changes in Thai society's Theravada Buddhism, the Asoke community aims to revive traditional practices. They maintain a discrete approach to matters concerning monks and laypeople, allowing monks to pursue spiritual goals while supporting laypeople's righteous endeavors (Essen, 2005).

This cultural context has influenced communalism within the Asoke community, emphasizing abstinence from material wealth. Members contribute labor and receive shared meals, goods, clothing, housing, and medicine. The uniform of ordinariness, a blue self-died dress, represents this communal ethic.

In contrast to the self-interest-driven capitalist system, Asoke communities oppose the current by promoting a communal ethos that challenges the mainstream focus on self-interest. (Essen, 2010). This stands in contrast to Adam Smith's economic theory, which argues that self-interest fuels capitalism's success. Asoke communities limit external interactions to preserve their righteous ideals, a practice that may label them as non-

mainstream and, from an outsider's perspective, potentially as a cult.

1.4 Common and Collective Ethics: Boonniyom as a Merit-Based Economy

In the Asoke community, the 'Boonniyom' economic system, opposing capitalism, redefines 'Boon' or merit as the capability to detach from worldly desires rather than mere blessings (Siriraksopon Bundit, 2016). In the community market system, money is not the only currency here, but labor could be volunteered by management staff, so that products' price maybe kept low. The Buddhist economy emphasizes the need to overcome individual egocentrism, suggesting that collective tasks facilitate the detachment of the self and initiate individual purification (Schumacher, 2011) and hence merit is the currency.

Asoke Buddhism's 'common consumption' differs from communism, as it internalizes religious principles for spiritual merit, detachment, enlightenment, joy, and compassion. This internalized system contrasts with the external controls and punishment associated with historical communism. A Srisa Asoke teacher clarified that Asoke's communalism relied on common social norms guided by the invisible hands of Karma, whereas communism relied on external control and punishment. The internalized ethics of Asoke's system aligns with the concept of governmentality, where power and control operate through religious virtues, driving a non-capitalist accumulation economy (Ghatak & Abel, 2013; Puett, 2013).

1.5 Decolonizing the Developmentalism Mindset and Self-Reliance

Srisa Asoke rejects globalization in terms of developmentalism while selectively engaging with international communities that share similar social goals. Although the concept around decolonializing was not mentioned during the interviews, communities frequently mentioned breaking free from globalized developmentalism to uphold communal and religious values. Despite technological engagement with like-minded international communities, the Asoke community opposes participating in the global market, emphasizing the importance of economic activities within the community for self-reliance through well-organized chemical free agriculture. (Community Leader, Interview, November 2021)

Globalized development is strongly condemned within Asoke communities, particularly fast-paced and unsustainable development that degrades local identity and religious virtues. However, the community selectively welcomes aspects of globalization, such as the exchange of ideas and practices with ecovillages worldwide. The following quote was from the spiritual leader of the community:

Development to me means to make things better. But nowadays we are looking more into the perspective of material, technological, and scientific development. Not to say that it is not a good thing, but a more important development aspect is our mind and soul. If humans only make progress in terms of things, we become attached to and enslaved by things. We become selfish and start polluting the environment ... The more the materialism grows, the more morality degenerates.

Development workers must know that material development is more crucial than moral development. (Interview, November 2021)

Srisa Asoke denied developmentalism by consistently criticized for its downsides and the deterioration of virtues. Political figures and entities associated with liberal development, economic progress, and technological advancement, such as “Thaksin Shinawatra” and “America” and “The West”, are condemned topics (as evidenced during the Participatory Observation). The community sets clear boundaries to align itself with common values, maintaining its identity through practices like communal agriculture and holistic health and agriculture reasoning (Rakprachathai, 2021).

Srisa decolonializing mindset is not anti-government or anarchistic but is centered on breaking free from developmentalism, capitalist accumulation, and rapid self-interest-driven economic progress. It is demonstrated through upholding communal and religious values and setting boundaries to preserve their practices and knowledge systems.

2. The Taam and People Association

The Taam and People Association was formed as the result of the Rasi Salai dam movement for the destroyed wetland and local people’s deprived livelihood from the dam’s impact since 1992. The movement was mobilized with assistance from development workers and NGOs who equipped the communities with the right-based mindsets. In 2022, the association has office space at the dike of the Rasi Salai Dam, in Nong Kae Sub-district, Rasi Salai District. The Taam and People Association also gathered people living in the wetland forest on opposite sides in Surin and Roi Et provinces and formed a peasant movement under the

alliance of the Assembly of the Poor⁸. Although challenged by development, they were able to regenerate according to four factors: collective awareness and activism, the non-chemical and sustainable practice of agriculture, a collective effort of the green market, and the learning center. (Kantawong, 2017) The wetland forest known as ‘Taam’ supported the local people's lives by supplying food, firewood, wicker, and shelter. And the revisited local knowledge on wetland's livelihood called Taam-Mun agriculture has become the activism tool to combat against the dam impact which is symbolizing modern development.

2.1 Post-Development Values

The following values will be discussed in the case of the Taam and People Association: Justice and Equity, Solidarity and Reciprocity, Right and Responsibility, Economy of Care and Gender Role, Oneness with Nature. The values correspond to the group activism on two main fronts including struggle against the Rasi Salai dam as a symbolism for modern development demanding for the state's compensation, and the peasant struggle for the right to livelihood.

2.2 Justice and Equity

Originating from the Rasi Salai dam protest, the Taam and People Association has justice and equity as its core advocacies, focusing on two levels of struggle: dam development and agricultural-related peasant movements. The association recognizes the politicized nature of peasant movements, aligning with the

⁸ Assembly of the Poor (AOP) (Thai: สหประชาคนจน) is a non-governmental organization in Thailand that aims to assist those affected by development projects or industries. It is composed of urban and rural small-scale agriculture and manual laborers.

global alliance La Via Campesina, which champions small-scale sustainable agriculture for social justice and opposes corporate-driven practices.

The movement's alliance with La Via Campesina has evolved beyond organic agriculture, now emphasizing Food Sovereignty. This principle asserts people's right to healthy, culturally appropriate and sustainable food, allowing them to define their own food and agricultural systems. For the Taam and People Association, this entails access to land, smallholder production, local markets, and the preservation of native plants, biodiversity, and the Taam ecosystem.

Agroecology, as an emerging field combining natural and social sciences (Laura Gutierrez Escobar as cited in Kotari et al., 2019), is integral to the association's mission. They understand sustainable agriculture not just as a technological shift but as an institutional change in power relations, incorporating social, cultural, and political factors. A community leader commented during interview (2022) that in Thailand, farmers particularly in Rasi Salai, interpret Agroecology as aligning with their existing alternative practices and subsistence farming, emphasizing justice, livelihoods, and land rights.

2.3 Solidarity and Reciprocity

The farmers of Rasi Salai demonstrated that the revival of the Taam wetland has not only been for their source of livelihood and income, it is also the act of political activism to show local solidarity. This was exemplified by the Boon Gum Kao Yai⁹ was the ceremony where farmers joining the movement make donations

⁹ Rice God's ceremonial worship after harvest (บุญกุ่มข้าวใหญ่)

to the movement's activism. As a movement in alliance with Assembly of the Poor, they moved beyond their local boundary into often joining the national level peasant and inequality movement. From the interview below, it expressed how much this women movement's leader was committed to the movement;

Everything that we have now; the compensation, the movement's solidarity, and the revived livelihood has been because we have fought together. If we didn't fight, we each would be torn down. We will fight until either the dam or ourselves is demolished. (Community Member, Interview, June 13, 2022)

Charles F Keyes as cited in Manorom (2016) suggested that farmers operate on both self-interest and on the view of ethical economy in which reciprocity can be seen from exchanges of resources and support. This is also based on the Buddhist perspective of 'Karma' which takes the principal of reciprocity directly at heart. Solidarity and reciprocity go hand in hand as the farmers from Rasi Salai district mobilized together with other districts in the basin and form the Taam and People Association, a lot can be accomplished through a solidified organization.

2.4 Right and Responsibility

With guidance from NGOs, the Taam and People Association has strategically built capacity of the movement including resource development for result-based negotiation, incubating local leaders, and processing legal issues. This has been observable to stimulate a right-based mindset to the movement, by realizing their right on land use and compensation, and the gathering of information and established local discourses to back it up. (Community Leader, Interview, June 5, 2022.)

2.5 Care Value

The Taam and People movement places significant value on "Care" with women assuming both leading and supporting roles in the socio-economic, political, and ecological aspects. This concept, as described by Gibson-Graham (2006) emphasizes diverse efforts aimed at building ethically responsible ways of negotiating survival, meeting basic needs, and generating surplus to enable life to flourish. It highlights the often-overlooked economic practices, such as the unpaid work of women and family members, subsistence farming, and indigenous land care, that sustain communities.

In the face of the loss of the wetland, the movement members engaged in discussions about rehabilitation. Some realized that the lump sum compensation was not sustainable, leading to a collective effort to grow vegetables and establish a weekly green market. This initiative not only helped rehabilitate lost livelihoods but also served as a sustainable means for members involved in the movement to support their families. (Community Member, Interview, June, 2021.)

The "unaccounted" labor¹⁰, contributing to both activism and family support, embodies principles of solidarity, reciprocity, diversity, and inclusivity within and beyond the movement. The gift economy, emphasizing giving and receiving without immediate or future obligations, is evident in the community's practices. (Community Member, Interview, June 2022)

¹⁰ Unaccounted labor refers to work or labor which is not officially compensated within the formal economic system, or recognized to have the contribution to the mainstream economic values. This is usually informal and within the domestic space including the activity such as subsistence farming, unpaid household chores, child and elderly care and others.

2.6 Matriarchal Values

Matriarchy is here defined as mother-centered societies, based on maternal values: equality, consensus finding, gift giving, and peace building by negotiations (Goettner-Abendroth, 2007; Göttner-Abendroth, n.d.) Women in the leading role in the movement play crucial roles in conflict resolution, negotiation with state officials, and women of all social status and age range play the main role of sustaining household income. Their fluid roles connect various aspects of life and family, with women like Pha leading negotiations with a soft yet powerful approach. Women also contribute to ecological balance through their roles in the distribution of the wetland crops and green market activities.

In essence, the Taam and People movement recognizes and values the multifaceted contributions of women, not only in economic activities but also in sustaining the community's social, political, and ecological well-being. The movement values being put on care in this economy especially where women play both leading and supporting roles contributing to the socio-economic, political, and ecological aspect of the Taam and People movement.

2.7 Oneness with Nature

The interdependence between nature and human lives, exemplified by the people in the wetland of Srisaket, aligns with conceptual frameworks of radical transformative initiatives. The Ecology of Culture, emphasizing the inseparability of biological life and the physical environment, reflects the cultural and ecological connectivity that made people's lives whole in the pre-dam era.

Deep Ecology, challenging anthropocentrism, underscores the loss of interconnected consciousness between humans and the

non-human world. (Devall, 1980; Naess, 2005; Sessions, 1987) This perspective, as observed in the wetland area of Rasi Salai, views the wetland or Taan as the "Womb of Esan," symbolizing matriarchal nurturing and connectedness. (Chusakul, 2013) Before the dam construction, the wetland served as a crucial resource for foraging, cultivating staple crops, raising cattle, and engaging in pottery making for various life events. (Thai Baan Research Rasisalai, 2005)

The people in the wetland basin possess a comprehensive knowledge of utilizing resources, from rice farming and cattle grazing to fishing. This multi-generational knowledge reflects a deep understanding of living harmoniously with the Taam ecosystem. Rituals like Boon Gum Khao Yai in the South of Esan express gratitude for rice and cattle, showcasing a realization of more-than-human consciousness and spiritual interconnection with the world beyond. (Community Leader, Interview, June 13, 2022)

3. Raitong and SCFN Farmers

Raitong Organic Farm operates as a social enterprise closely collaborating with the Srisaket Creative Farmer Network (SCFN), supporting local farmers in cultivating, and globally marketing organically certified rice. Being organized in a cooperative form, SCFN farmers grow organic rice for Raitong Enterprise's export. Raitong enhances the farmers' technical capabilities, focusing on organic rice quality and Fairtrade certification. Through training and collaboration, farmers learn about organic cultivation practices and the Fairtrade standardization to sell to Raitong at higher guaranteed prices. While Raitong sustains its business in the global organic market through empowering local farmers with agricultural skills as an essential social contribution. Existing SCFN members, with years of practice, provide a solid foundation for the group, fostering a

sense of self-reliance and independence from mainstream market pricing. This approach inspires farmer families, particularly younger members, to take pride in farming and embrace new possibilities for the future. (Brian Hugill, Wanna Wongpinich, Korakot Meungkeaw, Interview, June 2022).

3.1 Post-Development Values

The following values will be discussed in the case of the Raitong and SCFN farmers: Inclusiveness, Prosperity and Dignity, Reciprocity and Solidarity and Common and Collective Ethics. Two entities that are co-dependent on each other as they together merged as one to form an agri-food movement bridging local producers to the global consumers based on a guaranteed system. The values were analyzed based on the global sustainability discourse (Dryzek, 1998) manifested in Raitong and SCFN alternative agricultural production and agri-business practices.

3.2 Prosperity, Inclusiveness, and Dignity

Tum sub-district farmers in the Srisa Ket Creative Farmer Network (SCFN) envision a community filled with opportunities, sufficient earnings, and a high quality of life through farming in their hometown. Although not familiar with the Sustainable Development Goals (SDGs), the farmers frequently use the term 'Sustainable' or 'Kwam Yang Yeun' during interviews. Their idea of sustainability, as interpreted by a community leader and a SCFN farmer, encompasses social inclusion, prosperity, and dignity. Farmers emphasize the importance of sustainable agriculture that ensures community abundance without incurring excessive costs. They underscored the need to care for the environment while maintaining a viable livelihood.

We want farming to be a sustainable profession which must embody community abundance. If implementing 'sustainable agriculture' by investing a lot on the cost of going under, that is not sustainable for us. True sustainability also entails caring for the environment while simultaneously ensuring a viable livelihood (SCFN Farmer, Interview, June 2022).

In response to the widely promoted 'Sufficiency' based on the Sufficiency Economy Philosophy, SCFN farmers offer an unconventional interpretation. They view the philosophy as providing basic sustenance but perceive it as insufficient for achieving genuine comfort necessary for human dignity to flourish. (Community Leaders, Interview, June 2022).

3.3 Reciprocity and Solidarity

Reciprocity and solidarity are the ethics that rely on mutual trust and devotion for any set purpose. Raitong case study showed that for the purpose of mutual development, both business counterparts have worked in solidarity towards improving the local farming economy. Both Raitong and SCFN farmers believe that true human well-being arises from successful businesses built on sacrifices and hard work. However, the certification processes for Organic and Fairtrade impose significant financial commitments for both parties. Raitong must invest in manufacturing facilities and processes to ensure raw material quality, while farmers incur costs associated with lost opportunities during the transition years, labor-intensive organic compost creation, and detailed record-keeping. Engaging in organic rice production is labor-intensive and challenging, making it less appealing for conventional farmers. Ultimately, Raitong envisioned the transformation of poor and underprivileged

rural farmers to middle-class entrepreneur farmers, particularly encouraging the younger generation to return to farming in their homeland. Raitong emphasizes the need for professionalism among participating farmers, stating that support is provided to those who excel and commit towards that vision. (Social Enterprise Leader, Interview, June 2022). These are the examples that both parties in this business partnership sacrifice in order to operate and supply products. Concretely, Raitong invested on the capacity building of farmers in production and quality outcomes, as well as the general well-being of farmers, while SCFN farmers also endure through the transition period so that the organic scheme is successful.

While SCFN farmers are not contractually bound to Raitong, they sell collectively in bulk, relying on trust. SCFN farmers adhere to group regulations, even when it comes to using non-approved fertilizers, demonstrating a commitment to ethical practices and mutual respect within the partnership. Hence it is evidenced that the partnership between Raitong and SCFN is built on reciprocal contribution, solidarity, and trust.

3.4 Integrity and Collective Ethics

The SCFN collective ethic is bound by regulations outlined in its group constitution, emphasizing values communicated implicitly during assemblies. Two core values, 'Integrity' and 'Commitment to the Higher Purpose,' shape the group's ethos. (Community Leader. Interview, June 4, 2022).

Integrity is highlighted through the metaphor of planting seeds of love and respect in the organic pathway. Members are urged to be honest in their actions, avoiding chemical fertilizers even when not monitored to ensure the safety of their children. Empathy with consumers and respect for long-term members'

dedication are integral to this value. The quote from the farmer leader below show that integrity is highlighted;

This is like planting seeds of love and respect in doing the organic pathway. We want to ensure the safety of our children from sickness. And therefore, we must be honest on our action and must not sneak in chemical fertilizer ... Members are encouraged to empathize with consumers; no one would want to eat products tainted with chemicals ... Long term members are respected for their dedication and hard work. They are ready to commit both physically and mentally (Farmer Leader, Interview, December 2021)

Commitment to the higher purpose emphasizes the holistic well-being of members in livelihood and spirituality. Happiness and health are deemed more crucial than material wealth. This commitment extends to contributing to the birthplace and environment, fostering a sustainable and harmonious coexistence for all beings. Although these are not written values in the group constitution, they serve as guiding principles for SCFN members within the group.

3.5 Equity and Non-Hierarchy

Raitong, positioning itself as a social enterprise, emphasizes fair business values through the Fairtrade system, fostering an inclusive approach. This transition shifts the dynamic of farmers to state officials from being development recipients to equal business partners, evident in interactions with state agencies marked by reduced hierarchy.

Fairtrade introduces a collective pricing system, empowering SCFN farmers to collectively determine fair sale prices

based on quality and moisture indicators. This cooperative system enhances camaraderie and inspires individual members to engage more actively in selling their farm crops, fostering a sense of merchant pride. (Social Enterprise Leader, Interview, June 6, 2022)

Successful business operations elevate farmers' social status and negotiating power with state officials, instilling pride, and dignity. Raitong's experience reflects a shift toward an egalitarian environment in interactions with government representatives. Members feel empowered to provide honest feedback, expecting mutual respect in these exchanges, emphasizing the collaborative potential between farmers and the government.

3.6 Ecological Sustainability

The term "Ecological Sustainability" is frequently emphasized, particularly by Raitong as an enterprise. Raitong aligns ecological sustainability with contemporary initiatives like the Circular Economy, reflected in their mission statement. Raitong applies climate-smart agriculture strategies to optimize yield by balancing water and other inputs. They also reference the Sustainable Development Goals (SDGs) in their presentations, highlighting a practical integration of ecological principles into problem-solving approaches (Social Enterprise Leader, Interview, June 6, 2022).

In contrast, SCFN farmers approach ecological sustainability with a heightened sense of responsibility rooted in Buddhist philosophy. Their perspective, shaped by the concept of karma, underscores the consequences of causing harm to other beings. While both parties use the same terminology, their expressions diverge based on the foundational principles guiding their practices.

Discussion

The post-development values identified in the case studies above illustrate the contextual understanding of how those values envision alternative cosmovision. With this study, the three communities reveal that common post-development values found across alternative communities maybe different as they are context-specifically nuanced based on agriculture-based development discourse influenced by Buddhism, peasant movement activism, sustainable agri-business and other narratives.

Srisa Asoke Community accentuates non-violence, peace, simplicity, enoughness, common and collective ethics, autonomy, and self-reliance, as the community was guided by Buddhist stringent moral codes. The Taam and People Association highlight justice, equity, solidarity, reciprocity, right and responsibility, economy of care, gender roles, and oneness with nature, as influenced by peasant movement activist network and struggle for justice. Raitong and SCFN Farmers spotlights inclusiveness, prosperity, dignity, reciprocity, solidarity, common and collective ethics, equity, non-hierarchy, and ecological sustainability as they are operated under the guideline of global social enterprise ecosystem.

In Latin America where the theory of Pluriverse is heavily theorized, it celebrates the emphasis of cultural diversity, ethic and indigenous knowledge, decolonized worldviews, and the way of life whereby the Kothari et al. (2019)'s list of post-development values are embedded. This too is context specific to the Latin American socio-cultural and historical context. For brief instance, in the context of long history of western colonization, the focus on decolonizing may imply a more literal translation than the Thai

context of colonization only of the mindsets and worldviews of western development. Values associated with concepts such as autonomy, decolonization and cultural diversity cannot be directly interpreted. Autonomy is applied in the context of Zapatistas in Mexico (Maldonado-Villalpando et al., 2022) may be referred to in a literal sense of the aim towards establishing territorial self-governing regime, whereas the interpretation for Srisa Asoke suggests a determination within their own group around their social and economic norms within the Thai law. Additionally, cultural diversity in Latin America is more apparent than in this Thailand context, where diverse group of indigenous co-exist with multiple groups of settlers. This is not to say that the Thai communities do not embrace cultural diversity. Thai communities experience cultural diversity in a subtle way through exchanges between local tribal, or urban-local practices and beliefs. Therefore, values associated with decolonialization, autonomy, cultural diversity may not completely be dialogue directly with the Latin America contexts where the literatures on Pluriverse are written, but the common understanding towards certain post-development values is commonly understood with contextual interpretation.

However, in the attempt to dialogue with Pluriverse through post-development values, both Latin American country and Thailand share similarities as countries in the global south as regards to finding alternative to development. (Escobar, 1992, 2000, 2011) For example, values such as common ethics attributing to recomunalization oneness with nature attributing towards the shift towards (or backward) to ecocentrism, matriarchal values attributing to depatriarchalization of development, or localism attributing to relocalization, justice and equity attributing to democratic governance are

prominent in the narratives of alternative community development pathways. (Escobar, 2022)

This paper would also like to respond to Garcia-Arias and Schöneberg (2021)'s critique on pluriverse for its idealized traditional societies and opting the internal tension and contradiction and critiques for imposing a 'pluriversal' universality, that the studies situated in the context of Thailand is contributing to a diversified context of pluriverse so that the making of pluriverse's body of knowledge is, in fact, plural coming from different contexts of the global south.

In the attempt to understand the concept of pluriverse, one angle of an ontological exploration was carried out by unravelling post-development values. Other angles can include the assessment of the alternative development discourse the case studies align with, and a more in-depth understanding of the cases contestations with modernity in the socio-economic and epistemological aspects, which is the skeleton of modern development.

Conclusion

Pluriverse theory signifies a departure from universalized development narratives, emphasizing the significance of local, specific, and diverse viewpoints in shaping our understanding of the world. This study engages with the pluriverse theory, aiming to comprehend a facet of pluriversal ontology through an examination of post-development values found within three alternative agriculture communities in Srisaket province, Thailand.

The findings from these communities indicate that common post-development values (as listed by Kothari et al. (2019)) among alternative communities may differ as nuanced by context-specific

discourse, which in this case was an agriculture-based development discourse influenced by Buddhism, peasant movement activism, sustainable agri-business, and other narratives.

The diverse values within the small geographical location of Srisaket province inspire this research to explore different imaginaries by studying the values envisioning their different cosmovisions. While some values may not directly dialogue with the Latin American contexts where pluriverse literature is written, some values maybe directly interpreted across different global south context.

This study contributes to the pluriverse body of knowledge by adding onto the epistemology of a diversified understanding of the pluriverse, demonstrating pluralism the theory claims.

References

- Asoke, Network. (2015). *ความเป็นมาของพุทธสถานศิระขอโคก Srisa Asoke Historical Development*. Retrieved from <https://www.asoke.info/06Community/Community/seesa.html> [in Thai].
- Chusakul, S. (2013). *The Truth in Rasi Salai 'Taam Forest' the Womb of Esan Rivers ความจริงที่ราชสีไค “ป่าทาม” มดลูกของแม่น้ำอีสาน*. Retrieved from https://www.facebook.com/Khonanurak/posts/943616119087460/?paipv=0&eav=AfbSpMExyDfPdp7OSbYiPBicbpCXHsgFDC9R5UAvtbVU_85RtWi mW8v29Va1RB7_Y&_rdr [in Thai].
- Demaria, F., & Kothari, A. (2017). The Post-Development Dictionary agenda: paths to the pluriverse. *Third World Quarterly*, 38(12), 2588-2599. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/01436597.2017.1350821>

- Devall, B. (1980). The Deep Ecology Movement. *Natural Resources Journal*, 20(2), 299-322.
- Dirlik, A. (2014). Developmentalism: A critique. *Interventions*, 16(1), 30-48. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/1369801X.2012.735807>
- Dryzek, J. S. (1998). *The Politics of the Earth: Environmental Discourses*. London: Oxford University Press.
- Escobar, A. (1992). Imagining a Post-Development Era? Critical Thought, Development and Social Movements. *Social text*, 31/32, 20-56. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/466217>
- Escobar, A. (2000). Beyond the search for a Paradigm? Post-development and beyond. *Development*, 43(4), 11-14. Retrieved from <https://doi.org/10.1057/palgrave.development.1110188>
- Escobar, A. (2011). *Encountering development: The making and unmaking of the Third World* (Vol. 1). New Jersey: Princeton University Press.
- Escobar, A. (2018). Transition Discourses and the Politics of Relationality: Toward Designs for the Pluriverse. In B. Reiter (Ed.), *Constructing the Pluriverse* (pp. 63-89). North Carolina: Duke University Press.
- Escobar, A. (2020). *Pluriversal politics: The real and the possible*. North Carolina: Duke University Press.
- Escobar, A. (2022). Post-Pandemic Transitions in a Civilizational Perspective. In Breno, B. & Geoffrey, P. (Eds.), *Social Movements and Politics During COVID-19* (pp. 291-298). Bristol: Bristol University Press.
- Essen, J. (2005). *Right Development: The Santi Asoke Buddhist Reform Movement of Thailand*. Mayland: Lexington Books.

- Essen, J. (2009). Buddhist Economics. In Jan, P. & Irene, V. S. (Eds.), *Handbook of economics and ethics* (pp. 31-38). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Essen, J. (2010). Sufficiency Economy and Santi Asoke: Buddhist Economic Ethics for a Just and Sustainable World. *Journal of Buddhist ethics*, 17, 69-99.
- Garcia-Arias, J., & Schöneberg, J. (2021). Urgencies and imperatives for revolutionary (environmental) transitions: from degrowth and postdevelopment towards the pluriverse?, *Environmental Politics*, 30(5), 865-871. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/09644016.2021.1911443>
- Gibson-Graham, J. K. (2006). *A postcapitalist politics*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Goettner-Abendroth, H. (2007). Matriarchal Society and the Gift Paradigm: Motherliness as an Ethical Principle, In Genevieve, V. (Ed.), *Women and the Gift Economy*, (pp. 102). Toronto: Inanna Publications.
- Göttner-Abendroth, H. (n.d.). *Modern Matriarchal Studies*. Retrieved from <https://matriarchalstudies.com/>
- Hansson, S. O. (2001). *The structure of values and norms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haraway, D. (2016). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. In Linda, M. & Joanne, S. (Eds.), *Space, Gender, Knowledge: Feminist Readings* (pp. 53-72). London: Routledge.
- Jackson, P. A. (2002). Withering centre, flourishing margins: Buddhism's changing political roles. In Kevin, H. (Ed.), *Political change in Thailand: Democracy and Participation* (pp. 90-108). London: Routledge.

- Jones, W. K. (1994). A Theory of Social Norms. *University of Illinois Law Review*, 1994(3). 545-596.
- Kantawong, D. (2017). *Struggle and Livelihoods Rehabilitation of Rasisalai Dam Affected people*. Master's thesis. Mahasarakham University. Retrieved from <http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/173/1/56010181002.pdf> [in Thai]
- Kitirianglarp, K. (2021). Marilyn Strathern and Knowledge in “Pluriverse”. *Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)*, 4(1), 188-194. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jasac/article/view/249602> [in Thai]
- King, S. B. (2009). Buddhism, Nonviolence, and Power. *Journal of Buddhist ethics*, 16, 103-135.
- Kothari, A., Salleh, A., Escobar, A., & Dermaria, F. (2019). *Pluriverse: A Post-Development Dictionary*. Delhi: Tulika Books.
- Lienchamroon, W., & Yaimuang, S. (2011). Alternative agriculture: from individual farmers to social movements, In Lienchamroon, W. *Reform the agricultural sector for food security: analysis and practical policies*. Nonthaburi: BioThai.
- Mackenzie, R. (2007). *New Buddhist Movements in Thailand: Towards an Understanding of Wat Phra Dhammakaya and Santi Asoke* (Vol. 7). London: Routledge.
- Maldonado-Villalpando, E., Paneque-Gálvez, J., Demaria, F., & Napoletano, B. M. (2022). Grassroots innovation for the pluriverse: Evidence from Zapatismo and autonomous Zapatista education. *Sustainability Science*, 17(4), 1301-1316. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11625-022-01172-5>

- Manorom, K. (2016, 31 May). *Peasants of the new era of the Rasi Salai wetland 'ชาวนายุคใหม่' แห่งที่ราบลุ่มราชสีไศล*. TCIJ. Retrieved from <https://www.tcijthai.com/news/2016/05/article/6226> [in Thai]
- Mignolo, W. D. (2007). Delinking: The rhetoric of modernity, the logic of coloniality and the grammar of de-coloniality. *Cultural studies*, 21(2-3), 449-514. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/09502380601162647>
- Naess, A. (2005). The Basics of Deep Ecology. *The Trumpeter*, 21(1), 61-71.
- Querejazu, A. (2016). Encountering the pluriverse: Looking for alternatives in other worlds. *Revista Brasileira de Política Internacional*, 59(2), e007. Retrieved from <https://doi.org/10.1590/0034-7329201600207>
- Quijano, A. (2007). Coloniality and modernity/rationality. *Cultural studies*, 21(2-3), 168-178. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/09502380601164353>
- Rakprachathai, V. (2021). Santi-Asoke: Political Thought and Diagnostic Framing in The Thaksin Government. *Journal of Social Sciences, Naresuan University*, 17(2), 123-152. [in Thai]
- Reiter, B. (Ed.). (2018). *Constructing the pluriverse: The geopolitics of knowledge*. North Carolina: Duke University Press.
- Rekhviashvili, L. (2021). Review of the book *Pluriverse: A Post-development Dictionary*, by A. Kothari, A. Salleh, A. Escobar, F. Demaria, & A. Acosta. *Eurasian Geography and Economics*, 64(2), 240-244. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15387216.2021.1918566>
- Rigg, J. (1994). Redefining the Village and Rural Life: Lessons from South East Asia. *Geographical Journal*, 160(2), 123-135. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/3060071>

- Satha-Anand, S. (1990). Religious movements in contemporary Thailand: Buddhist struggles for modern relevance. *Asian Survey*, 30(4), 395-408. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/2644715>
- Schumacher, E. F. (2011). *Small is beautiful: A study of economics as if people mattered*. New York: HarperCollins.
- Sessions, G. (1987). The deep ecology movement: A review. *Environmental review*, 11(2), 105-125.
- Shigetomi, S. (2006). Bringing non-governmental actors into the policymaking process: The case of local development policy in Thailand. *IDE Discussion Papers*, 69, 1-23.
- Shigetomi, S. (2013). Development and institutionalization of communitarian thought in Thailand. *IDE Discussion Papers*, 423, 1-37.
- Siriraksoyon, B. (2016). "Noble Market": Asoka's Dhamma practices and social movement. *Thammasat Journal of Sociology and Anthropology*, 35(2), 95-121. [in Thai]
- Stern, P. C., Dietz, T., Abel, T., Guagnano, G. A., & Kalof, L. (1999). A value-belief-norm theory of support for social movements: The case of environmentalism. *Human Ecology Review*, 6(2), 81-97.
- Stewart, J. (2014). Violence and nonviolence in Buddhist animal ethics. *Journal of Buddhist Ethics*, 21, 622-655.
- Strathern, M. (2018). Opening up relations. In M. de la Cadena & M. Blaser (Eds.), *A world of many worlds* (pp. 23-52). New York: Duke University Press.

- Thai Baan Research Rasisalai. (2005). *Rasi Salai: Wisdom, Rights and Ways of the Mun River Forest/ Thai Baan Research*. Retrieved from https://www.livingriversiam.org/3river-thai/rs/research_book1.pdf [in Thai]
- Unno, A. (2004). *Social Movements for Common Resource Rights in the Thai Society: Alternative Agriculture in the Context of Property Rights System*. In: Nonthaburi: Alternative Agriculture Fair committee. [in Thai].
- Winichakul, T. (2008). Nationalism and the radical intelligentsia in Thailand. *Third World Quarterly*, 29(3), 575-591. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/20455058>

การจัดการความรู้ป่าชุมชนโดยชุมชนเพื่อสุขภาวะชุมชนตามแนวทาง
การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านควนยุง ตำบลขุนทะเล
อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Community Forest Management for Community Well-being
Following Sustainable Development Guidelines: A Case
Study of Ban Khuan Yung, Khun Thale Sub-district,
Mueang Surat Thani District, Surat Thani Province

Received 19 April 2024

Revised 10 June 2024

Accepted 14 June 2024

ประทุมทิพย์ ทองเจริญ¹

Pratumtip Thongcharoen²

พิเชตวุฒิ นิลละอ³

Pichetwut Nillaor⁴

วาสนา บุญแสง⁵

Watsana Boonsawang⁶

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทของป่าชุมชนเพื่อนำ
ความรู้ที่ได้มาจัดการอย่างเป็นระบบ 2) เพื่อสำรวจพันธุ์ไม้และสมุนไพรสำคัญ
ตลอดจนสร้างฐานข้อมูลด้านสุขภาวะ 3) เพื่อเพิ่มการตระหนักรู้และส่งเสริม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย E-mail: pratumtip.t@psu.ac.th

² Assistant Professor Dr., Lecturer of Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla
University, Surat Thani Campus, Surat Thani, Thailand.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ตรัง
ประเทศไทย E-mail: pichetwut.n@psu.ac.th

⁴ Assistant Professor Dr., Lecturer of Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla
University, Trang Campus, Trang, Thailand.

⁵ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย E-mail: watsana.b@psu.ac.th

⁶ Lecturer of Faculty of Sciences and Industrial Technology, Prince of Songkla University, Surat Thani
Campus, Surat Thani, Thailand.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสุขภาวะที่ดี และ 4) เพื่อถอดบทเรียนจากอดีต ปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนในอนาคต การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เน้นที่การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายหลักและหน่วยวิเคราะห์ ได้แก่ พันธุ์ไม้และสมุนไพร แกนนำชาวบ้าน คณะกรรมการป่าชุมชน นักเรียนและนักศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ เก็บรวบรวมข้อมูล พ.ศ.2563-2564 ด้วยวิธีการสำรวจภาคสนาม การประกวตเรียงความ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกพันธุ์ไม้และสมุนไพร อากาศยานไร้คนขับ (โดรน) แบบบันทึกคะแนนการประกวตเรียงความ และแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพและใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลบนแพลตฟอร์มออนไลน์ทางเฟสบุ๊ก

ผลการศึกษาพบว่า 1) ป่าชุมชนแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ตั้งอยู่ใจกลางเมือง นิคมสร้างตนเองขุนทะเลเป็นผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ช่วง พ.ศ.2553 มีการบุกรุกป่าจากนายทุนเพื่อปลูกปาล์มน้ำมันแต่ชาวบ้านคัดค้านไว้ได้ 2) พบพันธุ์ไม้ จำนวน 37 ชนิด สมุนไพรกว่า 100 ชนิด ซึ่งผลผลิตจากงานวิจัยนี้มีการจัดทำฐานข้อมูลออนไลน์เผยแพร่ทางเฟสบุ๊กและหนังสือ 3) ชาวบ้านและเยาวชนในพื้นที่มีความตระหนักและมีจิตสำนึกหวงแหนผืนป่าตลอดจนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยการสะท้อนคิดว่าผืนป่าแห่งนี้ทำให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้าน กาย จิต สังคม และปัญญา สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสุขภาวะและการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ และ 4) พบว่าผืนป่ามีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาป่าชุมชนในอนาคต ได้แก่ การจัดตั้งตลาดประชารัฐและการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, ป่าชุมชน, สุขภาวะ, บ้านควนยุง, ความยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to systematically study the context of community forests and manage the knowledge obtained, 2) to survey significant plant and herbal species and create a health and well-being database, 3) to increase awareness and promote community participation in the conservation and development of community forests for better health, and 4) to extract lessons from the past, present, and future development directions of community forests. This study employs a mixed-methods research approach, focusing on qualitative research and action research to establish a learning community. The primary targets and units of analysis include plant and herbal species, village leaders, community forest committee members, and voluntary students. Data were collected from 2020 to 2021 through field surveys, essay contests, interviews, and group discussions. Data collection tools included plant and herbal species recording forms, unmanned aerial vehicles (drones), essay contest score recording forms, and semi-structured interviews. The collected data were then subjected to content analysis for qualitative data and descriptive statistics for data analysis from the online database on the Facebook platform.

The study results indicated the following: 1) The community forest is fertile and located in the city center, with the Khun Thale Self-Reliant Community holding land ownership. In 2010, there was an encroachment by investors to plant oil palms, but the villagers successfully opposed it. 2) A total of 37 plant species and over 100 herbal species were found. The research output included the creation of an online database published on Facebook and a book. 3) Residents and youth in the area exhibit a strong awareness and sense of responsibility to protect the forest. They participate in

various activities, reflecting on how this forest area contributes to their quality of life in physical, mental, social, and intellectual dimensions. This engagement aligns with sustainable development principles in health and fosters cooperation with various sectors. 4) It has been observed that the forest has undergone continuous change and development from the past to the present. Future community forest development guidelines include the establishment of a public market and the development of a learning center for ecotourism.

Keywords: Knowledge management, Community forest, Well-being, Ban Khuan Yung, Sustainability

Introduction

The forest, symbolizing an allegiance to water, witnessed the King's initiative in constructing a reservoir and fostering the creation of more forested areas. As a result, people across the nation have heightened their awareness of the significance of forests. This has been exemplified by communal efforts in various activities aimed at preserving and restoring forests within their localities.

The Thai Forest Situation Report 2017-2018, accessible on the Sueb Nakasathien Foundation website (5 September 2018), was jointly produced by the Royal Forest Department and the Faculty of Forestry at Kasetsart University, utilizing translated satellite imagery. According to the report, Thailand's forest coverage remained at 31.58% in 2017, consistent with the 2016 figures. Over the past five years, the forest area has exhibited relative stability at around 31%, despite reductions in some regions. This contrasts with the escalating population trend, which has led to increased resource utilization,

particularly in housing construction and subsistence farming, resulting in heightened encroachment on forested areas. This, in turn, has increased the demand for and supply of wood across various sectors, such as paper, furniture, energy, and industry. Analyzing forest areas across regions and provinces, only two regions boasted forest coverage exceeding 50: the northern region (64.21%) and the western region (59.06%).

Conversely, the southern region had the third- highest forest coverage in the country (24.02%), while the northeast region exhibited the lowest at 14.94%. There has been a collective appeal for the government to institute a "community forest" policy, reflecting the genuine needs of the local community and adhering to the principle of bottom-up management. Despite taking more than two decades for villagers to advocate for community forests, the government eventually endorsed the draft Community Forest Act, B.E. 2021, on May 22, 2018. This legislative development, driven by the Ministry of Natural Resources and Environment, aims to protect and revitalize forests, guided by the principle of "Assisting people to coexist with and collectively manage forest areas." It is perceived as a positive solution contributing to the sustainable conservation of forest resources and the augmentation of green spaces in the country. Community forests have been established in Thailand for over 30 years, as mentioned by Somying Soontornwong in the article "Community Forest and Thai Society" (RECOFTC, 2012). The article also incorporates insights from Somsak Sukwong, a scholar at the Faculty of Forestry, Kasetsart University, and a pioneer in Thai community forestry. He defines community forests as activities where rural communities manage tree and forest resources to benefit both the family and the community economically, while preserving the ecosystem through active participation in planting,

managing, protecting, and profiting from the forests within a sustainable management framework (RECOFTC, 2012). Southern community forests include those in watersheds, mountaintops, peat forests, and mangrove forests. At the family level, there is a blending of forest care with gardening, exemplified by the Somrom plantation—a traditional rubber plantation integrated with the forest, employing a four-layered agricultural approach.

From the crisis situation, forests have decreased, and government policy now supports the establishment of official community forests in all areas to increase and conserve Thailand's forests, which are worryingly decreasing in number, coupled with changes in the world's climate. Forests, in addition to addressing these four factors, also serve as the lungs of the world, helping to clean the air so living things can get oxygen to continue living. Surat Thani Province, the largest province in the southern region, is subject to expectations from all sectors regarding forest management, so that communities can both benefit from and conserve them simultaneously. Additionally, there are policies and measures to support villagers and the private sector in planting forests to sell carbon credits to help mitigate the global crisis.

For this reason, this research study was initiated to promote government policy and seriously advance community forest management in Surat Thani Province. This research study is considered a pilot study to serve as a model and guideline for promoting and supporting community forest management by communities for sustainable community health. The researchers and working group chose to study the Ban Kuan Yung community forest as the study area because it has an interesting history. In the past, villagers united to protect this forest from capitalists who tried to convert the forest area into palm oil plantations. However, local villagers and the media have successfully preserved this forest for future generations.

In this context, the Ban Kuan Yung Community Forest is categorized as a swamp forest (RECOFTC, 2012). The research team at Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, undertook a four-year research initiative (2018-2021) aligned with the university's strategy, as announced on March 22, 2019. Prince of Songkla University is one of the nine national research universities in Thailand, emphasizing the paramount importance of research. Within the context of this research project, the university focused on addressing community needs by integrating modern tools and methods in the digital age for natural resource management. Additionally, the project aimed to foster collaboration with communities within the framework of mission relations. The essay refers to a site named "Ban Kuan Yung Community Forest," subject to further in- depth examination by researchers. Thus, the genesis of the research project titled "Community Forest Management for Community Well-being Following Sustainable Development Guidelines: A Case Study of Ban Khuan Yung, Khun Thale Sub-district, Mueang Surat Thani District, Surat Thani Province" aims primarily to benefit the Ban Kuan Yung community, specifically by establishing a comprehensive database of plant varieties and implementing a systematic knowledge management process within a database created by researchers and technology and innovation experts.

Research Objectives

1. To study the context of the Khun Thale forest to apply the acquired knowledge systematically and manage it effectively.
2. To investigate plants and herbs to create a comprehensive health database for the Khun Thale forest and disseminate this information to the public.

3. To raise awareness and encourage community participation in the conservation and development of the Khun Thale Well-Being Forest

4. To utilize lessons learned from past and present forest health studies to explore the development of a sustainable learning center in the future.

Concepts and Theories

The concept of "community forest," as outlined by Prime Minister General Prayut Chan-o-cha in his address to the National Legislative Assembly under Section 9, centers on maintaining resource stability and achieving a balance between conservation and sustainable use. Under his leadership, the government propelled the draft Community Forest Act through the Ministry of Natural Resources and Environment. This initiative aligns with the Surat Thani Provincial Development Plan (2018-2021), aiming to expand the forested area. Thailand's inaugural community forest, recognized as the "Ban Thung Yao Community Forest" in Sri Bua Ban Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province, boasts a rich historical legacy, safeguarding the forest as a cultural asset for the community and commemorating its centennial on December 26-27, 2015.

The Researchers conducted a study on related research and theoretical concepts and found that no existing theoretical framework specifically aligns with this particular research. Consequently, they extracted relevant variables and connected them with concepts in public administration, particularly regarding knowledge management, organization, and management. They then consulted with experts in the relevant fields, which led to the development of the PSU-KFC-OWL model. This model has been applied to community forest

research, which the researchers has been studying from the first to the current, and found it to be highly appropriate for analysis.

P = People, Participation, Policy, Planning S = Sustainability, Sufficiency Economy, Self-realized of community U = Understanding of University K = Knowledge Management (KM) F = Forest (Community Forest) C = Community Engagement O = Organization W = Wisdom (Local Wisdom)	For Pratumtip Thongcharoen's (2020) management principles of PSU-KFC-OWL, essential variables pertinent to the management of the community forest project were extracted. These nine key elements align with Public Administration concepts, particularly policy, planning, people, participation, organization, and knowledge management. They are intricately linked to significant frameworks like the Sustainable Development Goals (SDGs), the focal point of this study.
---	--

Additionally, concepts tied to communities and localities, such as community engagement, self-realized community, local wisdom, and community learning under relevant laws like the Community Forest Act of 2019, were explored. The researcher systematically integrated this wealth of knowledge into a knowledge management process, facilitating the practical application of insights with efficiency and effectiveness. The collaborative efforts and mutual understanding between community members and university researchers played a pivotal role, fostering development in alignment with the Sufficiency Economy Philosophy (Chaipattana Foundation, n.d.) and sustainable development.

Knowledge represents the crystallization of information that experts in the relevant field have meticulously filtered and verified,

rendering it dependable and suitable for academic referencing. It spans diverse domains and can be categorized into two forms: explicit knowledge and tacit knowledge. Tacit knowledge may constitute as much as 80%, while explicit knowledge might only comprise 20% (National Science and Technology Development Agency, 2020). Exploring the genesis of knowledge involves tracing a general process from data to information, and ultimately evolving into knowledge. Knowledge Management (KM) entails the implementation of processes and techniques that, in fields like public administration, facilitate practical application. The incorporation of computer technology, statistics, and various operating systems can systematically manage knowledge, ensuring its effective and efficient utilization.

Engagement Thailand defines "university engagement" in four dimensions: 1) thinking together and acting as partners (partnership), 2) ensuring mutual benefits for all involved parties (mutual benefit), 3) utilizing knowledge and co-learning (scholarship), and 4) having a measurable impact on society (social impact). This definition aligns with the work of Cohen and Uphoff (1981), who proposed four participation factors: involvement in decision-making, participation in practice, sharing benefits, and evaluating projects.

Well-being has long been a topic of discussion, gaining increased attention with advancements in medicine. However, it is noteworthy that in Thailand, the prominence of this concept has surged notably over the past decade (2013-2023). The leading proponent and supporter of well-being in the country is the Thai Health Promotion Foundation. According to their 2019 statement, they assert, 'Cognitive well-being is an important foundation for developing other aspects of well-being' (Thai Health Promotion Foundation, 2019). Prof. Dr. Prawet Wasi stands out as one of the

pioneering figures who introduced the concept of well-being in Thailand. He articulated well-being into four key dimensions: physical, mental, social, and intellectual. Subsequently, numerous scholars have referenced and extensively researched this issue, recognizing its significance due to the universal impact of health on individuals of all genders, ages, and social classes. The shared objective remains to ensure the well-being of all members of society, contributing to the betterment of both the community and the nation.

Under the Sustainable Development Goals (SDGs) set by the United Nations, numerous countries are cooperating on an action plan that includes 17 development goals. These goals encompass a range of issues such as livelihoods, food, natural resources (both land and sea), energy, climate and environmental change, justice, and human rights. There is a network of partners across every sector, with leading countries striving to implement missions to achieve all 17 goals by 2030 (United Nations in Thailand, n.d.). In Thailand, significant advancements have been made, yet the country still faces large and complex structural problems, including inequality and poverty. The latter is characterized by a concentration of wealth in a few groups while the poor are dispersed across every region. Thus, achieving all 17 goals within the next 7 years is a formidable challenge for Thailand. Nonetheless, efforts are underway to lay a foundation for sustainable development right down to the local level through 'SDGs Localization.' This approach focuses on the development of five main pillars, or the 5Ps: People, Planet, Prosperity, Peace, and Partnerships (Centre for SDG Research and Support: SDG Move, 2022). Currently, the Asia-Pacific region is one of the areas where many countries are far from achieving all 17

targets, due in part to the pandemic crisis, political instability, and deep-rooted inequality. Governments worldwide recognize that policy development, when done in a top-down manner, is often limited to academic circles and fails to address local problems, hindering the achievement of international goals.

To counter this, the SDG Localization project aims to drive the Sustainable Development Goals at the local level in Thailand through a collaboration between the Thai government, the United Nations Development Program (UNDP), the Office of the National Economic and Social Development Council, the Ministry of Interior, and the European Union. This partnership supports and participates in the action to integrate SDG goals into provincial development plans through 'SDGs Localization.' The Ministry of Interior has taken steps to align the development plans of all 76 provinces with the SDGs, with 15 pilot provinces including Chiang Rai, Chiang Mai, Mae Hong Son, Tak, Udon Thani, Ubon Ratchathani, Nakhon Ratchasima, Bangkok, Phetchaburi, Surat Thani, Phuket, Songkhla, Pattani, Yala, and Narathiwat. The SDG Localization project enhances the sustainability efforts of all sectors by collecting data (SDG Survey) and creating a data set for each province (SDG Profile), which is then used to formulate provincial plans that thoroughly address the needs of all demographic groups (Office of the National Economic and Social Development Council, n.d.).

Key challenges and obstacles to SDG-aligned development in Thailand include: 1) Environmental issues arising from decades of development that have not sufficiently accounted for the costs of maintaining the environment alongside sustainable growth; 2) The problem of inadequate coordination and integration among various sectors, with different entities thinking and acting in isolation, leading

to redundant work and wasted budgets; and 3) Structural issues, deficiencies in basic utilities and services, lack of decentralization, corruption, and the need to strengthen community engagement. By shifting the distribution of power from a top-down to a bottom-up approach and increasing youth involvement, Thailand can hope to make further developmental strides (The Standard, 2023).

The foundational concept guiding this research study is Knowledge Management (KM), which aligns consistently with principles of management within the realm of Organization and Management, particularly in modern organizations in public administration. Vicharn Panich succinctly characterizes knowledge management as a tool that simultaneously achieves at least four goals: 1) attaining work objectives, 2) realizing human development objectives, 3) accomplishing organizational development goals towards becoming a learning organization, and 4) fostering a sense of community and mutual care in the workplace. This encompasses the concept of community forests, which, during the research period, was in its initial stages with the formulation of the Community Forest Act. Subsequently, the study's results are analyzed in conjunction with the concept of well-being by Prawet Wasi, integrating the Sustainable Development Goals (SDGs) by the United Nations and the PSU-KFC-OWL management principles by Pratumtip Thongcharoen, along with related research.

Research Methodologies

The research scope encompasses three aspects:

1) Content Scope: The research comprises four main content areas: community forests, knowledge management, community well-being, and community participation in Moo 4, Kuan Yung Village. It is

conducted under the collaborative framework of Prince of Songkla University.

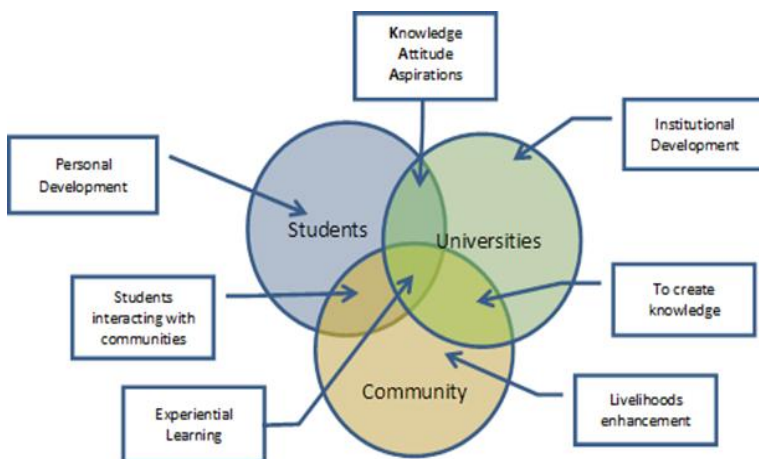
2) Time Scope: This research project spans one year, starting on May 1, 2019, and ending on April 30, 2020.

3) Location Scope: The research is conducted in Moo 4, Kuan Yung Village, Khun Thale Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province, which is approximately 15 kilometers from Prince of Songkla University's Surat Thani Campus.

The research adopts a mixed-methods approach with an emphasis on qualitative research and Community Action Research (CAR), following the Community Action Research model by African universities (see Figure 1).

Figure 1

Community Action Research Model

Source: The RUFORUM Community Action Research Programme: A programme to link African universities to communities and agribusiness-Scientific Figure on ResearchGate. from https://www.researchgate.net/figure/The-Community-Action-Research-Framework_fig1_324656059.

In mixed methods research, there is a distinct emphasis on qualitative approaches, particularly on Community Action Research, complemented by survey research and document analysis. The designated unit of analysis is the Ban Kuan Yung Community Forest in the Khun Thale Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province. Various research tools were employed, including a focus group recording form, a plant and herbal observation form, and an in-depth interview form.

Figure 2

The sample plot used for data collection was 40 x 40 meters in size

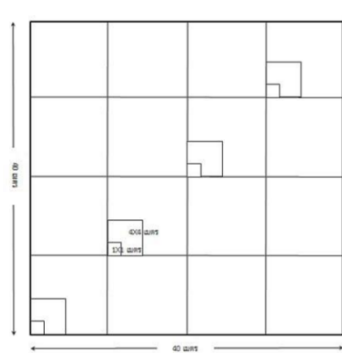

Figure 2. Shows that the sample plot used for data collection measured 40 x 40 meters. Data collection methods were diverse, involving in-depth interviews with key informants for the first objective, the use of observation methods, and the conducting of plant species surveys with experts from the Royal Forest Department. Additionally, information about significant herbs and plants was gathered from local herbalists.

The third objective involved organizing an essay competition for students in the area and holding group discussions with village leaders. Data for the last objective were collected using simple statistics from an automated system on the Facebook page, which compiled statistics on general page visits through database systems. The entire research process was subject to an evaluation of the research proposal by a committee of three experts nominated by

the agency. The research tools were assessed for quality by three experts in public administration. Upon completion, the research, along with the reports, was evaluated by three experts for confidence and reliability before dissemination. All aspects of this research received ethical approval from the Health Science Human Research Ethics Committee of Prince of Songkla University, with the project code HSc-HREC-62-28-1-1.

Research Results

The results of this research study can be presented according to the four objectives as follows:

Objective 1: To study the context of the Khun Thale forest to apply the acquired knowledge systematically and manage it effectively. Upon visiting the area to gather information about the context of the community forest, the researchers and working group have summarized the key findings as follows:

Figures 3-5

Conditions of the Ban Kuan Yung community forest (Khun Thale Well-Being Forest)

The forest has traditionally served as the primary source of food for the villagers, with benefits shared among the community. Additionally, the forest functions as a nature classroom for children in the community, particularly at Ban Kuan Yung School and Patcharakittiyapa School. Institutions such as the Asia Pacific Community Forestry Training Center and Kasetsart University continue to utilize this community forest, recognizing it as a vital research source. Ms. Wipada Wasin highlighted that despite previous plant species surveys, the data collection lacked systematicity, hindering its full academic potential. Villagers express the need for Knowledge Management (KM) to organize these databases systematically for enhanced usability in academic endeavors. The summary is as follows:

- Notably, a natural forest is situated in the heart of the city (a rarity in Thailand).
- Location: Village No. 4, Ban Khuan Yung, Khun Thale Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province, covering an area of 52 rai (44 rai of forest, 8 rai of pond).
- Land ownership belongs to the Khun Thale Self-Help Settlement.
- The Khun Thale Forest Health Committee comprises 11 members, with Mr. Anucha Wichaidit as the chairman
- It received recognition as the first runner-up in the Community Health Project creative work under the Sufficiency Economy Philosophy in 2016.
- Among the 37 identified plant species, the top five most commonly found are plank, lard, striped, bamboo, and black.
- Over 100 types of herbs (refer to the book "Khun Thale Well-Being Forest" by Pratumtip Thongcharoen et al., 2020).

- Significance of the Shanti-Maitri Temple.
- Local government organization: Khun Thale Subdistrict Municipality.
- Affiliated associations include the Surat Thani Provincial Women's Volunteer Association, the Elderly Club, the Ban Tha U Health Lovers Club, etc.
- Recreational areas include Bueng Khun Thale Lake.
- Development guidelines for the pond area in the forest include the Pracharath Market, landscape improvement, the creation of walking paths for health enthusiasts, and the establishment of a community forest in accordance with the 2019 Act.

Objective 2: To investigate plants and herbs to create a comprehensive health database for the Khun Thale forest and disseminate this information to the public. To achieve this objective, researchers and their team designed activities that included surveying plant species in Khun Thale Forest, which was conducted by the staff of Community Forestry Promotion Center No. 12 (Surat Thani), and conducting a survey of medicinal herbs by Mr. Pipit Phonphet, a local expert on herbs and traditional massage. The activities also encompassed group discussion sessions (focus groups). The details are as follows:

A study of the plants in Khun Thale Forest revealed a total of 37 species. The Shannon-Wiener Index (H') indicated a moderate level of plant species diversity. Further analysis identified eleven species of plants duplicated in plots 1, as presented in Table 1. The top five most common plant species are presented in Table 2.

Table 1*Analysis identified eleven species of duplicate plants in plots 1*

Types	Num (plants)	Pi	ln(pi)	pi ln pi
Manmoo (มันหมู)	16	0.1270	-2.0637	-0.2621
Klai (กลาย)	27	0.2143	-1.5404	-0.3301
Dam (ดำ)	16	0.1270	-2.0637	-0.2621
Plao (เปล้า)	14	0.1111	-2.1972	-0.2441
Tungfah (ทุ่งฟ้า)	9	0.0714	-2.6391	-0.1885
Mahad (มะหาด)	5	0.0397	-3.2268	-0.1280
Plong (พลอง)	6	0.0476	-3.0445	-0.1450
Kratonpa (กระท้อนป่า)	3	0.0238	-3.7377	-0.0890
Mapring (มะปริง)	4	0.0317	-3.4500	-0.1095
Kanoonpa (ขนุนป่า)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Painae (ไผ่แนะ)	3	0.0238	-3.7377	-0.0890
Krabok (กระบก)	3	0.0238	-3.7377	-0.0890
Tung (ทัง)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Rak (รัก)	2	0.0159	-4.1431	-0.0658
Yomhorm (ยมหอม)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Aud (อวด)	2	0.0159	-4.1431	-0.0658
Sattaban (สัตตบรรณ)	2	0.0159	-4.1431	-0.0658
Non (นน)	2	0.0159	-4.1431	-0.0658
Porkrajao (ปอกระเจา)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Romkao (รุ่มเข้)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Jigkao (จิกเขา)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384

Types	Num (plants)	Pi	ln(pi)	pi ln pi
Korbnang (กอบนาง)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Si-siert (สีเสียด)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Taomouy (เถาเมื่อย)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Taowan (เถาวัลย์)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Obchuy (อบเชย)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Yorpa (ยอป่า)	1	0.0079	-4.8363	-0.0384
Total	126	1	-106.0464	-2.6600
			H	2.6600

Table 2

Top five species most commonly found in the Well-Being Community Forest

No.	Types	Num (plants)	Scientific Names	Species Name
1	Plong (พลอง)	56	Antidesma neurocarpum Miq.	STILAGINACEAE
2	Monmoo (มันหมู)	28	Platea latifolia BL.	ICACINACEAE
3	Klai (กลาย)	27	Gigantochloa ligulata Gamble.	GRAMINEAE
4	Pai Nae (ไผ่เนาะ)	26	Mitrephora keithii Rild.	ANNONACEAE
5	Dam (ดำ)	19	Diospyros brandisiana Kurz.	EBENACEAE

The results of this analysis can be immediately utilized without incurring additional costs. A summary of the study's results on plants and herbs in the Khun Thale Health Forest has been compiled into a book, and a database on the health of Khun Thale Forest has been developed for systematic dissemination to the public, as illustrated in Figure 6. Additionally, researchers have closely monitored the characteristics of the Facebook page database created since the project's inception. It has efficiently reached the target group, and the system on Facebook has facilitated the collection of detailed statistics and quantitative analysis, as depicted in Figure 7.

Figure 6

Khun Thale Forest Well-Being Book

Figure 7

Facebook Page “Knowledge Management of Ban Kuan Yung Community Forest for Sustainable Community Health

การจัดการความรู้ป่าชุมชนบ้านคานยุงเพื่อสุขภาพชุมชนอย่างยั่งยืน

206 ถูกใจ • ผู้ติดตาม 217 คน

Objective 3: To raise awareness and encourage community participation in the conservation and development of the Khun Thale Well-Being Forest. The researchers focused on creating awareness and promoting the participation of all involved parties, including public and private agencies, educational institutions, and the general public, with a special emphasis on community involvement. Researchers and project working groups served as advisors and facilitators, coordinating various parties for project creation and creative activities:

1. Essay Contest Project:

“The Healthy Forest of Khun Thale that I Know.” Researchers initiated an essay competition project on the topic “The Healthy Forest and Sea that I Know” from May to August 2019. Six schools in the Khun Thale Subdistrict participated, submitting a total of 19 essays. The essays were evaluated by six experts, and the winners received prize money and certificates.

Figure 8

Receiving a Certificate on August 19, 2019, at Prince of Songkla University, Surat Thani Campus.

2. Meeting to Establish the (Draft) Khun Thale Forest Health Committee. A meeting was organized with the leaders of the Khun Thale Forest Health Conservation Group on October 15, 2019, resulting in a draft list of 12 members for the Khun Thale Forest Health Committee. The names of the committee members were approved at the village's monthly meeting, allowing the committee to continue its mission of protecting and restoring the forest.

3. Group Discussion Activities to Prepare a Draft Khun Thale Forest Health Development Plan 2020. A focus group discussion was held on November 29, 2019, involving the Khun Thale Forest Health Committee, government officials, academics, and villagers. The draft Khun Thale Healthy Forest Development Plan 2020 was approved and reported to the village meeting for acknowledgment by the Khun Thale Self- Help Settlement and Khun Thale Subdistrict Municipality.

Figure 9

Meeting to establish a draft of the Khun Thale Forest Health Committee

Figure 10

Monthly village meeting agenda for the certification of the Khun Thale Forest Health Committee.

4. Activities Leading the Khun Thale Forest Health Committee to Visit the Volunteer Herb Garden. The committee visited Mr. Pipit Phonphet's volunteer herb garden. Mr. Phonphet, a 76-year-old local philosopher of herbal wisdom, guided the exploration of plants and herbs in the forest in February, 2020.

Figures 11-13

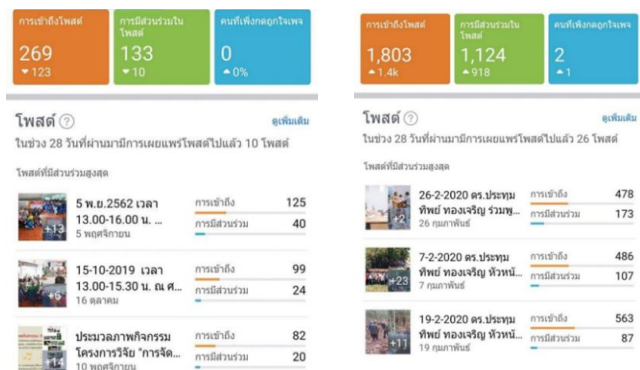
Activities to visit the volunteer herb garden, meet Mr. Pipit Phonphet, and explore the forest's plants and herbs.

5. Participation of the General Public and Facebook Page Visitors. Since the beginning of the research project in May 2019 until April 2020, nearly 270 people visited the Facebook page between October and November 2019. Statistics show more than 1,800 page visits in February 2020.

Figures 14-15

Statistics on visitors to the Facebook page (minimum-maximum).

After engaging in all five research project activities, villagers and youth display heightened awareness of the forest's significance. They share knowledge, utilizing the forest for sustenance, medicine, and shelter. It also serves as a communal recreational space, vital for the Ban Khuan Yung village's well-being. This holistic approach, aligned with Sustainable Development Goal 3, promotes physical, social, mental, and intellectual wellness. Additionally, the project fosters collaboration, adhering to Sustainable Development Goal 17, by involving diverse sectors and individuals. Continual community-led and externally supported initiatives are crucial for sustaining environmental awareness and engagement. Effective leadership, particularly from community heads and forest committees, is essential for nurturing conservation consciousness and enhancing community involvement. Consistent organization of such endeavors, tailored to local contexts, ensures their effectiveness and relevance.

Thus, ongoing projects are vital for fostering community consciousness and participation in environmental conservation efforts.

Objective 4: To utilize lessons learned from past and present forest health studies to explore the development of a sustainable learning center in the future.

For the final objective, the researchers and the working group categorized lesson transcripts into three dimensions: past, present, and future. Creative works emerged from these lessons, with southern artists following the news of the research project, composing lyrics and melodies, and singing songs about the project. The study results from the lessons learned are as follows:

1) Lessons Learned from the Past:

The researchers and working groups focused on managing risks related to the physical, mental, social, and economic well-being of volunteers or communities. They prepared for potential conflicts or opposition from community forest invaders. Lessons from the past include:

1.1 Conflict over land in the Khun Thale Forest area around 2010, primarily between capitalists and villagers who opposed the use of forest land for alternative energy crops. The conflict was resolved without violence, and the villagers successfully retained control of the land.

1.2 Current conflicts are deemed minimal, mainly at the individual level, and are controlled by group laws and social rules. There is no significant impact on the research project or volunteers.

1.3 Conflicts outside the community, particularly with the owner agency (Khun Thale Self- Help Settlement) , are almost nonexistent due to changes in leadership.

1.4 The research project focuses on creative academic activities, fostering cooperation and understanding among all parties. Villagers, communities, and leaders actively participate in project activities.

2) Current Lessons Learned:

Following the resolution of conflict situations, various activities have continuously strengthened relationships among the involved parties, acting as a shield against potential conflicts. These activities include reforestation, Loi Krathong celebrations, forest visits for students, public health herb studies, and collaborations with educational institutions and research agencies.

2.1 Villagers, communities, and various sectors actively engage in these activities, acting as a means of cooperation and conflict reduction.

2.2 Issues identified in the Khun Thale Forest area include the lack of ownership by villagers, inconvenient routes for traveling within the forest, and the need to protect the forest's honor status. Proposed solutions include presenting the Ban Kuan Yung community forest story to the Bureau of the Royal Household to be under the care of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn.

2.3 Concrete outputs from the research project include a well-being forest book, a Facebook page, a poster, two awards (at the faculty and university levels), collaboration on SDG goal 17 with over 10 organizations, and more than 40 individuals involved in the project, as well as the preparation of two research articles.

3) To extract lessons from the past, present, and future development directions of community forests:

3.1 Establish collaboration with various agencies and sectors to enhance the landscape around Khun Thale Forest, fostering community well-being. Initiatives should include creating walking paths, treadmills, and cycling routes for exercise, as well as organizing public activities like the Pracharath market, which is integral to the Khun Thale Self-Help Settlement development plan. Initiate cooperation with the Khun Thale Subdistrict Municipality.

3.2 Advocate for the establishment of the Khun Thale Forest Health Committee in partnership with village leaders from the Khun Thale subdistrict. Secure approval from the Khun Thale Self-Help Settlement, the landowners in the forest area, to integrate the Khun Thale healthy forest into the community forest management system as per the Community Forest Act of 2019. This involves a forest area of 52 rai adjacent to the Khun Thale Self-Help Settlement. The status will be withdrawn upon mission completion within six years.

3.3 Introduce a new nameplate. Originally, the sign in front of the forest area read “Chaloem Phrakiat Ban Khuan Yung Community Forest.” Following the Khun Thale Healthy Forest Committee meeting on November 29, 2019, it was decided to rename it “Khun Thale Healthy Forest” to align with principles. Given that the Khun Thale Self-Help Settlement owns the land and the community does not officially possess it under the Community Forest Act of 2019, a new nameplate reading “Khun Thale Healthy Forest” should be created for consistency and clarity among community members and relevant stakeholders.

3. 4 Facilitate regular monthly meetings and annual operational plans for the Khun Thale Forest Health Committee. Collaborate with relevant agencies and sectors to execute creative projects and activities, encompassing both yearly obligations and special missions for the ongoing development of Khun Thale's healthy forest. Particularly, integrate "fire prevention drill activities" into the annual plan to engage villagers and relevant agencies in monitoring, preventing, and preparing for potential emergency situations in the future.

Discussion

In this section, researchers and their colleagues leverage information from the preceding section to discuss the study's results in alignment with the objectives. The content is analyzed and synthesized based on the research concept. Here are the details:

The study's results are framed within the "PSU-KFC-OWL" model, developed specifically by the researchers for studying community forests. This model emerged from government policies aimed at promoting and clarifying laws related to community forests, culminating in the enactment of the Community Forest Act, 2020. The central principle of this model is the strong awareness and commitment of community members of all ages to conserve the forest for future generations. This commitment is reflected in their active participation in various activities, including creative projects organized by the research initiative.

The community forest provides the four basic necessities (food, clothing, shelter, and medicine) to the community, particularly offering shade, relaxation, carbon dioxide absorption, and oxygen production. This aligns with the government's carbon credit policy,

which emphasizes the importance of addressing global climate change. The Community Forest Committee, initially formed informally, has now been formally established and recognized through the structured participatory research process. This formalization grants the committee full authority and responsibility to manage the forest, with widespread acceptance from the community. The committee conducts continuous planning and meetings to align its mission with government policies and the actual needs of the community. True sustainability belongs to the community, is created by the community, and is fundamentally for the benefit of the community.

The aforementioned actions of the community align with the mission of the university for society, which Prince of Songkla University has consistently recognized and prioritized. Adhering to its vision of being "A Leading University for Sustainable Development," the researchers and their team have driven the community forest research under this vision. The research has identified three key values: public policy value, community value, and academic value. These values are analyzed and synthesized as follows:

Policy Values: This research aligns with national policy, as articulated in the Community Forest Act B.E. 2019 (Ministry of Natural Resources and Environment, 2020), published in the Royal Gazette on May 29, 2019. It also supports the initiative to increase the forest area in Surat Thani Province, as outlined in the Surat Thani Province Development Plan (2018-2021). Additionally, this project, focusing on "Medicinal Plants," aligns with the National Master Plan Policy and the Herbal City Development Project, designating Surat Thani as one of four herbal cities in the country (Surat Thani, Sakon Nakhon, Chiang Rai, Prachinburi) (National News Bureau of Thailand, 2017). The project aims to enhance Thailand's economic competitiveness

in the ASEAN region and create additional value, with a vision of "Thai herbs for health security and sustainability of the Thai economy" (National Nanotechnology Center, 2017).

The discourse began with an exploration of "Community Forests," highlighting governmental endorsement under the Community Forest Act. The Ministry of Natural Resources and Environment is responsible for its implementation. Central to this Act is the facilitation of flexible community forest management, promoting the establishment of community forests. This initiative aligns with the policy directives of Prime Minister Gen. Prayuth Chan-ocha, as enunciated in the National Constitution, Article 9, which advocates for a balance between resource conservation and sustainable utilization. Although currently in draft status, its forthcoming promulgation in the Royal Gazette is anticipated.

This investigation addresses the augmentation of forested areas in Surat Thani Province, aiming to elevate its forested area from 18% to 24% , in accordance with the national Herbal Development Plan and the Herbal City project. Surat Thani's ambition to emerge as a leading herbal city in Thailand, enhancing economic competitiveness within the ASEAN region, is underscored, targeting a 1:1 value addition under the vision "Thai herbs for health security and sustainable Thai economic development" (Hfocus News, October 26, 2016). The discourse on community forests has spanned over 30 years, culminating in the recent passage of the Community Forest Act in 2019, with ongoing legislative developments. This presents a valuable opportunity to establish community forests as protected areas driven by the community. As highlighted in the principles and rationale, "community forests" have garnered governmental attention in the implementation of the

Community Forest Act by the Ministry of Natural Resources and Environment. The essence of the Act lies in its specific laws, providing flexibility in managing community forests and facilitating their expansion, aligning with the goal of achieving 40 percent forest cover, as outlined by Prime Minister Gen. Prayuth Chan-o-cha in a statement to the National Legislative Assembly. Section 9 of the Act emphasizes maintaining the stability of the resource base and achieving a balance between conservation and sustainable use.

Moreover, the project exemplifies the principle of mission relations, demonstrating Prince of Songkla University's commitment to community engagement and sustainable development through collaborative research initiatives. The current trend in research on community forests revolves around integration with the BCG Model, a comprehensive economic development approach focusing on concurrently developing three economies: the "Bio- economy," aiming to create added value from biological resources in connection with the circular economy; the "Circular Economy," emphasizing resource utilization for maximum value and prolonged use; and the " Green Economy," centering on economic development while considering the sustainability of resources and the environment (National Science and Technology Development Agency, 2020). Specifically, the BCG model emphasizes the well-being of people, economic development, tourism, and a high quality of life.

Community and Area Values: This research establishes a connection with the community in Khun Thale Sub- district, proximate to Prince of Songkla University, aligning with the university's mission to foster collaboration for sustainable community well-being. It aims to augment value for the Ban Kuan

Yung community forest through youth and villager engagement in forest preservation and commercial enhancement of forest resources. This embodies collective strength and collaborative efforts, promoting sustainable community development in harmony with the United Nations' Sustainable Development Goals. The outcomes benefit stakeholders in three aspects: firstly, significantly benefiting the Kuan Yung Village community by establishing a knowledge database for plant species crucial for the community forest, created by researchers and technology experts; secondly, serving as a learning resource for nearby schools and supporting eco-tourism in Kuan Yung Village; and lastly, exploring sustainable development strategies for the long-term learning center of the Kuan Yung Village community forest.

This research project was conducted in collaboration with various sectors, including Khun Talay Subdistrict Municipality, Khun Talay Self-Supporting Community, and the Forest Resource Management Office 11 (Surat Thani). These organizations contributed to and supported the systematic knowledge management in this community forest. Previously, studies were conducted in a fragmented manner, with each unit managing operations independently. However, this research coordinated and integrated knowledge from various sectors to ensure consistency and practical application, aligning with theoretical concepts of knowledge management in public administration studies.

To raise awareness and encourage community participation in the conservation and development of the Khun Thale Well-Being Forest, ample studies on knowledge management of community forestry exist. From 1999 to 2016, 45 research studies addressed various issues related to community forests, likely influenced by the promulgation of the Community Forest Act. Notably, three studies

closely align with the objectives of this project, focusing on the target area (Baan Khuan Yung) and addressing the issue of knowledge management, which forms the core of this research project. This underscores the importance of further education in "Community Forest Knowledge Management."

Academic Value: This research applies principles of Public Administration, focusing on Knowledge Management and community forest management, integral to research studies. Integration with related subjects enables students to engage in outdoor learning in the Ban Kuan Yung community forest, serving as a secondary classroom. In Public Administration, "Best Practice" and "Knowledge Management" issues are prominent, especially regarding database systems and cooperative networks, aligning with the digital age's knowledge evolution. Knowledge Management, essential in the Organization and Management category, involves systematic information and knowledge management processes, facilitating information dissemination (Anas Isah CLN & Nura Ibrahim, 2023). Outcomes, including online databases and handbooks, enhance teaching methodologies, fostering conservation awareness.

This research follows knowledge management guidelines, beginning with studying community forest contexts, important plant species and herbs, database preparation, community forest conservation awareness, and planning for the future. Systematic data collection, verification, and documentation ensure clarity and efficiency, aligning with principles of good governance, fundamental in Public Administration.

This research is aligned with sustainable development principles set by the United Nations and is linked to two main aspects:

1) Health (SDG3): Rembowski emphasizes collaboration not only at the community level but also globally, aligning with other SDGs. Linking to SDG 14 - Land Resources: The forest, rich in natural resources and herbs, provides food for the community, addressing SDG 1 (poverty eradication) and SDG 2 (zero hunger). It also serves as a wildlife habitat and facilitates learning about medicinal herbs, contributing to various dimensions, including economic and social aspects, notably SDG 3 (good health and well-being). This aligns with well-being principles (physical, mental, social, and intellectual) by Prawet Wasi (2005).

2) Building networks of cooperation with various sectors (SDG17): Initially, village leaders devised strategies to protect the forest from capitalist encroachments, preserving it as a community forest. Efforts are ongoing to formalize it under the 2019 Act. Challenges arise due to land ownership by the Khun Thale Self-Help Settlement, necessitating collaboration with villagers and government agencies, aligning with SDG 17 principles for cooperative efforts, as indicated in the study "Goal 17-Partnerships for the Goals" by John Rembowski (2020).

Regarding other UN sustainable development goals, an analysis by the researchers and the working group found limited connection with Khun Thale Forest management. As the area develops into an ecotourism destination and learning center, certain goals may become more relevant. Notably, SDG 13 on Climate Change aligns with the study on "Climate Change and Future Generations," suggesting global population control as a means for true sustainability, consistent with SDG 13 (Tipmontree & Thongchareon, 2018). Additionally, the analysis of health principles connects to "carbon credit," aligning with SDG 13's aim to empower

communities for environmental preservation in response to climate change impacts. This underscores the importance of community involvement in sustainable development, a commitment upheld by Chulalongkorn University (n.d.). Thailand has achieved a global milestone in carbon credit trading from community wet waste.

Conclusion

Forests serve as critical natural resources, playing a pivotal role in watershed management. Countries allocate support and promote the cultivation of fertile forest areas in proportion to their landmass and population to reap both direct and indirect benefits. In Thailand, a significant stride in this direction was made with the enactment of the Community Forest Act in May 2019, a culmination of nearly three decades of advocacy by villagers. This legislation aims to safeguard community forests, granting communities the opportunity to actively manage these invaluable resources. The focal point of this research lies in the concept of 'community forest by the community, for the community.'

The outcomes of this project yield three distinct benefits for stakeholders. Firstly, the Ban Kuan Yung community gains substantial advantages, particularly through the creation of a meticulously designed database of plant species-the primary assets of community forests. The Knowledge Management process, orchestrated by researchers and technology and innovation experts, enhances resource management within the community. Secondly, the research findings serve as a valuable educational resource for schools in the vicinity, contributing to environmental awareness and supporting eco- tourism initiatives in both the Ban Kuan Yung community and neighboring areas. Lastly, the study's results lay

the groundwork for the realization of the final objective: the development of the Ban Kuan Yung community forest into a sustainable learning center. This expansion aligns with the broader objective of fostering community development through education and environmental conservation.

Building upon this research, the researchers and the working group have embarked on a subsequent study focusing on Knowledge Management of model community forests for community health in Surat Thani Province. This ongoing study, spanning 2021- 2022, encompasses three districts: Phanom, Ban Na San, and Phra Saeng. Readers are encouraged to follow the outcomes of this research in the forthcoming article by Pratumtip Thongcharoen et al., to be published in 2023.

Recommendations Derived from the Research:

1) Research recommends enhancing the well-being of the Khun Thale Forest community through collaboration with local agencies, including Khun Thale Subdistrict Municipality, Khun Thale Self-Help Settlement, Forest Resource Management Office No. 11 Surat Thani, educational institutions, and the private sector. Efforts should include developing walking paths, treadmills, cycling routes, and organizing public activities such as the Pracharath market. Forming the Khun Thale Forest Health Committee with village leaders is advised. This initiative aims to integrate Khun Thale Healthy Forest into the community forest management system under the Community Forest Act of 2019. Rebranding to "Khun Thale Healthy Forest" is recommended for consistency.

2) Regular monthly meetings and annual operational planning for the Khun Thale Forest Health Committee are crucial. Collaboration with relevant agencies for executing creative projects, like "fire

prevention drill activities," should be included in annual plans to prepare for emergencies. Further research should focus on identifying local and scientific names of tree species in Khun Thale Forest, documenting their coordinates for efficient monitoring. Supporting projects and activities by Prince of Songkla University and related agencies is recommended, along with endorsing the "Khun Thale Forest Conservation Market" for selling local products, incorporating folk games, and facilitating academic discussions on marine forest health. Engaging students and all sectors is vital for enhancing quality of life and fostering a sustainable community.

Recommendations for Future Research:

1) Advocate for additional research projects aimed at identifying the local and scientific names of tree species within the Khun Thale Forest. This should include precise documentation of coordinates for these species, facilitating efficient monitoring, maintenance, and surveillance against intrusion and destruction.

2) Support projects by Prince of Songkla University and relevant agencies, fostering collaboration with the Khun Thale Forest Health Committee. For example, endorse the "Khun Thale Forest Conservation Market" near Village No. 4, Khun Thale Subdistrict, Surat Thani Province. Mr. Suthipong Pandee, Assistant Village Headman and Committee Secretary, suggests stalls selling local products and food. Include folk games and an academic forum on marine forest health. Encourage student activities for broad participation, enhancing quality of life and fostering a sustainable community.

Acknowledgements

This acknowledgment encompasses both individual researchers and collaborative working groups. The author commemorates the occasion of the Pride of PSU 2020 with gratitude. Lastly, the Research and Development Office at Prince of Songkla University deserves acknowledgment for its financial support, which greatly contributed to the successful execution of this research endeavor.

References

- Centre for SDG Research and Support: SDG Move. (2022). *SDG 101/ Did you know? The 17 SDGs goals can be divided into 5 groups*. Retrieved from <https://www.sdgmove.com/2021/03/29/sdgs-5p/> [in Thai]
- Chaipattana, Foundation. (n.d.). *The beginning of the concept of sufficiency economy*. Retrieved from <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html> [in Thai]
- Chulalongkorn University. (n.d.). *Thailand accomplishes a world first in carbon credit trading from community wet waste*. Retrieved from <http://www.sustainability.chula.ac.th/report/3304/>
- Clark, H., Vanclay, J., & Brymer, E. (2023). Features and Mental Health and Wellbeing: A scoping review. *Journal of Environmental Psychology*, 89. 102040. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2023.102040>
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee, Center for International Studies, Cornell University Press, New York.

- Community Action Research Model. (2018). *The RUFORUM Community Action Research Programme: A programme to link African universities to communities and agribusiness-Scientific Figure on ResearchGate*. Retrieved from https://www.researchgate.net/figure/The-Community-Action-Research-Framework_fig1_324656059
- Engagement Thailand. (n.d.). *Information*. Retrieved from <https://www.engagementthailand.org/> [in Thai]
- Hfocus, News. (2016). *Development of pilot herbal cities in four provinces: Chiang Rai, Sakon Nakhon, Prachinburi, Surat Thani*. Hfocus. Retrieved from <https://www.hfocus.org/content/2016/10/12915>. [in Thai]
- Isah, C. L. N., & Ibrahim, N. (2023). Impact of Knowledge Management System in an Organization: An Overview. *Samaru Journal of Information Studies*, 23(1), 116-125.
- Loveridge, R., Sallu, S. M., Pfeifer, M., Oldekop, J., Mgaya, M., da Silva, D., Latham, J., Platts, P. J., & Marshall, A. R. (2021). Certified community forests positively human wellbeing and conservation effectiveness and improve the performance of nearby national protected areas. *Conservation Letters*, 14, e12831. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/conl.12831>
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2020). *Laws on community forests*. The Community Forest Act B.E.2019. Royal Thai Government Gazette. Retrieved from https://www.forest.go.th/communityexpert/wp-uploads/sites/118/2020/03/T_0071.pdf [in Thai]

- National Nanotechnology Center. (2017). *Herbal Impact creating a new value to local herbs with nanotechnology*. Retrieved from https://www.nanotec.or.th/th/wp-content/uploads/2017/10/54695_IN-THIS-ISSUE-15-10-17.pdf
- National News Bureau of Thailand. (2017). *Surat Thani Province Transfer herbal strategies to drive the economy in communities based on sustainability in the Herbal Cities pilot province*. Retrieved from Retrieved from <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/WNEVN6012130010010>
- National Science and Technology Development Agency. (December 11, 2020). *New economic model BCG*. Retrieved from https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/bcg-by-nstda/ [in Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Council. (n.d.). *SDG Localization*. Retrieved from <https://shorturl.asia/u1pwU>
- Panich, V. (n.d.). *Knowledge Management: KM*. Retrieved from https://quality.sc.mahidol.ac.th/plan_and_policy/km/ [in Thai]
- RECOFTC-The Center for People and Forests. (2012). *Community forests in Thailand, 2012*. RECOFTC-The Center for People and Forests. Retrieved from <https://bit.ly/2QXI2kZ> [in Thai]
- Rembowski, J. (2020). *Goal 17-Partnerships for the Goals*. Retrieved from <https://forestnation.com/blog/partnerships-for-the-goals/>
- Royal Forest Department. (2020). *Community Forest Act 2020*. Retrieved from <https://shorturl.asia/v6lTL> [in Thai]
- Simarak, S. (2004). *The research project to develop the knowledge managemet mechanism for local development at the sub-district level*. The Thailand Research Fund.

- Soontornwong, S. (2011, July 2). *Community forest and Thai society*. Retrieved from <https://shorturl.asia/h6l0r> [in Thai]
- Thai Health Promotion Foundation. (2019). “*Intellectual and mental health*” is the source of good and sustainable physical health. Retrieved from <https://shorturl.asia/yW9A0> [in Thai]
- The Standard. (2023). *UNDP brings together 4 people from 4 circles to identify elephant problems in Thai society that are holding back the achievement of a sustainable society*. Retrieved from <https://thestandard.co/undp-big-problems-in-thai-society/> [in Thai]
- The Sueb Nakasathien Foundation. (2018). *Thai Forest Situation Report 2560-2561*. Department of Forestry and Faculty of Forestry, Kasetsart University. Retrieved from <https://bit.ly/2LWAUOD>
- The United Nations (United Nations: UN). (2022). *The Sustainable Development Goals Report 2022*. Retrieved from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>
- Thongcharoen, P. (2019). *Management and Sustainable Development Guidelines for Ban Tham Phung Forest Community: A Case Study in Ton Yuan Subdistrict, Phanom District, Surat Thani Province* (pp. 181-209). In Proceedings of the Academic Conference on Humanities, Social Sciences, and Arts Research, supported by the Office of the Commission on Science, Research, and Innovation. Bangkok: Silpakorn University Press. [in Thai]
- Thongcharoen, P., Nillaor, P., & Boonsawang, W. (2020). *Forest Knowledge Management for Communities by Well-Being Communities: A Case Study of Ban-Kuan-Yung, Khun Thale Sub-district, Muang, Surat Thani Province* [Research Report]. Research Fund, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, Fiscal Year 2021.

- Thongcharoen, P., Chantanaphant, J., Boonsawang, W., & Nilake, B. (2023). *Knowledge Management of Model Community Forest for Well Being in Surat Thani Province*. Research Fund, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus.
- Tipmontree, T., & Thongcharoen, P. (2018). *Climate Change and Future Generations* (pp.157-162). In Proceedings of the XXIII World Congress of Philosophy, Environmental Philosophy, Volume 11. Charlottesville: Philosophy Documentation Center. Retrieved from <https://doi.org/10.5840/wcp23201811311>
- United Nations in Thailand. (n.d.). *Our Work on the Sustainable Development Goals in Thailand*. Retrieved from <https://thailand.un.org/en/sdgs>
- United Nations in Thailand. (n.d.). *United Nations support for the Sustainable Development Goals in Thailand*. Retrieved from <https://thailand.un.org/th/sdgs> [in Thai]
- Wasi, P. (2005). *Knowledge Management: The process of human liberation towards potential, freedom, and happiness*. Bangkok: Institute for the Promotion of Knowledge Management for Society. [in Thai]
- Wasin, W. (2013). *Community Forest Conservation Guidelines by the participation between youth groups, temples and Ban Kuan Yung community, Khun Thale Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF). [in Thai]
- What is Tacit Knowledge?*. (2019). Retrieved from <https://www.nstda.or.th/home/knowledgepost/tacit-knowledge/>

การวิเคราะห์นโยบายเชิงวิพากษ์ของปฏิบัติการสังคมสงเคราะห์
สุขภาพ: บทเรียนจากสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย
Critical Policy Analysis of Health Social Work Practices:
Lessons Learned from the COVID-19, Thailand

Received 4 April 2024

Revised 6 June 2024

Accepted 7 June 2024

พัชรินทร์ สิริสุนทร¹

Patcharin Sirasoonthorn²

ณัฐนิช ฉ่ำเฉื่อย³

Nutthanit Chamchueai⁴

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบหลายประการต่อนักสังคมสงเคราะห์ ครอบครัว ผู้มาใช้บริการและองค์กรต่างๆ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ได้แก่ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ระยะห่างทางสังคมและการปิดโรงเรียนที่มีต่อปฏิบัติการสังคมสงเคราะห์สุขภาพ ใช้การเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากนักสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาลสิบลาย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีการชาติพันธุ์วรรณาตีความ เพื่อรวบรวมข้อมูลทฤษฎีจากแหล่งข้อมูลวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือในช่วงปี พ.ศ. 2562-2567 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเพื่อเลือกกรณีศึกษาตีความอย่างลึกซึ้ง ใช้การวิเคราะห์นโยบายเชิงวิพากษ์ร่วมกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพเพื่อระบุผลลัพธ์ที่สำคัญสามประการ ได้แก่ 1) นักสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาลมีบทบาทสำคัญใน

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย E-mail: patcharins76@gmail.com

² Associate Professor Dr., Lecturer of Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand.

³ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย E-mail: nutthanitc61@nu.ac.th

⁴ Ph.D. Candidate in Social Development, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand.

ปฏิบัติการสังคมสงเคราะห์เชิงวิพากษ์ ทั้งการดูแลสุขภาพทางสังคมกระแสหลัก และแบบทางเลือก 2) นโยบายสุขภาพที่ละเลยด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้าน อารมณ์ความรู้สึกส่งผลกระทบต่อปฏิบัติการสังคมสงเคราะห์ด้านการดูแลรักษา แบบประคับประคอง และ 3) ความเข้าใจในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อุดมการณ์ และพลังที่ผลิตความยุติธรรมที่ไม่เท่าเทียมกัน ผ่านระบบการไต่ขทางสุขภาพ การตั้งคำถามกับความไม่เท่าเทียมและการกดขี่ที่เกิดจากนโยบายสุขภาพ แบบรวมศูนย์ ทั้งด้านการเคลื่อนย้ายและการส่งมอบทรัพยากร มีส่วนใน การประกอบสร้างความพัวพัน การสะท้อนกลับอย่างมีวิจารณ์ญาณ และ ปรับปรุงระบบการประเมินผลปฏิบัติการสังคมสงเคราะห์ด้านสุขภาพ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์นโยบายเชิงวิพากษ์, การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ด้าน สุขภาพ, โควิด-19

Abstract

The pandemic of COVID-19 has affected social workers, their family, clients, and organizations in multiple ways. This research aimed to provide critical policy analysis and to identify lessons learned from the impacts of the Healthcare Preventive Policy (HPP) on health social work practices during the pandemic of COVID-19 in Thailand. Primary data was applied to collect information from ten hospital social workers through in-depth interviews. Digital ethnographical research methods were applied to collect secondary data from reliable digital academic sources during 2019-2024. Simple random sampling was adopted to select digital cases. Twenty articles were adopted for thick descriptive analysis. The use of critical policy analysis and SWOT identified three crucial results. These included 1) hospital social workers played crucial roles in critical social work practices both in mainstream and alternative health care; 2) the HPP's negligence of mental, social, and spiritual welling aspects impacted palliative care social work practices; and

3) understanding of the power relation, ideology, and the forces that produce inequality justice creates a constructive engagement through the health coaching system by raising questions of inequality and oppression based on centralization policy as regards resources mobility and delivery. The use of creative critical reflection improved evaluative system of health social work practices. It was found that the use of creative critical reflection improved the evaluation system of health social work practices.

Keywords: Critical policy analysis, Health social work practices, COVID-19

Introduction

The social problems of vulnerable groups are associated with a gap in social policy in terms of the negligence of budget, less consideration of the needs of target groups, poor management, and no effective risk management plan during the emerging crisis. The poor and vulnerable groups are at the frontline of this social insecurity and often confront high-risk situations alone and face the worst-case scenarios during the crisis and post-crisis. The situation is worse when it happens in less developed countries (World Health Organization, 2020). Evidence was found in the global crisis such as SARSCoV2 morbidity in the elderly poor, and the increase of neurosensory disorders (Kozma et al., 2016; Satre et al., 2020). The latest situation of COVID-19 was another example of how poor policy and planning had the worst impacts on the lives of vulnerable poor and at-risk communities in less-developed countries (World Health Organization, 2020).

Thailand gained global recognition for the quality of its healthcare service ranking sixth in the World Healthcare among 83 countries in 2019 (University of Melbourne, 2021). Thailand's Medical schemes like Universal Health Coverage (UHC) were voted as the

best by the World Health Organization (WHO, 2021). According to the Global Health Security Index (2019), the country was ranked first among upper-income countries. Although Thailand earned such an international reputation, several social policy gaps need to be examined (The United Nations Thailand, 2020).

Internationally, hospital social workers (HSWs) were the key healthcare practitioners who worked in socio-medical prevention at the frontline of the phenomena. They played crucial roles in delivering healthcare services to vulnerable groups during the COVID-19 pandemic. They created an important link between vulnerable groups, at-risk families, communities, and healthcare institutions (UNICEF, 2021). Although HSWs faced difficulties like worrying about their becoming infected, the safety of their families, and their beneficiaries, they exercised their multiple skills and professional competence for the world to observe. Studies found that HSWs in many countries experienced difficult situations during the pandemic both in their professional careers and personal lives (Midgley, Conley, 2010). Their roles and responsibilities during the COVID-19 pandemic included informing vulnerable groups and at-risk families facilitating the problems associated with social distancing, consulting about socio-psychological problems, providing social support, and delivering material support for bedridden elderly, home visits, planning, and organizing target communities to ensure that the basic needs supplies were sufficient. The HSWs also provided proactive practices in strategic planning and decision-making for other vulnerable categories emerging during the state alerts and the state of emergency.

According to UNICEF (2021), HSWs in Thailand confronted economic stress, social isolation, negligence, and lacked protective

support services which were important for them to carry out their professional duties during the pandemic. Several HSWs were reportedly quarantined after home visits to families at risk of COVID-19 infection resulting in ineffective case management and the delay of referral services or inability to complete the services as planned. Several routine practices were added to their workload when government-run child welfare institutions and temporary shelters prohibited visits from relatives. These difficulties led to an increased requirement for accepting new cases and a tighter schedule of health social workers. Gavrilă-Ardelean and Runcan (2022) suggested that lessons learned from the pandemic provided advantages for the future improvement of social work administration. These included the establishment of an effective remote work policy, a more effective digitization system management, teleworking awareness, a community-supportive network, the reformation of legislation relating to the professional role of social workers, and the improvement of better communication between institutions and beneficiaries. Golightley and Holloway (2020) suggested that increased budget, and medical efforts, as well as a better pandemic control strategy, must be rethought in social work administration.

Related Concepts

Critical Policy Analysis

The literature on the critical policy analysis of social work administration during a crisis was not thorough (Amadasun, 2020; National Association of Social Workers, 2020). The major theoretical limitation of traditional social policy analysis was its lack of a grounded understanding of the power relation, ideology, and the forces that produce justice in the policy process (Ball, 1994;

Diem et al., 2014). This article identified the foundation of related concepts. First, critical social work analysis which is based on a mix of theoretical frameworks between a critical policy analysis and social work approaches was presented. Then, the concept of palliative social work was reviewed. Although several studies articulated distinctions between various schools of thought, it is beyond the scope of this research article.

Initially, critical social work focuses on identifying concrete realities of human centrism. The lack of concern in policy analysis, and socio-cultural and spiritual issues obstruct the emergence of new questions such as diversity and multiple ways of meaning-making, social position, social identities, and the alleged superiority of policy formation (Mary, 2008; Zapf, 2009). Campbell and Baikie (2012) suggested that understanding the relationships and interconnections between the nature of systems, institutions, and practice helps identify the possibility of social workers in promoting changes. Diem and amp; Young (2015, p. 841) stated that highlighting the epistemological roots of the roles of HSWs who are playing a significant role in the crisis is important and provides the missing link between social work theory and practice. Lugg and Murphy (2014) supported this idea by suggesting that to minimize confusion about the status and roles of HSWs, clear definitions of social work administration need to be outlined. The differentiation and dynamics of sociocultural contexts, characteristics of clients, at-risk families, and target communities during a particular socio-economic context need to be clarified. Schein (2003) suggested that one way to understand and interpret social work perspectives is through an outlook or narrative map that emerges from the phenomena of clients' everyday lives. In summary, critical social work comprises the

identification of an emerging epistemology including assumptions, concepts, principles, values, and practices (Clark, 1995). Critical policy analysis identifies social phenomenon through the root of power relations, concrete realities of life, and socio-spiritual concerns. Ontologically, the truth of practices, problematic situations, and changes was investigated. Understanding diversity and multiple ways of meaning-making helps in bridging the social work theoretical gap (Mary, 2008; Zapf, 2009).

Palliative Care Social Work

Palliative care is a team approach that aims to improve the quality of life of individuals and their families who are facing physical, psychological, and social spiritual life-threatening illnesses. It is required for a wide range of diseases, people with chronic illnesses, patients with serious illnesses, or those who are confronting life-threatening conditions (WHO, 2020a). Palliative care comprises several healthcare professionals including physicians, nurses, psychotherapists, social workers, paramedics, pharmacists, physiotherapists, and volunteer health workers. Practices of palliative care include preventive strategies and relieving human suffering through the early identification, correct assessment, and holistic treatment of physical, psychosocial, social, and spiritual problems. WHO, (2020a) recommended that palliative care should be a key global mandate and strategy for universal health coverage. Moreover, it should be considered an ethical task to involve health professionals worldwide.

Globally, HSWs have been involved in palliative care since their development in the 20th century. They have been generally employed within at-risk communities, home-based care agencies, government institutions, private hospitals, and public hospitals.

Since then, palliative care social workers (PCSWs) have played crucial roles in the team delivering special palliative care services to people who are living with difficulties. They offer bereavement support services, develop guidelines for professional practices with target groups and at-risk families, identify people with prolonged grief disorder, offer family virtual visits, promote digital literacy within healthcare multi-disciplinary teams, and promote social justice (Roulston et al., 2023). During the COVID-19 pandemic, studies around the globe revealed the professional challenges and difficulties of PCSWs in several ways. These included moral distress (Chan et al., 2022; Rattner, 2021), rapid changes in working conditions or instances of occupational transitions (Carver, 2021; Crawford, 2021), and inequalities in delivering palliative care (Mathe, 2022; Suntai, 2021).

Instruments and Methods

This research aimed to provide critical policy analysis and to identify lessons learned from the impacts of the Healthcare Preventive Policy (HPP), including the State of Emergency, Social Distance, and School Closure on health social work practices during the pandemic of COVID-19 in Thailand. It applied a critical social work approach to identify crucial codes related to power relations, inequality, and inaccessibility of HSWs to basic resources for resilience and recovery from the impacts of COVID-19. First, qualitative methods were adopted to collect primary data from ten HSWs who had experienced working in palliative care in provincial hospitals during the time of COVID-19 in Thailand. These HSWs presented all gender preferences and participated voluntarily. Ethnographic techniques included engagement observation and in-

depth interviews. Second, digital ethnographical methods were adopted. Arksey and Malley's guideline was applied as a research framework to investigate digital information globally. The seven-step systematic scoping of reviews was aimed at 1) identifying a research question, 2) developing a search strategy, 3) selecting studies for inclusion, 4) charting the data, 5) collating the information, 6) summarizing the findings, and 7) reporting the results (Arksey & Malley, 2005). Third, a netnographic approach was applied to gather secondary data from reliable digital academic sources during 2019-2024. Electronic online databases included the Web of Science, PubMed, CINAHL, PsycINFO, Anthro Source, ASSIA, Sociological Abstracts, and Google Scholar. Supplemental materials from online journals such as the British Journal of Social Work, Journal of Social Work in end-of-life, Palliative Care, Journal of Critical Social Work, and the American Journal of Hospice, Palliative Care were reviewed.

Inclusion criteria were limited only to articles in the English language from peer-reviewed journals. The use of Google Scholar helped gather citations from the list of final included articles. Six reflection articles and fourteen empirical articles were investigated. This research integrated a netnographic approach with qualitative studies to enlarge opportunities to investigate the depth and breadth of information globally and personal reflections of PSWs. Twenty articles were adopted for thick descriptive analysis. Kozinets (2015) suggested that Netnography is an innovative qualitative research method that involves the systematic investigation, analysis, and interpretation of online data providing insights into the practices of individuals and institutions that appear in online communities. The research adhered to ethical guidelines, protecting participants'

rights, privacy, and confidentiality. All participants received informed consent, and data will be anonymized and securely stored.

Charmaz's grounded theoretical analysis (2017) was adopted to open coding, interpret, examine the data content, identify themes, patterns, and meanings. The relevant codes were palliative care, HSWs, critical social work practices, and COVID-19. The Baconian method of inductive inference helped identify impacts of HPPs, roles, and risks of HSWs. The data collection came from two data sources, qualitative fieldwork, and digital searches. The digital data collection method was web scraping using the software. Data mining comprised analyzing big datasets and identifying patterns of relationship between social work practices and the dominant policies related to COVID-19. Manual observations included recording and observing activities and conversations related to research objectives. Interpretation of results involved the examination of the data content, and identifying themes, patterns, and meanings (Escobar, 1994). A SWOT analysis was applied to identify key themes, concepts, and relationships between the dominant policies and impacts. Coding and categorizing the data was done by using the Baconian method of inductive inference including the method of agreement, method of difference, method of agreement and difference, method of concomitant variation, and method of residues (Mulaik, 1985).

Results

This research found that hospital social workers (HSWs) played crucial roles in critical social work practices both in mainstream and alternative health care. The dominant state preventive healthcare policies (HPPs) and the three major strategies impacted health social work practices in both direct and indirect

forms. Each sector was dynamic and, in some cases, overlapped when the stage of infection was progressing. HSWs as crucial actors of the provincial healthcare team played multiple roles in delivering health social services and socio-spiritual support as follows.

Mainstream Healthcare Sectors

The mainstream healthcare sectors here refer to a system where healthcare providers treat symptoms and diseases using radiation, pharmaceutical medications, surgery, and other traditional therapies to identify and cure medical problems based on a Western oriented treatment. They were public and private sectors where HSWs operated social services during the pandemic of the COVID 19. Thailand's Public health facilities have been rapidly developed since the country launched the first five-year National Economic and Social Development Plans (1961-1966). The country has long been recognized as one of the world's best healthcare systems. All Thai citizens received health coverage through the Universal Health Coverage (UHC) scheme simply called the "30-baht scheme". On January 7, 2024, the Public Health Ministry launched the "30-baht Treatment Anywhere" to make the original "30-baht universal healthcare scheme" more accessible and faster for clients. Under this new scheme, beneficiaries were covered for key medical problems at the participant hospitals by using merely one ID card and paying just 30 baht (National Health Security Office, 2024).

Studies recommended that problems of the "30-baht scheme" could be solved by equally improving quality health care for all, especially for the poor. Other problems included the faulty distribution of healthcare providers, insufficient budgets of public health facilities, financial burdens, and inability to fulfill expectations of the users and the poor. To reduce impacts from the last scheme,

the problematic healthcare management needed to be highlighted (Viroj Naranong and Anchana NaRanong, 2006; Anchana NaRanong, 2005).

The Ministry of Public Health (MoPH) operates two-thirds of all hospitals and beds across the country. Other public health services are delivered by medical school hospitals under the Ministry of Higher Education, Science Research, and Innovation and general hospitals under other ministries such as the Ministry of Defense and the Ministry of Interior. Primary health care units or community medical units (CMUs) are established in various locations throughout Thailand to serve all populations. Health centers or Community Medical Units (CMUs) are the closest public health sector that provides primary care services to rural residents. The lowest level of public health care services is operated by the Community Health Volunteers (CHVs) who played a crucial role at the community level during COVID-19 (Pannathat Chanpanit et al., 2023).

During COVID-19 pandemic, CHVs contributed to the success of disease prevention and control under the primary healthcare concept as described in the Declaration of Astana 2018. The performance of CHVs in primary healthcare prevention was based on trust-based value. They helped individuals living in remote areas reach essential services during the pandemic. However, CHVs capacity in using advanced technology for communication was varied. The CHVs' duties included creating connections between vulnerable villagers and health institutions, empowering people, and community by promoting self-care, supporting local surveillance systems by assisting field epidemiological processes, reducing burdens associated in hospitalization for COVID and non-COVID

patients, and helping the local community in managing Sub-district Health Fund to mobilize resources for COVID-19 prevention and control (Phudit Tejavivaddhana et al., 2020).

In 2019, the Thai government announced the Healthcare Preventive Policy (HPP) in response to COVID-19 accompanied by three strategies, the State of Emergency, Social Distancing, and School Closure. This research found an interconnection between the HPP and the quality of work and personal lives of HSWs. First, the announcement of a state emergency not only stopped the spread of COVID-19, but also stopped HSWs from moving between provinces, restricted mass gatherings, and half of HSWs were requested to work from home. This strategy resulted in the changing of routine work schedules of HSWs. The delivery of social services to clients, especially the most vulnerable groups such as children, at-risk families, and elderly people, was delayed. The chaotic situations at the provincial level included the HSWs' inability to reach their clients. The inability to move between provinces resulted in insufficient services of social welfare, lack of palliative care, and little social protection to poor families with bedridden, older adults, and disabled members. Although some hospitals developed remote treatment policies, not all vulnerable persons had access to technologies or mobile phones. With the lack of supportive resources, HSWs were unable to reach their clients, especially those elderly living alone in remote communities.

This situation resulted in the frustration and anxiety of HSWs. These findings were supported by the study of the United Nations Thailand (2020). Second, Social Distancing established a New normal lifestyle of wearing face masks, using hand hygiene treatments, and keeping physical distance. However, there were

difficulties in accessing infection prevention supplies due to a shortage of masks, an increase in the price of alcohol-based hand sanitizers, a lack of medical supplies at the primary care units, and a scarcity of COVID-19 testing. To solve these problems several HSWs cooperated with other social networks such as community housewife groups, elderly associations, local government organizations, and the Social Development Department. One result was colorful handmade face masks from old clothes were delivered to the risk-families for free based on individuals' connections. Last, the introduction of School Closure to all public schools led to poor preparation for remote teaching from unskilled teachers and families. Without a proper preparation strategy, the increasing number of domestic violence, teenage pregnancies, and exploitation of women and children at home was reported. As regards personal aspects, several HSWs mentioned their lack of socio-cultural support, food supplies, and inability to perform religious practices. HSWs with young children had to leave their children to attend online classes at home without proper supervision. These findings were supported by Nongyao Kasatpibal et al. (2023) and the United Nations Thailand (2020).

The third wave of the COVID-19 pandemic badly hit Thailand and pushed the public healthcare system to its limit. At the provincial level, they abruptly added the HPP to the provincial healthcare preventive plan during the midyear plan which obstructed several routine health social work practices for patients with non-communicable diseases. Incorporating virtual work and electronic media into routine implementations without concerning insufficient human resources, the HPP unintentionally interfered with the action plan managerial system as well as the routine

practices of the healthcare teams. Consequently, HSWs confronted too heavy workloads, or lack of budget, equipment, and quality of technology for virtual work. As one provincial HSWs mentioned:

... It's too difficult to carry on professional social work practices under these circumstances, too many complex caseloads, little technological supports, limited health social work coaching and unskilled virtual therapy ... it's truly frustrated and disappointing ...

Although Thailand's early lockdown strategy slowed down the spread of the COVID-19 pandemic in 2020, it resulted in numerous socio-economic impacts. These included the loss of jobs, food insecurity, a decrease in small farming and non-farming businesses, and anxiety for individuals and families who lost their loved ones. The most vulnerable groups were low-income families. Sociocultural impacts that emerged from the COVID-19 pandemic were in the forms of psychological problems leading to stress, anxiety, depression from sociocultural isolation, and inability to practice religious beliefs. The telehealth implications led to increasing numbers of complicated socio-mental health cases, providing therapy and rehabilitation on the internet, and ethical and legal questions about the transmission of patient records across national boundaries. The disruptions in child welfare because of infectious parents pushed young children to live in government-run child welfare institutions and temporary shelters without a proper supportive guidance system. The prohibition of visits from relatives and family members increased the stress and workload of HSWs. The implications for individual social workers included slow overtime payments, the inability to perform personal and domestic tasks, the decline of household income, depression, and changes in

religious daily activities. Several studies supported these findings (Kasatpibal, 2020; The World Bank, 2021; Nongyao Kasatpibal et al., 2023).

Although only a few psychiatric social workers played an integral role in the treatment of psychiatric patients in private institutions, their duties were enormous. These included human resource development for supportive staff, initial screening and evaluating patients and families, social welfare services, educating patients and families about COVID-19, patient discharge planning, and necessary social services under the Social Security scheme. In some cases, private HSWs carried on research and reported on the trend analysis about the severity of client problems, the root cause of caseload size, paperwork related to services under the social security system, and managing effective waiting lists for services. Recently, the number of private HSWs declined due to being reassigned to other departments, eliminating their positions, and re-assigning social work tasks to other professions. This finding was supported by several studies from countries worldwide (Gibelman, 2005; Weismiller et al., 2006). As one HSWs working in a private hospital mentioned:

“...Occupational transformations are common here when your job doesn’t provide benefits. I have learned new jobs because some colleagues were reassigned, and this caused much anxiety and insecurity....”

Alternative Healthcare Sector

The alternative healthcare sector here in Thailand comprises two aspects: traditional Thai medicine and spiritual healing. During COVID-19, common health social work practices were promoting the use of herbal medicine, herbal therapy, food therapy, yoga,

massage, and bodywork. The increase in infectious cases and deaths from COVID-19 in Thailand accompanied by a virus mutation led to a new wave of COVID-19 spread which overwhelmed the mainstream healthcare sectors. Although the use of favipiravir was a therapy option, several adverse effects were reported. To overcome this problem, HSWs educated their clients with asymptomatic or mild symptoms about medical herbs as an alternative treatment option. Among all alternative healthcare practices, the use of Andrographis or “Kariyat” was the most popular. Although the biggest plantation of “Kariyat” was in Nakhon Pathom province, the effectiveness and popularity of “Kariyat” was from Chaophraya Abhaibhubejhr Hospital in Prachin Buri province. According to the MoPH alternative scheme, the common uses of “Kariyat” were for relieving stuffy or runny nose, sore throat, cough, and bronchitis symptoms. Other roles of HSWs were decreasing anxiety of clients and their families who self-quarantined. This finding was supported by Shang et al. (2022), the Status Report of COVID-19 (2019), and the Department of Thai Traditional and Alternative Medicine, Ministry of Health (2021).

The increasing number of infections and deaths from COVID-19 resulted in a chaotic situation rooted in distrust in the government and rumors about the quality of the vaccines led to public panic and hoarding behaviors, problems of short supply, high prices, and widespread fake “Kariyat” products from black market vendors nationwide. During this time, several HSWs were reported to be self-quarantined after home visits to families at risk of COVID-19. Being infected after a home visit prevented the HSWs from participating fully in their professional practices or domestic responsibilities which lead to depression and frustration. Several

HSWs were involved in the spiritual healing sector in terms of bereavement support for grieving family members. However, the trauma of families of those dying without the possibility of properly saying goodbye or organizing grief rituals impacted their wellbeing in life. Without a better designed healthcare strategy, providing spiritual assessment and bereavement therapy meant more complex caseloads. This finding was supported by Nelson-Becker et al. (2006), Canda (2005) and Kramer (1998). Although spiritual healing was considered a crucial alternative healthcare practice for self-therapy during the pandemic, it was commonly organized at home during home isolation. Most HSWs had witnessed the worsening COVID symptoms of their patients. This included inability to eat, trouble with breathing, unconsciousness, severe headache and dehydration, high fever, body trembling, and death. Being unable to perform a proper funeral for the family members who passed away because of COVID-19 was the greatest sadness for those who were left behind. Several HSWs became funeral hosts, bearers of bad news, and donors. The psychological impacts of COVID-19 on the HSWs included increasing cases of a high risk of depression, feeling guilty, and suicidal thoughts. This finding was supported by studies worldwide (The United Nations, 2020; The World Bank, 2021; Fox et al., 2021).

Critical Policy Discussion

The complex structures of power relations in healthcare in Thailand are rooted in various factors. However, the very slow progress of the Decentralization Policy was one of the most crucial factors. Although the promulgation of the Decentralization Act 1999 was targeted for more than two decades, the transferring of authority,

responsibilities, a network of provincial health facilities, human resources, and budget from the Central Government to the local government organizations has not been smooth. Conflicts of interest and power relations between the national politicians to hold power and resources at the central government and its delegations instead of a decentralizing of power to the local politicians were reported. Although the new alternative decentralization model outlined more engagement between civil society and local people, Thailand's political instabilities obstructed its achievement. Since 2001, the country has had fifteen governments and two coup d'états (The Secretariat of the Cabinet, 2024). Despite impressive successes in the Universal Health Coverage (UHC) scheme, inequalities in the Thai healthcare system were persistent and complex based on centralization, market mechanisms, and government interventions (Jongudomsuk & Srisaralux, 2012; Evans et al., 2012;).

Uneven distributions by province in medical personnel including physicians, nurses, and patient beds were found. Without decentralization and a strategic solution, problems of inequalities at the provincial level continued. Nishiura et al. (2004) forecasted that the UHC might not function if the uneven distribution of resources persists. The problems could become a healthcare crisis by the year 2025. A recent study found that the UHC provided older persons better health services and health inequalities between the rich and the poor have substantially decreased. However, inequalities in health outcomes within the major national health security schemes, Universal Coverage Scheme (UCS), Social Security Scheme, and Civil Servant Medical Benefits Scheme, continued to persist (Kaikaw et al., 2023).

Conclusion

Globally, HSWs actively worked with healthcare multidisciplinary teams during the COVID-19 pandemic. In Thailand, they also participated in various social service activities in both mainstream and alternative healthcare sectors. Although the Thai HPP stopped the wide spread of the virus, the three strategies of the State of Emergency, Social Distancing, and School Closure impacted the quality of work and personal lives of HSWs. These included the changing of routine work schedules and resulted in frustration from an inability to properly deliver social services to victims of COVID-19 and at-risk families. These resulted in the lack of supportive resources, tighter schedules, unclear bereavement care planning, and unskilled remote therapy often resulting in anxiety, depression, and long-term socio-psychological trauma among HSWs. However, the COVID-19 pandemic offered a significant turning point in health social work practices. First, it provided changes in epistemology including flexible innovative assumptions and knowledge, especially new concepts of tele-social services and virtual therapy. Ontological changes came from the recognition of diversity of realities and meanings in lives, and social relationships. To achieve a paradigm shift, some HSWs applied a critical social work approach to developing new assumptions, concepts, and principles.

In summary, critical social work provides a better understanding of the relationships and interconnections between the policy and structures of power. Lugg and Murphy (2014) suggested that identifying the nature of systems, institutions, and practices provides knowledge and the possibility for promoting positive changes for future crises. Concrete realities of the working environment based

on the involving institutions' lack of sociocultural considerations obstruct some HSWs from the emergence of new tools and innovative practices. Mary (2008) and Zapf (2009) supported diversity and multiple ways of thinking, planning, and acting. Campbell and Baikie (2012) supported the understanding of the relationships and interconnections between the nature of systems, institutions, and practice. Lessons learned from HSWs include the application of healthcare coaching to establish co-learning, systematic inquiry, and the development of critical awareness. To establish friendly learning environments, challenging oppression in the working climate is necessary. It creates joyful socio-cultural contexts of supporting systems. Critical reflection based on engaging assessment and appreciating contributions develops a playful working environment for social workers. This finding is supported by Finn and Jacobson (2008).

References

- Amadasun, S. (2020). Social work and COVID-19 pandemic: An action call. *International Social Work*, 63(6), 753-756. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0020872820959357>
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19-32. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- Ball, S. J. (1994). *Education reform: A critical and post-structural approach*. Buckingham: Open University Press.
- Campbell, C., & Baikie, G. (2012). Beginning at the beginning: An exploration of critical social work. *Critical Social Work*, 13(1), 67-81. Retrieved from <https://doi.org/10.22329/csw.v13i1.5849>

- Canda, E. R. (2005). Integrating Religion and Social Work in Dual Degree Programs. *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 24(1-2), 79-91. Retrieved from https://doi.org/10.1300/J377v24n01_08
- Carver, C. (2021). A Social Worker's Perspective on the Goal of Palliative Care in the Era of COVID-19. *Journal of Social Work in End-of-Life & Palliative Care*, 17(2-3), 127-131. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15524256.2021.1915923>
- Chan, W. C. H., Woo, R. K. W., Kwok, D. K., Yu, C. T. K., & Chiu, L. M. (2022). Impact of COVID-19 on Mental Health of Palliative Care Professionals and Services: A Mixed-Methods Survey Study. *American Journal of Hospice and Palliative Medicine®*, 39(10), 1227-1235. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/10499091211057043>
- Chanpanit, P., Wongmanee, W., & Judabood, N. (2023). Strengthening the community: Role of Village Health Volunteers. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 24(3), 23-30. Retrieved from <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JRTAN/article/view/263631> [in Thai]
- Charmaz, K. (2017). The Power of Constructivist Grounded Theory for Critical Inquiry. *Qualitative Inquiry*, 23(1), 34-45. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1077800416657105>
- Clark, M. E. (1995). Changes in Euro-American Values Needed for Sustainability. *Journal of Social Issues*, 51(4), 63-82. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1995.tb01348.x>

- Crawford, C. (2021). Social Work in a Time of Social Distance. *Journal of Social Work in End-of-Life & Palliative Care*, 17(2-3), 84-86. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15524256.2020.1771807>
- Department of Thai Traditional and Alternative Medicine, Ministry of Public Health. (2021). *THAIPUBLICA*. Retrieved from <https://thaipublica.org/2021/07/andrographis-paniculata-covid-19> [in Thai]
- Diem, S., Young, M. D., Welton, A. D., Mansfield, K. C., & Lee, P. L. (2014). The intellectual landscape of critical policy analysis. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 27(9), 1068-1090. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/09518398.2014.916007>
- Diem, S., & Young, M. D. (2015). Considering critical turns in research on educational leadership and policy. *International Journal of Educational Management*, 29(7), 838-850. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/IJEM-05-2015-0060>
- Emergency Operations Center, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2021). *Status report of coronavirus disease 2019*. Retrieved from <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no607-010964.pdf> [in Thai]
- Escobar, A., Hess, D., Licha, I., Sibley, W., Strathern, M., & Sutz, J. (1994). Welcome to Cyberia: Notes on the Anthropology of Cyberculture [and Comments and Reply]. *Current Anthropology*, 35(3), 211-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2744194>

- Evans, T., Chowdhury, A., Evans, D, Fidler A. H, Lidelow, M., Mills, A., Scheil-Adlung, X. (2012). *Thailand's universal coverage scheme: Achievements and challenges. An independent assessment of the first 10 years (2001-2010): Synthesis report*. Nonthaburi: Health Insurance System Research Office.
- Finn, J. L., & Jacobson, M. (2008). *Just practice: A social justice approach to social work* (2nd Edition). Iowa: Eddie Bowers Publishing.
- Fox, M., McIveen, J., & Murphy, E. (2021). Death, dying and bereavement care during COVID-19: Creativity in hospital social work practice. *Qualitative Social Work*, 20(1-2), 131-137.
Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1473325020981074>
- Gavrilă-Ardelean, M., & Runcan, R. (2022). The role of the social worker in the time of the COVID-19 pandemic. *Revista de Asistență Socială*, 4, 33-45.
- Gibelman, M. (2005). *What Social Workers Do* (2nd Edition). Washington, DC.: NASW Press.
- Global Health Security Index. (2019). *2019 GHS index country profile for Thailand*. Retrieved March 26, 2024, from <https://ghsindex.org/country/thailand/>
- Golightley, M., & Holloway, M. (2020). Social Work in the Time of the COVID-19 Pandemic: All in This Together?. *The British Journal of Social Work*, 50(3), 637-641. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaa036>
- Jongudomsuk, P., & Srisaralux, J. (2012). A decade of health-care decentralization in Thailand: What lessons can be drawn?. *WHO South-East Asia Journal of Public Health*, 1(3), 347-356.

- Kaikeaw, S., Punpuing, S., Chamchan, C., & Prasartkul, P. (2023). Socioeconomic inequalities in health outcomes among Thai older population in the era of Universal Health Coverage: Trends and decomposition analysis. *International Journal for Equity in Health*, 22(1), 144. Retrieved from <https://doi.org/10.1186/s12939-023-01952-0>
- Kasatpibal, N. (2020). *Knowledge, attitude, and preventative practices taken by the Thai population regarding people with COVID-19 and people in quarantine*. Chiang Mai: Faculty of Nursing, Chiang Mai University.
- Kasatpibal, N., Viseskul, N., Untong, A., Thummathai, K., Kamnon, K., Sangkampang, S., ... & Apisarnthanarak, A. (2023). Impact of the COVID-19 pandemic on the Thai population: Delineating the effects of the pandemic and policy measures. *Antimicrobial Stewardship & Healthcare Epidemiology*, 3(1), e241. Retrieved from <https://doi.org/10.1017/ash.2023.523>
- Kozinets, R. V. (2015). *Netnography: Redefined* (2nd Edition). London: Sage Publication Ltd.
- Kozma, A., Herghelegiu, A. M., Nacu, R. M., Lungu, L. E., Prada, A. G., Ilie, A. C., Alexa, I. D., & Prada, G. I. (2016). Impact of neurosensorial disorders in older people. In C. Vasile (Ed.), *Mental health: Actual Views in psychology, medicine, and anthropology* (pp. 75-79). Bucharest: Editura Universitara.
- Kramer, B. J. (1998). Preparing Social Workers for the Inevitable: A Preliminary Investigation of a Course on Grief, Death, and Loss. *Journal of Social Work Education*, 34(2), 211-227. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10437797.1998.10778918>

- Lugg, C. A., & Murphy, J. P. (2014). Thinking whimsically: Queering the study of educational policy-making and politics. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 27(9), 1183-1204. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/09518398.2014.916009>
- Mary, N. L. (2008). *Social Work in a Sustainable World*. New York: Oxford University Press.
- Mathe, P. (2022). My reflection and interpretation of challenges faced by the most vulnerable palliative care patients during COVID-19 in Soweto, South Africa. *Journal of Social Work in End-of-Life & Palliative Care*, 18(1), 8-11. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15524256.2021.2002234>
- Midgley, J., & Conley, A. (2010). *Social Work and Social Development: Theories and Skills for Developmental Social Work*. New York: Oxford University Press.
- Mulaik, S. A. (1985). Exploratory Statistics and Empiricism. *Philosophy of Science*, 52(3), 410-430. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/187710>
- NaRanong, A. (2005). *Health seeking behavior and expectations: People's views on the impacts of universal health coverage. Monitoring and Evaluating Universal Health Care Coverage in Thailand Phase II (2003-2004), Research Report No. 3*. Bangkok: Thailand Development Research Institute. [in Thai]
- NaRanong, V., & NaRanong, A. (2006). Universal Health Care Coverage: Impacts of the 30-Baht Health-Care Scheme on the Poor in Thailand. *TDRI Quarterly Review*, 21(3), 3-10.

- National Association of Social Workers. (2020). *Implications of Coronavirus (COVID-19) to America's Vulnerable and Marginalized Populations*. Retrieved from <https://naswcanews.org/implications-of-coronavirus-covid-19-to-americas-vulnerable-and-marginalized-populations-a-social-justice-perspective/>
- National Health Security Office. (2024). *From 'Treats All Diseases' to 'Treatment Anywhere': The Transformation of Thailand's Universal Coverage Scheme*. Retrieved from <https://eng.nhso.go.th/view/1/Secretary-General/From-Treats-All-Diseases-to-Treatment-Anywhere-The-Transformation-of-Thailands-Universal-Coverage-Scheme/610/EN-US>
- Nelson-Becker, H., Nakashima, M., & Canda, E. (2006). Spirituality in professional helping interventions. In B. Berkman & S. D'Ambruso (Eds.), *Handbook of Social Work in Health and Aging* (pp. 797-808). New York: Oxford University Press.
- Nishiura, H., Barua, S., Lawpoolsri, S., Kititrukul, C., Leman, M. M., Maha, M. S., Muangnoicharoen, S. (2004). Health inequalities in Thailand: geographic distribution of medical supplies in the provinces. *Southeast Asian journal of tropical medicine and public health*, 35(3) 735-740.
- Oxford Policy Management, United Nations Thailand. (2020). *Social Impact Assessment of COVID-19 in Thailand*. Oxford: Oxford Policy Management Limited.
- Rattner, M. (2021). COVID-19: Encountering Never-Before-Known Suffering. *Journal of Social Work in End-of-Life & Palliative Care*, 17(2-3), 104-107. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15524256.2021.1881692>

- Roulston, A., Gerson, S. M., Csikai, E., & Dobrikova, P. (2023). How did the COVID-19 Pandemic Affect Palliative Care Social Work Services? A Scoping Review. *The British Journal of Social Work*, 53(5), 2878-2901. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcad042>
- Satre, D. D., Hirschtitt, M. E., Silverberg, M. J., & Sterling, S. A. (2020). Addressing Problems With Alcohol and Other Substances Among Older Adults During the COVID-19 Pandemic. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 28(7), 780-783. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jagp.2020.04.012>
- Schein, E. H. (2003). On dialogue, culture, and organizational learning. *Reflections: The SoL Journal*, 4(4), 27-38.
- Shang, Y. X., Shen, C., Stub, T., Zhu, S. J., Qiao, S. Y., Li, Y. Q., ... & Liu, J. P. (2022). Adverse Effects of Andrographolide Derivative Medications Compared to the Safe use of Herbal Preparations of *Andrographis paniculata*: Results of a Systematic Review and Meta-Analysis of Clinical Studies. *Frontiers in Pharmacology*, 13, 773282. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/fphar.2022.773282>
- Suntai, Z. (2021). Finding the Positive Amidst a Pandemic: How the Shift to Remote Interactions Has Increased Access to Services. *Journal of Social Work in End-of-Life & Palliative Care*, 17(2-3), 95-97. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15524256.2020.1825300>
- Tejativaddhana, P., Suriyawongpaisal, W., Kasemsup, V., & Suksaroj, T. (2020). The Roles of Village Health Volunteers: COVID-19 Prevention and Control in Thailand. *Asia Pacific Journal of Health Management*, 15(3), 18-22. Retrieved from <https://doi.org/10.24083/apjhm.v15i3.477>

- Thailand Board of Investment. (2020). *Thailand medical destination finding wealth in wellness*. Retrieved from <https://www.boi.go.th/upload/content/TIRMay2020.pdf>
- The World Bank. (2021). *Monitoring the Impact of COVID-19 in Thailand*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/thailand/publication/monitoring-the-impact-of-covid-19-in-thailand>
- The Secretariat of the Cabinet. (2024). *Information about the Cabinet*. Bangkok: Government House.
- United Nations. (2020). *Policy Brief: COVID-19 and Universal Health Coverage*. Retrieved from <https://unsdg.un.org/resources/policy-brief-covid-19-and-universal-health-coverage>
- United Nations International Children's Emergency Fund. (2021). *Teachers and social workers must be prioritized for vaccination against COVID-19*. Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand/stories/teachers-and-social-workers-must-be-prioritized-vaccination-against-covid-19>
- University of Melbourne. (2021). *Market report 2021*. Melbourne: University of Melbourne.
- Whitaker, T., Weismiller, T., Clark, E., & Wilson, M. (2006). *Assuring the Sufficiency of a Frontline Workforce: A National Study of Licensed Social Workers*. (Special Report: Social Work Services in Health Care Settings). Washington, DC: National Association of Social Workers.
- World Health Organization. (2020). *Novel coronavirus (COVID-19)*. Retrieved from <https://www.who.int/thailand/emergencies/novel-coronavirus-2019>
- Zapf, M. K. (2009). *Social Work and the Environment: Understanding People and Place*. Ontario: Canadian Scholars' Press Inc.

การวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงวิพากษ์ด้านความเป็นนานาชาติของ
การอุดมศึกษาในประเทศไทย: กรอบการศึกษาทางเลือก
A Critical Analysis of the Literature on the Internationalisation
of Thai Higher Education: A Call for a Counter-Narrative

Received 6 December 2023

กวิณ เพรดเตอร์ อีวาน¹

Revised 21 February 2024

Gwyn Peredur Evans²

Accepted 28 February 2024

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มุ่งศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นนานาชาติของการอุดมศึกษาในประเทศไทย จากการวิเคราะห์วรรณกรรมจำนวน 38 ชิ้น ด้านความเป็นนานาชาติของการอุดมศึกษาในประเทศไทย ผู้วิจัยได้สำรวจขอบเขตวรรณกรรมเพื่อให้ทราบว่าการศึกษาด้านนี้ถูกตีกรอบอย่างไร และกรอบด้านเสรีนิยมใหม่ซึ่งขับเคลื่อนความเป็นนานาชาติของการอุดมศึกษาไทยสามารถอธิบายปฏิบัติการและความเป็นจริงในระดับสถาบันได้มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยได้พัฒนานิยามและแนวคิดด้านความเป็นนานาชาติของการอุดมศึกษาของ Williams et al. (2021) เพื่อสร้างแนวทางการศึกษาทางเลือกให้แก่การศึกษาด้านความเป็นนานาชาติของการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากตัวแสดงและสถาบันในระดับท้องถิ่น กล่าวโดยสรุป แนวทางการศึกษาทางเลือกดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงประสบการณ์จริงจากบรรดาผู้บริหารหน่วยงานและปฏิบัติการด้านการอุดมศึกษาของไทย นอกจากนี้บทความชิ้นนี้ยังให้กรอบการศึกษาที่แตกต่างจากกรอบการศึกษาแบบเสรีนิยมใหม่ซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวรรณกรรมทั่วโลก

คำสำคัญ: ความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา, เสรีนิยมใหม่, การประกอบสร้างทางสังคม

¹ อาจารย์ ดร., ผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: pred@tu.ac.th

² Lecturer Dr., Foreign Expert of Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand.

Abstract

This article examines literature related to the internationalisation of higher education (IHE) in Thailand. Through analysis of 38 publications on IHE in Thailand, the scope of literature is explored in order to determine how it frames the imperatives and narratives of IHE development, and to what extent neoliberal interpretations as drivers of Thai IHE explain practices and realities at the institutional level. The author puts forward the contextually and socially driven definition and concept of IHE by Williams et al. (2021) to both frame and recommend an alternative approach to the study of IHE as a phenomenon experienced and largely created by local institutions and actors. The article concludes that such an approach would provide a distinctive voice to the real and lived experiences of leaders and practitioners in higher education institutions in Thailand, and a counter-narrative to the dominant neoliberal assumptions of the global literature.

Keywords: Internationalisation of higher education, Neoliberalism, Social construction

Introduction

The role of the university has dramatically transformed in recent decades. Driven by a largely uncontested neoliberal economic global order, the changes we have witnessed in the higher education (HE) sector across the world have been nothing short of astonishing. Emanating from the power centres of North America and Europe, the global drive towards economic competition has permeated the HE sector. Based on neoliberal values of the free market, privatisation, self-interest and efficiency, the university sector worldwide has embraced the new world order and radically

adapted its philosophy, approach, structure, mission, and values accordingly.

Globalisation in all its complex facets has played a major role in this transformation and has become the vehicle for the neoliberal drive towards economic gain, as well as the shaping of social relations. The purpose of education has come to mirror the powerful ambitions of the neoliberal philosophy and the shift towards a focus on creating human capital. Rizvi (2017) refers to this as the “neoliberal imaginary”, which views education “in human capital terms while supporting individual self-interests in an increasingly competitive society”. Universities have adapted their entire programmes and *raison-d’être* to match the profound changes brought about by globalisation economically, politically and culturally.

Globalisation and the internationalisation of the HE sector has challenged the traditional view of higher education as a “public good’ symbolic of “social responsibility”. The privatisation of higher education has led to business practises dominating the HE sector, with income generation the catalyst for the international strategies of universities. Student mobility represents a substantial portion of the national GDP of many countries and is therefore a prime example of the privatised income-focussed aspect of the sector.

1999 saw reforms in Thailand that continue to resonate across the education system, with the launch of the neoliberal education policies of the first National Education Act (NEA). Thailand’s First Long-range Plan for Higher Education Development (1999-2004) consolidated the role of HE in economic terms and as a key channel through which Thailand could attain leading industrialised nation status in Southeast Asia. With economic

competitiveness as a strong objective, wide-ranging reforms in education from decentralisation, government accountability and quality assurance to a more student-centred education and performance-driven, higher quality teachers more akin to corporate employees, have been implemented over the last two decades (Phuaphansawat, 2017), reflecting the determined introduction of market approaches and mechanisms within the education system.

Heavily influenced by the neoliberal market-focussed paradigm, Thailand has concentrated its efforts on internationalising its HE system since the early 1990s. One striking outcome of IHE in Thailand has been the booming numbers of International Programmes (IPs). These programmes, initially created to respond to the economic demands for English-speaking graduates possessing international knowledge and skills (Lao, 2015), face ongoing criticism of elitism. McBride (2012) points out that policymakers in Thailand seem more interested in quantity than quality and valid questions remain over how the state is monitoring and regulating such programmes. However, with increased autonomy and institutional power, universities are under pressure to expand their education offer with new, market-oriented programmes in order to generate more income, and IPs are expected to deliver.

Much of the literature on IHE in Thailand focusses on such market-oriented approaches and remains accepting of the neoliberal narrative which sees IHE as serving predominantly the economic needs of the market. Student mobility and concerns around ‘lifting’ the quality of Thai Higher Education to meet international standards in order for Thailand to maintain its economic competitiveness dominate the research. However, these reflections do not seek to explain or justify what is happening at the

ground level and at the institutions themselves and within the processes of IHE creation implemented by its key actors. While the literature responds to the seismic changes which are taking place at higher institutions in Thailand, the changes it explores are the reactive changes to an established neoliberal IHE agenda. Only a minority of academics works attempt to truly unearth how IHE is created, adapted and owned at the local, institutional level.

Research Objective

Through the study of existing literature on Thai IHE, this research aims to respond to the following research questions:

1. How does the literature frame the imperatives and narratives of IHE development in Thailand?
2. To what extent can neoliberal interpretations as drivers of Thai IHE explain practices and realities at the institutional level?
3. Is there a need, and if so why, for a counter-narrative that can explain IHE as experienced by local institutions and actors?

This study probes the IHE narrative of a developing nation such as Thailand, exploring its neoliberalism origin and the extent to which it can capture the essence and identity of IHE against the country's local, historical, and socio-cultural context.

Theoretical Framework

The commonly accepted definition of IHE is that of Knight's (2008), who refers to "a process of integrating an international, intercultural, or global dimension into the purpose, functions, and delivery of post-secondary education". de Wit and Hunter (2015) expand on Knight's proposition to emphasise the output of a higher quality education, and its relevance to society as whole.

Altbach et al. (2009) define internationalisation in practical terms as the variety of policies and programs that universities and governments implement to respond to globalisation.

Neoliberalism proposes that greater economic freedom leads to greater economic and social progress for individuals and is inextricably linked to market-oriented reform. This study looks at the neoliberal lens through which much of the literature is written and questions it. Williams et al. (2021) offer a theoretical definition of IHE, favoured for the purpose of this research, which reflects the process as a social construction, rather than a normative one, avoiding prescription of any kind and allowing for a negotiation of meaning at the local, contextual level. This non-normative focus is particularly helpful when we study examples in the context of a developing country has had to accept, reject or adapt neoliberal agendas from the West.

This research will examine firstly the literature which derives from the neoliberal theoretical approach while putting forward the argument that the theoretical model and definition of IHE as proposed by Williams et al. (2021) provides a strong alternative focus for future research, rooted in analysis of the changing structures, focus and role of IHE in Thailand. This analysis of the literature points to a deviation away from the more normative literature and theoretical approaches which hint at what IHE ‘should’ be from a hegemonic Western viewpoint. The theoretical definition of IHE by Williams et al emphasizes the process of IHE as a social construction, in a fluid and constantly negotiated social context. This paper calls for more research based on this theoretical approach and on the process of how meanings are negotiated within a specific social context, and how these subsequently influence

the IHE agenda, strategy, and process. The author proposes that adopting the definition of IHE as proposed by Williams et al. (2020) will encourage and ensure that the process of IHE currently taking place in Thailand is effectively captured at the institutional level, in terms of the economic and social drivers, decisions, and strategies. In so doing, it will cast a new light on the opportunities and challenges posed by competition and cooperation, both powerful forces which continue to shape HE in the country.

Methods and Instruments

This study draws on secondary data as a collection method, including sources spanning the last two decades from academic publications, books, reports, and other materials available online and in libraries. The sources include the Thai database Thaijo as well as international databases such as Scopus, Jstor and Google Scholar. University libraries in Thailand were also used to access these sources.

In order to identify the research which best represents the scope of literature on IHE in Thailand, the following steps were followed:

- 1. Search terms were identified** that could be used for discovering the most relevant publications. A list of search terms related to IHE in Thailand (Appendix 1) was produced including the keywords “internationalisation of higher education” and “Thailand”, instead of more specific keywords such as “neoliberalism”, “student mobility” and “international programmes”. This approach ensured that the search was not biased in any way, and representative of the balance and spectrum of the literature in the field.

- 2. Exclusion criteria** (Appendix 2) *was applied* to the initial 80 publications identified, to remove irrelevant works, including

publications not written in English and those published before 2000. Thirty-eight (38) publications were subsequently selected for review.

3. The literature was carefully analysed categorised into two groups:

a) Trends of HE in Thailand that frame past and current debates on the global economic trends and socioeconomic imperatives behind the development of Thai IHE. This literature represents the IHE's Neoliberalism Perspective (20 articles).

b) Studies that provide experiential narratives on IHE from the institutions and the relevant actors' perspectives to investigate IHE adaptations and practice on the ground. This set of literature represents the Social Construction Perspective on IHE (18 articles).

4. Each group was subsequently clustered based on common focus or thematic areas.

For the neoliberalism perspective, five themes that emerged across publications were:

- a) IHE Neoliberalism Goals and Western Standards
- b) Student Mobility as IHE
- c) History of IHE: Neoliberalism Context
- d) IHE from Sectoral Perspective
- e) Towards Regionalisation of IHE

For the Social Construction Perspective, four themes were identified:

- a) Socially Constructed IHE Process
- b) Power, Leadership and Management
- c) History of IHE: Challenging the Neoliberalism Perspective
- d) Actors' Interpretations: Realities on the Ground

Results and Discussion

A. Focus of Literature on IHE in Thailand: Neoliberalism Perspective

1. IHE Neoliberal Goals and Western Standards

One of the most noticeable attributes of the literature analysed on IHE in Thailand is the perceived imperative for the government and institutions to revise, re-think and re-evaluate their internationalisation efforts in order to align with the regional and global forces of neoliberal globalisation.

In Armstrong and Laksana's (2016) case study of Thai and Malaysian universities, the language of the paper is infused with a sense of urgency to reform in order to be able to compete and succeed. The assumption is that success at both national and institutional level resides in the development of stronger and more competitive mobility programmes. Ellingboe's conceptual model of successful internationalisation is used to propose a best practise model for IHE in Thailand. The premise is that internationalisation needs to be imposed or added in some way for the institution, ABAC in this instance, to be able to meet a certain global standard of effective internationalisation. The authors provide a normative list of what such an institution 'should' do in order to attain a satisfactory attainment of effective international processes and outcomes. The focus is on change to reach a set of pre-determined and assumed levels of internationalisation. The need to meet international standards seems to be the main thrust of their findings, a necessity reflected in numerous other similar studies. A top-down list of recommendations concludes their study findings thus presenting us with a very broad proposal as to how institutions should act within prescribed or recommended structures and relationships at

national and regional levels. The conclusions assume there is a consensus on best practise models of internationalisation; a one glove fits all approach. It is the insufficiencies of the university's internationalisation which merits attention in this literature, and how it should change to meet the neoliberal assumption of what internationalisation means. There is no intention to understand how internationalisation itself has developed in its own unique context, for what purpose and why.

Kanjananiyot and Chaitiamwong (2018) provide a similar account of the need for a greater focus on the quality of programmes in Thailand in order to reach international standards. The race to climb up the international rankings is accepted as the norm, as are the international trends which feature on the global IHE agenda. The “desired goals” of IHE are assumed to be the established norms. Government-related reports parallel the global agenda. With the aim of providing the Bureau of International Cooperation Strategy and the Office of the Higher Education Commission in Thailand with strategic recommendations for future IHE developments, Hines and Dockiao (2021) share a futurist perspective based on 14 emerging issues for Thailand. The focus again is primarily on the economic competitiveness at the national level and how universities can best serve a developing nation's desire to take its place within the developed world. The pathway is prescribed according to the global neoliberal agenda, with little attention paid to Thailand's own unique ability to adapt according to its own local context. For Scott and Guan (2023) and their comprehensive but birds-eye view exploration of the challenges Thai HE institutions face in a “hyper-competitive environment”, the government needs to do more. As with so much of the neoliberal

literature, the bottom line is financial stability and economic growth, with a distinct focus on the need for international student recruitment.

2. Student Mobility as IHE

This review clearly reveals the centrality of the theme of student mobility in the literature on IHE in Thailand, consuming much of the IHE debate. From Jaroensubphayanont's (2014) study on international student policy in Thailand to Snodin's (2019) paper which explicitly sets out to "help Thai HE to be more marketable at a global scale", the imperative of increasing the numbers of students from neighbouring countries and beyond dominates the discussion. Jampaklay et al. (2021) set this undisputed goal within the ASEAN context, focussing on education migration, including international students and student mobility, within the historical context of Thailand. Jampaklay et al point out the "competitive environment of international education in the ASEAN context", and the necessity for Thai government policy and programs "to be improved to attract and retain international students". This largest body of literature within the IHE field in Thailand offers relevant recommendations at national and institutional level for the creation of more ambitious and high-quality programmes.

This analysis of the literature confirms how the key economic driver behind student mobility strongly colours the existing research. While much of the global literature on IHE reflects a debate and discourse on the extent to which universities have or should become commercialised and engaged in market-oriented behavior (Rhodes & Slaughter, 2004), the majority of the literature on Thai IHE selected for the purpose of this study accepts the status quo and explores how these institutions can improve their economic standing. The discussion also centres around dimensions

associated with student mobility such as international programmes and international ranking in the context of IHE economic imperatives and explores how institutions can become more entrepreneurial in a post-industrial economy. The focus is on knowledge as a commodity to be transformed into profit-oriented programmes and activities (Rhodes & Slaughter, 2004).

3. History of IHE: Neoliberalism Context

The study discovered a substantial body of literature which examines the evolution and history of internationalisation in Thailand, where attempts are made to encapsulate how Thailand has adopted the Westernisation of higher education over the years. Fry and Bi's account (2013) of three historical periods of reform in Thailand is theoretically framed around the "quest for equity and empowerment in a neoliberal capitalist regime in an era of dramatic Globalization". Their focus is on the major overhaul of education in Thailand following the National Education Act of 1999. The authors also discuss the increasing awareness and importance of ranking and international competitiveness during this decade. As well as its strong and unquestioning emphasis on the global neoliberal agenda as adopted by Thailand, a striking element of this particular study is its overwhelming focus on the internal machinations of the education reform in Thailand. Their cursory reference to international capabilities as one of the areas crucial for Thailand's education system, particularly the need for students with an international outlook and language skills, is the closest this paper comes to examining external factors driving the reform agenda. Heavy on detail related to administrative restructuring, it fails to connect these reforms to their powerful drivers and to the demands faced by Thailand during this period to internationalise its education system. The relationship between

national policy and the commercialisation of HE is the focus of Boossabong's (2017) study, one of many which attempts to determine the extent to which privatization and quality control of the universities have activated and served the neoliberal transformation of the sector over time.

4. IHE from a Sectoral Perspective

A tendency towards the neoliberal goals of IHE was also found in a large body of research which highlights IHE in specific sectors. In the work of Sangpikul (2009) on the hospitality and tourism sector, the neoliberal interpretation is clearly stated from the outset as “aspects of internationalisation from Western perspectives” are declared to form the foundation of the investigation. While the study is clearly in an Asian context, the driving theories and positioning of the internationalisation process are clearly rooted in the West. The author explores how the vocational sector should respond to the demands of globalisation, with the implication that the institutions mentioned in Thailand are subjects of the process, not entirely passive, but responding to the overriding demands of the global neoliberal trends in internationalisation. The focus is very much based on the widely accepted definition of IHE as “the process of integrating an international, intercultural, or global dimension (e.g., a perspective, activity or program) into the purpose, functions or delivery of postsecondary education” (Knight, 2003, p. 2). The applicability and broad flexibility of this defining approach is emphasized in this, as well as in several other papers, with the suggestion that the local context may adapt this definitive thrust to its own unique needs, processes and working culture. The concerns of Sangpikul and like-minded scholars lie in how Thai institutions adopt and adapt these Western-born prescriptions. Rhea's (2016)

study also makes an attempt to bring in local Thai approaches to the discussion on the influence of the global markets in education, but it is the international, global and regional dimensions which pervade the research. The focus in this body of research is firmly on what is lacking, and the reference points on which the argument is developed are taken from the definition of framework as proposed by Knight and others. The question posed is ‘How can the institution meet this framework?’ The emphasis is on concrete outcomes, changes in human resources, an increase in student mobility, an adaptation of the curriculum.

5. Towards Regionalisation of IHE

Unsurprisingly, since the establishment of the ASEAN Economic Community (AEC) in 2015, one third of the literature on IHE in Thailand identified focussed on the Thai government’s national economic imperatives within the context of ASEAN. Thailand has long held dear the prospect of becoming the main regional education hub for ASEAN. Rooted in Thai perspectives and three institutions in particular, it is McBride’s (2012) study which provides the most critical and thoughtful account. Mc Bride considers how the country’s leadership in the creation of the AEC provides a unique opportunity for its internationalisation efforts, only for the lack of a unified and strategic approach by the government to hinder the realisation of this potential, with each institution seemingly following their own plan with little integration and structure at the national level. Chao’s extensive research on the regionalisation of HE and integrated student mobility across the region is another body of work which enhances the debate on how IHE can best serve the region and its economic and social development, as well as the

challenges and opportunities presented by the growth of intra-ASEAN student mobility schemes (Chao, 2020).

Further studies have reflected on the role of Thai culture in the forging of IHE, and therefore Thailand's uniqueness within the region. As regionalisation has become a key aspect of IHE, Rhein (2017) presents an analysis of the challenges facing International Programmes at Bachelor and Masteral level and recommendations on how to combat them. Rhein takes one specific institution as a unit of analysis, but a strong underlying critical approach of the need to forgo Thai cultural dimensions, especially Confucian ideology, and adopt the cultural characteristics of the West, somewhat mars the claims made. A more nuanced study of the tensions which may exist at institutional level between Thai culture and that of a more international and regional bent, would contribute more positively to our understanding of the actual IHE process. Thanosawan and Laws (2013) provide a compelling argument as to the differing views of what global citizenship should mean in the curriculum, focusing on differences between international programmes and Thai programmes, and seeking to analyse how Thailand attempts to fit into this narrative at the regional level of ASEAN. However, this study also fails to delve deeper into the views of the subjects involved and into the processes of thinking which create meanings within IHE.

B. Adaptations and Realities on the Ground: A Social Construction Perspective

1. Socially Constructed IHE Process

Sangpikul's (2009) analysis of the studies conducted by Sinlarat and Mok reflect the rare calling for greater attention to be given to the actual creation of IHE within the Thai context.

Sangpikul offers a critical analysis of how Western knowledge has been transferred to Thai society in recent times, referencing Sinlarat who urges the Thai academic community to create a new body of knowledge (Sinlarat, 2005). The argument put forward is that Thailand should move away from a “knowledge-receiving culture” to a “knowledge-producing one.” Sinlarat (2007) cautions educational leaders to be circumspect in adopting the global trend of internationalization into the Thai educational system. Likewise, Mok (2007) warns against copying Western-driven IHE without proper adaptation and contextualisation. Sinlarat (2005) goes on to examine the concept of internationalisation and its place in Thai HE through engaging with how program quality, students’ learning opportunities, faculty development, and global understanding can be best understood within a Thai socio-cultural context. This study also analysed the comprehensive studies on the cultural influences on HE in Thailand by Bovornsiri et al. (1996) where the authors look at the social role of HE institutions. Nilphan (2005) also sets Thai IHE in a macro-political and socio-economic context, an attempt to approach IHE from a local perspective but remains shy of adopting a strong socially and contextually- driven theoretical approach). It can be concluded that these works are united in their circumspection and caution vis-à-vis globalisation and the prescribed global ‘standards’ of IHE, but nevertheless do not aim to unearth greater understanding as to how IHE is actually adopted through the blend of the local merging with the global.

Another body of work examined as part of this research consisted of institutional level research on responses to IHE. One such study was a multiple site case study on the process of restructuring in three Thai universities. In Filibeck’s (2008) work,

cultural processes, and social factors and how they influence the actual process of re-structuring as a response to globalisation (and we may infer IHE as a component) is at the heart of this thorough study. Market and economic forces infuse the research but very much as an integral part of the local culture. The focus is on how the neoliberal ideology functions within the specific locale of each institution. In this respect, what Filibeck introduces is a locally rooted bottom-up view of IHE, and a discerning examination reflecting Williams et al.'s perspective of IHE as being a socially constructed adaptation despite the overwhelming global narrative and assumptions of neoliberalism. He posits that that “globalization is concerned with understanding how a given society/culture uses and manipulates indigenous market/economy strategies in order to accomplish political and economic goals in that society”.

Drawing on Baudrillard's theory, to deconstruct the processes of internationalisation through the prism of simulacra and simulation, Ferguson (2018) tackles the issues of privileged access to international programmes at the institution where he works. His study is a highly abstract and theoretical take on his dissatisfaction with the elitism of such programmes, designed to make profit and to serve market needs. It is a rare critical article on IHE at the institutional level and in many ways, lays bare the weaknesses and fallacies of IPs in Thailand. While his argument is clear and exposes the self-interested goals of neoliberalism in IHE, his study would be greatly enhanced by broadening the inputs to those who are affected by such programmes- the lecturers, the students, the parents, and the decision-makers. It neglects any form of discussion of the social processes which bring about “simulacra and simulation” in the first

place and asks the reader to accept his own sole judgement based on his own experience of working in such an environment.

2. Power, Leadership and Management

Another dimension of the more limited IHE literature which follows a counter-narrative to, or challenges, the global neoliberal approach is that which highlights power, leadership, and management styles within the institutions themselves. Sinthunava's (2009) analysis of six Rajabhat Universities and the use of leadership dimensions to differentiate from other institutions sees the author taking the institution itself as a unit of analysis. In this study, it is the process of how leadership works within IHE in a very specific cultural milieu which draws the researcher's attention, eschewing the global trappings of what IHE leadership 'should' be. Sinthunava studies both leaders' resistance and acceptance to changes to the decision-making structures as well as the nature of decision-making at the institutional level. The new institutional autonomy brought about by education reform saw Rajhabat institutions attain university status and therefore become subject to the same pressures of IHE as established universities. Sinthunava explores how each Rajhabat University in her study reacted and changed in their own way, with the role of the President and Vice-Presidents examined carefully to see how this process varied from institution to institution. It is a study which focusses on how the leadership process was challenged and changed at the local, institutional level by the neoliberal drive towards greater institutional autonomy and efficiency, as well as leadership accountability. Lavankura (2017) explores further the politics in higher education and how leadership affects IHE, a strong contribution to the literature which sees these constructions as spontaneous and socially constructed. Lavankura studies how the

“location of authority” changed during these times of education reform. For this author, it is the constantly shifting “conflicts and consensus” which form the focal point of the research. While every level is examined from a historical perspective, it is Lavankura’s assessment of the power balance at the university level which explains how the process of engaging with the market clashes with the more traditional bureaucratic values of prestige and security. Lavankura goes some way to studying the social construction of power between bureaucrats and academics within higher education institutions in Thailand, against a backdrop of globalisation and internationalisation of operations as well as the curriculum. The exploration of “the internal dynamics of different key actors” provides valuable insights into how contextually driven and socially-rooted power, leadership and management are when it comes to enacting significant change.

3. History of IHE: Challenging the Neoliberalism Perspective

Other works challenge the historical path on which IHE has come to be accepted as the norm in Thailand. This research analysed Maitrarat et al. ’s “The History of Higher Education in Thailand, Confronting Challenges” (2021) and found that it does not position Thailand from a Western perspective, and refrains from “positioning the higher education system...within discourses that demand wholesale system change towards neoliberal models”. This comprehensive and insightful book displays a refreshing acceptance and exploration of the complexities of context, from the shifting dynamics of geopolitical instabilities to social, cultural and economic changes occurring within the higher education system. In its discussion of ‘Internationalisation, Power, and Knowledge’ it claims that Thailand is caught up in what Smith (1999) has described as “a construct of human

imagination that serves to organize and mobilize certain forms of action in certain ways”. Maitrat et al. call a spade a spade. The “Western spin....clarified that neoliberal economic and social policies, as they played out in Western contexts, needed to be embraced and mobilised. Working on the supposition that such policy and practice is able to be unproblematically generalised across national contexts, the point clarified was that higher education would flourish under a regime of economic rationalisation, new managerial models, and marketization”. This book challenges the dominant global perspective on IHE, as well as other aspects of higher education reform in Thailand, and exposes how the concept of HE as a tradable good became a part of the neo-liberal discourse where the marketplace creates greater efficiencies, productivities, and competitiveness, with the accumulation of wealth coming at the expense of equity.

4. Actors’ Interpretations: Realities the Ground

The final category of literature in the review consists of studies related to university actors’ interpretations of IHE. Burford et al. (2019, 2020) have made significant contributions to the local denouement of IHE through their writings on academics’ perspectives of IHE at the institutional level, providing a voice to foreign lecturers for example, who are integral to the success of the IPs in Thailand. In this study, the authors explore how foreign lecturers on international programmes are labelled as experts and seen as contributing towards the economic competitiveness of Thailand and of the higher education sector in particular. They also claim that such teachers are marginalised within the system and often treated with indifference. Burford et al. (2019, 2020) through interviews and analysis of perspectives on the ground, successfully

discover the diverse voices of the actors within the milieu where IHE actually takes place. They clearly convey the tensions between opportunities and threats which are inevitably and constantly at play in the fluid interpretations by different actors and stakeholders of what IHE should be and how it should be implemented.

Jamklai (2012) followed by Snodin et al. (2021) have also turned their focus to international academics to Thailand and their experiences of the education system. In Jamklai's study, in-depth qualitative interviews are adopted to gain a deeper understanding of, among other aspects, the foreign lecturers' views of globalisation in Thailand and how higher education institutions are responding to its opportunities and challenges. Snodin et al. similarly seek the "lived experience" of those actors on the ground who contribute towards and shape the direction of IHE within the local community of their host institutions. The authors draw practical recommendations for new internationalisation policies based on this data in order to improve the quality of such academic migration and mobility.

Furthermore, Chalapati (2007) draws on case studies of two English-medium business graduate programs where Thai cultural characteristics have a profound impact on key actors' attitudes towards international education, particularly in the cross-cultural teaching and learning settings. Chalapati's interest goes beyond the measuring of IHE success according to global norms. Rather, the study seeks to understand how attitudes and the responses of academics, leaders and students within institutions actually create and shape the very essence of IHE within those particular contexts.

The studies mentioned in this section, while drowned by the overwhelming focus of the literature on neoliberal driven economic incentives of student mobility, nevertheless offer strong glimpses into the insights gained from listening to the voices of those on the ground who contribute towards, and thus continuously create and mold, the shape and content of IHE in Thailand.

C. Proposed Counter-Narrative

If the dominance of the neoliberal economic imperative over the HE system in Thailand, as in other countries, is more than evident, so it is that the overriding focus of the literature on IHE in Thailand clearly stems from strong neoliberal assumptions. This analysis of the literature determines that the focus of much of the research in the field takes the neoliberal theory as a basis and explores specific areas of IHE such as student mobility, adopting the perspective and narrative of Western neoliberalism. Indeed, the very definition of IHE adopted and assumed by the literature, is steeped in neoliberal assumptions, often overshadowing or peripheralising the local context and socially determined dimension of IHE. While this approach remains pertinent and relevant, this paper argues that a less Western-dependent desire to reform would lead to a deeper understanding of the actual process of IHE, which, in turn, returns the ownership of the IHE creation process to the institution and to its own cultural milieu.

This paper posits that such a theoretical approach and narrative in the research would allow for a greater focus on the process of how individuals' understandings of concepts are formed and how meanings are negotiated within a specific social context, and how these influence the IHE agenda, strategy, and process. A study of the indigenization of neoliberal competitive economic

values within universities must take into account a wider range of factors and voices shaping decisions and delivery. Meanings are created when people interact, discuss, make decisions, generate ideas, and implement changes together in pairs, teams, departments or faculties, within the confines or otherwise of the history of national, local and institutional cultures. IHE should be seen as such a process, a dynamic and vibrant, socially situated phenomenon which is constantly and actively twisting, shaping and molding the views and actions of all those involved. It is not the result of a static definition of what should be taking place at institutions of HE globally. It does not represent a subservience to a set of values or ideology developed in the West. Nor is it, in fact, definable.

Overall, the literature and narrative on IHE in Thailand selected for this study favours the region, the state, the nation, and the education system itself as units of analysis. There is a scarcity of analysis from within the institutions themselves, as to how complex processes brought on by globalisation unfold on the ground. This process does not take place in isolation, and an understanding of the external influences and factors is crucial. When we do encounter studies at the micro level, whether programme, faculty or institutional, the stance of such studies often represents a response to the global normative view of what IHE should be.

Several of the publications explored in this study attempt to dig deeper into the process of IHE construction at the local, institutional level, suggesting an alternative narrative already exists. However, this literature remains scarce. The purpose of this paper is not to dismiss the excellent research conducted in student mobility, international programmes, and other dimensions of IHE which have come to be accepted as a part of the global IHE 'norm'. Rather, it

is to highlight a gap in the thinking around IHE and in the identification of local processes and socially constructed negotiations and interpretations ‘on the ground’ which allow us to challenge the neoliberal assumptions of how IHE ‘should be’ and to decipher what it is and how it develops in different contexts and for different actors. This author proposes that this knowledge within specific socio-cultural and geographic contexts, a counter narrative to the global neoliberal IHE discourse, has not been extensively explored in the literature on IHE in Thailand.

Conclusion

This paper demonstrates that the overwhelming focus of the literature on IHE in Thailand is situated within the assumed and accepted dominance of what IHE ‘should’ be as prescribed by the West. It has attempted to explain how the majority of the literature frames the imperatives and narratives of IHE development in Thailand mainly through the exigencies of the market and neoliberal economic ideology. Nowhere is this more evident than in the dominant focus on student mobility, the urgency of its required growth and the dimensions of efficiency, management and promotion as required drivers. It can also be seen in the way researchers focus on national and institutional responses to the global IHE agenda, and, often, the weaknesses of the Thai HE system in meeting the so-called ‘international standards. The emphasis is on providing evidence of a lack of quality or effective policies and strategies to bring Thailand up to the level required globally. While this may be the case, one must question the validity of the assumptions that are at play here.

Fundamentally, the literature seems to be marching to the sound of Knight's prescribed definition of IHE. Of course, this definition of IHE enables us all to focus on key dimensions which lead to successful internationalisation across a range of contexts, from developed to developing countries; a convenient glove for the many hands participating in IHE across our diverse world. It has been widely accepted and adopted for very good reasons. It provides a proven template, inclusive in its considerations of all the actors involved.

However, this paper has argued that purely neoliberal interpretations of Thai IHE cannot accurately represent and explain practices and realities at the institutional level. IHE should be seen and examined within its unique context, serving different needs, ambitions, and realities. This is a call for more research which seeks a counter-narrative that can explain IHE as experienced by local institutions and actors within their own social contexts; IHE as deeply influenced by the neoliberal narrative, without a doubt, but also IHE as the seed growing in a particular patch of earth surrounded by its own unique environment, whose growth and characteristics are ultimately defined by the local.

This approach requires sensitivity and skill. Respondents may be wary of sharing their views especially if they are deemed to be of a critical nature. With a genuine focus on listening to people's voices, and respecting their confidentiality, this author believes the rewards of such research will lead to a more balanced and deeper understanding of IHE in developing nations such as Thailand, and to a more democratic theoretical approach to such research worldwide. It is in this space of evolving meaning-creation at the local level where researchers may gain new and significant insights into considerations on "how global hegemonic discourses of education

purposes and governance should be interpreted, resisted and negotiated” (Rizvi, 2017).

Conflicts of Interest

The author declares that there were no conflicts of interest.

Appendix 1

List of Search Terms
internationalisation of higher education + Thailand
public higher education + Thailand
universities + Thailand + internationalisation
internationalisation of higher education + Southeast Asia
public higher education + Southeast Asia
universities + Southeast Asia + internationalisation
literature + internationalisation of higher education + Thailand
literature + public higher education + Thailand
literature + universities + Thailand + internationalisation
literature + public higher education + Southeast Asia
literature + universities + Southeast Asia + internationalisation

Appendix 2

Exclusion Criteria
Publications not written in English
Work published before 2000
Non-peer-reviewed articles
Articles unrelated to Thailand
Articles on basic education (primary and secondary level)
Reviews and editorials

References

- Altbach, P. G. (1989). Twisted roots: The Western impact on Asian higher education. *Higher Education*, 18(1), 9-29. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/BF00138959>
- Altbach, P. & Selvarathnam, V. (1989). *From dependency to autonomy: The development of Asian universities* (pp. 1-24). London: Kluwer Academic Publishers.
- Altbach, P., Reisberg, L., & Rumbley, L. (2009). *Trends in global higher education: Tracking an academic revolution*. Chestnut Hill, MA: Center for International Higher Education, Boston College.
- Amornwich, N., & Wichit, S. (1997). Internationalisation of higher education in Thailand. In J. Knight & H. De Wit (Eds.), *Internationalisation of higher education in Asia Pacific countries* (pp. 161-170). Amsterdam: European Association for International Education Publications.
- Armstrong, N., & Laksana, S. (2016). Internationalization of Higher Education: Case Studies of Thailand and Malaysia. *Scholar: Human Sciences*, 8(1), 102-116. Retrieved from <http://www.assumptionjournal.au.edu/index.php/Scholar/article/view/2189>
- Boossabong, P. (2017). Neoliberalizing higher education in the Global South: lessons learned from policy impacts on educational commercialization in Thailand. *Critical Policy Studies*, 12(1). 110-115. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/19460171.2017.1403341>

- Bovornsiri, V., Uampuang, P., & Fry, G. (1996). Cultural influences on higher education in Thailand. In K. Kempner & W. G. Tierney (Eds.), *The social role of higher education: Comparative perspectives* (pp. 55-78). New York: Garland Publishing.
- Burford, J., Uerpaiojkit, T., Eppolite, M., & Vachananda, T. (2019). Analysing the national and institutional policy landscape for foreign academics in Thailand: opportunity, ambivalence and threat. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 41(4). 416-429. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/1360080X.2019.1606881>
- Chalapati, S. (2007). *The internationalization of higher education in Thailand: Case studies of two English-medium business graduate programs*. Doctoral Dissertation. RMIT University, Australia.
- Chao, R. Y. (2023). Intra-ASEAN student mobility: overview, challenges and opportunities. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 15(5), 1736-1751. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/JARHE-07-2019-0178>
- de Wit, H., & Hunter, F. (2015). The Future of Internationalization of Higher Education in Europe. *International Higher Education*, 83, 2-3. Retrieved from <https://doi.org/10.6017/ihe.2015.83.9073>
- Ferguson, M. R. (2018). Simulacra, Simulation, and the Internationalization of Higher Education in Thailand. *Thammasat Review*, 21(1), 71-92. Retrieved from <https://sc01.tci-thaijo.org/index.php/tureview/article/view/130506>
- Filibeck, D. A. (2008). An analysis of the effects of globalization on the restructuring of higher education in Thailand. Doctoral Dissertation. University of Texas at Austin, United States of America.

- Kanjananiyot, P., & Chaitiamwong, C. (2018). The Internationalization of Thai Higher Education over the Decades: Formidable Challenges Remain!. In: Fry, G. (eds) *Education in Thailand. Education in the Asia-Pacific Region: Issues, Concerns and Prospects* (pp. 271-321). Gateway East: Springer, Singapore.
- Fry, G. W. & Bi, H. (2013). The evolution of educational reform in Thailand: the Thai educational paradox. *Journal of Educational Administration*, 51(3), 290-319. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/09578231311311483>
- Hines, A. & Dockiao, L. (2021). Key issues influencing the future internationalization of higher education: the case of Thailand. *On the Horizon*, 29(3), 77-100. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/OTH-03-2021-0044>
- Huang, F. (2007). Internationalization of Higher Education in the Developing and Emerging Countries: A Focus on Transnational Higher Education in Asia. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 421-432. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1028315307303919>
- Burford, J., Koompraphant, G., & Jirathanapiwat, W. (2018). Being, adjusting and developing satisfaction: a review of *ajarn tangchart* (non-Thai academics) within the Thai higher education system, *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 50(5), 656-675. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/03057925.2018.1544482>
- Jamklai, V. (2012). Cross-Cultural Teaching: Experience of American Teachers in Thai higher education. Doctoral Dissertations. University of Hawaii at Manoa, United States of America.

- Jampaklay, A., Penboon, B., & Lucktong, A. (2022). Internationalization of higher education in Thailand: Promises and reality. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 43(1), 183-193. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/kjss/article/view/257014>
- Jaroensubphayanont, N. (2014). The International Student Policy in Thailand and Its Implications on the 2015 ASEAN Economic Community. *Southeast Asian Studies in Asia from Multidisciplinary Perspective international conference* (pp. 1-7). Kunming, China.
- Knight, J. (2008). *Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Lao, R. (2015). *A Critical Study of Thailand's Higher Education Reforms: The culture of borrowing*. London: Routledge.
- Lavankura, P. (2017). From Bureaucratic Polity to Neo-Pluralism and Institutionalism: The Politics of Thai Higher Education. Paper presented at the 13th International Conference on Thai Studies, Chiang Mai.
- Maitratrat, P., Openshaw, R. & Walshaw, M. (2021). *The History of Higher Education in Thailand: Confronting Challenges*. London: Palgrave Macmillan.
- McBride, K. A. (2012). *Thai Perspective on the Internationalization of Higher Education in Thailand: A Mixed Methods Analysis and Three Mini-Case Studies*. Doctoral Dissertations. University of Minnesota, Minneapolis, United States of America.
- Nilphan, P. (2005). Internationalising Thai higher education: Examining policy implementation Unpublished doctoral dissertation. University of Leeds, United Kingdom.

- Phuaphansawat, V. (2017). *Neoliberalism, Governmentality, Education Reforms and Teachers in Thailand*. Doctoral thesis submitted to Centre of Development Studies, University of Cambridge, United Kingdom.
- Rhea, Z. (2016). *Higher Education Services Markets: The Interplay of International, Global, Regional, and Local Thai Perspectives*. In Wisdom, Knowledge, and the Postcolonial University in Thailand (pp. 131-159). New York: Palgrave Macmillan.
- Rhein, D. (2017). International Higher Education in Thailand: Challenges within a Changing Context. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*, 8(3), 281-298.
- Rizvi, F. (2017). Globalization and the Neoliberal Imaginary of Educational Reform. *Education Research and Foresight Series*, No.20. Paris: UNESCO.
- Rhodes, G., & Slaughter, S. (2009). *Academic Capitalism and the New Economy: Markets, State, and Higher Education*. Maryland: Johns Hopkins University Press.
- Sangpikul, A. (2009). Internationalization of Hospitality and Tourism Higher Education: A Perspective from Thailand. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9(1-2), 2-20. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15313220903041964>
- Scott, T., & Guan, W. (2023). Challenges facing Thai higher education institutions financial stability and perceived institutional education quality. *Power and Education*, 15(3), 326-340. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/17577438221140014>

- Sinthunava, K. (2009). *Change and Change Management in Higher Education in Thailand: A Case Study of Six Rajabhat Universities in Bangkok*. Doctor of Philosophy. The University of Sydney, Australia.
- Snodin, N., Young, T., Thongnuan, T., Bumrungsalee, I., & Nattheeraphong, A. (2021). The Migration of International Academics to Thailand and their Experiences of Thai Higher Education. *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, 36(2), 225-257. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/27035256>
- Snodin, N. (2019). Mobility experiences of international students in Thai higher education. *International Journal of Educational Management*, 33(7), 1653-1669. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/IJEM-07-2018-0206>
- Stiglitz, J. E. (2002). Information and the change in the Paradigm in Economics. *The American Economic Review*, 92(3), 460-501. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/3083351>
- Thanosawan, P., & Laws, K. (2013). Global citizenship: differing perceptions within two Thai higher education institutions. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 35(3), 293-304. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/1360080X.2013.786861>
- Williams, J.H., Brehm, W., & Kitamura, Y. (2021). Measuring what matters? mapping higher education internationalization in the Asia-Pacific. *International Journal of Comparative Education and Development*, 23(2), 65-80. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/IJCED-10-2020-0071>

Winichakul, T. (2010). Coming to terms with the West: Intellectual strategies of bifurcation and post-Westernism in Siam. In Chakrabarty, D. (Ed.) *The ambiguous allure of the West: Traces of the Colonial in Thailand* (pp. 135-151). Ithaca, NY: Cornell University Press.

การเสริมพลังอำนาจในงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน Empowerment in Community Social Work

Received 27 January 2024

Revised 10 March 2024

Accepted 15 March 2024

เพ็ญประภา กัทรานุกรม¹

Phenprapha Pattaranukrom²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ต้องการนำเสนอรูปแบบการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชนตามแนวคิดของเกล็น แลฟเวอแรค (Glenn Laverack) ที่ได้นำเสนอองค์ประกอบในการเสริมพลังอำนาจชุมชนไว้ 9 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ภาวะการนำของชุมชนหรือท้องถิ่น 3) โครงสร้างองค์กรชุมชน 4) การประเมินปัญหาในชุมชน 5) การเสริมสร้างมโนธรรมสำนึกชุมชน 6) การระดมทรัพยากร 7) การเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายของชุมชน 8) การสนับสนุนชุมชนจากภาคีเครือข่ายภายนอก และ 9) การจัดการตนเองของชุมชน โดยการนำไปใช้ในการทำงานควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับเป้าหมายในการเสริมพลังอำนาจชุมชนไปพร้อมๆ กันเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ในระยะยาวโดยการพัฒนาสู่ชุมชนเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชนที่ก่อให้เกิดความสมดุลย์แห่งอำนาจระหว่างชาวบ้านและนักสังคมสงเคราะห์ชุมชน ซึ่งจะส่งผลไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การเสริมพลังอำนาจชุมชน, การสังคมสงเคราะห์ชุมชน, การพัฒนาชุมชน

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย
E-mail phenprap@tu.ac.th

² Associate Professor Dr., Lecturer of Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand.

Abstract

This academic article aims to present a model of empowerment in community social work as Glenn Laverack's approach, which is comprised of nine components-these are participation, local leadership, organizational structure, assessment of problems, promotion of conscientization, resource mobilization, links with networks, support of outside partners, and self-management. These components would be used together with the model of empowerment in community social work for community development and self-reliance and would lead to the appropriate practice for power balancing between communities and community social workers for sustainable community and social development.

Keywords: Community empowerment, Community social work, Community development

บทนำ

“การเสริมพลังอำนาจ” (Empowerment) เป็นแนวคิดที่ เปาโล แฟร์ (Paulo Freire) นักศึกษาชาวบราซิล ในช่วงปี ค.ศ.1960-1970 (Freire, 2000) ได้ริเริ่มนำมาใช้ในการสอนให้ประชาชนผู้ที่ด้อยโอกาสและถูกกดขี่ให้อ่านและเขียนหนังสือได้ ด้วยการให้ประชาชนเหล่านั้นร่วมกันอภิปรายในประเด็นปัญหาที่ตนประสบอยู่และมีความสนใจ วิธีการดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้วิธีการพูด การเขียน และการอ่านแล้ว ยังช่วยให้บุคคลได้เข้าใจปัญหาและเห็นถึงความสามารถของตนเอง รวมถึงสามารถแสดงออกถึงพลังในตนเอง ในการคิดวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาสังคมและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ โดยเน้นที่กระบวนการสื่อสาร การพูดคุยนทนา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และ

การอภิปรายประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่และประสบการณ์ในชุมชน ช่วยให้บุคคลค้นพบว่าตนเองมีความรู้ความสามารถที่จะต่อต้านอิทธิพลต่างๆ และสามารถควบคุมอนาคตของตนเองตลอดจนมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงชุมชนหรือสังคมที่ตนอยู่ให้ดีขึ้น ต่อมาในช่วงปี ค.ศ.1970-1990 แนวคิดการเสริมพลังอำนาจได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างแพร่หลายในรูปของโปรแกรมการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป เช่น การศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้หนังสือ การศึกษาเพื่อคนส่วนใหญ่ การฝึกอบรมเพื่อการสร้างพลัง และโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อสร้างพลังแห่งตน เป็นต้น การเสริมพลังอำนาจนี้เป็นกระบวนการถ่ายโอนอำนาจให้กับบุคคล กลุ่มหรือชุมชนในการพัฒนาและสร้างความรู้สึกรับคุณค่าในตนเอง เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะเสริมพลังอำนาจให้กับบุคคล กลุ่มหรือชุมชนได้นั้นต้องเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของบุคคล กลุ่มหรือชุมชนเป้าหมายนั้น รวมถึงการทำให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านั้นเห็นคุณค่าในตนเองเช่นเดียวกัน

แนวคิดการเสริมพลังอำนาจได้รับการยอมรับและนำมาขยายเพื่อใช้ในการทำงานกับบุคคล กลุ่ม และชุมชนในแวดวงต่างๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น รวมถึงการทำงานทางด้านสังคมสงเคราะห์ โดยจูดิท ลี (Judith Lee, 2001) ได้อธิบายว่าการสร้างพลังอำนาจมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเข้าใจในสมรรถภาพของตนเอง โดยมีการพัฒนาความคิดว่ามนุษย์มีความสามารถและมองตนในด้านดีเสมอ 2) การมีจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ (Critical consciousness) เป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจอย่างสมบูรณ์ในความเป็นจริงทางสังคมและการเมืองของบริบทสภาพแวดล้อมของตน และ 3) การพัฒนาทรัพยากรและกลยุทธ์ที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคลและของชุมชน ในขณะที่ สตีเฟน เอ็ม โรส (Rose, 1990) ได้เสนอหลักการพื้นฐานในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่มุ่งพิทักษ์ประโยชน์ (Advocacy) และสร้างพลังอำนาจไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) การช่วยให้ผู้ใช้บริการเข้าใจในบริบทของตนเอง

(Contextualization) โดยการทำให้อุปกรณ์ผู้ใช้บริการได้เข้าใจตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า “ตัวผู้ใช้บริการนั่นเองที่รู้จักตัวเองดีที่สุด” ดังนั้นนักสังคมสงเคราะห์จึงต้องเปิดกว้างในการให้อุปกรณ์ผู้ใช้บริการได้มีโอกาสในการนิยามความหมายตัวตน สภาพการณ์ และความต้องการจำเป็น (Needs) ของตนเอง ประการสำคัญนักสังคมสงเคราะห์จะต้องมุ่งเน้นการทำงานในด้านการสนทนาสุนทรียภาพ (Dialogue) มากกว่าการแก้ไขปัญหาหรือการทำสัญญาต่อกัน 2) การสนทนาสุนทรียภาพ เพื่อสร้างโอกาสให้อุปกรณ์ผู้ใช้บริการสามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นของตนเองได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้การสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการที่เน้นให้อุปกรณ์ผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง (Client-centered) ในการดำเนินงาน และไม่ใช่รูปแบบการบริการสำเร็จรูปที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งการสนทนาสุนทรียภาพนี้ นักสังคมสงเคราะห์ต้องเน้นให้การสนทนาเป็นการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อประสบการณ์เชิงบริบทของอุปกรณ์ผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ เพื่อที่จะส่งเสริมพัฒนาการของอุปกรณ์ผู้ใช้บริการและสร้างผลลัพธ์ที่อุปกรณ์ผู้ใช้บริการพึงประสงค์ และ 3) การสร้างชีวิตรวมหมู่ (Collectivity) โดยการนำบุคคล กลุ่ม และชุมชนมารวมกันสะท้อนความคิดและร่วมสนทนาสุนทรียภาพด้วยกัน โดยมองย้อนไปถึงความรู้สึกของตนเอง พิจารณาถึงจุดกำเนิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความรู้สึกนี้กับโครงสร้างสังคมที่ปรากฏอยู่ อาทิ ครอบครัวยุคกับระบบโรงเรียน หรือชุมชนกับระบบสาธารณสุข ซึ่งการปลูกจิตสำนึกรวมหมู่นี้จะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนและสังคมได้ในที่สุด

ต่อมาในช่วงปลายทศวรรษ 1990s เกลน แลฟเวอเรค (Laverack & Mohammadi, 2011) ซึ่งเป็นนักคิดคนสำคัญทางด้านการสร้างพลังอำนาจชุมชนโดยได้พัฒนาต่อยอดแนวคิดการสร้างพลังอำนาจดังกล่าวนี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการขับเคลื่อนการทำงานในชุมชน และเป็นนักวิชาการที่มีประสบการณ์ในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การสร้างพลังอำนาจในมุมมองของเกลน แลฟเวอเรค ยังครอบคลุม

ไปถึงการสร้างความตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นจริงให้กับประชาชนผู้ให้บริการ และชุมชนพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริง จึงสามารถช่วยให้ประชาชน ผู้ให้บริการและชุมชนตระหนักในพลังความเข้มแข็งและความไฝ่ฝัน ความมุ่งหวังของตน รวมถึงความมุ่งมั่นไม่ลดละที่จะกระทำการเพื่อให้ตนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นพร้อมๆ กับการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ที่สำคัญรูปแบบ การสร้างพลังอำนาจยังเอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนผู้ให้บริการ และชุมชนในการสร้างความตระหนักถึงสภาพการณ์ที่นำไปสู่ความไม่เป็นธรรม ทางสังคม รวมถึงการลงมือดำเนินการเพื่อที่จะเพิ่มพูนพลังอำนาจของชุมชน และสามารถควบคุมจุดมุ่งหมายของตนและชุมชนได้ในที่สุด แนวคิดการสร้าง พลังอำนาจนี้มีความแตกต่างจากทฤษฎีที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมมนุษย์อื่นๆ อย่าง ตรงกันข้าม โดยเฉพาะในประเด็นการดำเนินคดียื่นผู้ให้บริการและชุมชนที่มี ปัญหาต่างๆ ในลักษณะที่เป็น “เหยื่อ” ของการเข้าไม่ถึงบริการด้านสวัสดิการ สังคมและสังคมสงเคราะห์ ซึ่งแนวคิดการสร้างพลังอำนาจนี้จะไม่ดำเนินคดียื่น ให้ผู้ใดต้องอยู่ในสภาพ “เหยื่อ” โดยตระหนักว่าการที่บุคคลเข้าไม่ถึงทรัพยากร ทางสังคมต่างๆ นั้นเป็นเพราะความล้มเหลวเชิงโครงสร้างของสังคมใหญ่ ที่ไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของสมาชิกในสังคมนั้นได้ แนวคิดของเขาจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการ เคลื่อนไหวบนเวทีแห่งความเป็นจริงเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผล ต่อชุมชนและกลุ่มคนเปราะบางได้อย่างน่าสนใจ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2554) ดังนั้นในบทความนี้จึงมีเป้าหมายในการนำเสนอแนวคิดการเสริมพลังอำนาจ ชุมชนในมุมมองของเกเลน แลฟเวอแรค กับการทำงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน

แนวคิดการเสริมพลังอำนาจชุมชนของแลฟเวอแรค

แนวคิดการเสริมพลังอำนาจชุมชนของแลฟเวอแรคให้ความสำคัญกับ “อำนาจ” โดยมองว่าอำนาจเกิดจากความสัมพันธ์ของคนสองฝ่าย โดยแต่ละฝ่ายต่างก็ครอบครองอำนาจ หากแต่อำนาจเป็นทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ดังนั้นหากฝ่ายหนึ่งมีอำนาจสูงก็จะส่งผลต่อการเบียดขับให้อีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจต่ำกว่า เกิดเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุลหรือไม่เท่าเทียมกันซึ่งมีอยู่ทั่วไปในความสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนกับชาวบ้าน แนวคิดนี้สามารถนำไปใช้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจให้กลุ่มคนเปราะบาง ชาวบ้านหรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ไร้อำนาจ (Empowerment of the powerless) เพราะชาวบ้านผู้ไร้อำนาจย่อมครอบครองทรัพยากรเชิงอำนาจน้อย เช่น ยากจน ไม่มีการศึกษา ขาดปัจจัยการผลิต และขาดความมั่นคงในทุกมิติ เป็นต้น และเมื่อเข้าสู่ความสัมพันธ์กับนักสังคมสงเคราะห์ในชุมชนซึ่งมีอำนาจเหนือกว่า เนื่องจากมีทรัพยากรต่างๆ มากกว่า เช่น มีงบประมาณที่ได้รับมอบหมายในการทำงาน มีความรู้หรือการศึกษาที่ได้รับการยอมรับว่าสูงกว่า หากการปฏิบัติงานในชุมชนยังทำให้ชาวบ้านผู้ไร้อำนาจก็จะยังคงมีสภาพไร้อำนาจเช่นเดิม โดยไม่สามารถเสริมพลังให้มีอำนาจเพิ่มขึ้นจนใกล้เคียงกับนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนที่มีอำนาจเหนือกว่าได้ เนื่องจาก “อำนาจ” ขึ้นอยู่กับทรัพยากรเชิงอำนาจที่ครอบครอง อำนาจในลักษณะนี้แลฟเวอแรค มองว่าเป็นอำนาจทางลบ อย่างไรก็ตามนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนสามารถใช้อำนาจในทางบวกได้ (A positive manner of power-over) (Laverack, 2007) โดยแนวคิดดังกล่าว วางอยู่บนฐานคติที่ว่านักสังคมสงเคราะห์ซึ่งปกติเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่านั้นไม่จำเป็นที่จะต้องทำให้อำนาจของตนเองสูงขึ้นโดยการเบียดขับให้อีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจน้อยลง หากแต่ในทางตรงข้ามที่ต้องทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายสามารถครอบครองอำนาจให้สูงขึ้นไปด้วยกัน (Non-zero sum power) โดยให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วม ความเสมอภาค การเคารพศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์ต่อกัน รวมถึงการรับฟังและแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน และปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวจะเอื้ออำนวยให้ชาวบ้านซึ่งอยู่ในฐานะผู้ไร้อำนาจกว่าก็จะมีโอกาสในการเสริมพลังอำนาจ ทำให้เกิดการยกระดับอำนาจของชาวบ้านให้สูงขึ้นมาใกล้เคียงกับนักสังคมสงเคราะห์ที่เข้าไปปฏิบัติงานในชุมชนได้ เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ร่วมกัน (Win/win situation)

ทั้งนี้แลฟเวอเรคได้เสนอแนวทางในการสร้างกระบวนการเสริมพลังอำนาจชุมชน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (Laverack, 2007)

1. การกระทำการเฉพาะบุคคลหรือการกระทำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (Personal action) การกระทำการใดๆ ในลักษณะส่วนตัวหรือการกระทำตามลำพัง โดยทั่วไปมักขาดพลังและไม่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้อย่างมีนัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้การกระทำการเฉพาะบุคคลหรือการกระทำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งในชุมชนจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปสู่ขั้นอื่นต่อไป

2. การรวมกลุ่มขนาดเล็กเพื่อขับเคลื่อนชุมชนไปด้วยกัน (Small mutual groups) โดยกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นมานี้ต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันหรือถกเถียงกันในเรื่องต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ภายในกลุ่มจะต้องให้การเคารพกติกา รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชนเพื่อส่วนรวมไปด้วยกัน

3. การจัดตั้งองค์กรชุมชน (Community organizations) เป็นการขยายการรวมกลุ่มในชุมชนให้มีขนาดใหญ่และเป็นรูปแบบขององค์กรที่เป็นทางการมากขึ้น มีการจัดโครงสร้างองค์กรและกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในองค์กร กำหนดภาวะผู้นำที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรที่เป็นทางการและมีการประสานงานเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายไปด้วยกัน

4. การขยายความร่วมมือไปสู่การเป็น “ภาคีเครือข่าย” (Partnerships)

ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาคธุรกิจและเอกชน NGOs และภาคประชาสังคมต่างๆ ทั้งนี้การขยายภาคีเครือข่ายเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อจะได้เสริมพลังอำนาจของชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

5. ปฏิบัติการทางสังคมและการเมือง (Social and political action)

เป็นความร่วมมือของสมาชิกและองค์กรชุมชน รวมถึงภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับการใช้ชีวิตประจำวัน กฎระเบียบชุมชน ไปจนถึงระดับนโยบาย เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายและความต้องการของชุมชน

นอกจากนี้แลฟเวอแรคยังให้ความสำคัญกับ “อำนาจร่วม” (Power-with) ซึ่งหมายถึง การใช้อำนาจร่วมกันระหว่างภาคีต่างๆ อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งอำนาจร่วมนี้พัฒนามาจาก “อำนาจที่เหนือกว่า” แต่เป็นการใช้อำนาจของผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจเหนือกว่าในด้านบวก โดยเฉพาะในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนกับชาวบ้าน ซึ่งโดยทั่วไปแม้ว่านักสังคมสงเคราะห์จะมีอำนาจเหนือกว่า เพราะเป็นฝ่ายที่ครอบครองทรัพยากรเชิงอำนาจมากกว่าดังกล่าวแล้ว แต่นักสังคมสงเคราะห์ก็สามารถใช้อำนาจที่ชอบธรรม (legitimate power) และอำนาจที่เกิดจากความเป็นนักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญ (Expert power) โดยปฏิเสธการใช้ด้านลบของอำนาจที่เหนือกว่าแต่หันมาใช้ด้านบวกของอำนาจ ก็จะทำให้เกิดการเพิ่ม “อำนาจจากภายใน” ให้แก่ชาวบ้านที่เดิมนั้นถือว่ามีอำนาจที่ต่ำกว่า ทำให้มีอำนาจจากภายในเพิ่มขึ้นจนกระทั่งใกล้เคียงกับอำนาจของนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่มีอำนาจเหนือกว่าเนื่องจากครอบครองทรัพยากรเชิงอำนาจมากกว่าดังได้กล่าวแล้ว อำนาจที่เหนือกว่าของนักสังคมสงเคราะห์ก็จะเปลี่ยนรูปเป็น “อำนาจร่วม” ได้ (Laverack, 2007) ซึ่งในระยะยาวนักสังคมสงเคราะห์

ชุมชนและชาวบ้านต่างก็จะมีความสัมพันธ์ที่มีความสมดุลต่อกันมากขึ้น สามารถทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายใต้ความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันจนสามารถขับเคลื่อนโครงการในชุมชนได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการสร้างพลังอำนาจชุมชนของแลฟเวอแรนซ์ สามารถนำมาประยุกต์ในการ ทำงานร่วมกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์กับ ชาวบ้านในชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการทำงานสังคมสงเคราะห์ ชุมชนนั้นเป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบหนึ่งที่นักสังคมสงเคราะห์เป็น ฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าชาวบ้านหรือชุมชนอย่างชัดเจน ในฐานะที่ได้รับ การยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญมากกว่าชาวบ้านและมี ทรัพยากรเชิงอำนาจที่เหนือกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ หากนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนใน ในฐานะที่เป็นนักวิชาชีพที่ต้องการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องใช้ “อำนาจที่เหนือกว่าด้านบวก” เพื่อไม่ให้ชุมชนอยู่ใน “สภาวะ ไร้อำนาจ” (Powerlessness) ในขณะเดียวกันนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนก็ต้อง ให้ความสำคัญในการเสริมพลังอำนาจชุมชน เพื่อเปลี่ยนสภาวะไร้อำนาจของ ชาวบ้านให้เกิดอำนาจจากภายใน (Power from within) โดยใช้อำนาจที่เหนือกว่า ด้านบวกควบคู่กับกระบวนการเสริมพลังอำนาจทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าวแล้ว โดย เริ่มจาก “การกระทำส่วนบุคคล” ซึ่งปกติมักมีพลังต่ำ ไปสู่ “การรวมกลุ่ม ขนาดเล็ก” ขยายไปสู่ “องค์กรชุมชน” และ “ภาคีเครือข่าย” ที่จะทำให้ชุมชนมี พลังอำนาจเพิ่มขึ้น จนสามารถกระทำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง ได้ โดยการเสริมพลังอำนาจจากภายในให้แก่ชาวบ้านควบคู่กับการใช้อำนาจที่ เหนือกว่าด้านบวกของนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนนี้จะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ เชิงอำนาจที่มีดุลยภาพระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนกับชาวบ้าน ส่งผล ให้เกิด “อำนาจร่วม” (Power with) ในการทำงานร่วมกันในที่สุดเพื่อประโยชน์ สูงสุดของชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมายในการทำงาน

การขับเคลื่อนงานสังคมสงเคราะห์ชุมชนด้วย “การสร้างพลังอำนาจ”

ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชนที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดบริการสังคม รวมถึงการใช้บริการสังคมและพิทักษ์สิทธิเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนนั้น นักสังคมสงเคราะห์ต้องทำงานด้วยกระบวนการเสริมพลังอำนาจชุมชนที่มุ่งให้ชุมชนเข้าใจปัญหาของตนเอง คิดหาทางออกและตัดสินใจเลือกทางออกในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่ต้องใช้เวลาร่วมกัน แม้ว่าในบางครั้ง อาจพบว่า ในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ผ่านโครงการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆ อาจมีการสั่งการในลักษณะ “จากบนลงสู่ล่าง” (Top-down approach) โดยนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นบุคคลสังกัดองค์การภายนอกที่เป็นเจ้าของโครงการต้องดำเนินการควบคุมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและการตัดสินใจในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เริ่มตั้งแต่การคิดค้นและออกแบบโครงการ การดำเนินโครงการ และการประเมินผลโครงการ ซึ่งปฏิบัติการรวมศูนย์อำนาจดังกล่าวย่อมนำไปสู่ความไม่สมดุลเชิงอำนาจระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนที่สังกัดหน่วยงานภายนอกและชาวบ้านที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างต่อเนื่องระหว่างนักสังคมสงเคราะห์เจ้าของโครงการกับชาวบ้าน โดยเจ้าของโครงการดำเนินการภายใต้ความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) ต่อบุคลากรที่สนับสนุนเงินทุน ซึ่งให้ความสำคัญอย่างสูงกับประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ของโครงการ มุ่งเน้นความสำเร็จของผลผลิต (Outputs) ที่ไม่อาจมองเห็นความสำเร็จของผลลัพธ์ (Outcomes) และผลกระทบ (Impacts) ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนแต่ประการใด รวมถึงความรวดเร็วในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามกรอบเวลาที่กำหนด โดยใช้เงินงบประมาณอย่างประหยัดและคุ้มค่าที่สุดในขณะที่ชาวบ้านกลับมองว่าชาวบ้านเองเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความเข้าใจและรอบรู้บริบทชุมชนและมีความสามารถเพียงพอในการดำเนินโครงการเพื่อ

แก้ปัญหาของตนเอง ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ในลักษณะของการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการทำงานแบบ “ล่างขึ้นสู่บน” (Bottom-up approach) เช่นเดียวกัน

ข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลายาวนานนี้ นับเป็นประเด็นท้าทายในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนที่มุ่งทำงานในรูปแบบการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Development) เป็นอย่างมาก ที่จะต้องหาทางออกให้กับความขัดแย้งที่เกิดจากการทำงานในลักษณะการสั่งการจากภายนอกโดยมีนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนจากองค์กรผู้รับผิดชอบโครงการด้วย ลักษณะการทำงานแบบ “จากบนลงสู่ล่าง” (Top-down approach) กับการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านด้วยรูปแบบการทำงานแบบ “จากล่างขึ้นสู่บน” (Bottom-up approach) ได้อย่างไร หากพิจารณาแนวคิดการสร้างพลังอำนาจตามมุมมองของแลฟเวอเรตที่ได้เสนอไว้ดังกล่าว ก็จะสามารถหาทางออกที่เหมาะสมได้ด้วยการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาชุมชนด้วยแนวคิด “การเสริมพลังอำนาจชุมชน” (Community empowerment) ที่มีประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการปฏิบัติงานในชุมชนของทั้ง 2 ฝ่าย แต่สิ่งที่ท้าทายในการปฏิบัติงานเพื่อการดำเนินโครงการในชุมชนโดยนักวิชาชีพจากองค์กรภายนอกที่เข้าไปทำงานในชุมชนนั้นย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะไม่ว่าจะเป็นนักสังคมสงเคราะห์เอง ก็มีความสัมพันธ์ในองค์กรที่มีลักษณะผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ชาวบ้าน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาก็คือ นักสังคมสงเคราะห์ในฐานะผู้ปฏิบัติการซึ่งเป็นเจ้าของโครงการ จะสามารถ “เชื่อม” หรือ “ปิดช่องว่าง” ระหว่างภาครัฐหรือองค์กรที่เป็นเจ้าของโครงการกับภาคประชาสังคมที่ต่างมีความคาดหวังและความต้องการไม่เหมือนกันได้อย่างไร

โดยปกติแล้วนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่มีอำนาจสูงกว่า เนื่องจากเป็นผู้ที่ครอบครองทรัพยากรซึ่งเป็นฐานอำนาจสำคัญโดย

การควบคุมการจัดสรรทรัพยากร ควบคุมการบริหารจัดการ มีความรู้สูงกว่า และเป็นผู้ให้บริการ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วแน่นอนว่านักสังคมสงเคราะห์จึงอยู่ในตำแหน่งของ “อำนาจที่เหนือกว่า” ในขณะเดียวกันนักสังคมสงเคราะห์ก็ต้องรับผิดชอบต่อองค์กรเจ้าของเงินทุน ผู้บังคับบัญชา และหน่วยเหนือที่สูงกว่าตามลำดับ ทำให้ต้องมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอาจกำหนดความสำเร็จของโครงการออกมาในรูปแบบตัวชี้ความสำเร็จของโครงการ ทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และระยะเวลาดำเนินการ ดังนั้นแม้ว่านักสังคมสงเคราะห์อาจตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมหรือเสริมพลังอำนาจชุมชน แต่ในทางปฏิบัติก็มักจัดลำดับความสำคัญให้การมีส่วนร่วมของชาวบ้านอยู่ในลำดับท้ายๆ เนื่องจากมองว่าชาวบ้านไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจวิธีการทำงาน หรือไม่สามารถเป็นผู้นำได้ จึงไม่อยากเสียเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้นักสังคมสงเคราะห์ที่ขับเคลื่อนโครงการในชุมชนมักละเลยมิติด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนไปในที่สุด

ดังนั้นสำหรับข้อเสนอที่เป็นทางออกในกรณีของความขัดแย้งระหว่างการทำงานกับชุมชนในลักษณะ “จากบนลงสู่ล่าง” กับ “จากล่างขึ้นสู่บน” นั้น นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนจะต้องใช้อำนาจที่เหนือกว่าดังกล่าวในเชิงบวก โดยการสร้างเงื่อนไขและกระตุ้นให้ชาวบ้านได้มีโอกาสพัฒนาอำนาจจากภายในของตนเองขึ้นมา จนกระทั่งสามารถพัฒนาต่อไปสู่การใช้ “อำนาจร่วม” ระหว่างนักสังคมสงเคราะห์กับชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ในทางปฏิบัติจริง นักสังคมสงเคราะห์ก็ไม่จำเป็นต้องเลือกทางใดทางหนึ่งระหว่าง “จากบนลงสู่ล่าง” หรือ “จากล่างขึ้นสู่บน” เนื่องจากนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการ ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการดำเนินงาน “จากบนลงสู่ล่าง” ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องผนวกมิติ “จากล่างขึ้นสู่บน” เข้าสู่กระบวนการดำเนินโครงการด้วย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมพลังอำนาจชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และสามารถ

ดำเนินโครงการได้ด้วยตัวเองต่อไป แม้ว่าในอนาคตเมื่อนักสังคมสงเคราะห์ต้องออกจากชุมชนไปเมื่อสิ้นสุดโครงการ ซึ่งข้อเสนอในการใช้สองวิธีร่วมกันดังกล่าวนี้ แลพเวอแรค เรียกว่า “ทางคู่ขนาน” (Parallel track) ซึ่งก็คือการดำเนินโครงการที่ผสมผสานวิธีการทั้งสองรูปแบบไปด้วยกัน และต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องและเข้ากันได้กับการดำเนินงานในชุมชนร่วมกัน (Laverack, 2007)

นักสังคมสงเคราะห์ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบได้ จึงยังคงจำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการดำเนินโครงการ การบริหารโครงการ และการกำกับติดตาม เพื่อให้โครงการดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทั้งในระยะต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เริ่มตั้งแต่การค้นหาและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน รวมถึงการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง และที่สำคัญชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์โครงการ การนำโครงการไปดำเนินงาน และร่วมประเมินผล โดยนักสังคมสงเคราะห์ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ตามความต้องการของชุมชน รวมทั้งประชาสัมพันธ์โครงการสู่ภายนอก และที่สำคัญต้องคำนึงถึงกระบวนการในการดำเนินโครงการไม่น้อยไปกว่าผลผลิตหรือผลลัพธ์ โดยเฉพาะการพัฒนาหรือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะของชาวบ้าน รวมทั้งกำกับติดตามเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนงาน ซึ่งการใช้ “ทางคู่ขนาน” ดังกล่าวจะทำให้สามารถบรรลุได้ทั้งประสิทธิผลของโครงการ พร้อมกับกับการพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งเป็นการเสริมพลังอำนาจชุมชนที่สำคัญ

กรณีศึกษาการดำเนินโครงการในรูปแบบ “ทางคู่ขนาน”

ตัวอย่างในการดำเนินโครงการในลักษณะ “ทางคู่ขนาน” ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการทำงานสังคมสงเคราะห์ชุมชนผ่านโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง “กระบวนการพัฒนาศักยภาพการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสวนเกษตรชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพุนทรัพย์ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (พสริณณ์ พันธุ์แน่น, 2564) ซึ่งเป็นโครงการที่นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนดำเนินการกับชาวบ้านในชุมชนพุนทรัพย์ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยในระยะแรกได้มีการริเริ่มโครงการขึ้นในลักษณะ “จากบนลงสู่ล่าง” ทั้งการกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการเพื่อเปลี่ยนแปลงพื้นที่ส่วนกลางในชุมชนซึ่งเป็นที่ดินของกรมธนารักษ์ จากเดิมเป็นพื้นที่ส่วนกลางที่ชุมชนใช้เป็นพื้นที่เก็บของเก่าและกองขยะมาเป็นพื้นที่สวนเกษตรที่เป็นแหล่งอาหารที่ปลอดภัยให้กับทุกคนในชุมชน โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินโครงการดังนี้

1. ระยะต้นน้ำ เป็นขั้นตอนการออกแบบโครงการ (The programme design phase) แทนที่นักสังคมสงเคราะห์จะใช้ “อำนาจที่เหนือกว่า” แต่ต้องใช้ “อำนาจร่วม” โดยการจัดเวทีเพื่อให้ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนพุนทรัพย์ได้ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาการใช้พื้นที่ส่วนกลางของชุมชนช่วยกันระบุปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้พื้นที่ส่วนรวมในการทิ้งขยะ อาทิ ขยะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนการใช้ชีวิตของชาวบ้านในชุมชน หรือบางครั้งก็มักมีปัญหาทะเลาะกันเนื่องจากมีการแย่งพื้นที่ส่วนกลางเพื่อใช้เป็นพื้นที่เก็บของเก่าที่หามาได้จากการทำอาชีพเก็บของเก่าขาย รวมถึงเป็นพื้นที่ซ่องสุมของกลุ่มผู้ค้าและเสพยาเสพติด โดยมีเป้าหมายให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการแสดงออกถึงความห่วงใยและความต้องการเพื่อพวกเขาจะได้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ และรู้สึกว่าการตนเองได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมที่สำคัญในการออกแบบโครงการตั้งแต่แรกเริ่ม

ทั้งนี้ชุมชนพุนทรัพย์ได้ระบุถึงประเด็นปัญหาที่พวกเขาสนใจประกอบด้วย ประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจ เช่น 1) ต้องการใช้พื้นที่ส่วนกลางในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ทุกคนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนมากกว่าคนหนุ่มสาว เด็ก เยาวชนที่ต้องออกไปทำงานและเรียนหนังสือ 2) การจัดตั้งกลุ่มสวนเกษตรชุมชนพุนทรัพย์ เพื่อสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมกันสร้างแหล่งอาหารที่ปลอดภัยในชุมชนและสร้างสัมพันธ์ร่วมกัน เป็นที่พูดคุยแลกเปลี่ยน รวมถึงการทำเกษตรเป็นงานที่ผู้สูงอายุในชุมชนมีความถนัดมาก่อน เนื่องจากส่วนใหญ่อพยพมาจากต่างจังหวัดและมีอาชีพในการทำเกษตรมาก่อน และ 3) ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรทั้งในด้านการฟื้นฟูดิน การทำปุ๋ยอินทรีย์ การดูแลสวนเกษตร การผลิตเมล็ดพันธุ์ และการแปรรูปผลผลิตจากสวนเกษตร เป็นต้น

หลังจากนั้นจึงได้ระบุประเด็นในการพัฒนาสวนเกษตรในพื้นที่ชุมชนโดยใช้วิธีการ “ทางคู่ขนาน” ทั้ง “จากบนลงสู่ล่าง” และ “จากล่างขึ้นสู่บน” โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์ชุมชน จนกระทั่งในที่สุดก็สามารถสรุปประเด็นที่เป็นเป้าหมายร่วมกันในการแก้ไขได้ดังนี้ 1) แก้ปัญหาการใช้พื้นที่ส่วนกลางของชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือชาวบ้านอย่างเท่าเทียม 2) พัฒากลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนที่มีจำนวนมากเพื่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันและมีรายได้ และ 3) อนุรักษ์การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ส่วนกลางร่วมกัน โดยการพัฒนาเป็นแหล่งอาหารที่ปลอดภัย

นอกจากนี้นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนยังให้ชาวบ้านที่เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ การดูแลวัสดุอุปกรณ์ และเป็นกำลังในการทำสวนเกษตร รวมถึงมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน (Community capacity-building) โดยการศึกษา ดูงาน การอบรมให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะและสมรรถนะเพื่อให้ชุมชนมีขีดความสามารถสูงขึ้นในการควบคุมและจัดการโครงการ ข้อเสนอที่สำคัญในการดำเนินงานร่วมกับชาวบ้านอีกประการหนึ่งที่ต้องตระหนักก็คือ ภาษาที่ใช้เนื่องจากนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนอยู่ในฐานะ “อำนาจที่เหนือกว่า” จึงไม่ควร

ใช้ภาษาในลักษณะข่มขู่ สั่งการ หรือเน้นสื่อสารทางเดียว หรือใช้ศัพท์วิชาการที่ชาวบ้านไม่เข้าใจ แต่ควรสื่อสารกับชาวบ้านด้วยความเคารพ กระตุ้นให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น รับฟังชาวบ้านด้วยความตั้งใจ และให้กำลังใจด้วยการกล่าวคำชม การใช้คำพูดเชิงบวกเหล่านี้จะส่งผลให้เกิด “อำนาจจากภายใน” แก่ชาวบ้าน (Laverack, 2007) ซึ่งการดำเนินงานในระยะนี้อาจต้องใช้เวลามาก แต่ผลที่เกิดขึ้นก็คุ้มค่ากับเวลาที่ต้องเสียไปเพื่อสร้างกระบวนการทำงานในลักษณะ “ทางคู่ขนาน”

2. ขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Setting programme objectives) วัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าว ด้านหนึ่งเป็นการกำหนด “จากบนลงสู่ล่าง” ซึ่งก็คือ การใช้พื้นที่ส่วนกลางของชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างเท่าเทียม ส่วนวัตถุประสงค์อีกด้านหนึ่ง เป็นการกำหนด “จากล่างขึ้นสู่บน” ได้แก่ เพื่อเสริมพลังอำนาจชุมชน อันหมายถึงการเสริมสร้างชุมชนให้มีความสามารถในการควบคุมและจัดการเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ส่วนกลางในชุมชนของตนเอง รวมทั้งสามารถออกแบบกิจกรรม คือ ต้องการทำสวนเกษตรตามความถนัดเดิมที่ชาวบ้านมีอยู่ และต้องการให้เป็นแหล่งอาหารที่ปลอดภัยของชุมชน รวมถึงสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนได้ เมื่อนำทั้งสองด้านมาผสมกันในรูปแบบของ “ทางคู่ขนาน” โดยให้น้ำหนักเท่ากัน ซึ่งก็คือ ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน ไปพร้อมๆ กับการเสริมพลังชุมชน โดยวัตถุประสงค์ที่กำหนดจะต้องมีความชัดเจน (Clear) สามารถทำได้สำเร็จได้ (Achievable) อยู่บนความเป็นจริง (Realistic) และสามารถวัดผลได้ (Measurable)

ในกรณีดังกล่าวชาวบ้านชุมชนพุนทรพย์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านการเสริมพลังอำนาจชุมชนเอาไว้ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ชุมชนสร้างแปลงปลูกผักในพื้นที่สวนเกษตร อย่างน้อย 10 ชนิด ภายในระยะเวลา 2 ปี 2) ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรชุมชนพุนทรพย์สำหรับทุกเพศทุกวัยที่สนใจ ซึ่งส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มเป็นผู้สูงอายุ และ 3) จัดให้มีการศึกษาดูงาน และ

อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสวนเกษตรชุมชนเมืองและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสวนเกษตร ส่วนวัตถุประสงค์ด้านการใช้พื้นที่ส่วนกลางร่วมกันซึ่งเป็นการกำหนด “จากบนลงสู่ล่าง” นั้น ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังนี้ 1) พื้นที่ส่วนกลางในชุมชนร้อยละ 80 สามารถนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน 2) ชาวบ้านที่เข้าร่วมกลุ่มเกษตรชุมชนpunthoryจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น 3) ผู้สูงอายุในชุมชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และ 4) ชุมชนpunthoryมีพื้นที่ส่วนกลางเพื่อเป็นที่ทำกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน

3. ขั้นตอนการพัฒนาแนวทางยุทธศาสตร์ (Developing the strategic approach) การระบุแนวทางยุทธศาสตร์ที่ใช้จะต้องสอดคล้องกับการเสริมพลังอำนาจให้แก่ชาวบ้านในการมีส่วนร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มสามารถพัฒนาไปสู่การจัดตั้งบนฐานของชุมชนที่มีความต้องการและผลประโยชน์ร่วมกัน และพัฒนาต่อไปในรูปของพันธมิตร (Alliances) และภาคีเครือข่าย (Partnerships) ทั้งภายในและภายนอกที่เข้มแข็ง ซึ่งกระบวนการเสริมพลังอำนาจชุมชนดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มโดยผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนจนกระทั่งกลายเป็นองค์กรชุมชนหรือองค์กรภาคีเครือข่ายที่สามารถจัดตั้งบนฐานของชุมชนที่เข้มแข็ง พร้อมกับการพัฒนาต่อไปเพื่อสร้างพันธมิตรกับชุมชนอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายนอกตามลำดับ การมีพันธมิตรและภาคีเครือข่ายที่เหนียวแน่นและกว้างขวางนี้จะทำให้ชุมชนได้รับการหนุนเสริมทางด้านทรัพยากรทั้งในด้านการงบประมาณ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ต้องการเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

4. การนำโครงการไปปฏิบัติ (Programme implementation) โดยทั่วไปโครงการเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนมักบริหารจัดการโดยนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยใช้ “อำนาจที่เหนือกว่า” ในการควบคุมกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ และการนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุ

วัตถุประสงค์โครงการตามที่เจ้าของงบประมาณต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล อย่างไรก็ตาม ในการนำ “ทางคู่ขนาน” มาใช้จะต้องผนวก วัตถุประสงค์ในการเสริมพลังชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งด้วย โดยการสนับสนุนให้ ชุมชนเข้าร่วมบริหารจัดการและรับผิดชอบต่องานด้านต่างๆ ซึ่งในขั้นตอนนี้ จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อให้สอดคล้องกับ ลักษณะงาน เช่น การเขียนโครงการ การระดมทรัพยากร การจัดการองค์กร การจัดการความขัดแย้ง การจัดทำงบประมาณ และการประเมินผลโครงการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนช่วยงานที่ซับซ้อนแต่สามารถทำให้ สำเร็จได้ในช่วงสั้นๆ โดยให้ชุมชนบริหารจัดการด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อชุมชนสามารถ ดำเนินงานจนกระทั่งบรรลุผลก็จะทำให้พวกเขาเกิดความภาคภูมิใจ เพิ่มความ มั่นใจในตัวเอง และเกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต อาจกล่าว โดยรวมได้ว่า ในการนำโครงการไปปฏิบัตินั้นควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท ในการบริหารและควบคุมการดำเนินงานในโครงการให้มากที่สุดด้วยความเชื่อมั่นใน ศักยภาพของชุมชน แม้อาจต้องใช้เวลามากขึ้นแต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็คุ้มค่าในด้าน ความยั่งยืน

5. ขั้นตอนสุดท้ายเป็นขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) การเลือกใช้ “ทางคู่ขนาน” จำเป็นต้องประเมินผลทั้งเส้นทาง “จากบนลงสู่ล่าง” ในการใช้ พื้นที่ส่วนกลางของชุมชน และเส้นทาง “จากล่างขึ้นสู่บน” ในด้านการเสริมพลัง อำนาจ ซึ่งในกรณีกระบวนการเสริมพลังอำนาจชุมชนซึ่งเป็นงานที่จำเป็นต้องใช้ เวลาดำเนินการยาวนานกว่าจะบรรลุผล อาจต้องใช้เวลา 5-7 ปี ดังนั้นหาก ดำเนินการประเมิน “ผลลัพธ์” ภายหลังจากดำเนินโครงการไปได้ 1-2 ปี ก็อาจ ยังไม่เห็นผล Laverack (2007) and Wallerstein (2001) ในแง่นี้ การประเมินผล โครงการจึงต้องใช้วิธีการการติดตามการเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงๆ เพื่อจะได้วัด ความสำเร็จเป็นระยะๆ ตลอดกระบวนการในการเสริมพลังอำนาจชุมชน ซึ่งการประเมินผลตามเส้นทาง “จากล่างขึ้นสู่บน” ในกรณีของโครงการพัฒนา

“สวนเกษตรชุมชนเมือง” ของชุมชนพูนทรัพย์ได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จเอาไว้ ดังนี้ 1) จำนวนชนิดของพืชผักที่ปลูกได้ในสวนเกษตรชุมชน 2) จำนวนสมาชิกกลุ่มสวนเกษตรที่เข้าร่วมในกิจกรรมสวนเกษตร เช่น การปลูกผัก การขายหญ้า และรดน้ำพืชผักในสวนเกษตร เป็นต้น รวมถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้นของสมาชิกกลุ่ม และ 3) จำนวนครั้งของการดูงานและอบรมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนเกษตรชุมชนเมืองที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง “กระบวนการพัฒนาศักยภาพการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสวนเกษตรชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร” ดังกล่าวนับเป็นโครงการในชุมชนที่ได้มีการผนวกการทำงานในรูปแบบการดำเนินงาน “จากบนลงสู่ล่าง” และ “จากล่างขึ้นสู่บน” ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากแนวคิดนี้มุ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการตามวัตถุประสงค์ขององค์กรควบคู่ไปกับการผนวกวัตถุประสงค์ในการเสริมพลังชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินโครงการด้วย ส่งผลให้การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการพัฒนาโครงการและการพัฒนา “คน” ในชุมชนซึ่งโครงการนี้นับเป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากโครงการหนึ่งในการสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจชุมชน

จากการทำงานด้วยแนวคิด “การเสริมพลังอำนาจชุมชน” ของ แลฟเวอแรค ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้เกิดประโยชน์มากมายในการทำงาน นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนรวมถึงนักวิชาชีพอื่นๆ ในชุมชน โดยจำแนกแยกแยะความซับซ้อนของแนวคิดการเสริมพลังอำนาจชุมชนไว้อย่างละเอียด จนสามารถระบุได้ถึงองค์ประกอบหลัก (key domains) ทั้ง 9 ด้าน เพื่อให้เข้าใจถึงการดำเนินโครงการเพื่อเสริมพลังอำนาจชุมชนได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

การดำเนินโครงการเพื่อเป้าหมายในการเสริมพลังอำนาจชุมชนดังกล่าว จะสามารถบรรลุผลได้โดยผ่านการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุได้จริง และในท้ายที่สุดก็จะส่งผลให้ชุมชนสามารถประสบผลสำเร็จในการเสริมพลังอำนาจที่มีลักษณะสำคัญ คือ มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนที่มีโครงสร้างชัดเจน ผู้นำทุ่มเทการทำงาน องค์กรมีความเข้มแข็งจนสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยตัวเอง และมีความเป็นอิสระ มีการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนและหาทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกันของชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง โดยชาวบ้านมีการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้และทักษะจนทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง เป็นระบบ ครอบคลุมและเชื่อมโยงไปสู่การแก้ไขปัญหา นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม ทั้งนี้ในการขับเคลื่อนชุมชนนั้นจะมีชาวบ้านและสมาชิกกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนเข้าร่วมอย่างกว้างขวาง รวมถึงมีเครือข่ายภาคีทั้งภายในและภายนอกชุมชนร่วมกันในการดำเนินงานของชุมชน จนได้รับการยอมรับและการหนุนเสริมจากองค์กรภายนอกทั้งจากภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนเองก็มีความสามารถในการระดมทรัพยากรเพื่อขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ของชุมชนได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง

ชุมชนที่มีการเสริมพลังอำนาจดังกล่าวจะกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถจัดการและพึ่งตนเองได้ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินการเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาและการพัฒนาที่คิดค้นและออกแบบวิธีการดำเนินการได้เองโดยความร่วมมือของชาวบ้านภายในชุมชนอย่างเข้มแข็ง ส่วนการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน แม้จะมีความจำเป็นในบางครั้ง แต่ก็ถือว่ามีความสำคัญเป็นรอง ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินโครงการตามความต้องการของชุมชนในประเด็นใดๆ เช่น การรณรงค์เพื่อให้ชาวบ้านเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติในรูปแบบต่างๆ การสร้างอาชีพของกลุ่มแม่บ้านและผู้สูงอายุ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การดูแลสุขภาพชุมชน หรือ

การร่วมกันพัฒนาสวนเกษตรในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งอาหารและรายได้ให้กับชาวบ้านและโครงการอื่นๆ ตามที่ชาวบ้านเห็นร่วมกัน เป็นต้น

ทั้งนี้จากตัวอย่างประสบการณ์การดำเนินโครงการพัฒนา “สวนเกษตรชุมชนเมือง” ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวคิดของแลฟเวอเรคที่ได้คิดค้นและนำเสนอองค์ประกอบที่สำคัญของแนวคิด “การเสริมพลังอำนาจชุมชน” ทั้ง 9 องค์ประกอบข้างล่างนี้ มาตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990s (Laverack & Labonte, 2000) โดยในกระบวนการคิดค้นแนวคิดดังกล่าวเขาได้ใช้ทั้งประสบการณ์ในการทำงานกับชุมชน การสำรวจและทบทวนแนวคิดทฤษฎีของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดเวทีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับชาวบ้านในชุมชนต่างๆ จนได้แนวคิดที่ตกผลึกผ่านการตรวจสอบ ทดลองครั้งแล้วครั้งเล่าจนมั่นใจและเชื่อถือได้ หลังจากนั้นจึงได้นำเสนอแนวคิดดังกล่าวโดยผ่านงานเขียนทางวิชาการมาอย่างต่อเนื่อง (Laverack & Labonte, 2000; Laverack, 2001; 2006; 2007) ปัจจุบันแนวคิดการเสริมพลังอำนาจชุมชนว่าด้วย 9 องค์ประกอบนี้ มีอิทธิพลทางความคิดต่อนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนและนักวิชาชีพอื่นๆ ที่ทำงานในชุมชนเป็นอย่างมาก โดยมีการนำไปใช้เป็นแนวทางในปฏิบัติการชุมชนทั้งในแถบแอฟริกา เอเชีย และแปซิฟิก (Laverack, 2007) ซึ่งรายละเอียดของแนวคิดการเสริมพลังอำนาจชุมชนทั้ง 9 องค์ประกอบที่สำคัญ มีดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation) นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนต้องให้ชาวบ้านได้ร่วมคิดวิเคราะห์ ออกแบบการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการ ร่วมตัดสินใจ รวมถึงการมีส่วนร่วมในบริบทของการเสริมพลังอำนาจที่จะต้องทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ และพัฒนานตนเองด้านการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม การพูด และจิตสำนึกเพื่อความยั่งยืนต่อเนื่องในการป้องกันแก้ไขและพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

2) **ภาวะผู้นำของชุมชนหรือท้องถิ่น (Local leadership)** ผู้นำชุมชนต้องได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักในงานส่วนรวมของชุมชน ผู้นำที่เอื้อต่อการเสริมพลังอำนาจจะต้องเป็นผู้นำที่เชื่อมั่นในหลักประชาธิปไตย กระตุ้นการแลกเปลี่ยน ถกเถียงด้วยเหตุผล รอบรู้และเข้าถึงด้านข้อมูลชุมชนที่เป็นปัจจุบัน มีทักษะและมีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้

3) **โครงสร้างองค์กร (Organizational structures)** การรวมกลุ่มของชาวบ้านในรูปของคณะกรรมการชุมชน หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาในชุมชน จะต้องมาจากตัวแทนของกลุ่มย่อยทุกๆ กลุ่มที่มีอยู่ในชุมชนอย่างทั่วถึง ทั้งนี้คณะกรรมการในบริบทของชุมชนที่มีการทำงานตามแนวทางการเสริมพลังอำนาจชุมชนนั้นจะต้องมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและผูกพันกับชุมชน พร้อมทั้งจะทุ่มเทเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนที่ยั่งยืนสู่ลูกหลานโดยไม่หวังผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ส่วนตัว

4) **การประเมินปัญหาชุมชน (Assessment of problems)** โดยการประชุมกลุ่มร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และค้นหาแนวทางในการแก้ไข โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกรักผูกพัน และให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมกับชุมชน

5) **การเสริมสร้างมโนธรรมสำนึกชุมชน (Promotion of conscientization)** โดยการชวนตั้งคำถามว่า “ทำไม” (Asking ‘why’) อยู่เสมอในการทำงานชุมชน ซึ่งการปฏิบัติกรของกลุ่มอย่างต่อเนื่องในการทบทวนหรือกระทำการใดๆ กลับไปกลับมาระหว่างการคิดไตร่ตรอง (Reflection) กับการลงมือทำ (Action) เพื่อให้เกิดความรอบคอบและแน่ใจ การปฏิบัติลักษณะนี้ในระยะยาวจะก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งควบคู่กับการพัฒนาจิตสำนึกซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างพลังอำนาจชุมชน

6) การระดมทรัพยากร (Resource mobilization) ความสามารถระดมทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านงบประมาณ แรงงาน หรือภูมิปัญญา ชุมชนอาจรับการสนับสนุนจากภายนอกได้ แต่การระดมทรัพยากรจากภายในก็เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน เพราะจะทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ

7) การเชื่อมโยงกับเครือข่าย (Links with other people and organization) การเป็นภาคี (partnership) เครือข่าย (networks) และพันธมิตร (alliances) กับกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน และมีข้อตกลงที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

8) บทบาทขององค์กรภายนอก (Role of outside agents) องค์กรภายนอกในที่นี้หมายถึงเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ บริษัทเอกชน องค์กรอิสระ หรือ NGOs ซึ่งองค์กรภายนอกเหล่านี้จะต้องไม่ครอบงำความคิดของชาวบ้าน แต่ควรทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้เกิด “อำนาจจากภายใน” (power from within) เพื่อนำไปสู่ “อำนาจร่วม” (power-with) เพื่อสร้างกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนร่วมกัน

9) การจัดการโครงการ (Programme management) หัวใจสำคัญของการจัดการโครงการในบริบทของการเสริมพลังชุมชน ก็คือ ชุมชนจะต้องสามารถจัดการตนเองได้ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การริเริ่มและออกแบบโครงการ ในระยะต้นน้ำซึ่งเป็นระยะการออกแบบโครงการ ไปจนถึงระยะกลางน้ำซึ่งเป็นระยะของการดำเนินการ และสุดท้ายระยะปลายน้ำเป็นการกำกับติดตามและประเมินผลโครงการ

จะเห็นได้ว่าการทำงานในชุมชนของนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนผ่านโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นโครงการที่มาจากองค์กรภายนอก โดยมีนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนหรือนักวิชาชีพอื่นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ดังนั้นในการดำเนินโครงการจึงมีลักษณะการการทำงานโดยการใช้อำนาจ

จากบนลงสู่ล่าง (Top-down) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานอาจจะเลยการเสริมพลังอำนาจชุมชน ด้วยเหตุนี้การใช้แนวคิดการเสริมพลังอำนาจชุมชนทั้ง 9 องค์ประกอบดังกล่าว จะทำให้นักสังคมสงเคราะห์ต้องสนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการออกแบบ การบริหารจัดการและควบคุมโครงการให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผ่านการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อเสริมพลังอำนาจชุมชน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนเองจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่าจะสามารถดำเนินโครงการให้บรรลุผลได้อย่างไร นับตั้งแต่การออกแบบ วางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลโครงการ ซึ่งในระหว่างกระบวนการดำเนินงานทั้งหมดนี้ นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนจะสามารถทำงานภายใต้แนวคิดเสริมพลังอำนาจชุมชนให้บรรลุเป็นจริงได้อย่างไร ดังนั้นจึงสามารถสรุปแนวคิดการทำงานเพื่อสร้างพลังอำนาจชุมชนของแลฟเวอเรคมีความสำคัญและน่าสนใจอย่างยิ่ง ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนในประเทศไทยสามารถนำมาประยุกต์ในการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนในฐานะนักวิชาชีพหนึ่งในการทำงานกับชุมชนต้องเชื่อมั่นและศรัทธาในพลังอำนาจชุมชน ยึดมั่นในศักดิ์ศรีและศักยภาพของมนุษย์เพื่อขับเคลื่อนชุมชนเป้าหมายในระยะยาว

บทสรุป

การทำงานในรูปแบบ “ทางคู่ขนาน” โดยให้ความสำคัญกับเป้าหมายในการเสริมพลังอำนาจชุมชนไปพร้อมๆ กันเพื่อชุมชนได้รับประโยชน์ในระยะยาว เพื่อการพัฒนาสู่ชุมชนเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ ในกรณีนี้ แลฟเวอเรคได้เสนอให้นำ “แนวคิดว่าด้วยองค์ประกอบ” มาใช้เป็นกรอบในการวางแผนยุทธศาสตร์ อันจะทำให้ให้นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนสามารถดำเนินงานได้ง่ายและเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวอาจเริ่มด้วยการเปิดเวทีเมื่อต้องการให้ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ระดมความคิดเห็นเพื่อระบุปัญหา

ร่วมกันของชุมชนซึ่งแน่นอนว่ามีอยู่มากมาย แต่นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนต้องพยายามให้ชาวบ้านได้เลือกปัญหาที่พวกเขาสนใจและต้องการแก้ไขอย่างแท้จริง

นอกจากนี้การทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนผ่านโครงการโดยใช้ “ทางคู่ขนาน” ที่ให้ความสำคัญกับการเสริมพลังอำนาจชุมชนอย่างจริงจังควบคู่กันไปด้วย นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนพึงตระหนักอยู่เสมอว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนจากการใช้ อำนาจที่เหนือกว่าที่มีอยู่ เนื่องจากนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนเป็นผู้ควบคุมปัจจัยการบริหารและดำเนินโครงการไปสู่การสนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดอำนาจจากภายในชุมชนเพื่อนำไปสู่อำนาจร่วม ซึ่งในการดำเนินโครงการอย่างมีส่วนร่วมที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมพลังอำนาจให้แก่ชาวบ้านนี้ แม้แต่ในระยะปลายน้ำที่เป็นระยะการประเมินผลโครงการตามตัวชี้วัดที่ได้รับมอบหมายมาจากองค์กรเจ้าของโครงการ นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนก็ต้องยึดมั่นในการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถตัดสินใจในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชนตนเองต่อไปอย่างยั่งยืน แม้ในระยะยาวจะไม่มีนักสังคมสงเคราะห์ชุมชนหรือนักวิชาชีพอื่นเข้ามาร่วมปฏิบัติการแล้วก็ตาม สิ่งสำคัญในการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังอำนาจชุมชน ก็คือ การที่นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนต้องพิจารณาโดยมุ่งเน้นที่ “กระบวนการ” (Processes) มากกว่า “ผลผลิต” (Outputs) เนื่องจากการเสริมพลังอำนาจชุมชนที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปของการเพิ่มอำนาจจากภายในและอำนาจร่วมโดยมีเป้าหมายที่กระบวนการพัฒนา “คน” จึงต้องใช้เวลายาวนานกว่าการดำเนินโครงการเพียงเพื่อ “ผลผลิต” ของโครงการดังนั้นการประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบในช่วงระยะสั้นๆ จึงอาจยังมองไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านได้ชัดเจนมากนัก จำเป็นต้องมีการประเมินโครงการในระยะยาวด้วย

ดังนั้นการประเมินผลโครงการต่างๆ ที่นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนให้ความสำคัญในการใช้ “ทางคู่ขนาน” จึงควรใช้วิธีการประเมินผลทั้งในด้านการบรรลุเป้าหมายของโครงการตามตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการแล้ว นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนควรให้ความสำคัญในการประเมินผลด้านการเสริมพลังอำนาจชุมชนไปพร้อมกันด้วย โดยจะต้องประเมินทั้ง “กระบวนการ” (Processes) “ผลผลิต” (Outputs) “ผลลัพธ์” (outcomes) และต้องประเมิน “ผลกระทบ” (Impacts) ที่เกิดจากการดำเนินโครงการด้วย ทั้งนี้ แลฟเวอแรค (Laverack, 2007) ได้เสนอว่าในการประเมินผลการดำเนินงานด้านการเสริมพลังอำนาจชุมชนนั้น วิธีการที่เหมาะสมที่สุด ก็คือ การประเมินผลโครงการเป็นระยะๆ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต โดยในการประเมินสามารถกระทำได้จากการตรวจสอบองค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจชุมชนทั้ง 9 องค์ประกอบ โดยการแบ่งระยะในการประเมินผลให้สอดคล้องกับระยะเวลาของโครงการ ที่สำคัญพึงตระหนักอยู่เสมอว่าการสร้างพลังอำนาจชุมชนภายใต้การดำเนินโครงการนั้นอาจจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินโครงการมากกว่า อย่างไรก็ตามการดำเนินโครงการนี้นักสังคมสงเคราะห์ชุมชนย่อมต้องให้ความสำคัญในการประเมินโครงการที่หวังให้เกิดผลทั้งกับ “คน” และ “ของ” ในชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พัชรินทร์ พันธุ์แน่น. (2564). *กระบวนการพัฒนาศักยภาพ การผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสวนเกษตรชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพุนทรัพย์ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2554). *การสถาปนาอำนาจของผู้ไร้อำนาจ*. กรุงเทพฯ: มาดลองคุณ ซีเอสบี จำกัด.

Freire, P. (2000). *Pedagogy of the oppressed*. New York: Continuum.

- Laverack, G. (2006). Improving Health Outcomes through Community Empowerment: A Review of the Literature. *Journal of Health, Population and Nutrition*, 24(1), 113-120. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/23499274>
- Laverack, G. (2007). *Health Promotion Practice: Building Empowered Communities*. Berkshire: Open University Press.
- Laverack, G., Esisakyi, B., & Hubley, J. (1997). Participatory Learning Materials for Health Promotion in Ghana-A Case Study. *Health Promotion International*, 12(1), 21-26. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/heapro/12.1.21>
- Laverack, G., & Labonte, R. (2000). A Planning Framework for Community Empowerment Goals within Health Promotion. *Health Policy and Planning*, 15(3), 255-262. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/heapol/15.3.255>
- Laverack, G., & Mohammadi, N.K. (2011). What Remains for the Future: Strengthening Community Actions to Become an Integral Part of Health Promotion Practice, *Health Promotion International*, 26(Suppl2). ii258-ii262. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/heapro/dar068>
- Laverack, G., & Wallerstein, N. (2001). Measuring Community Empowerment: A Fresh Look at Organizational Domains. *Health Promotion International*, 16(2), 179-185. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/heapro/16.2.179>

- Lee, J. A. B. (1994). *The Empowerment Approach to Social Work Practice*. New York: Columbia University Press.
- Lee, J. A. B. (2001). *The Empowerment Approach to Social Work Practice* (2nd ed.). New York: Columbia University press.
- Olsen, M. E. (1972). *Power as a Social Process*. In Marvin, E. O. (Ed.), *Power in Societies* (pp. 2-10), London: The Macmillan Company.
- Rose, S. M. (1990). Advocacy/Empowerment: An Approach to Clinical Practice for Social Work. *Journal of Sociology & Social welfare*, 17(2). 41-51. Retrieved from <https://doi.org/10.15453/0191-5096.1938>

ความไม่มั่นคงในสถานะสมัยใหม่สู่การเรียนรู้

ความหมายในชีวิตผ่านการตาย¹

Modern Insecurity and The Quest for Life's Meaning through Dying

Received 7 November 2023

Revised 1 June 2024

Accepted 4 June 2024

ชญญารณ จันทรเวช²

Thanyaporn Chantaravech³

ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์⁴

Pavika Sriratanaban⁵

บทคัดย่อ

ปรากฏการณ์ความไม่มั่นคงภายในท่ามกลางบริบทแห่งชีวิตที่ไม่แน่นอน กำลังพาให้คนหาความมั่นคงภายในเพื่อยึดเหนี่ยวชีวิต ก่อให้เกิดคำถามต่อความหมายในชีวิตทั้งการอยู่และตาย บทความชิ้นนี้ เป็นการศึกษาเชิงทฤษฎีผ่านการทบทวนเอกสาร เพื่อเข้าใจปฏิบัติการของสถานะสมัยใหม่ต่อชีวิตทางสังคมในระดับปัจเจกบุคคลทั้งการให้คุณค่าและความหมายที่สะท้อนถึงตัวตนและอัตลักษณ์ เพื่อนำไปสู่กระบวนการและมุมมองในการเข้าใจชีวิตและเท่าทันปัญหาของการดำรงอยู่ในสังคมสมัยใหม่มากขึ้น จากการศึกษาพบว่า ความพร่ำ

¹ บทความวิชาการชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการศึกษาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: thanyachantu@gmail.com

³ Ph.D. student in Program of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: pavika.p@gmail.com

⁵ Associate Professor Dr., Lecturer of Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

เลื่อนของคุณค่าและความหมายในสภาวะสมัยใหม่ส่งผลต่อความไม่มั่นคงภายใน ปฏิบัติการของสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลายทำให้ผู้คนในระดับปัจเจกทั้งต้องยืนหยัดต่อลักษณะความเป็น “ตัวตน” แห่งยุคสมัยด้วยตนเอง พร้อมไปกับพยายามหลอมรวมต่อรองกับสภาพสังคมที่ห้อมล้อมผ่านวิถีชีวิตในแบบของตน และการเชื่อมโยงกับชีวิตทางสังคมของปัจเจกผ่านสายสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ นั้นก็สร้างพันธะแบบทางการ เต็มไปด้วยความหวังที่จะมีความสัมพันธ์ที่แท้กับโลกได้ โดยประเด็นร่วมที่สำคัญ 3 เรื่อง คือ 1) การเปลี่ยนแปลงคุณค่าร่วมในสังคม 2) ความเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะตัวตนและอัตลักษณ์ 3) ความสัมพันธ์ในบริบทสมัยใหม่ ปัญหาจากการสูญเสียคุณค่าและความหมายนี้สามารถรับมือจากการเรียนรู้ความหมายในชีวิตโดยเฉพาะสร้างความตระหนักผ่านประสบการณ์กับการตาย การได้ใช้ชีวิตเพื่อใคร่ครวญและทำความเข้าใจกับแหล่งกำเนิดความหมายในชีวิตของแต่ละคนจึงเป็นข้อเสนอในงานชิ้นนี้ โดยทั้งปัจเจกและสังคมนั้น จะต้องให้พื้นที่ในการเรียนรู้และออกแบบความหมายในชีวิตของแต่ละปัจเจกที่มีแหล่งกำเนิดจากภายนอกหรือภายในตัวเอง ขณะเดียวกันในระดับสังคมก็ต้องทบทวนเพื่อตระหนักต่อการร่วมสร้างคุณค่าและความหมายร่วมใหม่ ที่มุ่งหาความหมายที่เชื่อมโยงกับสาธารณะร่วมกัน

คำสำคัญ: ความไม่มั่นคงภายใน, ตัวตน-อัตลักษณ์, ความหมายในชีวิต, การตาย

Abstract

The phenomenon of internal insecurity amidst an uncertain life context drives individuals to seek internal stability to anchor their lives, raising questions about the meaning of life, both in living and dying. This article presents a theoretical study through a literature review to understand the operations of modern conditions on social life at the individual level, including the values and meanings that reflect identity and selfhood. This understanding aims

to foster processes and perspectives that better comprehend life and the problems of existence in modern society. The study reveals that the blurring of values and meanings in modern conditions contributes to internal insecurity. The late modern era compels individuals to uphold their identity as a “self” of the era while simultaneously negotiating and integrating with the surrounding social context through their own way of life. The connection of an individual’s social life through relationships with various entities creates formal bonds, filled with the hope of having pure relationships with the world. The key issues identified are: 1) Changes in shared values within society, 2) Transformations at the individual level, particularly concerning identity and selfhood, and 3) Relationships in the modern context. The problem of losing values and meaning can be addressed through learning about the meaning of life, particularly by fostering awareness through experiences with death. Living life to contemplate and understand the sources of meaning for each individual is a proposal of this work. Both individuals and society must provide space to learn and design the meaning of life, originating from either external or internal sources. Simultaneously, society must also reconsider and be aware of co-creating new shared values and meanings that seek a common understanding connected to the public.

Keywords: Internal insecurity, Self-identity, Meaning in life, Dying

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เราจะพบการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หนังสือโปรแกรมบำบัด การให้คำปรึกษา บทความที่เกี่ยวข้องกับคู่มือการใช้ชีวิต เข้าใจชีวิต จัดการความสัมพันธ์ ที่มีองค์ประกอบตั้งแต่เกิด ผ่านบาดแผล การจัดการ

วิกฤตวัยกลางคน ความสัมพันธ์ที่หวาดระแวงในการทำงาน ไปจนกระทั่งการเข้าถึงความหมายของชีวิตจากความตาย (Giddens, 1991, p. 2) แม้การใช้ชีวิตในยุคสมัยที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีจะพาให้เราสะดวกสบาย ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บเพียงใด แต่เรากลับยังตั้งคำถามกับการใช้ชีวิตมากขึ้น เรามีชีวิตอยู่เพื่ออะไร?

เราจมอยู่กับการหาเหตุผลหรือความหมายของการมีชีวิต และรู้สึกหดหู่ เลื่อนลอย ว่างเปล่า จนทำให้รู้สึกว่าชีวิตของเราไร้ค่าไร้ความหมาย ช่วงวัยกลางคนซึ่งเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่มนุษย์มักจะหมกมุ่นอยู่กับชีวิตตัวเองอย่างจริงจัง เริ่มตั้งคำถามถึงเป้าหมายและการมีอยู่ของตัวเอง และเผลอไปเปรียบเทียบกับคนอื่นโดยไม่รู้ตัว ทั้งด้านการงาน การเงิน สุขภาพ และครอบครัว แม้แต่เด็กเล็กๆ ก็สงสัยถึงการมีอยู่ หากสภาพแวดล้อมของเขามีภาวะที่ตึงเครียดจนเกินไป เมื่อเรามีอิสระและเสรีภาพในการเลือกที่จะยึดมั่นกับสิ่งใดที่เราเชื่อและศรัทธา แต่วันหนึ่งเกิดการสูญเสียหรือถูกทำให้สั่นคลอน มันสามารถนำไปสู่การตั้งคำถามและเกิดการวิตกกังวลถึงการมีชีวิตอยู่ของตัวเอง และสามารถนำไปสู่การตัดขาดจากโลกภายนอกได้ ซึ่งการตัดขาดนี้ ก็จะกระตุ้นให้เกิดคำถามตามมา ความหมายของการมีอยู่คืออะไร หรือชีวิตฉันยังสำคัญอยู่หรือเปล่า (วริษฐา แซ่เจีย, 2563)

การทำความเข้าใจชีวิตเป็นเรื่องราวที่อยู่คู่มนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย เช่นเดียวกับคำตอบที่ผลัดเปลี่ยนกันไปตามแต่เงื่อนไข ความเชื่อ กาลและเทศะ และขณะนี้ยิ่งทวีความเข้มข้นมากขึ้นสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ต่อสภาพสังคมแวดล้อมของยุคสมัย คำถามที่ผู้คนร่วมสมัยต้องการแสวงหาคงไม่อาจเข้าใจได้ด้วยคำอธิบายเฉพาะปัจเจกแต่ละราย ด้วยสภาวะสมัยใหม่ดังในปัจจุบัน เราจะพบคำอธิบายที่เชื่อมโยงตัวตน วิถีชีวิต สังคมแวดล้อมระบบของทั้งโลก และปฏิบัติการที่ทำให้การดำรงอยู่ของมนุษย์ยังสั่นคลอนและเปราะบาง สภาพที่ผู้คนตั้งคำถามต่อการดำรงอยู่ หาความหมาย คำอธิบายต่อ

ความโดดเดี่ยวแม้ในวาระสุดท้ายของชีวิต รวมไปถึงการหาหนทางดำเนินชีวิตทางเลือกที่มีให้บริโภคอย่างหลากหลายในสภาวะสมัยใหม่ (Modernity) วิถีชีวิตของปัจเจกที่มีลักษณะเฉพาะต่อสังคมในโลกทันสมัย การได้รับการศึกษาให้เชื่อในเหตุผลและวิทยาศาสตร์ การมีชีวิตภายใต้กระบวนการทำให้เป็นปัจเจก (Individualization) ปัจเจกนิยมเชิงสถาบัน (Institutional individualism) การมีตำแหน่งหน้าที่ตามสถานะทางสังคม การใช้ชีวิตอยู่กับสังคมบริโภค การดำรงอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า กระบวนการเปลี่ยนผ่านของความเชื่อในแต่ละรุ่นที่ต่างกัน ความย้อนแย้งของอัตลักษณ์และคุณค่าในตัวเอง สิ่งเหล่านี้ทางหนึ่งเป็นการดำรงความเป็นอิสระของปัจเจก ขณะที่ในทางหนึ่ง ทำให้การเกาะเกี่ยวทางสังคมคลายลง เกิดความแปลกแยก เปลี่ยวเหงา ปัญหาที่สั่นคลอนตัวตนและความมั่นคงจากการดำรงอยู่

สภาพการณ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของชีวิตในโลกสมัยใหม่ มีการอธิบายทั้งด้วยมุมมองทางปรัชญา-ศาสนา ที่มองว่าการใช้ชีวิตของผู้คนในยุคสมัยใหม่ท่ามกลางลักษณะ ย้อนแย้ง ทางเลือกที่ล้นเกิน กำลังต้องการวิถีปฏิบัติเพื่อมีมุมมองต่อการวางท่าทีในการเผชิญปัญหาใกล้ตัวในชีวิตให้พวกเขาสามารถจัดการ รับมือ และเดินทางร่วมกับปัญหาได้ รวมทั้งการอธิบายด้วยมุมมองรากฐานทางสังคมศาสตร์ร่วมสมัย⁶ ที่เชื่อมโยงให้เห็นปัญหาวิกฤตตัวตนกับวัฒนธรรมในบริบทโลกาภิวัตน์ เช่นเดียวกับการสะท้อนความทุกข์ร่วมของสังคม (Social suffering) ในงานมานุษยวิทยาการแพทย์ที่ทำให้เห็นอาการป่วยจากโรคทางสังคมผ่านประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้คน

การทำความเข้าใจทั้งชีวิตภายในและโลกภายนอกที่เชื่อมโยงกับบรรยากาศของสภาวะสมัยใหม่นั้น มีการสะท้อนเพื่อเรียนรู้ชีวิตในหลายทาง แต่ปรากฏการณ์ที่ช่วยให้เข้าใจบทเรียนแห่งชีวิตได้ลึกซึ้งนั้น เกิดขึ้นเมื่อเราได้

⁶ Jean Baudrillard (1970) เสนอ Contemporary alienation/Alain de Botton (2004) เสนอ Status Anxiety/ David Loy เสนอ Sense of Lack (2002).

ใคร่ครวญจากประสบการณ์เรื่อง “ความตาย” พระไพศาล วิสาโล (อ้างถึงใน อลิชาเบธ คีปเลอร์-รอสส์ และ เดวิด เคสเลอร์, 2548) ให้ความเห็นไว้ว่า

เพราะตระหนักว่าคนที่อยู่ปลายสุดของชีวิตนั้น ย่อมเห็นชีวิตได้แจ่มชัด ไม่เพียงประจักษ์แก่ใจถึงความไม่เที่ยง หากยังเห็นว่าอะไรคือสิ่งที่มีคุณค่าแท้จริงในชีวิต การใช้ชีวิตที่หลงลืมและเพิกเฉยกับความสุข สนุกสนาน แสวงหาทรัพย์สินสมบัติ ชื่อเสียง และอำนาจ เพราะคิดว่านั้น คือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต ต่อเมื่อใกล้ตายจึงเข้าใจได้ว่า สิ่งเหล่านั้น ไม่สามารถเป็นที่พึ่งที่แท้จริงได้ คนใกล้ตายนั้น รู้ดีว่าชีวิตนั้นผัดผ่อน ไม่ได้แล้ว ถ้าต้องการความสุขและชีวิตก็ต้องหาจากปัจจุบันตรงนี้ นั่น หมายถึง การเปลี่ยนมุมมองจนเห็นแง่มุมหรือคุณค่าของสิ่งที่มีและ เป็นอยู่ ซึ่งเคยถูกมองข้ามไป ความตายจะบังคับให้เราหยุดไล่ล่า อนาคต หันมาเผชิญกับปัจจุบัน กับสิ่งที่สำคัญและทรงคุณค่า เช่น ความดี ความรัก ความเอื้ออาทร รวมทั้งการรู้จักธรรมชาติของตนเอง เมื่อภาวะแตกดับมาถึง สิ่งเหล่านี้ สามารถนำพาชีวิตที่เหลืออยู่ให้พบ ความอึดปติสุข และประคองใจไปถึงที่สุดอย่างสงบ

เราจึงพบบทเรียนในชีวิตจากเรื่องราวของผู้ใกล้ตายหรือผู้ที่เคยผ่าน ประสบการณ์เจียนตาย ที่กลายเป็นคู่มือ “อยู่ให้เป็น” หลายลักษณะ บางครั้ง ช่วยเชื่อมโยงกับตัวตนของตัวเองได้จากการผ่านประสบการณ์เฉียดตาย (อลิชาเบธ คีปเลอร์-รอสส์ และ เดวิด เคสเลอร์, 2548, น. 2) นอกจากช่วยให้ มองเห็นชีวิตภายในอย่างลึกซึ้งแล้ว ความตายยังเชื่อมโยงตัวตนกับโลกภายนอก และสะท้อนสภาพการณ์ทางสังคมที่ชีวิตนั้นดำเนินอยู่ หากมองด้วยงานทาง สังคมวิทยานับแต่ยุคคลาสสิก เราจะเห็นคำอธิบายที่เชื่อมโยงผลกระทบทาง สังคมกับความเข้าใจเรื่องความตายโดยตรง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง บริบททางสังคมกับวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่และรูปแบบความตายที่ปรากฏทั้ง Durkhiem (1915, อ้างถึงใน ภาวีกา ศรีรัตนบัลล์, 2561, น. 31) ที่ได้ข้อสรุปว่า

ศาสนามีผลต่อความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Solidarity) และการฆ่าตัวตายเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้มากขึ้นในสังคมอุตสาหกรรม จากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ความเป็นปัจเจกมากขึ้น ทุนนิยมและบรรยากาศแปลกแยกโดดเดี่ยวได้ลดทอนความเข้มแข็งและความสามารถในการปรับตัว การฆ่าตัวตายจึงไม่ใช่เรื่องของปัจเจกแต่มีผลสะท้อนถึงความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นทางสังคมและเป็นผลผลิตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หรือ Max Weber ที่ความเชื่อหลังความตายจากนิกายโปรเตสแตนต์เป็นแรงขับเคลื่อนเชิงระบบที่ทำให้เกิดอุดมการณ์การใช้ชีวิต ที่เน้นการทำชีวิตในปัจจุบันด้วยความมุ่งมั่นและนำไปสู่ชีวิตหลังความตายที่ปรารถนา (ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์, 2561, น. 31)

การเปลี่ยนผ่านและการดำรงอยู่ของสังคมในช่วงเวลาต่างๆ จึงมีผลต่อการให้ความหมายต่อการตาย ความตาย วิถีชีวิต และการดำรงอยู่ของชีวิตในทุกความหมาย ความตาย (Mortality) อันเป็นสภาวะแห่งความว่างเปล่าสำหรับสิ่งที่ไม่มีความตาย ความตายเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับการมีชีวิตอยู่ และเป็นปริศนาเกินจะจินตนาการ ยากที่จะกล่าวถึง แม้จะพยายามก็เป็นเพียงการเปรียบเปรยกับอีกด้านในตัวเอง ขณะเดียวกัน การเปรียบเปรยเหล่านี้ ก็เป็นช่องว่างให้อิสระที่จะเติมแต่งและใส่ความหมายกับความตายได้ (Bauman, 1992, p. 2) กระนั้น ความตายยังคงเป็นความจริงอันยิ่งใหญ่ที่มนุษย์ผู้ต้องการที่สุดต้องยอมรับชะตากรรม ความตายไม่เพียงทำให้เราสยบยอม แต่อาจมีอำนาจเปลี่ยนแปลงมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง การเผชิญความตายอย่างใกล้ชิดหรือได้ใคร่ครวญกับความตายอย่างซึ่งหน้ามักทำให้เรากลับมาทบทวนเป้าหมายในชีวิต เริ่มใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและระมัดระวัง ทั้งนี้ เพราะความตายเป็นเหมือนสัญญาณเตือนให้เราตระลึกถึงขีดจำกัดในการใช้ชีวิตมากขึ้น การเข้าถึงการดำรงอยู่ผ่านมุมมองการใคร่ครวญความตายจึงเป็นสิ่งที่ช่วยสะท้อนซึ่งกันและกัน (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2550)

ความตายเป็นความจริงที่มนุษย์ทุกผู้ทุกนามพึงระลึกไว้ แม้กระนั้น มนุษย์กลับมีท่าทีต่อความตายแตกต่างกันไปตามการรับรู้ นิยามความตายในแต่ละวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อความรู้ความเข้าใจและการจัดการความตายของคนในสังคม และโดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบัน ด้วยสภาวะสมัยใหม่ที่เชื่อมโยงความคิด ความเชื่อ และปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้คนเข้าไว้รวมกันขนานใหญ่นั้น สามารถเห็นทัศนคติของสังคมปัจจุบันต่อเรื่องความตายที่มีลักษณะเฉพาะของสังคมสมัยใหม่ได้ (Modern death) ลักษณะสำคัญของมุมมองความตายในสภาวะสมัยใหม่ คือ การมีระยะห่างกับการมีชีวิตอยู่ ความตายเป็นสิ่งที่ถูกปฏิเสธจากสังคม คนตายถูกแยกห่างจากโลกคนเป็นทั้งในทางกายภาพ เช่น สุสานนอกเมือง ฯลฯ และทางจิตใจ เช่น ความเชื่อที่คนตั้งครุฑหรือเด็กไม่ควรเข้าร่วมงานเกี่ยวกับคนตาย ฯลฯ และยกหน้าที่การจัดการให้กับสถาบันทางการแพทย์และศาสนาเป็นสื่อกลาง ทำให้สายสัมพันธ์และความผูกพันทางใจระหว่างคนเป็นและคนตายถูกตัดขาดจากกันในระยะนี้ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2550, น. 12) ได้เปรียบเทียบความตายกับสังคมในยุคก่อนหน้าที่ยังรักษาความหมายและคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของความตาย ด้วยการทำให้ความตายเป็นเรื่องของชุมชนส่วนรวมมีกระบวนการทางสัญลักษณ์และพิธีกรรมอันเป็นเครื่องแสดงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น พิธีกรรมการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยหนุ่มฉกรรจ์ หรือพิธีทางสัญลักษณ์ระหว่างเด็กชาย ผู้ใหญ่ และบรรพบุรุษที่ล่วงหน้าไปแล้ว เป็นการแสดงออกถึงการหมุนเวียนเชิงคุณค่าด้วยสัญลักษณ์ระหว่างคนตายกับคนเป็นอยู่เสมอ ความตายที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตนั้นจึงค่อยๆ เลื่อนรางไปตามยุคสมัย

ความตายในสภาวะสมัยใหม่เต็มไปด้วยทัศนะจากมิติทางการแพทย์ มุ่งสนใจไปที่กระบวนการทางกายภาพของผู้ป่วย โดยใช้ความรู้เทคโนโลยีทางการแพทย์เข้ามาจัดการกับอวัยวะต่างๆ ในร่างกายเพื่อยับยั้งความตาย ลดทอนความตายให้กลายเป็นเรื่องทางกายภาพที่ควบคุมความผิดปกติจากอวัยวะได้

ความตายต้องมาจากการเป็นโรครอย่างหนึ่ง ขณะที่ Bauman (1992, p. 2) ให้แง่คิดต่อประเด็นความตายของยุคสมัยใหม่ว่า ความพยายามที่จะต้องอธิบายให้เหตุผลและนิยามให้ได้อย่างแม่นยำเพื่อควบคุมจัดการความตายให้อยู่ในที่ทางต่างๆ ของโลกสมัยใหม่นั้นคือปัญหา เพราะเราทุกคนล้วนรู้จักความตายแต่มั่นเป็นไปไม่ได้ที่จะอธิบายแจ่มแจ้งในการรับรู้แบบโลกสมัยใหม่ Bauman อธิบายว่าความตายเป็นสิ่งที่ไม่มีใครรับรู้ได้ เพราะทุกการรับรู้มาจากสติ ความตั้งใจมุ่งมั่น กล่าวคือ มี Subject ในการรับรู้ ในกระบวนการนั้น (มีอาจสัมผัสได้เพียงจากจิตใต้สำนึกหรือ Sense อื่นใดของมนุษย์) การรับรู้เป็นการพยายามเข้าถึง Subject นั้นๆ และเรียก “การมีอยู่” ของสิ่งนั้นว่าเป็นสิ่งที่ทั้งโลกสามารถเข้าใจในหลักการเดียวกัน (ความรู้) โดยหลักการเช่นนี้ ความตายที่ไม่มี Subject ใดๆ ให้จับต้องและเข้าใจได้ ความตายจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีใครรับรู้ได้ตามหลักสมัยใหม่เช่นกันในการสร้างความเข้าใจต่อความตายนั้น เราจะรู้ว่า มันไม่มีอยู่ต่อเมื่อ “เราต้องรับรู้ได้ว่า ไม่มีการรับรู้” (Absence of perception) ต่อสิ่งนั้นแล้ว ซึ่งไม่อาจเกิดขึ้นได้ต่อเรื่องความตายที่เป็นเหมือนการหยุดทุกการกระทำ (Acting subject) ดังนั้นความตายจึงหยุด (จบ) ทุกการรับรู้ไปด้วย

ปัญหาของโลกสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและการดำรงอยู่ของมนุษย์จึงอาจเห็นได้จากมุมมองความตายของยุคสมัยใหม่ ความตายที่เป็นเรื่องสามัญแต่วัฒนธรรมสมัยใหม่กลับปฏิเสธความตาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออธิบายผ่านทฤษฎีสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลาย (Late modernity) ที่ถูกทำความเข้าใจว่ามีลักษณะพิเศษที่มากไปกว่ายุคสมัยใหม่ก่อนหน้า Heaphy (2007, p. 149) อธิบายความตายจากทฤษฎีดังกล่าวว่า การที่เรากำลังสูญเสียความหมายที่มีร่วมกันทั้งในเชิงสัญลักษณ์และพิธีกรรมที่มีอยู่ล้อมรอบความตายนั้นเป็นตัวชีวิตให้เห็นความไร้ทักษะและความสามารถของสังคม (Collective deskilling) ในการสร้างสัมพันธ์ที่มีต่อแก่นแท้ในชีวิตเรา (Core life issues) ยิ่งไปกว่านั้น ความเสี่ยงในชีวิตที่เพิ่มสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อความตายของมนุษย์ได้

สร้าง sense ของความไม่มั่นคงในชีวิต ทั้งการอยู่และตายอย่างโดดเดี่ยว ซึ่งเป็นการต้องเผชิญความตายด้วยฐานทรัพยากรเฉพาะของตัวเอง ไร้ที่พึ่งพิง (ทั้งทางใจและกาย) นั่นคือ ชีวิตแบบปัจเจกและความเป็นส่วนตัวของคนในยุคปัจจุบัน

สภาพชีวิตในโลกสมัยใหม่ไฉนจึงยากลำบาก และเราจะดำรงอย่างไร เราจะเข้าใจได้อย่างไร ทั้งสิ่งที่เป็นตัวตนของเราและสิ่งที่เราเผชิญอยู่ แม้กระทั่งการเข้าใจความตายซึ่งเป็นสิ่งที่ดำรงมาคู่ขนานกับการมีชีวิตก็ยังไม่อาจเข้าใจและจัดการได้โดยง่าย สังคมสมัยใหม่บ่มเพาะอะไรให้กับผู้คนของยุคสมัยนี้ คำถามที่ดูเหมือนว่าสภาพสังคมสมัยใหม่จะเอื้อให้เกิดมุมมองต่อการใช้ชีวิต ทั้งอยู่และตายเช่นนั้น นำเข้าสู่จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อสะท้อนให้เห็น บทเรียนแห่งชีวิตในยุคสมัยใหม่ โดยตั้งคำถามต่อปฏิบัติการของสภาวะสมัยใหม่ ที่ส่งผลต่อชีวิตและการดำรงอยู่ผ่านมุมมองและประสบการณ์เรื่องความตายเพื่อระบุดูให้เห็นความชัดเจนและความสัมพันธ์ในระดับทฤษฎีและประสบการณ์ของผู้คน สำหรับบทความชิ้นนี้ จะเป็นการศึกษาเชิงทฤษฎีของสภาวะสมัยใหม่ ที่ส่งผลต่อความมั่นคงภายในของมนุษย์เพื่อทำความเข้าใจปฏิบัติการของสภาวะสมัยใหม่ต่อวิถีและชีวิตทางสังคมในระดับปัจเจกบุคคลทั้งการให้คุณค่า (Value) และความหมาย (Meaning) ที่สะท้อนถึงตัวตน (Self) และอัตลักษณ์ (Identity) กล่าวได้ว่า งานชิ้นนี้ ต้องการอธิบายความไม่มั่นคงในการใช้ชีวิตในสภาวะสมัยใหม่ผ่านการวิเคราะห์ในระดับทฤษฎีเพื่อนำไปสู่กระบวนการและมุมมองในการเข้าใจชีวิตและเท่าทันปัญหาของการดำรงอยู่ในยุคสมัยใหม่มากขึ้น เพราะมนุษย์ยุคนี้ ไม่เพียงเจอวิกฤตของการดำรงอยู่ (Existential crisis) แต่พวกเขากำลังเจอสภาพการณ์ที่หล่อหลอมจากสภาวะสมัยใหม่และจำต้องต่อสู้ต่อรองกับปฏิบัติการรายรอบตัวในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ การเข้าใจได้ถึงสัจธรรมทางเลือก ข้อจำกัด และมีความรู้ในธรรมชาติของตนเองที่เติบโตห้อมล้อมจากสภาพภายนอกทางสังคมจึงจะเป็นปรางก์ที่ดีในการดำรงอยู่ต่อไป

การสูญเสียคุณค่าและความหมายในสภาวะสมัยใหม่

สภาวะสมัยใหม่ (Modernity) เริ่มเมื่อคำว่า “ยุคใหม่” (Modern) ปรากฏขึ้นอย่างเลื่อนรางตั้งแต่ศตวรรษที่ 5⁷ ผ่านวิวาทะมาหลายร้อยปีและค่อยๆ ดำรงตนได้ชัดเจนขึ้นในศตวรรษที่ 18 (Schabert, 1983) กระทั่งนักประวัติศาสตร์ได้จัดช่วงเวลาเพื่อเปลี่ยนผ่านให้เป็นยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19⁸ แต่ความเป็นสมัยใหม่ยังฝังจิตสำนึกแห่งยุคไว้อยู่ตลอดมา เช่นเดียวกันเราไม่อาจปฏิเสธชีวิตปัจจุบันที่ยังข้ามไม่พ้นระบบหรือวิถีคิดเชิงสถาบันของสภาวะสมัยใหม่ได้เด็ดขาด ยิ่งไปกว่านั้น มนุษย์ยุคนี้กำลังเจอปัญหาเกี่ยวกับลักษณะหรือการดำรงอยู่ของสังคมสมัยใหม่ในหลายทิศทาง ทั้งวิกฤตสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมระหว่างวัย วิกฤตทางคุณค่าและอัตลักษณ์ ภาวะวิตกกังวลและความแปลกแยก ความสัมพันธ์ของคนสัตว์ และเทคโนโลยี ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม “สภาวะสมัยใหม่” ในแวดวงการถกเถียงของสังคมร่วมสมัย หมายถึง อารยธรรมใหม่ที่พัฒนาขึ้นในยุโรปและอเมริกาเหนือช่วง 200-300 ปี และความหมายของมันในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 สันนิยยะถึงการพัฒนาที่กำเนิดจากอารยธรรมยุโรปและอเมริกาเหนือจากการพัฒนาเทคนิคในการศึกษาธรรมชาติ พัฒนาเทคโนโลยี เครื่องจักรใหม่ๆ และวิถีการผลิตแบบอุตสาหกรรม ที่นำไปสู่การยกระดับชีวิตด้านวัตถุอย่างไม่เคยมีมาก่อน (ดาร์วิน อินทร์เหมือน, 2547, น. 6) รูปแบบเช่นนี้ ถูกเข้าใจในฐานะ “การสร้างความทันสมัย” (Modernization) คือ กระบวนการที่นำสภาวะสมัยใหม่ดังกล่าวไปสู่ภาวะการณดำรงอยู่ และทำให้มันสามารถเลียนแบบได้โดยสังคมอื่นๆ ที่มีใช้ตะวันตก ขณะที่ Krishan Kumar (1995, pp. 172-173) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคำ

⁷ ยุคใหม่ (Modern) นำเสนอขึ้นในประวัติศาสตร์ยุโรป เพื่อแบ่งระหว่างภาวะโบราณ (Antique) กับสภาวะสมัยใหม่ (Modern) โดย Cassiodorus (485-580) และยุคใหม่ใน ศตวรรษที่ 5 ย่อมแตกต่างกับสมัยใหม่ ณ ปัจจุบันอย่างยิ่ง

⁸ Arnold Toynbee นักประวัติศาสตร์ที่ได้แบ่งยุคโดยกำหนดให้ยุคสมัยใหม่ จบลงในท้าย ศตวรรษที่ 19 และยุคต่อจากนั้นเรียก ยุคหลังสมัยใหม่ ดูรายละเอียดใน สุภางค์ จันทวนิช (2551, น. 266).

ว่า สภาวะสมัยใหม่ (Modernity) และ สมัยใหม่นิยม (Modernism) สรุปได้ว่า “สภาวะสมัยใหม่ อ้างอิงถึงการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และ ภูมิปัญญาของสังคมตะวันตกตั้งแต่ยุคศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ขณะที่สมัยใหม่นิยม เป็นขบวนการทางวัฒนธรรมที่เริ่มเกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 แม้ว่าบางวิถีแล้วมันจะสานต่อแรงกระตุ้นของสภาวะสมัยใหม่ แต่ความหมายที่สำคัญมากกว่าอยู่ที่การสถาปนาปฏิภานต่อต้านลักษณะสำคัญบางประการของสภาวะสมัยใหม่” ดังนั้นแล้ว สภาวะสมัยใหม่ (Modernity) จึงเป็นคำที่เป็นกลาง กว้าง หรือมีลักษณะทั่วไปที่ไม่ใช่ทั้งกระบวนการทางเศรษฐกิจหรือวิสัยทัศน์ทางวัฒนธรรมแต่เป็นประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่เชื่อมต่อกับทั้ง 2 ส่วนเข้าด้วยกัน

จากหนังสือ Formations of Modernity (Hall & Gieben, 1992, pp. 14-16) กล่าวถึงสภาวะสมัยใหม่ว่า เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและพิเศษเฉพาะตัวของชีวิตทางสังคมที่แสดงถึงลักษณะของสังคมสมัยใหม่ สังคมสมัยใหม่เริ่มปรากฏขึ้นในยุโรปเมื่อประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 แต่สภาวะสมัยใหม่ในความหมายที่ใช้ในการอภิปรายกันอย่างร่วมสมัยใหม่นั้น ปรากฏขึ้นในยุคแห่งการรู้แจ้ง (the Enlightenment) ของศตวรรษที่ 18 ขณะที่ต่อมาในศตวรรษที่ 19 สภาวะสมัยใหม่กลายเป็นสิ่งที่ถูกบ่งชี้กับอุตสาหกรรมนิยมและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับความเป็นสมัยใหม่ และในศตวรรษที่ 20 บางสังคมที่ไม่ใช่ยุโรป เช่น ออสเตรเลียและญี่ปุ่น ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอุตสาหกรรมก้าวหน้า สภาวะสมัยใหม่กลายเป็นปรากฏการณ์ระดับโลกยิ่งขึ้นทุกที

สภาวะสมัยใหม่มีหลักการที่ยืนยันว่าชีวิตมนุษย์นับแต่หลังปฏิวัติการเมืองและภูมิปัญญาในศตวรรษที่ 17-18 นั้นจะดีกว่าเมื่อก่อน หากเป้าหมายของชีวิตในยุคโบราณ คือ การพินิจระเบียบจักรวาลและที่ทางของมนุษย์อย่างสันติแล้ว (เป็นเป้าหมายแบบไม่มีเครื่องมือหรือหนทางทำให้เป็นจริง)

เป้าหมายในชีวิตของมนุษย์สมัยใหม่ ตั้งเป้าหมายที่ง่ายและบรรลุได้จริง นั่นคือ การสนองอารมณ์ปรารถนา ธรรมชาติต้องถูกพิชิตไม่ใช่เพ่งพินิจ ทฤษฎีกับเทคนิคสลายความต่างลง สังคมแบบตั้งมั่นด้วยตนเอง (Self-grounding) ในฐานะมนุษย์นิยมที่ยืนยันตัวเองได้เกิดขึ้น หากคนโบราณเป็นนักฝัน ไตร่ตรองสะท้อนตัวเองจากมุมมองของสิ่งที่ควรเป็น คนสมัยใหม่พร้อมจะกำหนดทิศทางการสะท้อนจากวิถีที่สิ่งต่างๆ เป็นอยู่ ปฏิเสธและแยกตัวเองออกจากศาสนาให้กลายเป็นเรื่องทางโลก (Secularized) (Pippin, 1991)

สิ่งเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นการให้คุณค่าและความหมายในชีวิตจากสังคมที่เปรียบเทียบให้เห็นความต่างอย่างชัดเจนจากยุคโบราณและยุคสมัยใหม่ คุณค่าและความหมายในชีวิตเช่นนี้เองทำให้ช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 เกิดการตั้งคำถามต่อความเข้าใจตัวเองของยุครู้แจ้งและส่งผลต่อความมั่นใจในตนเองของสภาวะสมัยใหม่ ทฤษฎีการวิพากษ์อุดมการณ์เทววิทยาเกี่ยวกับ “ความตายของพระเจ้า” ฯลฯ ก่อให้เกิดการรื้อถอน ปฏิกริยาจำนวนมากกับเรื่องขีดจำกัดของมนุษย์ (Human finitude) คำถามเกี่ยวกับภาวะที่มีจำกัดของมนุษย์หรือเส้นขอบทางธรรมชาติ ภูมินิเวศ ประวัติศาสตร์ ไปถึงภววิทยาการรับรู้ของมนุษย์ กลายเป็นความขัดแย้งในตัวเองของสำนักแห่งยุคสมัยใหม่ ลักษณะนิยมความก้าวหน้าและมั่นใจมากของสมัยใหม่ ถูกตั้งคำถามมากขึ้นทุกที และไม่เพียงสงสัยต่อสภาวะสมัยใหม่ แต่ยังสงสัยต่อวัฒนธรรมตะวันตกทั้งหมดด้วย (Pippin, 1991) ประเด็นวิพากษ์ถึงปัญหาของสภาวะสมัยใหม่ สำคัญๆ ได้แก่ สภาวะสมัยใหม่เป็นหายนะทางจิตวิญญาณ เพราะเป็นการทำให้ชีวิตมนุษย์กลายเป็นกิจวัตรที่ไร้ความหมาย สภาวะดังกล่าวประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนชีวิตและความปรารถนาของมนุษย์ ดังที่ Max Weber (2005, pp. 123-125) กล่าวว่า วัฏจักรทั้งหมดของระเบียบเศรษฐกิจสมัยใหม่ คือ กรงขังเหล็ก ซึ่งผลิต ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะที่ไร้จิตวิญญาณ และผลิตความเชื่อผิดๆ

ความว่างเปล่าอันนี้ ได้บรรลุถึงพัฒนาการระดับที่มนุษยชาติไม่เคยบรรลุถึงมาก่อน

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลทางการเมืองระดับโลก คือ การทำให้สังคมทันสมัย (Social modernization) ซึ่งเป็นแนวทางของประเทศอื่นนอกภูมิภาคยุโรปและอเมริกาเหนือ พบว่า ระบบการบริหารจัดการที่แยกส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ การเน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในหลักสูตรการศึกษา และการสนับสนุนให้ปัจเจกแบกรับให้กำหนดกฎเกณฑ์ชีวิตตนเอง ล้วนนำมาซึ่งความคาดหวังและกระทบต่ออำนาจจารีตเดิมที่ค่อยกำกับกับชีวิตผู้คน สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดภาวะความแปลกแยก (Anomy) ความไม่พอใจลัทธิบริโภคนิยม หรือการทำให้วัฒนธรรมที่ควรให้คุณค่าหาซื้อเข้าถึงได้ง่ายและกลายเป็นสินค้า นักคิดในสายสูญนิยม (Nihilism) ได้โจมตีในเรื่องคุณค่าของสภาวะสมัยใหม่และแนวคิดยุคนี้แย้งว่า ไม่ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมและศีลธรรมกับเนื้อแท้ในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ คุณค่าทางศีลธรรมของยุคนี้แจ้งขาดประสิทธิผลและความเชื่อมโยงใดๆ กับปฏิบัติการทางสังคม และเหตุนี้ มันได้ค่อยๆ นำไปสู่ความเสื่อมของความสัมพันธ์เหล่านั้นผ่านกระบวนการใช้เหตุใช้ผล (ในทัศนะแบบ Weber) หรือการทำให้เป็นทุนนิยมแบบ Karl Marx เหล่านี้เป็นต้น (Critchley, 2001, p. 5)

สำหรับ Max Weber (1864-1920) ประเด็นการวิพากษ์หลักการของยุคแห่งการรู้แจ้งและสภาวะสมัยใหม่ โดยเฉพาะในเรื่องการดำรงอยู่และการรับรู้ตัวตนของมนุษย์นั้นเห็นได้ชัดจาก มโนทัศน์เรื่อง หลักเหตุผล (Rationality) ข้อเสนอในเรื่องนี้ ของ Weber คือ ตรรกะทางความคิดที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์นั้น ไม่ได้ทำให้เสรีภาพปรากฏขึ้น แต่นำไปสู่การสร้างกรงขังเหล็กของการใช้หลักเหตุผลแบบราชการ เหตุผลในลักษณะนี้ จึงเป็นเพียงหลักเหตุผลเชิงเครื่องมือ-เป้าหมาย (Purposive-instrumental rationality) (Weber, 1978) หากขยายความ Kolb (1986) อธิบายหลักเหตุผลว่า มินัยยะถึงการดำเนินตามกฎ ซึ่งตรง

ข้ามกับการกระทำตามแรงกระตุ้นหรือสัญชาตญาณ หลักเหตุผล จึงหมายถึง ความคงเส้นคงวาในการเชื่อมโยงความคิดหรือคำพูด เป็นระเบียบของตรรกะ ไปสู่ข้อสรุป มีระเบียบของวิธีการในการบรรลุเป้าหมาย Weber (2005) มองความสัมพันธ์ภายในระหว่างสภาวะสมัยใหม่กับสิ่งที่เขาเรียกว่า “ลัทธิเหตุผลแบบตะวันตก” (Occidental rationalism) ว่ามีความเชื่อมโยงในตัวเอง และการรุ่งเรืองของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การเติบโตของทุนนิยมตะวันตก ในฐานะรูปแบบที่ “มีเหตุผล” ชีวิตทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่วางอยู่บนกฎเกณฑ์ของเหตุและผลและเป็นกระบวนการที่กว้างใหญ่กว่าที่ดำเนินอยู่ในวัฒนธรรมตะวันตก นั่นคือ กระบวนการทำให้มีเหตุผล (Rationalization) การเติบโตขึ้นของระบบราชการ⁹ ในฐานะรูปแบบของการจัดองค์กร เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นการเติบโตของกระบวนการทำให้วัฒนธรรมสมัยใหม่เป็นเหตุเป็นผล ระบบราชการถูกใช้ในฐานะเครื่องมือทางการบริหารเพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมและเสมอภาคนั้น มีราคาของมันอยู่เมื่อเทียบกับสังคมจารีตในแบบเดิม นั่นคือ เราจะสูญเสียความหมายของชีวิต (Bocock, 1992)

ข้อเสนอที่ว่า วิวัฒนาการของวัฒนธรรมสมัยใหม่ไม่ได้เพิ่มความสุขให้มนุษย์อย่างที่หลายคนคาดหวัง สิ่งที่มากับความก้าวหน้า ความมั่งคั่ง ความสุขผ่านการใช้เทคโนโลยี คือ การสลายของชนบประเพณี ข้อห้ามของสิ่งเหนือธรรมชาติ กระบวนการที่วัฒนธรรมเหล่านี้ค่อยๆ สูญสลายไป ด้วยการทำความเข้าใจและอธิบายอย่างมีเหตุผลนั้น เป็นสิ่งที่ Weber (1946) อธิบายในฐานะกระบวนการคลายมนต์ขลังของโลก (Disenchantment of the world) กระบวนการคลายมนต์ขลังนี้ ได้นำไปสู่ศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวในโลกตะวันตก ในทางปฏิบัติ หมายความว่าวิถีปฏิบัติของชีวิตค่อยๆ ถูกแทนที่ด้วยระบบความหมายและคุณค่ารวมที่เป็นหนึ่งเดียว แม้ในช่วงแรกยังนับถือ

⁹ คำนี้ ภาษาอังกฤษคือ bureaucracy ซึ่งแปลได้หลายแบบ และราชบัณฑิตยสถานแปลว่า อำมาตยธิปไตย (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2542).

พระเจ้าในชนบทของเพียวริตัน (Puritan) แต่กระบวนการที่ไม่หยุดยั้งนี้ได้ผลักดันศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย ดังนั้นจึงถือว่าศาสนานับเป็นโลกทัศน์ที่เป็นหนึ่งเดียวกับโลกฆราวาสสมัยใหม่ ในโลกทัศน์ที่เป็นเอกภาพ ไม่ว่าจะเป็นศาสนาหรือวิทยาศาสตร์เช่นนี้ สิ่งก็ตามมาก็คือ การแตกออกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยจนกลายเป็นขอบเขตคุณค่าที่เข้ากันไม่ได้ (Value-fragmentation) กล่าวคือ คุณค่าทางสุนทรียะในปัจจุบันกลายเป็นปฏิปักษ์ต่อคุณค่าทางศาสนาอย่างไม่อาจประนีประนอมได้ โดยเปลี่ยนการตัดสินเชิงคุณค่าเป็นเพียงการตัดสินในทางรสนิยม ซึ่งสิ่งที่ถูกดำเนินทางศีลธรรมจะกลายเป็นเพียงสิ่งที่ไม่มีความหมาย (Kim, 2022)

สิ่งที่ดูเหมือนจะขัดแย้งในตัวเองนี้เป็นรากฐานของจินตภาพของยุคสมัยที่กลายเป็นปัญหาของมนุษยชาติยุคใหม่ การคลายความศักดิ์สิทธิ์ได้สร้างโลกที่ไม่มีรากฐานมูลเหตุอันแน่ชัดต่อความเชื่อมั่นของคนๆ หนึ่ง ตามความเห็นของ Weber ปัจจุบันในยุคสมัยใหม่มีแนวโน้มที่จะกระทำการตามแรงกระตุ้นทางสุนทรียะของตนเองและความเชื่อมั่นตามอำเภอใจ ซึ่งไม่สามารถเข้าใจในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและไม่อาจปฏิบัติตามความเชื่อมั่นของตนเองได้ หรือการพูดถึงแนวคิด the Last Man ของ Nietzsche (2006) ซึ่งเห็นปัจเจกเป็นบุคคลที่ไม่มีความทะเยอทะยานหรือความฝันเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบที่ใหญ่กว่า ดังนั้นแล้ว ความล้มเหลวในการปฏิบัติตามหลักการหรือผู้เชี่ยวชาญที่ไร้จิตวิญญาณเช่นนี้ กำลังสร้างตัวตนแบบสมัยใหม่ที่ไร้พลังอำนาจในตนเองขึ้นเรื่อยๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คุณค่าที่เคยแผ่ซ่าน ซึมลึกไปตามชนบทการตีความในทุกมิติหลากหลายบริบท สร้างพลังและแรงศรัทธา ทรงคุณค่าและมีความหมายกับผู้คนที่ได้ถูกจัดวางใหม่ผ่านระบบระเบียบของหลักเหตุผลแบบตะวันตก สิ่งที่เคยมีค่าและมีความหมายในที่หนึ่ง อาจไร้คุณค่า หมดความหมายไม่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ในตรรกะและเหตุผลแบบตะวันตกอีกต่อไป กระบวนการคลายมนต์ขลัง (Disenchantment) ได้เขย่าระเบียบโลกใหม่ทำให้เกิดการกระจัดกระจาย

ของคุณค่าต่างๆ จนไม่อาจดำรงอยู่ร่วมกันได้ (Value-fragmentation) ความสั่นคลอนเชิงลึกในพื้นฐานวิถีของปัจเจกได้สร้างตัวตนแบบสมัยใหม่ที่ไร้พลังอำนาจขึ้นเรื่อยๆ (Disempowerment of the modern self) (Kim, 2022)

Weber เห็นว่า วัฒนธรรมแบบจารีตช่วยเสนอคำอธิบายและให้เหตุผลรองรับการมีอยู่ของพระเจ้าที่จำเป็นต่อมนุษย์ ให้คำตอบทางศีลธรรม คำถามเชิงอัตวิสัยหรือการมีชีวิตรอยู่ บทบาทของวัฒนธรรม คือ การให้ความหมายแก่ชีวิตหรือช่วยให้ผู้คนทำความเข้าใจชีวิต เขาเชื่อว่า วัฒนธรรมจารีตยืนหยัดอยู่ได้ เพราะมันเสนอวิธีการจัดการกับปัญหาอันลึกซึ้งต่อชีวิตและการดำรงอยู่ของมนุษย์ แม้ในยุครู้แจ้งจะมีความหวังว่า วิทยาศาสตร์จะเข้ามาแทนที่ศาสนาเป็นรากฐานแก่อารยธรรมใหม่ แต่ Weber เสนอว่า ความหมาย ความทุกข์ หรือความยุติธรรม ไม่อาจแก้ได้ด้วยวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว พื้นที่ของสุนทรียะ อโรติก หรือศิลปะก็เป็นด้านที่ไร้เหตุผลของชีวิตที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ เมื่อชีวิตประจำวันได้รับผลกระทบจากการทำให้สังคมและวัฒนธรรมมีเหตุผลวิธีแบบประเพณีถูกทำลาย โลกที่มีแต่เหตุผลจะปฏิบัติตามประเพณีแบบทางการ ประเพณีสูญเสียความเป็นธรรมชาติ พื้นที่ของชีวิตสมัยใหม่จะมีการใช้เหตุผลแบบทางการตามรูปแบบ (Formal rationality) มากกว่าใช้เหตุผลตามเนื้อหาสาระ (Substantive rationality) ทั้งที่หากใช้เหตุผลเชิงเนื้อหาอย่างเต็มที่ที่มีอิสระ เราจะสามารถเลือกคุณค่าของเราเอง ไม่มีเทพเจ้าสูงสุดหรือคุณค่าใดสูงสุด โลกจะมีประเพณีที่หลากหลาย ความหวังเช่นนี้ Weber ก็ไม่เห็นทางเป็นจริง เพราะระบบรัฐราชการได้จำกัดเสรีภาพอย่างเข้มงวด ผู้คนที่เหมือนจะมีเสรีแต่ตกภายใต้เหตุผลที่มีรูปแบบตามกรอบราชการ บรรยายากเช่นนี้ ผลักให้ผู้คนมีแนวโน้มที่อยากกลับไปสู่อ้อมแขนของโลกจารีตที่มั่นคงปลอดภัยมากขึ้น (Kolb, 1986)

อย่างไรก็ตาม แม้ข้อเสนอแห่งยุคสมัยได้นำไปสู่การกล่าวถึงจุดสิ้นสุดของยุคสมัยใหม่และเป็นการเริ่มต้นของยุคหลังสมัยใหม่ (After modernism /postmodernism) ก็ตาม แต่เรายังดำรงและใช้ชีวิตอยู่บนรากฐานทางสังคมจากสภาวะสมัยใหม่และกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ ผลที่ตามมาจากการเปลี่ยนผ่านทางสังคมโดยเฉพาะต่อมิติด้านในต่อการใช้ชีวิต การดำรงคุณค่าและความหมาย อาจต้องทำความเข้าใจในระดับปัจเจกเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นต่อไป

ตัวตน-อัตลักษณ์ที่ไม่มั่นคงในสภาวะสมัยใหม่

การสูญเสียคุณค่าและความหมายในโลกสมัยสมัยใหม่ หากมองให้ลึกซึ้งอาจต้องไข่มุมมองที่เชื่อมระหว่างความเป็นปัจเจกกับวิถีทางสังคมที่ส่งผลกระทบร่วมกัน ผู้เขียนได้ศึกษาทางความคิดของ Anthony Giddens โดยเฉพาะแนวคิด “ตัวตน-อัตลักษณ์กับสภาวะสมัยใหม่” (Modernity and self-identity) โดยเป็นงานทางความคิดที่ไม่เสนอเฉพาะโลกภายนอกแต่เชื่อมโยงกับเรื่องภายในที่เกิดขึ้นในบรรยากาศของสังคมสมัยใหม่ (Extensionality-intentionality) (Giddens, 1991, p. 1) ที่สำคัญ ประเด็นของอัตลักษณ์ นับเป็นแก่นแกนสำคัญในเรื่องราวการเรียนรู้ความหมายของชีวิตดังจะได้กล่าวถัดไป อย่างไรก็ตาม อาจต้องเริ่มจากการวางพื้นฐานความเข้าใจในทางความคิดเป็นเบื้องต้น

1. พื้นฐานทางความคิด

การอธิบายสภาวะสมัยใหม่นั้น Giddens ได้เสนอแนวคิดสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลาย (Late modernity) หรือสภาวะสมัยใหม่ขั้นสูง (High modernity) เป็นมุมมองต่อสภาพการณ์ของสังคมร่วมสมัย ในความคิดของ Giddens สภาวะสมัยใหม่ (Modernity)/สังคมสมัยใหม่ (Modern) คือการจัดการทางสังคมของโลกปัจจุบันในฐานะเป็นโลกที่ได้เข้ามาแทนที่โลกในอดีต ในฐานะเป็นสังคมซึ่งไม่ได้ผูกพันยึดโยงกับจารีตประเพณี วิถีปฏิบัติ

ความคาดหวังและความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงที่ทางในเชิงประวัติศาสตร์ สภาวะสมัยใหม่เป็นสภาวะของความแตกต่างทางประวัติศาสตร์สภาวะหนึ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเข้ามาแทนที่ทุกสิ่งทุกอย่างที่สูญสลายหายไปก่อนหน้านี้ (เชษฐา พวงหัตถ์, 2551, น. 23) ลักษณะที่ว่าเป็นพลังที่พุ่งไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว รุนแรง สภาวะสมัยใหม่ช่วงปลาย (Late modernity) คือ ขั้นตอนที่กำลังก้าวหน้าของสภาวะสมัยใหม่ (an Advanced stage of modernity) มีลักษณะเป็นพลวัตเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางกว่ายุคก่อนหน้านี้ จากการศึกษาสถาบันทางสังคมในช่วงเวลาต่างๆ ในประวัติศาสตร์ Giddens เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เป็นลักษณะโดดเด่นของช่วงเวลาปัจจุบัน ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างรูปแบบก่อนสมัยใหม่ (Pre-modern) รูปแบบสมัยใหม่ (Modern) และในช่วงปัจจุบัน เป็นรูปแบบสมัยใหม่ช่วงปลาย (Late/high modern) ที่มีพัฒนาการอย่างเต็มที่ มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นอย่างเข้มข้น (Radicalized modernity) เป็นช่วงที่ต้องรับผลจากช่วงที่สังคมพัฒนาอย่างเสรีในช่วงก่อนหน้านี้ ซึ่งมีลักษณะหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป (Giddens, 1990)

Giddens เสนอว่า โลกทุกวันนี้เป็นโลก “หลังจารีตประเพณี” (Post-Traditional) ซึ่งจารีตประเพณี ความเชื่อและวิถีปฏิบัติจำนวนนับไม่ถ้วน คลุกเคล้าผสมกลมกลืนกัน ในโลกแบบนี้ ไม่มีจารีตประเพณีใดสามารถอ้างสิทธิผูกขาดได้แต่เพียงจารีตเดียว อีกทั้งไม่มีวิถีปฏิบัติแบบใดเพียงแบบเดียวที่สามารถเป็นรากฐานสำหรับการนำมาใช้ดำเนินชีวิตในสภาวะการณ์ของปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จารีตประเพณี ความเชื่อและความคาดหวังทั้งหลายในปัจจุบันเป็นทรัพยากรที่จะต้องปรับตัว ยืดหยุ่น ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเป็นสากลซึ่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทั้งหลายเชื่อมโยงกันหมด ดังนั้นโลกสมัยใหม่ไม่นำไปสู่การล่มสลายของจารีตประเพณี ตรงกันข้ามโลกสมัยใหม่กำหนดตำแหน่งหน้าที่และบริบทให้กับจารีตประเพณีต่างๆ ใน

ฐานะเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ และในฐานะทางเลือกของแหล่งที่มาของความรู้ ค่านิยมและศีลธรรม ถ้าในอดีตเรามีชีวิตอยู่ในโลกแบบจารีตประเพณี (A Traditional World) เช่นนั้น ในปัจจุบันเรามีชีวิตอยู่ในโลกของจารีตประเพณีจำนวนมากมาย (A World of Traditions) (Giddens, 1991)

การเปลี่ยนแปลงกับจารีตประเพณีเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมสมัยใหม่ เชษฐา พวงหัตถ์ (2551, น. 24) อธิบายว่า “อันที่จริง คนรุ่นก่อนหน้าก็ถือได้ว่าเป็นคนสมัยใหม่ แต่สังคมของพวกเขาประกอบด้วย รูปแบบการทำให้เป็นสมัยใหม่อย่างง่าย ๆ รูปแบบเดียว (a Simple modernization) ขณะที่ปัจจุบันเราได้ก้าวเข้าสู่ยุคของ การทำให้เป็นสมัยใหม่ที่มีการขบคิดทบทวนถึงผลที่ตามมาตลอดเวลา (Reflexive modernization)” การที่มนุษย์ควบคุม “เวลา-พื้นที่” ควบคุมความมืดความสว่าง น้ำ อาหารหรือธรรมชาติรอบตัว ทำให้สิ่งที่เคยเป็นขีดจำกัด กลายเป็นผลที่ตามมาจากกระทำของเราเอง วัฒนธรรมทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารขนาดใหญ่ (Symbolic tokens) และวัฒนธรรมของผู้เชี่ยวชาญเอื้อให้การควบคุมเชิงสถาบันเกิดขึ้นได้ (Expert systems) (Giddens, 1991, pp. 16-18) ลักษณะเชิงสถาบันในโลกสมัยใหม่ช่วงปลายเหล่านี้ สร้างความห่างไกลในชีวิตประจำวันของผู้คน สภาวะที่เอื้อไม่ถึงทำให้มนุษย์วิตกกังวลกับความไว้วางใจกับระบบ หรือความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญต่างบอกเล่าต่อเรื่องราวที่ผู้เชี่ยวชาญไม่ได้อยู่ในบริบทเดียวกันกับเจ้าของพื้นที่ (Giddens, 1991, pp. 18-19) ความสัมพันธ์ของผู้คนที่ต้องการ ความสัมพันธ์ที่แท้เกิดความสั่นคลอน มนุษย์ที่อยู่ในโลกที่ไม่แน่นอนและคาดการณ์กับอะไรไม่ได้ด้วยตัวเองเริ่มรู้สึกไร้ค่า ไร้ความหมาย และตั้งคำถามเชิงคุณค่าต่อสิ่งที่เราดำรงอยู่มากขึ้น นำไปสู่การทำความเข้าใจในเรื่อง ตัวตน-อัตลักษณ์ในชีวิตของปัจเจกที่ได้รับผลจากสภาวะที่ไร้ความหมาย

การใช้ชีวิตของปัจเจกท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ตัดขวาง ลักลั่น ยืดขยาย หดตัว การสลายขอบจำกัดของพื้นที่-เวลา อันเป็นลักษณะเฉพาะของ

สังคมสมัยใหม่ วิธีทางที่เราใช้ในการดำเนินชีวิตกลับกลายเป็นภัยคุกคามต่อชีวิต (ร่วมกัน) เช่น การเลือกทำการเกษตรเพื่อขายต้องใช้สารเคมีเพิ่มผลผลิตจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็สร้างอันตรายทางสุขภาพไปพร้อมกัน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นกับความสัมพันธ์ที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนมีกับสังคมสมัยใหม่ เมื่อก่อนความเป็นตัวเราถูกตีกรอบโดยจารีต ขณะที่ปัจจุบันความสัมพันธ์นี้มีลักษณะลื่นไหลและกำกวม อดีตเราถูกห้อมล้อมด้วยจารีตประเพณีจำนวนมาก ขณะที่ความสัมพันธ์ที่เรามีกับสังคมสมัยใหม่ ซึ่งหมายถึง อัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) ได้ถูกดึงให้หลุดออกมาจากบริบท ชุมชน และความคาดหวังที่ครั้งหนึ่งเป็นตัวกำหนดความรู้ของเราเองว่าเราเป็นใครและใช้ชีวิตอย่างไร ทุกวันนี้เราต้องรับผิดชอบต่ออัตลักษณ์ของตัวเอง อัตลักษณ์ของเราไม่ได้ผูกโยงกับแหล่งอ้างอิงตายตัวที่อยู่ข้างนอกอีกต่อไป ทว่ากลับกำลังลื่นไหลผ่านบริบททางสังคมและทางสถาบันที่มีความซับซ้อนของระบบวัฒนธรรมแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ในโลกแบบนี้ปัจเจกบุคคลแต่ละคนและทุกคนต้องต่อสู้เพื่อประนีประนอมความย้อนแย้งในสังคมสมัยใหม่เพื่อตัวของพวกเขาเองด้วยการสร้างสิ่งที่เรียกว่า ‘โครงการใคร่ครวญไตร่ตรองสะท้อนคิด’ (Reflexive project) ของตนเองขึ้นมา นั่นคือ ปัจเจกบุคคลแต่ละคนจำเป็นต้องคุมบังเหียนวิถีทางในการดำเนินชีวิตของตนเองท่ามกลางทั้งความเสี่ยงและโอกาส/ความหวังของสังคมสมัยใหม่

Giddens เชื่อว่าสังคมแบบหลังจารีตประเพณี (Post-traditional) นี้ อัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลไม่ได้เป็นสิ่งที่ได้รับสืบทอดมาหรือมีลักษณะที่แน่นอนตายตัวไม่เปลี่ยนแปลงต่อไปอีกแล้ว ทว่าได้กลายเป็นโครงการที่มีการใคร่ครวญไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflexive Project) ซึ่งเป็นเรื่องที่เราต้องทำงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและต้องขบคิดทบทวนสิ่งที่ได้ทำไปด้วย อัตลักษณ์ส่วนตัวจึงไม่ใช่ชุดของลักษณะที่สังเกตเห็นได้ในช่วงเวลาหนึ่งๆ แต่ได้กลายเป็นบันทึกชีวิตของบุคคล Giddens อธิบายว่า อัตลักษณ์ของบุคคลไม่ใช่สิ่งที่พบเห็นได้ในพฤติกรรมหรือในความสัมพันธ์ที่มีกับคนอื่น แต่อยู่ที่

ความสามารถในการทำให้เรื่องเล่า (Narrative) ยังคงมีอยู่ต่อไปเป็นชีวิตประวัติดีของบุคคล (ตราบที่หากเขายังคงต้องมีปฏิสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอกับคนอื่นๆ ในโลกของการดำเนินชีวิตประจำวัน) ซึ่งต้องมีการบูรณาการเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกข้างนอกตัวเข้าด้วยกันและเลือกเอามาใช้กับ ‘เรื่องเล่า’ เกี่ยวกับตัวตนของเราอยู่ตลอดเวลา (Giddens, 1991, p. 54)

จากคำอธิบายข้างต้น เราจะเห็นสถานะสมัยใหม่ที่ดำรงอยู่ในบรรยากาศทางสังคมเป็นพื้นฐานบริบทชีวิตในภาพรวมและยังซึมลึกในวิถีของปัจเจกจนหล่อหลอมเป็นลักษณะ “ตัวตน” ของคนที่ใช้ชีวิตท่ามกลางสิ่งเหล่านี้ กล่าวคือ จากโครงสร้างหรือบริบทในสังคมกำลังส่งผลต่อวิถีของปัจเจกอย่างเข้มข้น ดังนั้นคำถามการศึกษาที่สนใจความไม่มั่นคงภายในที่ส่งผลต่อความหมายของชีวิตจากสถานะสมัยใหม่นั้น จึงต้องลงลึกไปทำความเข้าใจเนื้อหาในสถานะของปัจเจกและวิถีชีวิตที่ล้อมรอบ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

2. ตัวตน-อัตลักษณ์ของปัจเจกที่ไม่มั่นคงในสถานะสมัยใหม่ช่วงปลาย

2.1 ตัวตนของยุคสมัย (Self and modernity)

คำถามส่วนใหญ่ของคนในสถานะสมัยใหม่ช่วงปลาย คือ “เราจะทำอะไร” และ “เราจะทำอย่างไร สิ่งเหล่านี้” นำมาซึ่งความพยายามทบทวนและเข้าใจตัวเองของยุคสมัย ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดย่อยที่เรียก Ontological Security and Existential Anxiety ซึ่ง Giddens อธิบายประเด็นนี้ในแง่ที่ว่าคนยุคสมัยนี้วิตกกังวลกับการสร้างความเข้าใจต่อโลกที่ไม่อาจเข้าใจได้อย่างชัดเจน เช่น เราจำเป็นต้องมีโรงไฟฟ้านิวเคลียร์จริงหรือไม่ ถ้าไม่มีเราจะพัฒนาประเทศด้วยกำลังไฟฟ้าขนาดใหญ่จากที่ไหน แล้วความร้ายแรงหากเกิดการรั่วไหลจะป้องกันได้อย่างไร ภาวะที่ไม่อาจสร้างความเข้าใจต่อโลก หรือมีคำตอบที่ชัดเจนให้กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งสร้างภาระทางปัญญาและสร้างความไม่มั่นคงต่อมนุษย์ได้ในระดับภววิทยาเช่นกัน คำถามต่อการดำรงอยู่ที่สร้างให้เกิดความวิตกกังวลในส่วนลึกนั้น Giddens มองเป็นพื้นฐานมาตรฐานวัด

ในการใช้ชีวิตของมนุษย์ และจะมีคำตอบไปตามแต่บริบทชีวิตของแต่ละคน โดยเขาให้ความหมายกับคำถามต่อการดำรงอยู่ (Existential questions) ไว้ใน 4 ประเด็น คือ การดำรงอยู่และการมีชีวิต (Existence and being) ชีวิตมนุษย์และขีดจำกัด (Finitude and human life) ประสบการณ์ของผู้อื่น (The experience of others) และความสืบเนื่องของตัวตน-อัตลักษณ์ (The continuity of self-identity)

Giddens เปรียบเทียบกับคู่มือการบำบัดตัวเองที่ต้องการให้เกิดขึ้นตอนในการตระหนักและเรียนรู้ตนเอง (Self-realization) โดยใช้กระบวนการทบทวนและเข้าใจตนเอง โดยเฉพาะการเขียนเรื่องราวในตัวตนเองซึ่งมีหน้าที่ช่วยแก้ไขเรื่องในอดีตเพื่อที่จะจบกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้ และช่วยจัดการอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผลในอดีตและลองเขียนเรื่องราวใหม่ตามที่เรายากให้เป็น หรือการชวนให้คิดถึง “ความตาย” โปรแกรมบำบัดจะใช้เทคนิคในการชวนให้นึกถึงความตายของคนอื่นในอดีต แล้วครุ่นคิดเกี่ยวกับเรื่องความตายที่เชื่อมโยงระหว่างกันเพื่อขุดหาความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ สุดท้ายพยายามให้ลองจินตนาการถึงความตายและตั้งคำถามเพื่อเราจะเริ่มวางแผนว่าจะเหลือเวลาการใช้ชีวิตเท่าไร จะทำอะไรก่อนหลัง สิ่งเหล่านี้ Giddens มองว่า เป็นการพยายามควบคุมเวลาในอนาคตด้วยอดีต ซึ่งเป็นการมองตัวตนหลุดลอยจากบริบทโครงสร้างที่ส่งอิทธิพลรอบตัวแต่ละคน โดยมนุษย์ยุคปัจจุบันต้องพยายามสร้างความมั่นคงให้กับอนาคตของตัวเอง ทั้งการสะสมทรัพย์สินเงินทอง ประกันชีวิต หรือสายสัมพันธ์การแต่งงาน การมีลูก ฯลฯ ทั้งที่ความจริงไม่มีความแน่นอนและความมั่นคงใดๆ ในความสัมพันธ์กันที่เชื่อถือได้ตลอดไป Giddens ตั้งคำถามกับมุมมองของการบำบัดเหล่านี้ โดยอภิปรายปัญหาจากการมองตัวตนในมุมมองของนักบำบัดสรุปได้ว่า

หากเรามอง ตัวตนในฐานะโครงการที่ต้องไตร่ตรองสะท้อนคิด เพื่อประนีประนอมตัวตนกับสังคมสมัยใหม่ตลอดเวลา (Reflexive project) จะพบว่า ตัวตนในคู่มือบำบัดเป็นการมองเพียงตัวตนหนึ่งเดียว (Oneself)

ที่ไม่เชื่อมโยงและหลุดลอยไปจากบริบทและโครงสร้างของสิ่งที่พวกเขาเผชิญอยู่ และมุมมองที่มีต่อช่วงชีวิตถูกทำให้เป็นเพียงการใช้เพื่อผ่อนคลายจากสิ่งที่เผชิญอยู่ แม้กระทั่งการตั้งคำถามต่อตัวเองในฐานะตัวตนที่ผ่านการไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflexive of self) ก็ควรถูกตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงกับโลกภายนอกมากกว่าถามเพื่อตรวจสอบการกระทำในแต่ละเวลานั้นๆ เช่น ที่เราเป็นแบบนี้เพราะสถานการณ์ตอนนั้นเกิดอะไรขึ้น อย่างไรก็ตาม เราจะไม่พบการสร้างเรื่องเล่าของตัวตนและอัตลักษณ์ในโลกยุคเก่า เรื่องเล่าเป็นสภาพการณ์ในโลกยุคใหม่ ตั้งแต่มีนักประวัติศาสตร์เพื่อบันทึกเรื่องราวในอดีต วิธีการเล่าเรื่องราวของตัวส่วนหนึ่งเป็นวิธีการพยายามแยกตัวเองให้แตกต่างจากบุคคลอื่นซึ่งเป็นบริบทในยุคสมัยปัจจุบัน เช่น การลำดับเรื่องราวเพื่อสร้างตัวตนใน Facebook หรือ YouTube ของคนยุคนี้ เช่นเดียวกัน เมื่อคู่มือการบำบัดพูดถึงการจัดการกับเวลาและการคำนึงถึงแต่อนาคตในแง่ดีและโรแมนติค ก็เป็นการจัดการที่พูดถึงเฉพาะตัวเองขาดซึ่งบริบทในสภาพการณ์จริง เช่น สถานการณ์จริงมีเหตุการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่เสมอ และในกระบวนการตระหนักรู้ถึงศักยภาพสูงสุดของตนเอง (Self-actualization) มีนัยยะของคุณธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อพูดถึงความถูกต้องเชื่อถือได้ของตัวเอง เพราะเมื่อเรากำลังสร้างเส้นคุณธรรมมันเป็นปรากฏการณ์ที่ต้องเทียบกับความเหมาะสมกับบุคคลอื่น เราเรียนรู้คุณงามความดีได้จากการเติมเต็มของบุคคลอื่น แต่คู่มือบำบัดเน้นให้สร้างความรู้เฉพาะของตนเอง (Self-knowledge) จากการเรียนรู้ความผิดพลาดของตัวเอง นับเป็นการอยู่กับความจริง ความถูกต้องเฉพาะของตนเองซึ่งบ่มเพาะเส้นคุณธรรมที่ไม่ใช่สำหรับคนส่วนใหญ่ เกณฑ์คุณธรรมเหล่านี้ อาจใช้ได้ในพื้นที่ของคนคุ้นเคย แต่ในการสร้างตัวตนจำเป็นต้องเรียนรู้เส้นคุณธรรมจากสังคมโดยรวม

ตัวตนแห่งยุคสมัย เป็นการบ่มเพาะให้เป็นตัวตนหนึ่งเดียว (Oneself) แยกมิติต่างๆ ในชีวิตให้หลุดลอยจากบริบทสิ่งรอบตัว แม้กระทั่งอัตลักษณ์ก็เป็นอัตลักษณ์ที่มากจากการกำหนดสร้างจากตัวเราเอง (Self-identity)

ไม่ใช่จากสังคมชุมชนร่วมอย่างในอดีต (Social identity) ตัวตนหนึ่งเดียวที่ขาดลอยจากการเชื่อมโยงเกาะเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งอื่นรอบตัวเช่นนี้ ย่อมขาดแก่นแกนและแหล่งกำเนิดเพื่อค้นหาสิ่งที่มีความหมายที่ผสานกับอัตลักษณ์ความเป็นเราได้อย่างแท้จริง

2.2 วิธีการใช้ชีวิตและการวางแผน (Lifestyle and life plans)

วิถีชีวิตในเงื่อนไขสังคมสมัยใหม่ช่วงปลาย ไม่ใช่วิถีเพียงเพื่อเติมเต็มความต้องการในแต่ละวัน แต่เราถูกบังคับให้ต้องเลือกที่จะมีวิถีชีวิต เพราะวิถีชีวิตเป็นตัวแสดงออกภายนอกถึงความเป็นตัวเรา (Narrative of self-identity) วิถีชีวิตจึงไม่ใช่วิถีปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมา แต่เป็นวิถีที่เต็มไปด้วยทางเลือกเพื่อแสดงถึงความเป็นตัวเองมากกว่าการส่งต่อไว้ให้รุ่นหลังเหมือนวิถีประเพณี การได้เลือกและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนไปตามตัวตนและอัตลักษณ์ เป็นเหมือนการได้สะท้อนและสร้างตัวตนของเรา ทางเลือกในการใช้ชีวิตเหล่านั้นไม่เพียงสะท้อนว่าเรามีพฤติกรรมอย่างไร แต่มันแสดงถึงว่า “เราเป็นใคร” ในช่วงเวลาที่กฎเกณฑ์ระเบียบทางประเพณีที่เคยกำหนดวิถีปฏิบัติของเราเสื่อมคลายความขลัง ตัวเราที่ไม่มีกฎกติกาในชีวิตใดมากำหนด เราจึงต้องรับผิดชอบเลือกรูปแบบวิถีชีวิตที่สะท้อนคุณค่าสำคัญจากตัวตนของเรานั้นเอง (Core of self-identity)

อย่างไรก็ตาม ชีวิตที่เหมือนมีอิสระในการเลือกทั้งการบริโภคหรือใช้ชีวิตในพื้นที่ทำงานกลับเต็มไปด้วยกรอบของระเบียบเงื่อนไขของสังคมตามชนชั้นหรือกลุ่มที่ตนสังกัด ปัจจุบันจึงต้องสร้างทางเลือกสำหรับรูปแบบชีวิตที่อยู่ในระเบียบแบบแผนที่มีอยู่มากน้อยต่างกัน ดังนั้น ในบางเงื่อนไขชีวิตทำให้บางคนมีวิถีชีวิตแบบถูกกำหนด และต้องมีทางเลือกให้มากพอที่จะซ่อนบุคลิกกับคนอื่นที่ต้องปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น บุคคลสาธารณะหรือเชื้อพระวงศ์ เป็นต้น ขณะเดียวกัน การเลือกที่จะสร้างวิถีชีวิตแบบไหนยังได้อิทธิพลจากแรงกดดันในกลุ่มหรือผู้มีอิทธิพลในกลุ่มนั้นๆ เช่น สาวออฟฟิศแต่งตัวตามดาราสีที่แสดงละคร

เป็นพนักงานเอกชน ฯลฯ พร้อมไปกับอิทธิพลของสภาพสังคมเศรษฐกิจรอบตัว วิธีชีวิตจึงสะท้อนออกมาได้จากหลายเงื่อนไขทางสังคม นอกจากนั้นแล้ว การใช้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่ เราจะพบแต่ความหลากหลายและแยกส่วน โดยเฉพาะการแยกส่วนระหว่างความเป็นส่วนตัวและสาธารณะ เพราะฉะนั้น ปัจเจกแต่ละคนจึงเคลื่อนไหวอยู่ท่ามกลางแต่ละบริบทรอบตัวหรือสถานที่ต่างๆ ในแต่ละวัน นั่นคือ ทางเลือกและกิจกรรมในชีวิตบ่อยครั้งนำไปสู่การแยกแต่ละส่วนในชีวิตคน ในที่นี้เรียกรวมการแยกส่วนเหล่านั้นว่า ภาคส่วนรูปแบบวิถีชีวิตตามบทบาททางสังคม (Lifestyle sectors) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแบ่งกาลและเทศะ (Time-space) ของกิจกรรมในชีวิตประจำวันทั้งหมด เช่น การดำเนินชีวิตของคนในเมือง ช่วงเช้าต้องไปโรงเรียนลูกที่อยู่ห่างจากบ้าน ขณะที่ต้องรีบมาทำงานตามแบบแผนเวลาสากล และต้องพูดคุยกับลูกค้าในอีกซีกโลก กระทั่งเย็นต้องไปงานเลี้ยงที่ต้องแสดงมารยาทตามธรรมเนียมปฏิบัติ และเมื่อกลับบ้านก็ต้องแสดงบทบาทของพ่อและสามี การดำเนินชีวิตที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและกิจกรรมที่แตกต่างและแยกส่วนกันอย่างมากในแต่ละช่วงเวลาเป็นวิถีชีวิตของคนทำงานในปัจจุบันและสร้างความสับสนคลอนกตัญได้ง่าย

วิธีที่ต้องดำรงไปตามกรอบปฏิบัติของกลุ่มชนชั้นในบริบทที่แยกส่วนของสังคม ขณะที่ต้องธำรงความเป็นตัวตนผ่านทางเลือกในการใช้ชีวิตนั้นไม่ง่ายแล้ว Giddens ยังตั้งข้อสังเกตกับผลกระทบ (เชิงความมั่นคงภายใน) ต่อความเชื่อในการใช้ชีวิต ในยุคของเหตุผลนั้น วิธีการได้มาซึ่งความรู้ความจริงแบบวิทยาศาสตร์ไม่อาจสร้างความเข้าใจต่อทุกสิ่งทุกอย่างได้ (Methodological doubt) แม้วิทยาศาสตร์จะยอมรับว่าไม่อาจมีคำอธิบายต่อทุกเรื่องและรอกการค้นคว้า แต่ระบบคิดเชิงนามธรรมในบรรยากาตแบบนี้ได้แทรกซึมไปสู่ชีวิตประจำวันของผู้คนและเสนอวิธีการ/วิธีคิด หนทางที่เป็นไปได้อย่างหลากหลายให้กับผู้คน ประกอบกับข้อมูลมหาศาลของสื่อในโลกยุคนี้ การไหลเวียนของข้อมูลที่ล้นเกินและต้องประเมินความจริงของข้อมูล ได้สร้างรูปแบบใหม่ต่อ

การมองโลกนั้น คือ การทำให้เห็นข้อมูลต่างๆ เป็นภาพตัดปะที่เรียงชิดไปด้วยกัน (Juxtaposition) และนั่นช่วยเพิ่มทางเลือกในการใช้รูปแบบชีวิตมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เพิ่มการรับรู้และเปรียบเทียบวิถีการใช้ชีวิตต่อกันและกันได้โดยง่าย ทำให้การออกแบบวิถีชีวิตเต็มไปด้วยความไม่มั่นใจต่อการเลือกในทุกๆ อย่างรอบตัว

เรื่องราวที่ไม่ง่ายในการออกแบบวิถีชีวิต ทำให้เกิดเทคนิคในการ “วางแผนชีวิต” เป็นเครื่องมือในการจัดการเวลาที่แสดงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของคน แผนในชีวิตเหล่านี้จะถูกไตร่ตรองและจัดระบบวิถีในตัวเอง (Trajectory of the self) ทบทวนและถูกสร้างใหม่ในฐานะทางเลือกของปัจเจกที่สะท้อนสถานการณ์/สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกับจิตใจภายใน อย่างไรก็ตาม รูปแบบการใช้ชีวิตและการวางแผนชีวิตไม่ได้เป็นเพียงเรื่องกระบวนการภายในที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของคนๆ หนึ่งเท่านั้น แต่มันผสมผสานไปกับเรื่องทางสังคมภายนอก แม้กับกลุ่มชายขอบที่ดิ้นรนไขว่คว้าหาโอกาสในชีวิตจากเงื่อนไขและโอกาสทางสังคมก็ยิ่งออกแบบวิถีชีวิตเพื่อช่วยเพิ่มโอกาสที่เหมาะสมกับศักยภาพและตัวตนอัตลักษณ์มากขึ้น

กล่าวโดยสรุป วิถีชีวิตในสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลาย เป็นการพยายามใช้ชีวิตเพื่อบอกเล่าถึงอัตลักษณ์ของเราไม่ใช่วิถีที่เกิดไปตามธรรมชาติ และขณะที่ใช้ชีวิตที่เหมือนจะอิสระแต่ยังมีเงื่อนไขของสังคมตามกรอบปฏิบัติของกลุ่มชนชั้นในบริบทต่างๆ ที่แยกส่วน และท่ามกลางทางเลือกของข้อมูลที่มีมากขึ้นก็ยิ่งสร้างภาระทางปัญญาให้เราไม่มั่นคงต่อการตัดสินใจในแต่ละหนทางที่เลือก ปัจจุบัน เราจึงใช้เทคนิคในการวางแผนชีวิตเพื่อไตร่ตรองและจัดระบบที่ยู่เหนียวแต่การออกแบบและวางแผนเหล่านั้นก็ยังคงผสมผสานไปกับเงื่อนไขและสถานการณ์ของสังคมไปด้วย เช่นกัน

2.3 ปฏิบัติการของความสัมพันธ์ที่แท้ (Pure relationship)

ในการออกแบบวิถีชีวิตที่ย่อมเกี่ยวข้องกับและสัมพันธ์กับคนและสิ่งรอบตัว ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลายมีความซับซ้อนและแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขที่โดดเด่นกับวิถีชีวิตของแต่ละคน รูปแบบของความคุ้นเคยในสังคมสมัยใหม่ช่วงปลายทุกวันนี้ต่างจากยุคก่อนหน้าอยู่มาก คำว่ามิตรในยุคนี้นั้นเน้นความเป็นคนในและพยายามแบ่งแยกออกจากคนนอกให้กลายเป็นคนแปลกหน้าหรือศัตรู ต่างจากสมัยกรีกที่ใช้คำว่า Philos เพื่อหมายถึง คนใกล้ชิดหรือเป็นที่รักโดยไม่คำนึงถึงความเป็นญาติหรือสายเลือด การเชื่อมโยงกันเป็น Philos ถูกสร้างขึ้นด้วยตำแหน่งทางสังคมของคนๆ นั้นเองจากการเลือกไปตามธรรมชาติ ขณะที่สังคมสมัยใหม่ มิตรภาพจะถูกเลือกจากความเป็นไปได้ที่หลากหลาย ความใกล้ชิดอาจพัฒนาจากความสัมพันธ์และขอบเขตทางเลือกก็แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมนิสัยใจคอ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนได้นั้น มีแนวโน้มใกล้เคียงกับ “ความสัมพันธ์ที่แท้” (Pure relationship) ซึ่งเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าและมีความหมายกับมนุษย์

ความสัมพันธ์ที่ถูกคาดหวังในสังคมสมัยใหม่ หรือความสัมพันธ์ที่แท้ (Pure relationship) ถูกมองหาในการมีคู่ ในอดีตการแต่งงานเป็นสัญญาที่มักเกิดจากพ่อแม่หรือญาติพี่น้องผ่านการพิจารณาทางเศรษฐกิจและเครือข่าย ขณะที่คนยุคนี้ให้ความสำคัญกับความรักโรแมนติกการแต่งงานจึงกลายเป็นจุดเริ่มของความใกล้ชิดและความสัมพันธ์ระหว่างกัน และความสัมพันธ์แบบอื่นถูกเชื่อมโยงผ่านผลประโยชน์เป็นส่วนมาก นี่คือการแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างเพื่อนและญาติเหตุนี้ ความสัมพันธ์ในยุคใหม่จึงเห็นแก่ประโยชน์กลุ่มเครือญาติมากกว่าเพื่อนที่มองเป็นคนนอก

อย่างไรก็ตาม ในความสัมพันธ์ที่แท้ ควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 เรื่อง ดังนี้ 1) การมี “พันธะสัญญา” (Commitment) ในความสัมพันธ์ที่แท้ถูกใช้แทนข้อผูกมัดที่มีเงื่อนไขจากภายนอกเหมือนเช่นในโลกยุคเก่าที่ได้จาก

การบ่มเพาะ เช่น ข้าเก่าเต่าเลียง ฯลฯ สิ่งที่ทำให้เกิดพันธะสัญญาที่จริงจังอาจมาจากพลังแห่งรัก แต่ความรู้สึกรักเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้เกิดพันธะสัญญา เพราะการจะเกิดพันธะสัญญาต่อกันเป็นเรื่องของการต่อรอง แลกเปลี่ยน ได้เสีย พันธะสัญญานั้นยากที่จะสร้างให้เกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำเพราะมัน คือ การคาดเดาจากการก่อร่างความสัมพันธ์ คนที่ผูกมัด คือ คนที่เตรียมรับความเสี่ยง ที่อาจจะเสียโอกาสจากทางเลือกอื่นๆ 2) “ความใกล้ชิด” (Intimacy) ในความสัมพันธ์ ที่แท้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ชีวิตคู่ประสบความสำเร็จและมั่นคงในระยะยาวซึ่งความใกล้ชิดเหมือนเป็นอีกด้านหนึ่งของความเป็นส่วนตัว ทุกวันนี้ การใช้ชีวิตในเมือง ที่แออัด ผู้คนมีความใกล้ชิดทางกายภาพต่อกันซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ปัจจุบัน ผู้คนประสบปัญหา ความรู้สึกแปลกแยก มนุษย์เสมือนไร้วัดตนไปเรื่อยๆ การเข้าสู่ภาวะของความใกล้ชิดเป็นความพยายามรักษาความหมาย ของชีวิตกับสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย ซึ่งไม่เคยถูกประสาณให้เข้ากับระบบ ขนาดใหญ่ในสังคม อย่างไรก็ตามระดับความใกล้ชิดจำเป็นต้องหาสมดุลระหว่าง เสรีภาพและการแบ่งปันความรู้สึกเพื่อไม่กลายเป็นการเกาะพึ่งพิงระหว่างกัน 3) ความสัมพันธ์ที่แท้ขึ้นอยู่กับ “ความไว้วางใจ” (Trust) ซึ่งมาจากการที่ได้เป็น ที่หนึ่งหรือมีความสำคัญต่อคนอื่นๆ หนึ่ง อดีตเงื่อนไขทางสังคมยังมีอิทธิพลต่อ ความสัมพันธ์ของผู้คน ความไว้วางใจอาจถูกจัดวางไว้ให้แล้ว เช่น การปลูกฝังให้ เชื่อถือในวงศาคณาญาติก่อนคนอื่น แต่ทุกวันนี้ในโลกที่เงื่อนไขภายนอกเสื่อม สลายลง แต่ละคนต้องมีทั้งความไว้วางใจและความน่าเชื่อถืออย่างน้อยภายใน ขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างกัน การสร้างความไว้วางใจ จึงเป็นการสร้าง สมดุลระหว่างความเป็นอิสระในตัวเองและความจำเป็นในการเปิดเผยตัวตน สิ่งที่สำคัญในการสร้างความไว้วางใจในความสัมพันธ์ที่แท้ คือ แต่ละคนควรรู้จัก บุคลิกภาพของอีกฝ่ายและสามารถปฏิบัติตัวได้ตรงตามความต้องการที่ได้รับ จากอีกฝ่าย Giddens ยกตัวอย่างว่า มนุษย์ควรใช้เวลาในการฟังกันและกันทุก วันและต้องพยายามเข้าถึงความรู้สึกเบื้องหลังเรื่องเล่าเหล่านั้น เพื่อสร้าง

บรรยากาศของการดูแลเอาใจใส่ระหว่างกัน ดังนั้น ผู้คนจะไม่เพียงแค่ว่าทุกคนอื่น แต่จะตอบสนองเพื่อเป็นการยืนยันตัวตนของเขา กระบวนการเหล่านั้น เหมือนเป็นการแบ่งปันความทรงจำร่วมซึ่งเป็นการยึดเหนี่ยวบุคลิกภาพของคนได้มากกว่าเพียงแค่แบ่งปันประสบการณ์ทั่วไป

สรุป ความสัมพันธ์ที่แท้เป็นความสัมพันธ์ที่ช่วยเติมเต็มและสร้างความหมายกับผู้คนในยุคสมัยใหม่ช่วงปลาย เกิดขึ้นผ่านการไตร่ตรองสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง ไม่จำเป็นต้องอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายเท่านั้น และเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบของความสัมพันธ์ อาจะเกิดในวงกว้าง เช่น เรื่องเล่าในแมกกาซีน หรือบทสนทนาในสื่อต่างๆ ต่างกับความสัมพันธ์ที่ Giddens เรียกว่า ความสัมพันธ์ที่สะดวกสบาย (Convenience relationship) อย่างมาก

3. บทสรุปความไม่มั่นคงในสภาวะสมัยใหม่

การวิเคราะห์สภาวะสมัยใหม่ (Modernity) หรือยุคที่ตามมาจากสมัยใหม่ (After modernity) ในทางทฤษฎีที่ส่งผลต่อความมั่นคงภายในเชิงคุณค่าและความหมายในชีวิตนั้น เราจะพบคำอธิบายที่เชื่อมโยงปฏิบัติการของสภาวะสมัยใหม่จากภายในของปัจเจก ทั้งในเชิงคุณค่า มุมมองต่อโลก และตัวตนของบุคคล ไปถึงปฏิบัติการในการออกแบบวิถีชีวิตและทางเลือก ที่วางอยู่บนพื้นฐานบริบทสังคมทั้งในเชิงสถาบันและระดับชีวิตประจำวัน ปฏิบัติการของสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลาย (Late modernity) ได้ปูบรรยากาศ (และแผ่ผังในเชิงโครงสร้าง) ให้ผู้คนในระดับปัจเจกทั้งต้องยืนหยัดอัตลักษณ์ความเป็น “ตัวตน” แห่งยุคสมัยด้วยตนเอง (Self-identity) พร้อมไปกับพยายามหลอมรวมต่อรองกับสภาพสังคม (เชิงสถาบัน) ที่ห้อมล้อมผ่านวิถีชีวิต (Lifestyle) ในแบบของตน ทั้งการสร้างเรื่องเล่า การเลือกคุณค่าที่ต้องสะท้อนตัวตนผ่านทั้งการบริโภคและหน้าที่การงาน ซึ่งส่งผลสะท้อนกลับต่อการสร้างวิถีในแบบตนเอง (Reflexive project) หรือการพลิกแพลงหาโอกาสในชีวิต (Life politic) ทั้งการเชื่อมโยงกับชีวิตทางสังคมของปัจเจกผ่านสายสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ นั้น

ก็สร้างพันธะแบบทางการ (Commitment) เต็มไปด้วยความหวังที่จะมีความสัมพันธ์ที่แท้กับโลกได้ (Pure relationship) ระหว่างทางที่ต้องดำรงตัวตนที่แยกส่วนและโดดเดี่ยว เช่นนั้น ก็เกิดคำถามเชิงคุณค่าต่อความมั่นคงแน่นอนของโลก (Ontological security) ไปพร้อมกับผลกระทบ (เชิงความมั่นคงภายใน) ต่อความเชื่อในการใช้ชีวิต จากบทสรุปดังกล่าว จะเห็นประเด็นสำคัญที่เป็นสาเหตุส่งผลต่อความไม่มั่นคงภายในภายในบริบทสังคมสมัยใหม่ได้ 3 ประเด็นหลักๆ สามารถอภิปรายในเชิงทฤษฎีได้ดังนี้

3.1 คุณค่าและความหมายที่เปลี่ยนแปลง (Value)

การวิเคราะห์ปัญหาในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติเช่นนี้ เราจะพบแก่นแกนหลักในหลายเรื่องที่น่าคิดให้สำคัญไปในทางเดียวกัน ขณะที่ Max Weber พูดถึงกระบวนการคลายมนต์ขลังของโลก (Disenchantment of the world) Giddens ก็พูดถึงโลกหลังประเพณี (Post-traditional society) รวมไปถึงคำอธิบายการเกิดขึ้นของสิ่งที่ตามมาของ Weber คือ การแตกออกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยจนกลายเป็นขอบเขตคุณค่าที่เข้ากันไม่ได้ (value fragmentation) การตัดสินคุณค่า (Werturteile) ในยุคสมัยใหม่เป็นเพียงการตัดสินรสนิยมนิยม (Geschmacksurteile) ซึ่งสิ่งที่ถูกกำหนดทางศีลธรรมจะกลายเป็นเพียงสิ่งที่ไม่มีรสนิยมนิยม ขณะที่ Giddens กล่าวถึง การทำให้ประเพณีลดความขลัง (Detraditionalisation) กลายเป็นเพียงทางเลือกในการใช้ชีวิต บริบทของชีวิตทางสังคมที่ทำให้การอบจรรีดย่อยๆ สลายความเข้มข้นส่งผลต่อคุณค่า วิธีคิด และการให้ความหมายในชีวิตของปัจเจกจะได้กล่าวถัดไป

3.2 การเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจก (Individuality)

สิ่งที่ปัจเจกต้องเผชิญในสภาวะสมัยใหม่นั้น Weber กล่าวถึงกระบวนการคลายมนต์ขลัง (Disenchantment) ได้เขย่าวงศ์โลกใหม่ทำให้เกิดการกระจัดกระจายของคุณค่าต่างๆ จนไม่อาจดำรงอยู่ร่วมกันได้ (Value-fragmentation) ความสั่นคลอนเชิงลึกในพื้นฐานวิถีของปัจเจกได้สร้างตัวตน

แบบสมัยใหม่ที่ไร้พลังอำนาจขึ้นเรื่อยๆ (Disempowerment of the modern self) ขณะที่ Giddens อธิบายปรากฏการณ์ในระดับปัจเจกผ่านเรื่อง ตัวตน-อัตลักษณ์ (Self-identity) ซึ่งกล่าวโดยสรุปว่า อัตลักษณ์ในสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลายถูกกำหนดด้วยตัวเราเอง (Self-Identity) เพราะมันไม่เหมือนเมื่อก่อนที่อัตลักษณ์สังเกตได้จากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น แต่อัตลักษณ์ในยุคนี้มาจากการกำหนดจากตัวเรา นั่นคือ การบันทึกเรื่องเล่าชีวประวัติของตนเองและทำให้เรื่องเล่าของเราดำรงอยู่เป็นกระบวนการในการทบทวนตรึงตรองทางเลือก สาเหตุและผลที่ตามมาจากการกระทำของเราเอง ความยากของยุคสมัย คือ ตัวตนในยุคนี้ ถูกหล่อหลอมให้เป็นตัวตนหนึ่งเดียว (Oneself) หรือตัวตนที่หลุดลอยจากบริบทรอบตัว การเรียนรู้ในการอยู่ร่วมหรือบ่มเพาะศีลธรรมในตัวตนนั้นยากที่จะถูกขัดเกลาให้सानไปด้วยกันกับสังคมโดยรวม ยิ่งไปกว่านั้น ตัวตนหนึ่งเดียวที่พยายามออกแบบวิถีชีวิต ยังอยู่ภายใต้กรอบเงื่อนไขระเบียบของกลุ่มชนชั้นของตน ไม่ได้อิสระเป็นตัวเองเสียทั้งหมด ปัจเจกในสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลายลงต้องเรียนรู้การวางแผนชีวิตเพื่อเชื่อมโยงกับอิทธิพลสังคมและแสดงออกถึงความพิเศษที่เชื่อมโยงตัวตนไปด้วยกัน

3.3 ความสัมพันธ์ในบริบทสมัยใหม่ (Relationship)

Weber อธิบายความสัมพันธ์ในสังคมสมัยใหม่ผ่านระบบที่เรียกว่า ระบบราชการ (Bureaucracy) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบระบบลำดับขั้นที่เป็นทางการ สร้างความแปลกแยกและสูญเสียความหมายต่อปัจเจกที่จะเชื่อมโยงกับระบบที่เป็นทางการของผู้เชี่ยวชาญ ขณะที่ Giddens วิเคราะห์ผ่านสิ่งที่เรียกว่าความสัมพันธ์ที่แท้ซึ่งเป็นสิ่งที่ปัจเจกในสมัยใหม่ช่วงปลายคาดหวังจากชีวิตโดดเดี่ยวและแปลกแยก โดยความสัมพันธ์ที่แท้ นี้ ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 เรื่อง คือ พันธะผูกพัน ความใกล้ชิด และความไว้วางใจ ซึ่งจะช่วยสร้างสายสัมพันธ์ที่ยึดเหนี่ยวสร้างความหมายให้กับปัจเจกได้

ความไม่มั่นคงกับการเรียนรู้ความหมายจากการตาย

สาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อความไม่มั่นคงจากการสูญเสียคุณค่าและความหมายในสังคมสมัยใหม่ คือ การเปลี่ยนองคพบบในระเบียบโลกใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ “คุณค่า” ในสังคมที่รวมไปถึง คุณค่าจากจารีตประเพณี ค่านิยม บรรทัดฐานที่หล่อหลอมวิธีคิด ความเชื่อ ความเป็นตัวตน อัตลักษณ์ ความรู้ มุมมองต่อโลกของปัจเจกแต่ละคนให้อย่างแปลกแยก แตกต่าง ซับซ้อน และสร้างบรรยากาศให้ปัจเจกต้องใช้ชีวิตเพียงหนึ่งเดียวแยกขาด ยิ่งสับสนกับการจัดการความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกับทุกสถานการณ์ทุกบริบทของเรื่องราวรอบตัว มุมมองเชิงความคิดที่ผู้เขียนเสนอคือ ในโลกที่แสวงหาความสุขมากกว่าความหมายนั้น เราอาจต้องเรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าและความหมายในชีวิตด้วยตัวเราเอง เพื่อให้สามารถยึดหยัดเป็นแก่นสารัตถะให้กับชีวิตที่เพียงแค่ความสุขจากภายนอกตามสมัยนิยมคงไม่เพียงพอ

งานวิจัยของ Robert Nozick (1989) สนใจว่า อะไรคือ สิ่งที่ทำให้ชีวิตเราคุ่มค่า ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า Eudaimonia ในงานทางปรัชญาของ Aristotle ซึ่งหมายถึง ความสุขความเบิกบานของมนุษย์ โดย Eudaimonia ไม่ใช่ความรู้สึกดีเพียงชั่วคราว Smith (2017) อธิบายว่า การมุ่งสู่ชีวิตที่มีความสุขต้องการการบ่มเพาะคุณสมบัติที่ดีที่สุดในตัวและใช้ชีวิตอย่างเต็มกำลัง ชีวิตที่ต้องทำหน้าที่ของตัวเองพร้อมกับทำประโยชน์เพื่อสังคม คล้ายกับการหาทางใช้ประโยชน์และพัฒนาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวเองให้สอดคล้องกับหลักการที่อยู่ในตัว สิ่งเหล่านี้อาจใกล้เคียงกับความสุขโดยทั่วไป แต่ในงานวิจัยของ Baumeister (2013) พบว่า แม้ชีวิตที่มีความสุขกับชีวิตที่มีความหมายมีส่วนซ้อนทับและหล่อเลี้ยงกันแต่มีรากที่ต่างกันมาก โดยชีวิตที่มีความสุขเป็นชีวิตที่ราบรื่น ไม่เจอความเครียดกังวลและรู้สึกดีตลอดเวลาซึ่งมันเกี่ยวข้องโยงกับการเป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้ โดยชีวิตที่มีความสุขแต่ปราศจากความหมายเป็นชีวิตที่ตื้นเขิน สนใจแต่ตัวเอง มักได้ทุกอย่างที่อยากได้หลีกเลี่ยงกับความยากลำบากต่างๆ ในทาง

ตรงข้าม ชีวิตที่มีความหมายมีความเชื่อมโยงและทำประโยชน์แก่สิ่งที่พ้นไปจากตัวเอง มักเกี่ยวพันกับกิจกรรมต่างๆ แม้กระทั่งการโต้แย้งที่แสดงถึงการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ในสิ่งที่เราเชื่อว่ามีคุณค่า ดังนั้น ชีวิตที่มีความหมายจึงเกี่ยวข้องกับความคิด วิถีการกังวล มากกว่าชีวิตที่มีความสุข เช่น การมีลูก เป็นต้น และการแสวงหาความหมายช่วยเติมเต็มชีวิตได้มากกว่าการไขว่คว้าความสุขส่วนตัวอยู่มาก

เช่นนี้แล้ว ตัวเราจะแสวงหาความหมายในชีวิตได้อย่างไร หรือเราจะค้นพบความหมายชีวิตต่อเมื่อใกล้สูญเสียหรือไม่มีชีวิตแล้ว การตระหนักถึงคุณค่าและความหมายในชีวิตเพื่อให้เรามั่นคงและไม่สั่นคลอนในโลกที่ไม่แน่นอนเช่นนี้ ในหนังสือที่มาจากงานวิจัยของ Smith (2017) พบว่า รอบตัวคนๆ หนึ่งเต็มไปด้วยแหล่งกำเนิดความหมายในชีวิต และเมื่อเราเชื่อมต่อกับแหล่งกำเนิดเหล่านั้นทั้งจากภายนอก (สิ่งที่ศรัทธาจากสังคม) และภายใน (เรียนรู้จากประสบการณ์เรื่องเล่าชีวิต) ได้ เราจะพบความหมายและพึงพอใจกว่าที่เคยตามหนทางในแบบของตนเอง การเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าและความหมายจากแหล่งกำเนิดนั้น นับได้ว่าเป็นการเติบโตทางจิตวิญญาณและสำหรับการใช้ชีวิตของคนๆ หนึ่ง การสิ้นสุดของชีวิตก็เป็นจุดท้าทายให้เราได้ใคร่ครวญตลอดการเดินทางของชีวิต เพราะมันชวนให้เราตั้งคำถามว่าควรใช้ชีวิตซึ่งมีขอบเขตอันจำกัดอย่างไร การคิดถึงความตายจะบีบให้เราต้องประเมินคุณค่าชีวิตของเราว่าเป็นอย่างไร และคิดพิจารณาว่าเราจะเปลี่ยนแปลงอะไรได้บ้างเพื่อให้ชีวิตมีความหมายมากขึ้น

William Breitbart (Smith, 2017, p. 217) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจบชีวิตของผู้ป่วยระยะท้าย เขาสนใจว่า ความตายส่งผลต่อความหมายชีวิตอย่างไรและอะไรเป็นแรงผลักดันให้ผู้ป่วยระยะท้ายเลิกจะสู้กับโรคร้าย สิ่งที่เขาพบคือ ผู้ป่วยที่อยากจบชีวิตให้เร็วขึ้นเป็นเพราะพวกเขาไม่เหลือความหมายใดๆ ในชีวิตแล้ว ไม่ใช่เพราะความทรมานจากอาการของโรค หลังจากนั้นเขาจึงเริ่มทำโครงการ

พัฒนาให้ผู้ป่วยใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าจนกว่าจะถึงบั้นปลายสุดท้ายของชีวิต เพื่อปรับปรุงประสบการณ์การตายให้ดีขึ้น มีความหวังและใช้ชีวิตให้คุ้มค่า มีความหมายในทุกๆ ช่วงเวลาที่เหลืออยู่ ผลที่ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ พบว่าทัศนคติต่อชีวิตและความตายเปลี่ยนไป ความกังวลสิ้นหวังเรื่องความตายลดน้อยลง และผู้ป่วยไม่อยากตายเร็วอีกต่อไป ชีวิตมีความหมายมากขึ้น การนึกถึงความตายและได้ใคร่ครวญความหมายในชีวิตนั้น ถูกเรียกว่า บททดสอบบนเตียงคนตาย (The deathbed test) โดยพบว่า “ช่วงเวลาระหว่างการวินิจฉัยโรคกับความตายนั้นเป็นโอกาสสำหรับการเติบโตอย่างพิเศษ” การเติบโตหรือก็คือการได้เรียนรู้เข้าใจตระหนักถึงแหล่งกำเนิดสิ่งที่มีคุณค่าให้ความหมายต่อชีวิตเรานั้น Smith (2017) เสนอแก่นสาระหลัก 4 ประเด็น ที่ทำให้เราตระหนักได้ถึงความหมายในชีวิต ซึ่งแก่นสาระทั้ง 4 นี้ มีความเชื่อมโยงกับสาเหตุเชิงลึกต่อความไม่มั่นคงได้ในหลายมิติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) เราจะมีคามหมายเมื่อเรารู้สึกผูกพันเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน (Belonging) คือความรู้สึกที่ได้รับการยอมรับและยินดีจากกลุ่มคนอื่นๆ ซึ่งความผูกพันไม่ใช่เพียงแค่การมีสัมพันธ์ทางสังคมเท่านั้น แต่เป็นการมีความสัมพันธ์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย การมีปฏิสัมพันธ์ที่จริงใจและมีความรู้สึกที่เราเป็นที่รักมีความสำคัญและได้รับการยอมรับจากกลุ่มคนอื่นๆ ความผูกพันเป็นส่วนหนึ่งนี้ เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในโลกสมัยใหม่และต้องการหาความสัมพันธ์ที่แท้ซึ่งก็ใกล้เคียงกับที่นักจิตวิทยาเรียกว่า ความสัมพันธ์คุณภาพสูง (High quality connection) นับเป็นความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพเกิดจากการรับฟังอย่างตั้งใจ การแสดงความเห็นอกเห็นใจและการมีส่วนร่วมในช่วงเวลาสำคัญของชีวิตผู้อื่น

2) เราจะรู้สึกถึงคุณค่าและความหมายเมื่อเรามีจุดมุ่งหมายในชีวิต (Purpose) การมีเป้าหมายหรือจุดหมายที่ทำให้เรามีแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต สิ่งสำคัญของแรงจูงใจนอกจากต้องรู้จักจุดแข็ง ศักยภาพ พรสวรรค์ของตัวเอง

แล้ว ยังรู้ว่าจะใช้ศักยภาพนั้นรับใช้สังคมได้อย่างไร จุดมุ่งหมายเป็นเหมือนภารกิจแห่งชีวิต ในประเด็นนี้ เกี่ยวข้องกับตัวตนและอัตลักษณ์ของเราเป็นอย่างมาก เราต้องรู้จักความต้องการของตัวเองมากพอที่จะกำหนดเป้าหมายที่เชื่อมโยงและผสานความเป็นตัวตนไปด้วยกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ตัวตนและอัตลักษณ์ของเราต่อโลกภายนอกชัดเจนยิ่งขึ้น พบความเชื่อมโยงตัวเองกับโลกภายนอกเพื่อตอบภารกิจในชีวิตเป็นจุดหมายได้

3) เราจะตระหนักถึงความหมายผ่านเรื่องเล่า (Storytelling) การใช้ชีวิตบนความไม่แน่นอน ไม่ปะติดปะต่อ เราถักทอเรื่องราวชีวิตของเรากันตามสถานการณ์เฉพาะหน้าในทุกเวลา อัตลักษณ์และประสบการณ์เปลี่ยนแปลงไปเสมอ แต่เมื่อเราเล่าเรื่อง มันช่วยให้เราทำความเข้าใจเหตุผลของการกระทำนั้นๆ เราจะเห็นภาพรวมของชีวิตที่เชื่อมโยงสอดประสานเพื่อให้เราอธิบายโลกและความเป็นไป สิ่งเหล่านี้ เหมือนให้ที่ทางแก่เราบนโลกใบนี้ไปด้วย การเล่าเรื่องชีวิตจึงเกี่ยวข้องกับตัวตนและอัตลักษณ์ของเราและเป็นการไตร่ตรองสะท้อนคิดกับตนเอง

4) เราจะเข้าใจความหมายผ่านประสบการณ์ข้ามพ้นตัวตน (Transcendence) เป็นประสบการณ์ที่ทำให้เรารู้สึกเชื่อมโยงกับสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าและเกินกว่าความเข้าใจปกติของเรา ช่วยให้เราารู้สึกถึงความมหัศจรรย์และความสงบภายในใจอาจเกิดขึ้นไม่บ่อย แต่มีผลกระทบอย่างมากต่อความรู้สึกและการรับรู้ของเรา ในภาวะเช่นนั้น เราพบว่า ความรู้สึกถึงตัวตนหายไปพร้อมความกังวล ความอยากต้องการต่างๆ และเราจะรู้สึกเชื่อมโยงกับทุกสิ่งบนโลกอย่างลึกซึ้ง ทำให้ความกังวลต่อการดำรงอยู่และความตายจะหายไป ความสงบสันติโปร่งโล่งเข้ามาแทนที่ บางครั้งในประสบการณ์ข้ามพ้นตัวตนนั้น อาจเป็นความตายของอัตตา (Ego death) เพราะเป็นการฝึกฝนที่จะเผชิญ การสูญเสียตัวตนครั้งสุดท้าย ซึ่งคือ ความตายนั่นเอง กล่าวคือ คนที่มีประสบการณ์เช่นนี้

จะพร้อมรับกับการสูญเสียและเผชิญความตายได้อย่างสงบ การข้ามพ้นตัวตน จึงเชื่อมโยงกับเรื่องตัวตนและอัตลักษณ์ของปัจเจกอยู่มาก

บทสรุป

จากการศึกษา พบว่า ความพหุเลื้อนของคุณค่าและความหมายในสภาวะสมัยใหม่ส่งผลต่อความไม่มั่นคง(ภายใน) ของผู้คน ปฏิบัติการของสภาวะสมัยใหม่ช่วงปลายทำให้ผู้คนในระดับปัจเจกทั้งต้องยืนหยัดอัตลักษณ์ความเป็น “ตัวตน” แห่งยุคสมัยด้วยตนเอง พร้อมไปกับพยายามหลอมรวมต่อรองกับสภาพสังคมที่ห้อมล้อมผ่านวิถีชีวิตในแบบของตน และการเชื่อมโยงกับชีวิตทางสังคมของปัจเจกผ่านสายสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ นั้น ก็สร้างพันธะแบบทางการเติมไปด้วยความหวังที่จะมีความสัมพันธ์ที่แท้กับโลกได้ โดยมีประเด็นร่วมทางสังคมที่ส่งผลต่อกันและกันอย่างน้อย 3 เรื่อง คือ 1) การเปลี่ยนแปลงของคุณค่าร่วมในสังคม ทั้งจารีตประเพณีที่คลายความศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นเพียงทางเลือกหรือเป็นไปตามแต่ละเหตุผลที่ใช้อธิบาย 2) ความเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะตัวตนและอัตลักษณ์ ที่เปลี่ยนเป็นตัวตนหนึ่งเดียวที่หลุดลอยจากบริบทและไม่อาจบ่งเพาะศีลธรรมของตนเองได้ชัดและอัตลักษณ์ที่ปัจเจกต้องพยายามธำรงและนิยามด้วยตัวเอง 3) ความสัมพันธ์ในบริบทสมัยใหม่ เป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนแบ่งแยกระหว่างมิตรกับคนแปลกหน้า โดยมีมิตรที่แท้จะถูกคาดหวังจากกลุ่มเครือญาติ ขณะที่มิตรโดยทั่วไปมีสายสัมพันธ์ผ่านผลประโยชน์ และอยู่อย่างหวาดระแวง ผู้คนในยุคนี้โหยหาความสัมพันธ์ที่แท้ที่ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 เรื่อง คือ มีพันธะสัญญา มีความใกล้ชิด และมีความไว้วางใจ ปัญหาจากการสูญเสียคุณค่าและความหมายนี้ สามารถใช้แนวทางเชิงลึกในการเรียนรู้ความหมายในชีวิตโดยเฉพาะสร้างความตระหนักรู้ผ่านประสบการณ์กับการตาย เพราะการเรียนรู้ถึงความหมายต้องมีความผูกพันเป็นส่วนหนึ่งทั้งกับครอบครัว กลุ่ม ชุมชน มีจุดมุ่งหมายเป็นจุดหมายปลายทางให้ชีวิตได้

เชื่อมโยงกับสังคมภายนอกที่ยิ่งใหญ่กว่า มีภาวะข้ามพ้นตัวตนเพื่อเรียนรู้จำลองถึงการสูญเสียตัวตนและไม่กังวลเช่นเมื่อเผชิญความตาย และสุดท้ายการมีเรื่องเล่าเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ในชีวิตของแต่ละคน การได้ใช้ชีวิตเพื่อใคร่ครวญและทำความเข้าใจกับแหล่งกำเนิดความหมายในชีวิตของแต่ละคน จึงเป็นข้อเสนอในงานชิ้นนี้ โดยทั้งปัจเจกและสังคมนั้น จะต้องให้พื้นที่ในการเรียนรู้และออกแบบความหมายในชีวิตของแต่ละปัจเจกที่มีแหล่งกำเนิดจากภายนอกหรือภายในตัวเอง ขณะเดียวกันในระดับสังคมก็ต้องทบทวนเพื่อเติบโตและตระหนักต่อการร่วมสร้างคุณค่าและความหมายร่วมใหม่ เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบจุดมุ่งหมาย (The new purpose economy) หรือการก้าวเข้าสู่ยุคคำนิยมในแบบหลังวัตถุนิยมมากขึ้น เน้นการสำนึกเรื่องความหมายและใช้ชีวิตอย่างมีจุดหมาย รวมไปถึงการตั้งกลุ่ม ชมรม ผู้ประกอบกิจกรรมใดๆ ที่มุ่งหาความหมายที่มีแก่นแกนหลักมากกว่าแค่ตัวเอง (ในที่สุดจะวนกลับคืนมาสู่ผู้ให้) และเชื่อมโยงกับผู้คนและสาธารณะร่วมกันทางใดทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (บรรณาธิการ). (2550). *วัฒนธรรม ความตายกับวาระสุดท้ายของชีวิต: คู่มือเรียนรู้มิติสังคมของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- เชษฐา พวงหัตถ์. (2551). ทฤษฎีสังคมและการทำความเข้าใจสภาวะสมัยใหม่ของแอนโธนี กิดเดนส์. *วารสารร่วมพฤษภา มหาวิทยาลัยเกริก*, 26(1), 2-41.
- ดาริน อินทร์เหมือน. (2547). *การสร้างสภาวะสมัยใหม่ บทบาทของเหตุผลและการวิพากษ์เหตุผล*. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์. (2561). “บ้าน” สุดท้ายของชีวิต: มุมมองเชิงสังคมวิทยาต่อการบริหารคุณภาพชีวิตระยะท้าย (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).
- วิรัชฐา แซ่เจีย. (2563). ในวันที่รู้สึกไร้ความหมาย: ทำไมมนุษย์เฝ้าตามหาชีวิต และจะรับมือกับความคิดนี้อย่างไร. สืบค้นจาก <https://thematter.co/social/philosophy/suffuring-of-existential-crisis/101852>.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. สืบค้นจาก <https://www.royin.go.th/dictionary/>
- อลิซาเบธ คีบเลอร์-รอสส์, และ เดวิด เคสเลอร์. (2548). *ชีวิตสอนอะไรบ้าง Life lessons* (นุชจรีย์ ชลคุป, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1972).
- Bauman, Z. (1992). *Mortality, immortality and other life strategies*. California: Stanford University Press.
- Baumeister, R. F., Vohs, K. D., Aaker, J. L., & Garbinsky, E. N. (2013). Some key differences between a happy life and a meaningful life. *The Journal of Positive Psychology*, 8(6), 505-516. Retrived from <https://doi.org/10.1080/17439760.2013.830764>
- Bocock, R. (1992). The Cultural Formations of Modern Society, in Hall, S., & Gieben, B. (Eds.), *Formations of Modernity*. Cambridge: Polity Press and the Open University. 229-268.

- Critchley, S. (2001). *Continental Philosophy: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. California: Stanford University Press.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. California: Stanford University Press.
- Hall, S. and Gieben, B. (Eds) (1992). *Formations of Modernity*. Cambridge: Polity Press and the Open University.
- Heaphy, B. (2007). *Late modernity and social change: Reconstructing social and personal life*. London: Routledge.
- Kolb, D. (1986). *The critique of pure modernity: Hegel, Heidegger, and after*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kim, S. (2022). "Max Weber", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2022 Ed.) Zalta, E. N. & Nodelman, U. (Eds.). Retrived from <https://plato.stanford.edu/archives/win2022/entries/weber/>
- Kumar, K. (1995). *From Post-industrial to Post-modern Society: New Theories of the Contemporary World*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Nietzsche, F. (2006). *Thus Spoke Zarathustra: A Book for All and None*. (Del Car, A. & Pippin, R. B. (Ed.). Del Caro, A., Trans.). Cambridge : Cambridge University Press.
- Nozick, R. (1989). *The Examined Life: Philosophical Meditations*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.
- Pippin, R. B. (1991). *Modernism as a Philosophical Problem*. Oxford: Wiley-Blackwell.

- Schabert, T. (1983). *Modernity and History 1: What is Modernity*.
Retrived from <https://doi.org/10.1177/039219218303112306>
- Smith, E. E. (2017). *The Power of Meaning: Crafting a Life That Matters*. New York: Crown Publishers.
- Weber, M. (1946). *Science as a Vocation*. In *From Max Weber: Essays in Sociology* (Gerth, H. H. & Mills, C. W., Eds & Trans.)
New York: Oxford University Press.
- Weber, M. (1947). *Max Weber, the Theory of Social and Economic Organization*. New York: Free Press.
- Weber, M. (1978). *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. California: University of California Press.
- Weber, M. (2005). *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*.
New York: Routledge.

การศึกษามลของโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการลดใช้
สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม: ศึกษาเฉพาะกรณี
ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

A Study of the Effects of Self-Control Program on Substance
Abuse Reduction Behaviors of Youth with in Juvenile
Vocational Training Center: A Case Study of Ban Karuna
Juvenile Vocational Training Center for Boys

Received 27 October 2023

Revised 14 February 2024

Accepted 28 February 2024

อังสุการ อะภูะวินทร์¹

Angsukarn Atawin²

มาตี ลิมสกุล³

Madee Limsakul⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษามลของโปรแกรมการควบคุมตนเอง โดยใช้ฐานคิดการควบคุมตนเองของ Rosembaum เพื่อลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา โดยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังทดลอง ซึ่งกลุ่มควบคุมจะได้รับโปรแกรมตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ส่วนกลุ่มทดลองจะได้รับ

¹ นักศึกษานิพนธ์โท หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: a.angsukarn@gmail.com

² Master's student in Program of Social Work, Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: iamwhanka@yahoo.com

⁴ Assistant Professor Dr., Lecturer of Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand.

โปรแกรมตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการณ์การใช้สารเสพติดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น คัดเลือกเยาวชนกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนชายที่มีอายุ 18-24 ปี ที่มีพฤติกรรมการณ์การใช้สารเสพติดก่อนที่จะกระทำความผิดและระหว่างฝึกอบรมมีพฤติกรรมการณ์การกระทำผิดกฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เกี่ยวกับการใช้สารเสพติดเป็นประจำติดต่อกัน 3 เดือน และฝึกอบรมมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน ใช้วิธีการจับฉลาก แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน ผลการศึกษา พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการควบคุมตนเองฯ เพิ่มเติมนอกเหนือไปจากการใช้โปรแกรมตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สามารถส่งเสริมให้เยาวชนมีทักษะการควบคุมตนเองแตกต่างจากก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Z เท่ากับ 2.085 และค่า Asymp. Sig. (2-tailed) = 0.005) รวมถึง โปรแกรมการควบคุมตนเองฯ ช่วยให้เยาวชนสามารถลดหรือเลิกใช้สารเสพติดได้มากขึ้น และสามารถนำไปใช้ควบคู่กับโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อเพิ่มทักษะการควบคุมตนเองให้กับเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีระดับการควบคุมตนเองสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะสำคัญ คือ ควรปรับรายละเอียดกิจกรรมให้มีความหลากหลาย เน้นการฝึกปฏิบัติหรือการแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์มากกว่าการเขียน และควรมีนโยบายนำโปรแกรมการควบคุมตนเองฯ ไปปรับใช้เป็นโปรแกรมบำบัดพิเศษ สำหรับเยาวชนที่เคยได้รับโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ครบถ้วนแล้ว แต่ยังมีพฤติกรรมการณ์การกระทำผิดเรื่องการใช้สารเสพติดอยู่หลายครั้ง เพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการณ์ของเยาวชนให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: การควบคุมตนเอง, สารเสพติด, ศูนย์ฝึกและอบรม

Abstract

This research aims to develop and study the results of a self-control program using Rosembaum's self-control framework to reduce drug use behavior among youth within training and vocational centers. The case study focuses on Ban Karuna Juvenile Vocational Training Center for boys. It is a quasi-experimental research with two groups, measuring results before and after the experiment. The control group received the usual program available at the juvenile vocational training center, while the experimental group received both the usual program available at the juvenile vocational training center and the self-control program on substance abuse reduction behaviors developed by the researcher. The sample youths were selected as male youths aged 18-24 years who had used drugs before committing crimes and who, during training, exhibited behavior that violated the center's rules and regulations of the training and training center regarding the use of drugs have been on duty for 3 consecutive months and have trained for at least 6 months. A purposive sample of 20 youths was selected using the lottery method and divided into experimental groups and control groups, with 10 people per group. The results of the study found that the youths in the experimental group, who received an additional self-control program in addition to using the usual program available at the juvenile vocational training center were able to promote the youth to have self-control skills different from those before participating in the program statistically significant

($Z = 2.085$ and symp. Sig. (2-tailed) = 0.005). Including self-control programs helps youth reduce or stop using drugs more and can be used in conjunction with the regular treatment program available at the juvenile vocational training center to increase self-control skills for the youth within the training and training center higher level of self-control

Important suggestions include: Activity details should be adjusted to provide more variety. Emphasis is placed on practice or role-play situations rather than writing. And there should be a policy to implement the self-control program to be used as a special treatment program. For youths who have already received the normal treatment program available at the juvenile vocational training center, but still have many times committed substance abuse behaviors. To help change the behavior of youth for the better.

Keywords: Self-control, Substance abuse, Juvenile vocational training center

บทนำ

ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกประเทศทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ซึ่งรายงาน World Drug Report 2023 ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC) พบว่า ในปี 2564 จำนวนผู้ใช้สารเสพติดที่มีอายุ 15-64 ปี ทั่วโลกมีเพิ่มขึ้นร้อยละ 23 เมื่อเทียบกับปี 2554 โดยกัญชาเป็นสารเสพติดที่มีผู้ใช้มากที่สุดในโลก (World Drug Report, 2023) สำหรับประเทศไทย พบว่า ปี 2566 ยาเสพติดที่แพร่ระบาดมาก

ที่สุดคือ ยาบ้า รองลงมาคือ เฮโรอีน, กัญชา และยาไอซ์ ตามลำดับ จากระบบข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติด ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 12-24 ปี (กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด, 2567) โดยเยาวชนที่ใช้ยาเสพติดในปริมาณมากเกินไป ยาเสพติดจะทำลายระบบประสาทและสมอง ทำให้เกิดอาการหลอน หรือไม่สามารถควบคุมตนเองได้ นำไปสู่การกระทำความผิดหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมได้ ซึ่งสถานการณ์ภาพรวมของการกระทำความผิดของเยาวชนที่เข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2560 (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559-เดือนกันยายน 2560) ถึงปีงบประมาณ 2566 (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2565-เดือนกันยายน 2566) พบว่า ฐานความผิดของเยาวชนอันดับแรก คือ ความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2567)

จากการปฏิบัติงานกับเยาวชนที่กระทำความผิด พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่เริ่มทดลองใช้สารเสพติดตั้งแต่อายุ 13 ปี และไม่ได้ใช้เพียงชนิดเดียวเท่านั้น เมื่อใช้สารเสพติดในปริมาณที่มากเกินไป ส่งผลให้สติสัมปชัญญะในการคิดไตร่ตรองถึงความถูกต้องเหมาะสมทำงานลดลง ความอยากหรือความต้องการที่จะตอบสนองความสุขของตัวเองเพิ่มขึ้น ประกอบกับคำยั่วยุของเพื่อนในกลุ่มทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมตอบสนองไม่ถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้เยาวชนกระทำความผิดและศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาให้เยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมภายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยเยาวชนจะได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมตามสภาพปัญหา และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สถานพินิจฯ หรือศูนย์ฝึกฯ ตั้งไว้ ซึ่งยังมีเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมบางส่วนที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดกฎระเบียบอยู่

โดยเฉพาะการแอบใช้สารเสพติดระหว่างออกไปฝึกปฏิบัติงานภายนอกศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือการได้รับสิทธิกลับเยี่ยมบ้าน หรือพยายามลักลอบนำสารเสพติดเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แม้จะมีการลงโทษเยาวชนที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดจากการใช้สารเสพติดแล้ว และมีการจัดมาตรการป้องกันไม่ให้มีสิ่งของผิดกฎหมายเข้ามามากขึ้น แต่วิธีการดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น การจะแก้ไขปัญหาก็จะต้องแก้ต้นเหตุที่เยาวชนยังไม่สามารถควบคุมตนเองไม่ให้ใช้สารเสพติดได้

การควบคุมตนเองเป็นกระบวนการที่มนุษย์ใช้จัดการหรือปรับแรงผลักดันภายในหรือความต้องการของตนเองให้มีการแสดงออกที่เหมาะสม สังคมยอมรับบุคคลที่มีการควบคุมตนเองต่ำหรือไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จะไม่สามารถประเมินได้และเลือกทำพฤติกรรมต่างๆ โดยขาดเหตุผลและทำตามสิ่งที่ใจตนเองต้องการ ไม่นึกถึงผลที่จะเกิดขึ้น ไม่สามารถควบคุมหรือยับยั้งการแสดงออกทางอารมณ์เมื่อเกิดความขัดแย้งในใจและอยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญปัญหา (Denis & Manuel, 2006) ซึ่งลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความสามารถในการควบคุมตนเอง จะประกอบด้วย หลักการสำคัญ 4 อย่าง คือ (1) มีการใช้ความคิดและการเตือนตนเอง (Self-statements) ในการควบคุมการแสดงออกทั้งทางร่างกายและอารมณ์ (2) มีการประยุกต์วิธีการแก้ปัญหาที่เป็นขั้นตอนมาใช้ในการควบคุมตนเอง (Problem solving strategies) (3) มีความอดทนในการรอคอยรางวัลที่จะได้รับตอบแทน โดยไม่ทำอะไรตามอำเภอใจ (Delay immediate gratification) และ (4) รับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ว่าสามารถทำตามเป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้ได้ (Rosenbaum, 1980) ถ้าเยาวชนสามารถลดความต้องการหรือควบคุมตนเองได้ในการไม่ใช้สารเสพติดระหว่างฝึกอบรมได้ เมื่อได้รับการปล่อยตัว เยาวชนมีแนวโน้มที่จะยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมายหรือใช้สารเสพติดลดลง ซึ่งการควบคุมตนเองและการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ มีส่วนสำคัญใน

การลดความต้องการการใช้สารเสพติดของเยาวชนได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะแก้ไขพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนผ่านโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม เพื่อแก้ปัญหาการใช้สารเสพติดซ้ำอย่างต่อเนื่องของเยาวชนที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการควบคุมตนเอง โดยใช้ฐานคิดการควบคุมตนเองของ Rosembaum เพื่อลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม
2. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการควบคุมตนเอง โดยใช้ฐานคิดการควบคุมตนเองของ Rosembaum เพื่อลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

นิยามคำศัพท์เชิงปฏิบัติการ

เยาวชน หมายถึง เยาวชนชายที่กระทำความผิด อายุระหว่าง 18-24 ปี ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาให้ฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมตามเวลาที่กำหนดไว้ไม่เกิน 24 ปีบริบูรณ์ และยังฝึกอบรมอยู่ภายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา หมายถึง สถานที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวให้เยาวชนที่กระทำความผิดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร, จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ เข้ามารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา เพื่อบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

สารเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์หรือวัตถุนิตใด ๆ ที่เมื่อเสพหรือได้รับเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใดๆ เป็นช่วงระยะเวลาอันติดต่อกันจนทำให้เกิดความต้องการเสพในปริมาณมากขึ้นและส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ และระบบประสาท ซึ่งสารเสพติดที่เยาวชนนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ แอมเฟตามีน (ยาบ้า, ยาไอซ์), เอ็กซ์ตาซี (ยาอี), ฝิ่น, กัญชา, เคตาซีน, เม็ดเมา, กระท่อม, บุหรี่หรือยาเส้น, สารระเหย และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (สุรา/เบียร์)

พฤติกรรมการใช้สารเสพติด หมายถึง การที่เยาวชนแสดงออกหรือกระทำการใดๆ ระหว่างฝึกรับหรือได้รับสิทธิกลับเยี่ยมบ้านหรือได้รับสิทธิออกไปฝึกปฏิบัติงานภายนอก ที่มีผลทำให้เกิดการกิน ดม ฉีด สูบ หรือวิธีการใดๆ ให้สารเสพติดผ่านเข้าสู่ร่างกาย ซึ่งสามารถสังเกตได้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ที่แตกต่างจากเดิม

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของเยาวชนในการกำหนดตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมภายใต้สถานการณ์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์นั้น

โปรแกรมการควบคุมตนเอง หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเยาวชนเป็นรายกลุ่ม โดยใช้โปรแกรมการบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดการควบคุมตนเองของ Rosenbaum (1990) ซึ่งประกอบด้วย (1) การติดตามกำกับตนเอง (2) การประเมินตนเองด้านอารมณ์และพฤติกรรม (3) การฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น (4) การควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น และ (5) การฝึกทักษะการควบคุมตนเอง

กรอบคิดทฤษฎีและการวิจัย

1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการช่วงวัยรุ่น อธิบายการเจริญเติบโตหรือการก้าวไปสู่ภาวะระหว่างวัยเด็กที่กำลังก้าวไปสู่วัยผู้ใหญ่ โดยถือเอาวุฒิภาวะทางเพศเป็นเกณฑ์ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ประณต คำนิม, 2549; สุขา จันทน์อม, 2542 และ หทัยชนก พันพงศ์, 2555) สามารถแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ คือ ช่วงอายุประมาณ 12-15 ปี เป็นช่วงวัยแรกรุ่นที่มีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางเด็ก อยู่ช่วงอายุ 16-17 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนกลางที่มีพฤติกรรมก้ำกึ่งระหว่างความเป็นเด็ก-ผู้ใหญ่ และช่วงอายุ 18-25 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนปลายที่มีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางผู้ใหญ่ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) โดยเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ 16-17 ปี สำหรับพัฒนาการของวัยรุ่น แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (1) พัฒนาการทางกาย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก เป็นต้น (2) พัฒนาการทางอารมณ์ มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย (3) พัฒนาการทางสติปัญญา สามารถเรียนรู้เรื่องยากๆ ที่เป็นนามธรรมหรือซับซ้อนได้เข้าใจมากกว่าวัยเด็ก และ (4) พัฒนาการทางสังคม ต้องการการยอมรับนับถือจากเพื่อน และเริ่มมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสารเสพติด อธิบายความหมายสารเสพติดว่าเป็นสารหรือวัตถุใดๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือได้จากธรรมชาติ หรือเกิดจากกระบวนการสังเคราะห์ เมื่อเข้าสู่ร่างกายโดยการรับประทาน ฉีด สูบหรือดม ทำให้มีผลต่อภาวะจิตใจ ร่างกาย อารมณ์ และลักษณะความประพฤติของผู้ใช้สารเสพติด (United Nations Office on Drugs & Crime, อ้างถึงใน อมร หวังอัศวกรกูร, 2563 และ World Health Organization, อ้างถึงใน วราภรณ์ กุประดิษฐ์, 2551) ซึ่งพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 (2564) ได้แบ่งยาเสพติดให้โทษเป็น 5 ประเภท คือ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ยาเสพติดให้โทษทั่วไป ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2

ผสมอยู่ด้วย สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 และยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 สำหรับการใช้อาหารยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนสามารถอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้จาก ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Problem behavior theory) ของเจสเซอร์ (Jessor's theory) (1994) โดยมีตัวแปรสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 3 กลุ่ม คือ (1) ภูมิหลังและบริบททางสังคม (Social background and context variables) (2) การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Perceived environment) และ (3) บุคลิกภาพ (Personality) ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

3) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนกระทำความผิด อธิบายเยาวชนกระทำความผิดว่าเป็น เยาวชนที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ในวันที่กระทำความผิดในคดีอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยมีพฤติกรรม การแสดงออกในทางที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถแบ่งเยาวชนที่มี พฤติกรรมขัดกับสังคมออกเป็น 5 ประเภท คือ (1) เยาวชนประพฤติดัดใน ระยะเริ่ม คือ ชอบขโมยของ ชอบก่อความวุ่นวาย ทะเลาะวิวาทต่อสู้กันในที่ สาธารณะ พบในเด็กกลุ่มเยาว์และเกิดจากตัวเยาวชนเองที่ไม่สามารถควบคุม ตนเองได้ (2) เยาวชนประพฤติดัดในแหล่งเสื่อมโทรม และชอบอยู่รวมกันเป็น กลุ่มหรือที่เรียกว่า “แก๊ง” (3) เยาวชนประพฤติดัดเนื่องจากความบกพร่องของ ระบบประสาท ขาดความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ในวัยเด็กหรือเป็นเด็ก กำพร้า (4) เยาวชนประพฤติดัดที่แสดงออกไปในทางที่ก้าวร้าวเป็นปฏิกิริยา ส่วนใหญ่มาจากสังคมชั้นกลางและชั้นสูงที่เห็นความไม่เป็นธรรมในสังคมและ อยากจะปฏิวัติกฎระเบียบบางอย่างของสังคม และ (5) เยาวชนประพฤติดัด เนื่องจากความบกพร่องทางจิต มักจะมองโลกในแง่ที่ไม่เป็นจริง และไม่สนใจว่า การกระทำของตนจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือไม่ (Stone & Church, 1968, อ้างถึงใน บุญโรม สุวรรณพาหุ, 2557) ส่วนสาเหตุการกระทำความผิด แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความพิการหรืออาการเจ็บป่วยเรื้อรัง

ด้านสติปัญญา เป็นต้น และ (2) ปัจจัยภายนอก เช่น ด้านครอบครัว ด้านภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น (สุชา จันทรเอม, 2542; พัลลภ พิสิษฐ์สังฆการ, 2538, อ้างถึงใน ปริญา เหลืองอุทัย, 2544 และ กัลยา ตาสา, 2561)

4) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมตนเองของ โรเซนบอม (Rosenbaum, 1980) อธิบายความสามารถของบุคคลที่ดัดแปลงการกระทำบางอย่างหรือความสามารถกระทำพฤติกรรมด้วยเหตุผลและอดทน เพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการหรือสามารถหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดีที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนสามารถจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่มุ่งหวังไว้ โดยกระบวนการควบคุมตนเอง มีทั้งหมด 5 ด้าน (Rosenbaum, 1990) ดังนี้ (1) การติดตามกำกับตนเอง (2) การประเมินตนเองต่อสถานการณ์ (3) การประยุกต์กลวิธีในการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น (4) การควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น และ (5) การฝึกทักษะการควบคุมตนเอง ซึ่งมีการนำแบบวัดการควบคุมตนเองของโรเซนบอม (Rosenbaum, 1980) จำนวน 36 ข้อ หรือที่เรียกว่า The Self-Control Schedule (SCS) สำหรับใช้ประเมินพฤติกรรมการควบคุมตนเองของแต่ละคน

5) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม อธิบายการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย และการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างก็ทำหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสมและมีกระบวนการทำงานที่ดี (ทิตนา แคมมณี, 2553) ซึ่งองค์ประกอบของกระบวนการกลุ่ม มี 3 ประการ (พรภัทร สินดี, 2557) ดังนี้ (1) ผู้นำกลุ่ม (2) สมาชิกกลุ่ม และ (3) กระบวนการทำงานกลุ่ม

6) แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มบำบัด อธิบายวิธีการบำบัดผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรม ที่เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต การแก้ปัญหา และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตประจำวัน

(ณัฐชา กำแพงแก้ว, 2554) โดยองค์ประกอบของกลุ่มบำบัดมี 3 ด้าน (ปราโมทย์ เชาวศิลป์ และ รณชัย คงสกนธ์, 2542) คือ (1) ลักษณะทางคลินิกของกลุ่ม (Clinical setting) คือ จำนวนสมาชิกและขนาดกลุ่ม (2) เป้าหมาย (Goal) และ (3) องค์ประกอบที่จะช่วยในการรักษา (Therapeutic factors)

วิธีการศึกษา

แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนาเครื่องมือสำหรับใช้ในโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติด และระยะที่ 2 การนำโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดไปดำเนินการทดลองใช้กับเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบสองกลุ่ม วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The pretest-posttest control group design) คือ กลุ่มทดลอง (Experimental group) และกลุ่มควบคุม (Control group) มีการทำแบบวัดการควบคุมตนเองก่อนเข้าและหลังเข้าร่วมโปรแกรม (pre-test) กับเยาวชนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองจะเข้าร่วมโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมและโปรแกรมส่งเสริมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม ทั้งหมด 10 กิจกรรม ส่วนกลุ่มควบคุมเข้าร่วมโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรม

ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา ประชากรในการศึกษา คือ เยาวชนชายอายุ 18-24 ปี ที่กระทำความผิดในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร, จังหวัดปทุมธานี และ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาให้มารับการฝึกอบรม โดยคัดเลือกเยาวชนกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) อายุ 18-24 ปี ที่มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดก่อนกระทำความผิดและระหว่างฝึกอบรมมีพฤติกรรมกระทำความผิดกฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เกี่ยวกับการใช้

สารเสพติดเป็นประจำติดต่อกัน 3 เดือน และฝึกรอบรมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน จำนวน 20 คน โดยจับฉลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ
 - 1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 - 1.2 แบบประเมินผลการลดใช้สารเสพติดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 - 1.3 แบบวัดการควบคุมตนเอง ที่ดัดแปลงมาจากแบบการประเมิน

พฤติกรรมการควบคุมตนเอง (The Self-Control Schedule: SCS) ของ Rosenbaum จำนวน 49 ข้อ แยกเป็นคำถามเชิงบวกและคำถามเชิงลบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามเกณฑ์ของ ลิเคิร์ท (Likert's rating scale) 5 ระดับ โดยนำคะแนนทุกข้อมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อคำถาม และแบ่งคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนช่วง 1.00-2.33 หมายถึง ระดับการควบคุมตนเองต่ำ

คะแนนช่วง 2.34-3.66 หมายถึง ระดับการควบคุมตนเองปานกลาง

คะแนนช่วง 3.67-5.00 หมายถึง ระดับการควบคุมตนเองสูง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความชัดเจนและความครอบคลุมในเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ซึ่งค่าที่ยอมรับได้คือ 0.80 ขึ้นไป (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553) โดยผลการคำนวณค่าความตรงของเนื้อหาได้เท่ากับ 0.84 และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับเยาวชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) และมีการปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนที่จะนำไปใช้จริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง คือ โปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม ออกแบบภายใต้แนวคิดการควบคุมตนเองของ Rosenbaum (1990) โดยโปรแกรมการควบคุมตนเองฯ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การติดตามกำกับตนเอง (Self-monitoring) ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างสัมพันธภาพ, กิจกรรมนี้แหละตัวฉัน และกิจกรรมเป้าหมายของฉัน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินตนเองด้านอารมณ์และพฤติกรรม (Cognitive restructuring) ประกอบด้วย กิจกรรมรู้เท่าทันอารมณ์

ขั้นตอนที่ 3 การฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น (Problem analysis) ประกอบด้วย กิจกรรมทางเลือก-ทางรอด และกิจกรรมร่วมกันแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น (Increasing awareness of internal stimuli and behavior) ประกอบด้วย กิจกรรมสิ่งกระตุ้นของฉัน และการจัดการสิ่งกระตุ้น

ขั้นตอนที่ 5 การฝึกทักษะการควบคุมตนเอง (Self-control practice) ประกอบด้วย กิจกรรมการปฏิเสธด้วยตนเอง และกิจกรรมแสดงความขอบคุณ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษา ความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ ความชัดเจนและความครอบคลุมเนื้อหาของกรอบทฤษฎี และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับเยาวชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อดูความเป็นไปได้ของกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถดำเนินการได้จริงตามแผนที่วางไว้และมีการปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนที่จะนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล มีการดำเนินการเป็นลำดับขั้น ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ร้อยละ
2. เปรียบเทียบคะแนนการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังได้รับโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon Signed Rank Test
3. เปรียบเทียบคะแนนการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank Test
4. เปรียบเทียบคะแนนการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติทดสอบ Mann Whitney U test

จริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยขอจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รหัสโครงการวิจัยที่ 084/2564 รหัสหนังสือรับรองเลขที่ 0752564 และทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม เก็บข้อมูลและจัดกิจกรรมกับเยาวชนที่กระทำความผิดภายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม เป็นโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเยาวชนในช่วงที่ผู้วิจัยอยู่ระหว่างการฝึกภาคปฏิบัติ เพราะเล็งเห็นว่า เยาวชนภายในศูนย์ฝึกและ

อบรมมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดอยู่ การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเยาวชนตามโปรแกรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมจัดให้เยาวชนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็เยาวชนสามารถลดใช้สารเสพติดหรือเลิกใช้สารเสพติดได้ทั้งในระยะฝึกอบรมและภายหลังปล่อยตัวได้ จึงได้นำทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบรู้คิดและพฤติกรรม และแนวคิดการควบคุมตนเองของ Rosembaum ที่เป็นฐานคิดหลักในการพัฒนาโปรแกรมการควบคุมตนเอง มาใช้ควบคู่กับเทคนิคกระบวนการกลุ่ม อาทิ การเสริมแรง การรับฟังอย่างตั้งใจ เป็นต้น โดยทุกกิจกรรมจะมีการมอบหมายการบ้านให้เยาวชนทุกคนนำกลับไปทบทวนเสมอ ซึ่งขั้นเริ่มต้นกลุ่มเป็นกิจกรรมสร้างความรู้จักให้สมาชิกเกิดความคุ้นเคยไว้วางใจ และเข้าใจวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรม จากนั้นเป็นขั้นตอนการกลุ่มมีกิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์และสิ่งกระตุ้นของตนเองที่มีต่อสถานการณ์การใช้สารเสพติด วิธีการจัดการอารมณ์และสิ่งกระตุ้นของตนเองอย่างเหมาะสม สามารถวางแผนชีวิตและแนวทางการนำไปสู่เป้าหมายของตนเองเกี่ยวกับการลดใช้สารเสพติด รวมถึงเรียนรู้วิธีการปฏิเสธที่ถูกต้องเป็นขั้นตอน และสุดท้ายเป็นขั้นตอนยุติกลุ่มเป็นกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมทั้งหมดสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ต่อไป

2. ผลของโปรแกรมการควบคุมตนเอง โดยใช้ฐานคิดการควบคุมตนเองของ Rosembaum เพื่อลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อายุของเยาวชนกลุ่มควบคุมและเยาวชนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่อยู่ที่อายุ 18 ปี เรียนอยู่ระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้น มีประวัติการใช้สารเสพติด และมีระดับสติปัญญาอยู่ระดับปกติ (Average) โดยประวัติการถูกจับของเยาวชนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีประวัติถูกจับมาแล้ว 1 ครั้ง แต่เยาวชนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีประวัติถูกจับมาแล้ว 2 ครั้ง ซึ่งมีเยาวชนกลุ่มควบคุมเพียงคนเดียวที่ไม่มีประวัติการจำหน่ายสารเสพติด โดยเยาวชนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีประวัติการกระทำผิดระเบียบของศูนย์ฝึกฯ เกี่ยวกับสารเสพติดอย่างเดียว แต่เยาวชนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีประวัติการกระทำผิดอื่นร่วมด้วย รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระดับสติปัญญา ประวัติการถูกจับ ประวัติการใช้สารเสพติด ประวัติการจำหน่ายสารเสพติด และประวัติการกระทำผิดระเบียบของศูนย์ฝึกฯ

ลักษณะทั่วไปของ กลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มควบคุม (N=10)		กลุ่มทดลอง (N=10)		กลุ่มตัวอย่าง (N=20)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ						
- 18 ปี	5	50.0	6	60.0	11	55.0
- 19 ปี	4	40.0	4	40.0	8	40.0
- 20 ปี	1	10.0	0	0	1	5.0
	$\bar{X}$ = 18.60		$\bar{X}$ = 18.40		$\bar{X}$ = 18.50	
	S.D.= 0.699		S.D.= 0.516		S.D.= 0.607	
ระดับการศึกษา						
- ประถมศึกษา	1	10.0	1	10.0	2	10.0
- ม.ต้น	7	70.0	9	90.0	16	80.0
- ม.ปลาย	2	20.0	0	0	2	10.0
ระดับสติปัญญา						
- เรียนรู้ช้า (Borderline)	3	30.0	2	20.0	5	25.0

ลักษณะทั่วไปของ กลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มควบคุม (N=10)		กลุ่มทดลอง (N=10)		กลุ่มตัวอย่าง (N=20)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย (Low Average)	2	20.0	4	40.0	6	30.0
- ปกติ (Average)	4	40.0	4	40.0	8	40.0
- สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย (High Average)	1	10.0	0	0	1	5.0
ประวัติการถูกจับ						
- 1 ครั้ง	5	50.0	1	10.0	6	30.0
- 2 ครั้ง	3	30.0	5	50.0	8	40.0
- 3 ครั้งขึ้นไป	2	20.0	4	40.0	6	30.0
ประวัติการใช้สารเสพติด						
- ใช้	10	100.0	10	100.0	20	100.0
- ไม่ใช้	0	0	0	0	0	0
ประวัติการจำหน่ายสารเสพติด						
- จำหน่าย	9	90.0	10	100.0	19	95.0
- ไม่ได้จำหน่าย	1	10.0	0	0	1	5.0
ประวัติการกระทำผิดระเบียบของศูนย์ฝึกฯ						
- สารเสพติด อย่างเดียว	7	70.0	3	30.0	10	50.0
- สารเสพติดและ การกระทำผิดอื่น	3	30.0	7	70.0	10	50.0

2.2 ผลของการใช้โปรแกรมการควบคุมตนเอง โดยใช้ฐานคิดการควบคุมตนเองของ Rosembaum เพื่อลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม

การเข้าร่วมโปรแกรมฯ ของเยาวชนกลุ่มทดลอง พบว่า ก่อนที่เยาวชนกลุ่มทดลองจะเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการควบคุมตนเองเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลางทุกคน แต่ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ เยาวชนกลุ่มทดลองที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับการควบคุมตนเองเฉลี่ยอยู่ระดับสูง มีจำนวน 2 คน ส่วนเยาวชนกลุ่มทดลองที่เหลือแม้ระดับการควบคุมตนเองเฉลี่ยจะอยู่ระดับปานกลางเช่นเดิม แต่มีคะแนนเฉลี่ยการควบคุมตนเองเพิ่มขึ้นทุกคน และเมื่อพิจารณาคะแนนการควบคุมตนเองรายด้านของเยาวชนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ จะเห็นการเปลี่ยนแปลงของคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ ของเยาวชนกลุ่มทดลองในแต่ละด้าน ดังรายละเอียดดังตารางที่ 2

ซึ่งระดับการควบคุมตนเองโดยรวมของเยาวชนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการควบคุมตนเองเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเท่ากัน เมื่อพิจารณาการควบคุมตนเองรายด้าน พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการกำกับติดตามตนเองและระดับการควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ ส่วนด้านการควบคุมตนเองด้านอื่นๆ ของเยาวชนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลางเท่ากัน ส่วนระดับการควบคุมตนเองโดยรวมของเยาวชนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการควบคุมตนเองเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเท่ากัน และเมื่อพิจารณาการควบคุมตนเองรายด้าน พบว่า เยาวชนกลุ่มควบคุมภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ เพียงด้านเดียว ส่วนด้านการควบคุมตนเองด้าน

อื่นๆ ของเยาวชนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลางเท่ากัน รายละเอียดดังตารางที่ 3

เมื่อพิจารณาระดับการควบคุมตนเองของเยาวชนกลุ่มทดลองสามารถสรุประดับการควบคุมตนเองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติ Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank Test พบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ของเยาวชนกลุ่มทดลองมีการควบคุมตนเองแตกต่างจากก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Z เท่ากับ 2.085 และค่า Asymp. Sig. (2-tailed) = 0.005) ส่วนระดับการควบคุมตนเองของเยาวชนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติ Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank Test พบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ของเยาวชนกลุ่มควบคุมมีระดับการควบคุมตนเองแตกต่างจากก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Z เท่ากับ 2.402 และค่า Asymp. Sig. (2-tailed) = 0.016) รายละเอียดดังตารางที่ 4

เมื่อเปรียบเทียบระดับการควบคุมตนเองก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ ระหว่างเยาวชนกลุ่มควบคุมที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ และเยาวชนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติ Mann Whitney U test พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ เยาวชนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยอันดับสูงกว่าเยาวชนกลุ่มควบคุม โดยค่าสถิติ Mann Whitney U Test เท่ากับ 41.5 และค่า Asymp. Sig. (2-tailed) เท่ากับ 0.520 แสดงว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ เยาวชนกลุ่มควบคุมและเยาวชนกลุ่มทดลองมีระดับการควบคุมตนเองไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการควบคุมตนเองหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ ระหว่างเยาวชนกลุ่มควบคุมที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ และเยาวชนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติ Mann Whitney U test พบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ เยาวชนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยอันดับสูงกว่าเยาวชนกลุ่มควบคุม โดยค่าสถิติ Mann Whitney U Test เท่ากับ 47.5 และค่า Asymp. Sig. (2-tailed) เท่ากับ 0.850 แสดงว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ

เยาวชนกลุ่มควบคุมและเยาวชนกลุ่มทดลองมีการควบคุมตนเองไม่แตกต่างกัน
รายละเอียดดังตารางที่ 5

ภายหลังจากเยาวชนกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เสร็จสิ้นแล้ว จากการติดตามพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มทดลองเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบประเมินผลพฤติกรรมกรรมการลดใช้สารเสพติด เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ พบว่าเยาวชนทุกคนที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ ตรวจไม่พบสารเสพติดในปัสสาวะ ตรวจสารคาร์บอนมอนอกไซด์ทางลมหายใจของเยาวชนไม่เกินค่าที่กำหนดไว้ เมื่อสังเกตและสัมภาษณ์เยาวชนถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ หรือพฤติกรรมกรรมการแสดงออกในแต่ละสัปดาห์ อาทิ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย มีกระตือรือร้นสำหรับพินยา ไฟแช็ก หรือแฉ่งยาติดตัว โดยที่ไม่ได้มีอาการป่วย หรือมีการกระทำผิดกฎระเบียบของศูนย์ฝึกฯ เกี่ยวกับสารเสพติด เป็นต้น ซึ่งเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางด้านร่างกายและอารมณ์ที่มีต่อเพื่อนหรือเจ้าหน้าที่ไม่แตกต่างไปจากก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ แต่อย่างใด รวมถึงไม่มีการกระทำผิดระเบียบของศูนย์ฝึกฯ ในเรื่องเกี่ยวกับสารเสพติด

ตารางที่ 2
การเปรียบเทียบผลคะแนนการควบคุมตนเองรายด้านของเยาวชนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อ
พฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในระยะก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ

เยาวชน	การควบคุมตนเองด้าน												ผลสัมฤทธิ์ตนเอง			
	การศึกษาก่อนตนเอง			การประเมินผลก่อนตนเอง			การมีทักษะทางปัญญา			การควบคุมสิ่งเร้าสื่อสังคมออนไลน์			การมีทักษะการควบคุมตนเอง			
	ก่อน	หลัง	ผล	ก่อน	หลัง	ผล	ก่อน	หลัง	ผล	ก่อน	หลัง	ผล	ก่อน	หลัง	ผล	ผล
เจเนส	3.91	4.09	สูง	3.27	3.45	ปานกลาง	2.93	3.14	ปานกลาง	4.29	4.86	สูง	3.80	4.20	สูง	ปานกลาง
พริ้ง	3.22	4.00	สูง	2.18	2.64	ปานกลาง	3.21	3.29	ปานกลาง	4.29	4.86	สูง	3.00	3.40	ปานกลาง	ปานกลาง
แสบ	3.09	4.09	สูง	2.36	2.82	ปานกลาง	2.14	2.43	ต่ำ	2.57	2.57	ปานกลาง	1.80	2.40	ปานกลาง	ปานกลาง
บส	3.00	3.64	ปานกลาง	1.91	2.64	ปานกลาง	2.37	2.71	ปานกลาง	1.86	3.00	ปานกลาง	1.80	2.20	ต่ำ	ปานกลาง
ฟลุ๊ค	3.09	3.64	ปานกลาง	4.09	4.09	สูง	2.79	2.93	ปานกลาง	3.14	3.43	ปานกลาง	1.80	2.60	ปานกลาง	ปานกลาง
เพชร	2.64	2.91	ปานกลาง	2.36	2.91	ปานกลาง	2.86	2.86	ปานกลาง	2.37	3.00	ปานกลาง	1.80	2.60	ปานกลาง	ปานกลาง
เจ	3.09	3.73	สูง	2.82	3.64	ปานกลาง	3.14	3.43	ปานกลาง	3.14	3.66	สูง	2.80	3.00	ปานกลาง	ปานกลาง
ธัม	3.18	3.91	สูง	3.27	3.64	ปานกลาง	3.29	3.89	สูง	2.86	3.37	ปานกลาง	3.20	3.60	ปานกลาง	สูง
เสือ	2.91	3.55	ปานกลาง	2.73	3.18	ปานกลาง	3.14	3.43	ปานกลาง	3.14	3.43	ปานกลาง	2.40	2.40	ปานกลาง	ปานกลาง
สลง	3.18	3.64	ปานกลาง	3.00	3.45	ปานกลาง	2.86	3.37	ปานกลาง	2.86	4.14	สูง	3.00	3.60	ปานกลาง	ปานกลาง

ตารางที่ 3

คะแนนการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

ด้านการควบคุมตนเอง (รายตัว)*	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม					หลังเข้าร่วมโปรแกรม				
	เยาวชนกลุ่มทดลอง			เยาวชนกลุ่มควบคุม		เยาวชนกลุ่มทดลอง			เยาวชนกลุ่มควบคุม	
	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
การกำกับความคิดตนเอง	3.19	0.39	ปานกลาง	3.21	0.38	ปานกลาง	3.72	สูง	3.55	0.34
การประเมินตนเองด้านอารมณ์และพฤติกรรม	2.80	0.64	ปานกลาง	2.96	0.62	ปานกลาง	3.25	ปานกลาง	3.13	0.43
การมีทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น	2.89	0.34	ปานกลาง	2.97	0.40	ปานกลาง	3.17	ปานกลาง	3.34	0.30
การควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น	3.07	0.75	ปานกลาง	3.43	0.46	ปานกลาง	3.67	สูง	3.83	0.45
การมีทักษะการควบคุมตนเอง	2.54	0.72	ปานกลาง	2.88	0.32	ปานกลาง	3.00	ปานกลาง	3.36	0.47
ระดับการควบคุมตนเอง	2.94	0.38	ปานกลาง	3.09	0.31	ปานกลาง	3.38	ปานกลาง	3.42	0.29

* คะแนนเต็ม 5 คะแนน

ตารางที่ 4

เปรียบเทียบการควบคุมตนเองของเยาวชนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และเยาวชนกลุ่มควบคุมเข้าร่วมโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank test

การควบคุมตนเอง ของเยาวชน	M	S.D.	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
กลุ่มทดลอง (n=10)				
ก่อนการทดลอง	2.94	0.38	-2.085^b	0.005**
หลังการทดลอง	3.36	0.35		
กลุ่มควบคุม (n=10)				
ก่อนการทดลอง	3.09	0.31	-2.402^b	0.016**
หลังการทดลอง	3.42	0.30		

** P < 0.05

ตารางที่ 5

เปรียบเทียบระดับการควบคุมตนเองระหว่างเยาวชนกลุ่มควบคุมและเยาวชนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติ Mann Whitney U test

การควบคุมตนเองของ เยาวชน	M	Sum of rank	U	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
ก่อนการทดลอง			41.5	-0.643	0.520
กลุ่มควบคุม (n=10)	9.65	96.5			
กลุ่มทดลอง (n=10)	11.35	113.5			
หลังการทดลอง			47.5	-0.189	0.850
กลุ่มควบคุม (n=10)	10.25	102.5			
กลุ่มทดลอง (n=10)	10.75	107.5			

** P < 0.05

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาผลของโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม

โปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม โดยใช้ฐานคิดการควบคุมตนเองของ Rosembaum โดยความสำเร็จของการควบคุมตนเองขึ้นอยู่กับกำบังตนเองให้มีทักษะในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ และเรียนรู้ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ด้วยตนเองได้ดี ซึ่งการควบคุมตนเองที่เพิ่มขึ้นมีผลทำให้ทักษะใน

การรับมือและแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม (Rosembaum, 1990, อ้างถึงใน จิตภรณ์ กมลรัตน์, 2558) จึงต้องพัฒนาให้เยาวชนที่อยู่ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เกิดทักษะในการควบคุมตนเอง สามารถควบคุมหรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม สามารถอธิบายขั้นตอนตามกระบวนการกลุ่ม ได้ดังนี้

1.1 ขั้นเริ่มต้นกลุ่ม เป็นขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพระหว่างเยาวชนและผู้นำกลุ่ม โดยใช้การวาดภาพแนะนำตนเองเพื่อให้เยาวชนได้ทบทวนตนเองสามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดที่มีออกมาให้เพื่อนได้เข้าใจตนเองมากขึ้น (อนิชา ธีรธำรง, 2550) ซึ่งผู้นำกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและเป็นต้นแบบในการเปิดเผยตนเองอย่างเหมาะสมด้วยท่าทีที่แสดงออกถึงความจริงใจและไม่เสแสร้ง (สุวัจฉรา เปี่ยมญาติ, 2557) ให้กับเยาวชนได้เรียนรู้และกล้าที่จะเปิดเผยตนเองมากขึ้น

1.2 ขั้นตอนการนำกลุ่ม นำกระบวนการควบคุมตนเองตามแนวคิดของ Rosembaum (1990) ทั้ง 5 ขั้นตอนและเทคนิคทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบรู้คิดและพฤติกรรมมาดำเนินกิจกรรมกลุ่ม หากเยาวชนไม่ได้รับทักษะการควบคุมตนเองที่สูงขึ้น โอกาสที่เยาวชนจะกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำจะเพิ่มสูงขึ้น (ทิพาดี เอมวรรณะ, 2548) ซึ่งกระบวนการควบคุมตนเองทั้ง 5 ขั้นตอนของ Rosembaum มีดังนี้

- ขั้นตอนการติดตามกำกับตนเอง เป็นขั้นตอนที่ให้เยาวชนได้ค้นหาดตนเอง มีการวางแผนชีวิตที่ชัดเจน มีเป้าหมายและมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำตามเป้าหมายอย่างแน่วแน่ จะสามารถควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตนเองให้สามารถหักห้ามใจได้ (อิสริยา สันติธรรม และ อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์, 2564)

- ขั้นตอนการประเมินตนเองด้านอารมณ์และพฤติกรรม เป็นขั้นตอนที่ให้เยาวชนเข้าใจอารมณ์ของตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติด หากเยาวชนมีวิธีการจัดการกับอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม จะแสดงออก

ด้านความคิด การพูดท่าทาง และการกระทำที่ไม่เหมาะสม เพื่อระบายความรู้สึกหรือความเครียดของตนเอง (วลัยกรณ์ แพร่กิจธรรมชัย, นันทนา วงษ์อินทร์ และ มนทิรา จารุเพ็ง, 2555, อ้างถึงใน กชพร เผือกผ่อง, 2560) นำไปสู่พฤติกรรมการใช้สารเสพติดได้มากขึ้น

- ขั้นตอนการฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอนที่ให้เยาวชนเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถประเมินปัญหาได้อย่างรวดเร็ว วิเคราะห์หาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมและเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ผ่านการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมต่างๆ สามารถวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองรวมถึงประเมินหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองได้มากขึ้น (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546)

- ขั้นตอนการควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น เป็นขั้นตอนที่ให้เยาวชนเข้าใจ ค้นหา และหาวิธีการจัดการหรือควบคุมสิ่งกระตุ้นทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของตนเอง นำไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นของเยาวชนใหม่ เพื่อกระตุ้นหรือลดพฤติกรรมของเยาวชนบางอย่างที่มีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม (ดิษยา มิเพียร, 2551) การใช้สารเสพติดของเยาวชน

- ขั้นตอนการฝึกทักษะการควบคุมตนเอง เป็นขั้นตอนที่ให้เยาวชนได้รับการส่งเสริมทักษะการปฏิเสธอย่างเป็นขั้นตอนในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด โดยนำไปทดลองฝึกปฏิบัติผ่านการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) อีกครั้ง เพื่อให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและมีโอกาสที่จะทำซ้ำๆ ส่งผลให้เกิดเป็นทักษะและความชำนาญ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2541) ซึ่งทักษะการปฏิเสธที่ดีจะช่วยให้เยาวชนควบคุมพฤติกรรมของตนเองไม่ให้ใจอ่อนไปกับสถานการณ์หรือสิ่งยั่วยุต่างๆ ได้ (อิสริยา สันติธรรม และ อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์, 2564)

1.3 ชั้นยุติกกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ให้เยาวชนได้ร่วมกันสะท้อนและถ่ายทอดความคิดความรู้สึกสิ่งที่ได้เรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรในตนเอง รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่พบในการทำกิจกรรม โดยนำเทคนิคในทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบรู้คิดและพฤติกรรมมาใช้ในการดำเนินกิจกรรม พร้อมทั้งยุติการทำกิจกรรม

2. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการควบคุมตนเอง โดยใช้ฐานคิดการควบคุมตนเองของ Rosembaum เพื่อลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

เยาวชนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการควบคุมตนเองเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเท่ากัน ไม่แตกต่างกับเยาวชนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการควบคุมตนเองเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน เมื่อพิจารณาเยาวชนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเป็นรายบุคคล พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีคะแนนระดับการควบคุมตนเองเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ ทุกคน สอดคล้องกับการศึกษาของ Sottiyapai (2002, อ้างถึงใน จิตภักดิ์ กมลรัตน์, 2558) พบว่าการฝึกทักษะการควบคุมตนเองของวัยรุ่นที่ใช้แอมเฟตามีนหลังได้รับการฝึกทักษะการควบคุมตนเองมีค่าเฉลี่ยการควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกทักษะ ส่วนเยาวชนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีคะแนนระดับการควบคุมตนเองเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ เหมือนกัน แสดงว่าโปรแกรมบำบัดตามปกติฯ มีการเสริมทักษะการควบคุมตนเองให้กับเยาวชน ไม่แตกต่างจากโปรแกรมการควบคุมตนเองฯ แต่โปรแกรมบำบัดตามปกติฯ เป็นโปรแกรมที่นำแนวคิดหลายแนวคิดมาใช้ในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเยาวชน โดยไม่ได้เน้นกระบวนการฝึกทักษะการควบคุมตนเองตามแนวคิดของ Rosembaum ส่งผลให้เยาวชนกลุ่มควบคุมมีคะแนนการควบคุมตนเองไม่เพิ่มขึ้นทุกคนเหมือนกับเยาวชนกลุ่มทดลอง

เมื่อพิจารณาการควบคุมตนเองรายด้านของเยาวชนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ด้านการกำกับติดตามตนเอง พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีระดับการกำกับติดตามตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ แตกต่างจากเยาวชนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการติดตามตนเองเท่าเดิม เนื่องจากโปรแกรมการควบคุมตนเองฯ มีการมอบหมายการบ้านให้เยาวชนได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมของตนเองตามหัวข้อที่กำหนดไว้เป็นประจำทุกสัปดาห์จนเสร็จสิ้นกิจกรรม ทำให้เยาวชนได้เตือนตนเองและตระหนักอยู่เสมอว่าพฤติกรรมการแสดงออกแบบไหนที่จะบรรลุเป้าหมายการลดใช้สารเสพติดหรือสามารถหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของตนเองที่ตั้งไว้ได้ (ดิษยา มีเพียร, 2551) สอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2550, อ้างถึงใน ญัฐวีร์ นงนุช, 2552) ที่ว่า การให้เยาวชนรู้จักสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของตนเองส่งผลให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น พฤติกรรมก้าวร้าวและพุนหันพลันแล่นลดลง สามารถวางแผนชีวิตที่ชัดเจน และมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำตามเป้าหมายอย่างแน่วแน่ ช่วยควบคุมความคิดและพฤติกรรมของเยาวชนให้สามารถหักห้ามใจตนเองได้ (อิสริยา สันติธรรม, 2564) มากขึ้น

ด้านการประเมินตนเองด้านอารมณ์และพฤติกรรม พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองและเยาวชนกลุ่มควบคุมภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการประเมินตนเองด้านอารมณ์และพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากโปรแกรมบำบัดตามปกติฯ และโปรแกรมการควบคุมตนเองฯ จะให้เยาวชนได้ทบทวนและประเมินตนเองถึงพฤติกรรมแสดงออกเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดของตนเอง รวมถึงหาวิธีการหลีกเลี่ยงหรือจัดการพฤติกรรมแสดงออกของตนเองที่มีต่อการใช้สารเสพติดได้อย่างถูกต้องมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ วลัยกรณ์ แพร่กิจธรรมชัย, นันทนา วงษ์อินทร์, และมนทิรา จารุเพ็ง (2555, อ้างถึงใน กชพร เผือกผ่อง, 2560) ที่ว่า ที่ผ่านมายุวชนเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น จะแก้ไขปัญหไปตามอารมณ์ และจัดการกับ

อารมณ์ไม่เหมาะสม ทำให้การแสดงออกด้านความคิด การพูด ท่าทาง และการกระทำไม่เหมาะสมตามมา

ด้านการฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองและเยาวชนกลุ่มควบคุมภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการฝึกทักษะการแก้ไขปัญหาเป็นลำดับขั้นเป็นทักษะสำคัญที่เยาวชนทุกคนต้องได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะเพิ่มมากขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของเยาวชนใหม่ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างถูกต้องและเป็นขั้นตอน สอดคล้องกับการศึกษาของ Platt, Prout and Metzger (1987); Goldfried and Goldfried (1984, อ้างถึงใน ดิษยา มีเพียร, 2551) ซึ่งทักษะการแก้ปัญหาคำทำให้บุคคลรู้จักระดมสมองในการหาคำตอบหรือทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่เป็นไปอย่างอิสระ สามารถประเมินทางเลือกต่างๆ ได้อย่างรอบคอบและตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพที่สุด

ด้านการควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองและเยาวชนกลุ่มควบคุมภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นสูงกว่าก่อนเข้ารับโปรแกรมฯ เหมือนกัน เนื่องจากการควบคุมสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นเป็นทักษะที่เยาวชนทุกคนจะได้เรียนรู้และทำความเข้าใจการจัดการหรือควบคุมสิ่งกระตุ้นของตนเอง รู้วิธีการจัดการหรือควบคุมสิ่งกระตุ้นของตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่เมื่ออยู่ในสถานการณ์จริง เยาวชนส่วนใหญ่ยอมรับว่าความรู้สึกอยากใช้หรือกลัวจะไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ทำให้ไม่สามารถจัดการสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่เกิดขึ้นของตนเองได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณรงค์ หมื่นนอภัย (2552) ที่ว่า แม้ว่าเยาวชนจะทราบถึงโทษของการใช้สารเสพติดเป็นอย่างดีแต่ก็ยังตัดสินใจที่จะใช้สารเสพติดเพราะอยากลองและเพื่อนชักชวนให้ลองนำไปสู่การไม่สามารถลดใช้สารเสพติดได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ

ด้านการฝึกทักษะการควบคุมตนเอง พบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองและเยาวชนกลุ่มควบคุมภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีระดับการฝึกทักษะการควบคุมตนเองไม่แตกต่างกัน เนื่องจากภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกฎระเบียบที่ตั้งไว้ ถ้าเยาวชนไม่ประพฤติตัวตามกฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เยาวชนมีโอกาที่จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ หรือได้รับการปล่อยตัวช้ากว่าที่กำหนดไว้ ทำให้เยาวชนพยายามควบคุมตนเองไม่ให้กระทำความผิดต่างๆ และพยายามปฏิเสธคำชักชวนของเพื่อนที่ให้กระทำความผิดระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ สอดคล้องกับการศึกษาของ อีสริยา สันติธรรม และ อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์ (2564) ที่ว่า การนำทักษะการปฏิเสธเพื่อนที่ดีไปใช้สามารถทำให้เยาวชนควบคุมพฤติกรรมตนเองได้และไม่ใจอ่อนตามเพื่อนที่มาชักชวนให้ไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดหรือทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้

จากผลการศึกษาและอภิปรายผลข้างต้น เยาวชนกลุ่มทดลองมีระดับการควบคุมตนเองที่ไม่แตกต่างจากเยาวชนกลุ่มควบคุม แต่โปรแกรมการควบคุมตนเองฯ ช่วยให้เยาวชนกลุ่มทดลองมีคะแนนการควบคุมตนเองที่เพิ่มขึ้นทุกคนภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ เนื่องจากโปรแกรมฯ ช่วยให้เยาวชนได้เข้าใจตนเองมากขึ้นทั้งด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม การแสดงออก ผ่านการบันทึกความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมในแต่ละวันด้วยตนเอง สามารถยอมรับตนเองที่ไม่สามารถลดใช้สารเสพติดหรือเลิกใช้สารเสพติดได้ และพยายามหาทางแก้ไขปัญหาของตนเอง เพื่อให้ตนเองไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ว่าจะลดใช้สารเสพติดหรือเลิกใช้สารเสพติดในช่วงระยะเวลาไหนที่ตนเองสามารถทำได้จริงตามความสามารถของตนเอง ดังนั้นโปรแกรมการควบคุมตนเองฯ จึงเป็นอีกโปรแกรมการควบคุมตนเองฯ ที่สามารถนำไปปรับใช้ควบคู่กับโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้ เพื่อเพิ่มการควบคุมตนเองให้กับเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้มีระดับการควบคุมตนเองที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาและประยุกต์ใช้โปรแกรมฯ

1. ควรศึกษาแนวคิดทฤษฎีการควบคุมตนเองหรือนำประสบการณ์จากการปฏิบัติงานหรือจากการศึกษา เพิ่มเติมมาพัฒนาโปรแกรมการควบคุมตนเอง ต่อพฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม และเครื่องมือการวัดประเมินผลให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเยาวชนที่กระทำผิดมากขึ้น

2. ควรจัดอบรมให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเป็นผู้นำกลุ่มที่มีทักษะการดำเนินโปรแกรมฯ กับเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรยายละเอียดของกิจกรรมให้มีความหลากหลายและมีความเหมาะสมกับเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมมากขึ้น โดยเน้นการฝึกปฏิบัติหรือการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) รวมถึงคัดเลือกเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกันหรือมีปัญหาเรื่องการอ่านออกเขียนได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ กลุ่มเดียวกัน เพื่อให้เยาวชนสามารถเข้าใจวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรคัดเลือกกิจกรรมที่ให้เยาวชนรู้จักการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของตนเอง หรือกิจกรรมที่ได้ทบทวนเกี่ยวกับตนเองในโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม มาเพิ่มเติมในโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อให้เยาวชนสามารถยอมรับถึงความคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของตนเอง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

2. ควรนำโปรแกรมการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมการลดใช้สารเสพติดของเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรม ไปปรับใช้เป็นโปรแกรมบำบัดพิเศษโปรแกรมหนึ่ง สำหรับเยาวชนที่เคยได้รับโปรแกรมบำบัดตามปกติที่มีอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ครบถ้วนแล้ว แต่ยังมีพฤติกรรมกระทำความผิดในเรื่อง

ของการใช้สารเสพติดอยู่หลายครั้ง เพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กขพร เพือก่อง. (2560). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการควบคุมตนเองของผู้เสพติดยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพยาบาลศาสตร์.
- กระทรวงยุติธรรม, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ. (2567). รายงานสถิติคดี ประจำปี 2560-2566, สืบค้นจาก <https://www.djop.go.th/navigations/รายงานสถิติคดีประจำปี>
- กัลยา ตาสา. (2561). ผลของโปรแกรมการบำบัดความคิดและพฤติกรรมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นที่กระทำความผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพยาบาลศาสตร์.
- จิตภรณ์ กมลรัตน์. (2558). ผลของโปรแกรมการควบคุมตนเองร่วมกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อพฤติกรรมการดื่มสุราในผู้ติดสุรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะพยาบาลศาสตร์.
- ณัฐวิทย์ นงนุช. (2552). ผลของกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้จักและเข้าใจตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการศึกษา
- ณัฐชยา กำแพงแก้ว. (2554). ประสิทธิภาพของการทำกลุ่มครอบครัวบำบัดผู้บกพร่องทางสติปัญญาตามแนวคิด Satir. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

- ดิษยา มีเพียร. (2551). ผลของการฝึกการควบคุมตนเองต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนกระทำผิดหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปรานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพาวิทย์ เอมะวรรณนะ. (2548). จิตวิทยาการปรึกษาสำหรับผู้ปฏิบัติงานยาเสพติด. นนทบุรี: สหมิตรการพิมพ์.
- ทศนา แคมมณี. (2546). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์ ทีเดีย.
- บุญโรม สุวรรณพาหุ. (2557). ผลของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวความหมายในชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงของ สุขภาวะในเยาวชนผู้กระทำผิดที่ใช้สารเสพติดที่มีระดับการควบคุมตนเองแตกต่างกัน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประณต คำฉิม. (2549). เอกสารคำสอนวิชา จต 221 จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, ภาควิชาจิตวิทยา.
- ปราโมทย์ เขาวศิลป์ และ รัชชัย คงสกันธ์. (2542). กลุ่มจิตบำบัดสำหรับคนไข้. กรุงเทพฯ: สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.
- ปริญญา เหลืองอุทัย. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของเด็กและเยาวชนกระทำผิดในการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน: ศึกษากรณีสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย (บ้านกรุณา). วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะสังคมวิทยา.

- พรภัทร สินดี. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิธีการที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่องลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการศึกษา.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564, (8 พฤศจิกายน 2564). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนที่ 73 ก, หน้า 1-80.
- วราภรณ์ กุประดิษฐ์. (2551). การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, คณะศึกษาศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2: วัยรุ่น-วัยสูงอายุ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์. (2561). กลุ่มครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์ (Family Group Therapy). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชา จันทน์เอม. (2542). จิตวิทยาพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวัจนรา เปี่ยมญาติ. (2557). พลวัตกลุ่มกับการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาการเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข. (2567). ระบบข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศ. สืบค้นจาก <https://antidrugnew.moph.go.th>

- หทัยชนก พันพงค์. (2555). *การพัฒนาแบบวัดการควบคุมตนเองสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*. ปรินญานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2541). *การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับเด็กด้อยโอกาส*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อิสริยา สันติธรรม และ อารณีย์ วิวัฒนารณ. (2564). แนวทางการควบคุมตนเองของเด็กและเยาวชนที่ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พระนครศรีอยุธยา. *วารสารกระบวนกรยุติธรรม*. 14(3), 79-101.
- อโนชา ธีรธำรง. (2550). *การใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์.
- Denis, R. & Manuel, E. (2006). The 'Drug-Crime Link' from a Self-Control Perspective: An Empirical Test in a Swiss Youth Sample. *European Journal of Criminology*, 3(1), 33-67.
Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1477370806059080>
- Jessor, R., Donovan, J. E., & Costa, F. M. (1994). *Beyond adolescence: Problem behaviour and young adult development*. New York: Cambridge University Press.
- Rosenbaum, M. (1980). A Schedule for Assessing Self-Control Behavior: Preliminary Findings. *Behavior Therapy*, 11(1), 109-121.
Retrieved from [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(80\)80040-2](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(80)80040-2)

Rosenbaum, M. (Ed.). (1990). *Learned resourcefulness: On coping skills, self-control, and adaptive behavior*. New York: Springer Publishing Company.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2023). *World Drug Report 2023*. Retrieved Feb 11, 2024, from https://www.unodc.org/res/WDR-2023/WDR23_Exsum_fin_DP.pdf

การพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง¹ The Development of Protecting Elderly Persons' Rights in Protection Home for the Destitute

Received 24 May 2024

Revised 22 June 2024

Accepted 26 June 2024

รุ่งนภา เทพภาพ²

Rungnapa Thepparp³

นิฏมอน รัตนะรัต⁴

Nirumon Rattannarat⁵

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การคุ้มครองสิทธิและรูปแบบการเข้าถึงสิทธิของผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่ผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานการคุ้มครองสิทธิ และเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างคนไร้ที่พึ่งอายุ 50 ปีขึ้นไปจำนวน 919 คน ในสถานคุ้มครองฯ 6 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 69 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก อภิปรายกลุ่มย่อย และจัดเวทีแลกเปลี่ยน ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานคุ้มครองฯ กำลังเผชิญกับภาวะสังคมสูงอายุที่เข้มข้นโดยมีร้อยละของผู้ใช้บริการอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงกว่าร้อยละ 28 การดูแลผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ มีลักษณะเฉพาะหน้าและไม่มีบริการเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ 2) รูปแบบและการเข้าถึงสิทธิของผู้ใช้บริการ

¹ งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2565

² รองศาสตราจารย์ ดร., รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย
Email: trungnapa@tu.ac.th

³ Associate Professor Dr., Associate Dean for Academic Affairs, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Bangkok, Thailand.

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร., ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัย และผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายและการบริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย
Email: narumonpr@yahoo.com

⁵ Associate Professor Dr., Assistant Dean of Research and Director of Master of Arts Program in Justice Policy and Administration, Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand.

ได้รับการคุ้มครองในฐานะ “คนไร้ที่พึ่ง” แต่การคุ้มครองในฐานะ “ผู้สูงอายุ” ยังมีช่องว่าง 3) แนวทางการพัฒนางานการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ (ก) มาตรการทางกฎหมาย (ข) มาตรการประสานความร่วมมือในการทำงานโดยมีผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง (ค) มาตรการยกระดับการให้บริการที่คุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ 4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ก) มาตรการยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งให้ดำรงอยู่อย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี (ข) มาตรการป้องกันคนเข้าสู่สถานคุ้มครองฯ โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ และใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในถิ่นที่อยู่เดิม การวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนของนโยบายที่ปรับให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ เพื่อสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, ผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, ผู้สูงอายุไทย, สิทธิผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

Abstract

The purpose of this research is to examine the protection and access to rights for the elderly and those approaching old age (50 years and above) in Protection Centers for the Destitute. Additionally, it aims to develop guidelines for improving rights protection and to propose policies for this demographic within these centers. Quantitative data were collected from 919 clients aged 50 and above from 6 Protection Centers for the Destitute, while qualitative data were gathered from 69 informants through in-depth interviews, focus group discussions, and exchange forums. The findings revealed that: (1) Protection Centers for the Destitute are experiencing an intensely aging population, with over 28 percent of users being 60 years or older, highlighting the inadequacy of current services

tailored specifically for elderly users; (2) The format and access to rights for service users are primarily protected as "destitute people," with significant gaps in protection specific to "elderly people"; (3) Guidelines for improving rights protection for the elderly in shelters include: (a) legal improvement and enforcement measures, (b) integration of cooperation among various agencies with an elderly-centric approach, and (c) specific rights protection services for the elderly in shelters. (4) Policy recommendations include: (a) enhancing the protection of rights for destitute elderly individuals to ensure they live with dignity and human value, and (b) preventing elderly individuals from entering shelters by promoting self-reliance and quality living within their communities under the concept of aging in place. This research underscores the urgent need for tailored services and policies that address the unique needs of the elderly in destitute conditions, ensuring their rights and dignity are upheld.

Keywords: Protection home for the destitute, Elderly persons in protection home for the destitute, Elderly Thai persons, Rights of the elderly in protection home for the destitute

บทนำ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เป็นหน่วยงานจัดสวัสดิการสังคมสำหรับประชาชนที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ทั้งนี้ภายใต้กฎหมายหลัก คือ พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ระบุไว้ในมาตราที่ 3 ว่า “คนไร้ที่พึ่ง” หมายถึง บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่

การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ แม้ว่าจะมีประกาศกำหนดประเภทหรือลักษณะของบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้⁶ แต่ก็สะท้อนว่ากลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นคนไร้ที่พึ่ง มีขอบเขตกว้างขวางแทบจะครอบคลุมทุกกลุ่มคนที่เผชิญกับสภาวะยากลำบาก ส่งผลให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายในการให้บริการในหลายประการ

การสำรวจข้อมูลสถานการณ์ผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งพบว่า ปัจจุบันมีผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองฯ ทั้ง 11 แห่ง รวมจำนวน 4,543 คน (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2565) ซึ่งเกินกว่าอัตรารองรับที่สถานคุ้มครองฯ สามารถรับผู้ใช้บริการจริงมากกว่า 600 คน (จากอัตรารองรับได้ทั้งหมด 3,910 คน) โดยในจำนวนนี้มีผู้ใช้บริการที่เป็นผู้สูงอายุถึง 1,461 คน คิดเป็นร้อยละ 32.15 ของผู้ใช้บริการทั้งหมด โดยผู้สูงอายุสามารถจำแนกเป็นผู้สูงอายุที่มีบัตรประชาชน ผู้สูงอายุที่ไม่มีบัตร รวมไปถึงผู้สูงอายุที่มีความพิการ มีปัญหาทางจิตเวชและภาวะซับซ้อนอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติผู้ใช้บริการ 5 ปีย้อนหลังระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2561-สิงหาคม พ.ศ. 2565 พบว่าแนวโน้ม

⁶ ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เรื่อง กำหนดประเภทหรือลักษณะของบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ประกาศ ณ วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2559 ว่า บุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ เป็นคนไร้ที่พึ่ง ได้แก่ 1) บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่มีความยากลำบากในการดำรงชีพ เนื่องจากเหตุหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลที่เป็นหลักในครอบครัว (ก) ตาย (ข) ทอดทิ้ง สาบสูญหรือต้องโทษจำคุก (ค) ประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยร้ายแรงจนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ (ง) ไม่สามารถดูแล ครอบครองได้ด้วยเหตุอื่นใด 2) คนเร่ร่อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิม ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตามมาอยู่ในที่สาธารณะหรือบุคคลที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิมมาตั้งครอบครัวหรือมาใช้ชีวิตแบบครอบครัวใหม่ที่สาธารณะ และทั้ง 2 กลุ่มอาจจะย้ายที่พักไปเรื่อยๆ หรืออาศัยอยู่ที่ใดที่หนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อดำรงชีวิตประจำวันในที่สาธารณะนั้นๆ 3) บุคคลซึ่งอาศัยอยู่ที่สาธารณะเป็นที่พักชั่วคราว หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่มาทำภารกิจบางอย่างและไม่มีที่พักอาศัย ไม่มีเงินเช่าที่พัก 4) บุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร แต่ยังไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ถูกบันทึกทางทะเบียนราษฎรของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่มิได้รับการรับรองในสถานะคนสัญชาติโดยรัฐนั้นหรือรัฐอื่นที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ 5) บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร หมายถึง คนไร้รัฐซึ่งอาจจะเป็นคนที่เกิดในประเทศไทย หรือนอกประเทศไทยก็ได้ แต่มีเหตุทำให้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ทั้งของประเทศไทย และของประเทศไทยที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

ของผู้ใช้บริการที่อยู่ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นทุกปี และคาดการณ์ว่าในอนาคตจะมีจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ในการคุ้มครองสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาและความท้าทายอื่นๆ ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรและความเข้มข้นของภาวะสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย สถานคุ้มครองฯ จึงต้องคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทุกกลุ่มซึ่งหมายรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นไปตามนิยามคนไร้ที่พึ่งตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 มิได้กล่าวถึงการให้บริการตามสิทธิผู้สูงอายุโดยตรง แต่ระบุให้ส่งต่อบุคคลซึ่งมีกฎหมายเฉพาะไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุหรือสถานสงเคราะห์คนชรา แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจาก ผู้ใช้บริการการไม่มีบัตรประชาชน หรือสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุตามกฎหมายมีผู้ให้บริการเกินความศักยภาพในการรองรับที่หน่วยงานกำหนด เป็นต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องอาศัยในสถานคุ้มครองฯ และได้รับการเหมือนกับผู้ใช้บริการทั่วไปไม่ได้เป็นไปตามสิทธิของผู้สูงอายุตาม พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 รวมถึงระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561) ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลผู้ใช้บริการที่เป็นผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ ให้ได้รับสิทธิและสวัสดิการด้านต่างๆ อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ความเป็นมนุษย์ยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การคุ้มครองผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึงสิทธิของผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

4) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนางานด้านคุ้มครองและการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่ผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

แนวคิดการวิจัย

งานศึกษาในครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ (รวมถึงผู้ที่กำลังจะเข้าสู่ผู้สูงอายุ) ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและพิจารณาผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในฐานะผู้กระทำการทางสังคม (Social actor) ที่มีความหลากหลาย มิได้มองแบบเหมารวมว่าเป็นบุคคลที่อ่อนแอไร้ความสามารถไร้ศักยภาพทุกคน

สิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546: พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ถือเป็นรูปธรรมของการปรับเปลี่ยนแนวคิดเชิงนโยบายที่เคลื่อนย้ายจากมุมมองเชิงสงเคราะห์ (เฉพาะหน้า) และสวัสดิการสังคม สู่ฐานคิดเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ ทั้งนี้นโยบายของรัฐบาลไทยในการสนับสนุนผู้สูงอายุ มีพัฒนาการตั้งแต่ยุคที่เน้นการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ (ก่อน พ.ศ. 2524) เนื่องจากมองว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีปัญหา เป็นผู้ที่อ่อนแอ ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่งผลให้เกิดมาตรการเชิงยุทธศาสตร์ ที่เน้นการจัดหาที่อยู่อาศัยและการส่งเสริมอาชีพ และมีโครงการเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การสร้างสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ (สุธิดา แจ่มประจักษ์ และ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2566) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุถูกให้ความหมายในฐานะเป็นผู้มีวัฒนธรรมอันเป็นแนวทางสู่ความมีอารยะตามหลักสากล ตัวตนหลักของผู้สูงอายุ อยู่ในฐานะผู้รอรับการช่วยเหลือจากภาครัฐ (Receiver) (รุ่งนภา เทพภาพ, 2565) ในยุคต่อมาเป็นยุคของการปรับสู่กระบวนทัศน์สวัสดิการสังคม (พ.ศ.2525-2541) อันเป็นผลมาจากการเข้าร่วมการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุโลก พ.ศ.2525 รัฐบาลไทยได้ปรับเปลี่ยนมุมมองต่อประชากรสูงอายุโดยมองเห็นความ

หลากหลายของผู้สูงอายุมากขึ้น (รุ่งนภา เทพภาพ, 2565; สุธิดา แจ้งประจักษ์ และ พิชาย รัตนติลก ณ ภูเก็ต, 2566) ทั้งกลุ่มที่ไร้พลัง และกลุ่มที่ยังคงมีศักยภาพ มองว่าผู้สูงอายุมีคุณค่าสามารถทำประโยชน์ให้สังคมได้ ทิศทางของนโยบาย เน้นทั้งการสร้างสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุกลุ่มทั่วไป และการให้ความช่วยเหลือ ผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นด้วยวิธีการ Means-Tested รูปแบบของการนำ นโยบายไปสู่การปฏิบัติที่โดดเด่น เช่น การตั้งชมรมผู้สูงอายุ การลดค่าโดยสาร การสนับสนุนเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุยากจน และการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ในยุคปัจจุบัน (พ.ศ.2542-ปัจจุบัน) นโยบายที่มีต่อผู้สูงอายุของประเทศไทย วางอยู่ บนกระบวนทัศน์สิทธิ โดยมองว่าผู้สูงอายุทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีการขยาย มุมมองจากตัวผู้สูงอายุมาสู่สังคมสูงวัย (Ageing society) ที่เกี่ยวข้องกับคน ทุกช่วงวัย มองว่าผู้สูงอายุมีศักยภาพ และมีพลังในการขับเคลื่อนสังคม และการพัฒนาผู้สูงอายุจำเป็นต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ ทิศทางหลักของนโยบายเน้น กำหนดสิทธิของผู้สูงอายุ สร้างสวัสดิการสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นธรรม สร้างระบบรองรับสังคมผู้สูงอายุ รูปแบบของนโยบายที่วางอยู่ บนฐานสิทธิ ได้นำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายเฉพาะ คือ พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุถ้วนหน้า การจ้างงานผู้สูงอายุ สินเชื่อที่อยู่อาศัย สำหรับผู้สูงอายุ กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนการออมแห่งชาติ (สุธิดา แจ้งประจักษ์ และ พิชาย รัตนติลก ณ ภูเก็ต, 2566) และเกิดตัวแสดงหลักสำคัญใน การขับเคลื่อนงานการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านการจัดทำโครงการในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่หลากหลาย อาทิ การดูแลผู้สูงอายุผ่านกลไกของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและ ส่งเสริมอาชีพ การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การส่งเสริมการเรียนรู้และ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การพัฒนาเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุ กองทุน สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ งานอาสาสมัคร กลไกการขับเคลื่อน การเสริมสร้างบทบาทในฐานะผู้ยังประโยชน์ได้ การปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

การจัดทำฐานข้อมูล การเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุ การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ การสร้างบูรณาการระหว่างช่วงวัย ฯลฯ (รุ่งนภา เทพภาพ, 2565)

การดูแลเชิงสถาบัน (Institutional care) สวัสดิการสังคมสำคัญสำหรับผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง: กรณีของกลุ่มผู้สูงอายุที่เผชิญกับความยากลำบากในการใช้ชีวิต หรือเป็นกลุ่มคนไร้ที่พึ่งตาม พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 รัฐไทยมีการดูแลเชิงสถาบัน (Institutional care) เป็นหลัก ซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุแบบเป็นทางการ (Formal care) เป็นสวัสดิการสังคมพื้นฐานที่ดำเนินการโดยรัฐ เพื่อเป็นตาข่ายความปลอดภัยเชิงสังคม (Social safety net) ใ้รองรับประชาชนที่เผชิญกับภาวะวิกฤตในการใช้ชีวิตและขาดทรัพยากรต่างๆ ในการพึ่งพาตนเอง (ณัฐนี อมรประดับกุล และคณะ, 2563) และ WHO (2011) ได้ให้นิยามคำว่า “สถาบัน” (Institution) ว่าหมายถึง สถานที่ใดๆ ที่ผู้ทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ หรือเด็กอาศัยอยู่ร่วมกัน เป็นสถานที่ที่ห่างจากครอบครัว เป็นสถานที่ที่ผู้คนไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระและดำเนินกิจกรรมประจำวันของตนได้อย่างเต็มที่ การสร้างที่อยู่อาศัยเชิงสถาบันสำหรับผู้สูงอายุในช่วงแรกมีเป้าหมายหลักในเรื่องของ 1) การสร้างที่อยู่อาศัยหรือการดูแลสำหรับกลุ่มที่ไม่สามารถจัดการชีวิตของตนเองได้ สถานที่นั้นๆจึงเป็นเสมือนแหล่งพึ่งพิงสุดท้าย (Last resort) เป็นทางเลือกสุดท้ายของผู้ที่ไม่เหลือทางเลือกอื่น 2) การดูแลผู้ให้บริการในสถาบันมุ่งเป้าไปยังกลุ่มคนที่ต้องการการดูแลอย่างแท้จริง ไม่ได้มาจากความต้องการส่วนบุคคลที่เลือกอยากเข้ามาใช้บริการ กล่าวอีกนัยยะ คือ การดูแลที่จัดให้เป็นการดูแลตามเหตุผลความจำเป็นที่ผู้สูงอายุเผชิญในภาพรวม เช่น จำเป็นต้องมาใช้บริการเชิงสถาบันเพราะความชรา ภาวะไร้สมรรถภาพทางร่างกายบางประการ ต้องการการพึ่งพิง (Gellman & Turner, 2013, อ้างถึงใน ณัฐนี อมรประดับกุล และคณะ, 2563) ที่อยู่อาศัยเชิงสถาบันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950-1960 เป็นต้นมา ทั้งนี้จุดเปลี่ยนที่สำคัญของแนวนโยบายในการจัดสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ มีการเคลื่อนจากแนวคิด

การดูแลโดยการจัดหาที่อยู่อาศัยเชิงสถาบันไปสู่การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ อย่างกว้างขวาง เนื่องจากสวัสดิการที่มีรัฐเป็นผู้มีบทบาทนำในการดำเนินการเผชิญกับความท้าทายและผลเชิงลบมีข้อจำกัดหลายประการเป็นต้นว่า แยกผู้สูงอายุออกจากสังคม เพราะต้องใช้ชีวิตอยู่ในสถานียาวนานหลายปี หรืออยู่ตลอดชีวิตที่เหลือ ผู้สูงอายุขาดอิสรภาพในการเลือกและการตัดสินใจ ปัญหาความไม่เพียงพอของการสร้างที่อยู่อาศัยเชิงสถาบันสำหรับผู้สูงอายุที่สร้างเท่าไรก็ไม่เพียงพอ และเป็นการดูแลที่ต้องใช้งบประมาณสูง (ณัฐนี ออมระดับกุล และคณะ, 2563)

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ตระหนักว่าการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเผชิญกับประเด็นท้าทายหลายประการ ฉะนั้น การพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองฯ จึงสัมพันธ์กับการทำงานของเครือข่ายความร่วมมือในฐานะที่เป็นกระบวนการทำงานเชิงป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งเข้าสู่สถานคุ้มครองฯ ร่วมด้วย งานศึกษาวางอยู่บนฐานของการรับฟังเสียงและเคารพสิทธิของผู้สูงอายุ งานคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจึงมีความเชื่อมโยงกับงานการป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุกลายเป็นคนไร้ที่พึ่งที่จำต้องขับเคลื่อนให้เป็นประเด็นสาธารณะร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกรอบที่กฎหมายกำหนด และการตระหนักของสาธารณชนในสังคม

เครื่องมือและวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การทำวิจัยในครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในคน โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ ตามหนังสือรับรองเลขที่ 069/2566 โดยมีวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรที่ทำการศึกษาคือ ผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ (อายุ 50 ปีขึ้นไป) ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ 1. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 2. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 3. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 4. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก 5. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา จังหวัดนครราชสีมา และ 6. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie and Morgan (1970, อ้างถึงใน สุจิตรา บุญยรัตนพันธุ์, 2534) กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 965 คน แต่เก็บแบบสอบถามได้จริง 919 คน คิดเป็น 95.23% ส่วนเครื่องมือการวิจัยมีการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability test) ด้วยการหาค่า Cronbach' Alpha Coefficient พบว่า มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ตามมาตรฐานทางสถิติซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นระดับสูง จากนั้นได้มีการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ราย เพื่อให้พิจารณาข้อบกพร่องของแบบสอบถามและเสนอคำแนะนำเพื่อการแก้ไขก่อนนำไปดำเนินการเก็บจริง

2. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Nastasi and Schensul (2005, อ้างใน ประไพพิมพ์ สุธีวสินนันท และ ประสพชัย พสุนนท์, 2559) ที่วางอยู่บนหลักการความพอเพียงของข้อมูล (Data sufficiency) ไม่มีขนาดใหญ่เกินไปที่ทำให้ยากต่อการวิเคราะห์ข้อมูล และในขณะเดียวกันก็มีได้มีขนาดเล็กเกินไปจนไม่สามารถไปถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล (Data saturation) และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 69 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร ผู้แทน หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องตามมาตรา 15 และมาตรา 23 ของ พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 6 แห่งรวมจำนวน 45 คน กลุ่มผู้ใช้บริการที่เป็นผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 3 แห่งจำนวน 20 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนางานสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 4 คน เครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพประกอบไปด้วย 3 ลักษณะตามวิธีการศึกษาวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบคำถามกึ่งโครงสร้างสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และแบบสัมภาษณ์ประวัติชีวิต (Life history studies) โดยเครื่องมือแต่ละประเภทจะมีลักษณะที่จำเพาะตามกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ตลอดจนแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง และนำไปใช้ โดยเครื่องมือของการศึกษาจะได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ และ/หรือนักวิชาการ พร้อมปรับแก้และปรับปรุงเครื่องมือก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูลจริง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย 1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary study) โดยการรวบรวมและสังเคราะห์ความรู้แนวคิดทฤษฎีจากเอกสารวิชาการ รายงานวิจัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้การคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) 3) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และกลุ่มภาคี และ 4) การจัดเวทีระดมความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล มีการผสมผสานการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for the Social Science) เช่น การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เป็นต้น และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ประเด็นในการศึกษาเป็นตัวตั้ง และใช้ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณเพื่ออธิบายประเด็นการศึกษา เพื่อให้ภาพทั้งใน

มุมมองแบบภาพรวม (เชิงกว้าง) และข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง (เชิงลึก) ที่สะท้อนเสียงของผู้ใช้บริการและผู้ที่เกี่ยวข้องภาคส่วนต่างๆ

ผลการศึกษา

1. สถานการณ์การคุ้มครองผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

สถานการณ์โดยภาพรวม: สถานการณ์ภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งของรัฐมีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ภายนอกสถานคุ้มครองฯ การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองฯ เป็นปลายทางของสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในภาพกว้างและความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างภายนอกสถานคุ้มครองฯ จากนิยามคำว่า “คนไร้ที่พึ่ง” ที่เป็นไปอย่างกว้างขวางทำให้สถานคุ้มครองฯ ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถปฏิเสธผู้ใช้บริการได้อีกทั้งหากปฏิเสธก็จะเป็นการซ้ำเติมประชาชนผู้เดือดร้อนที่เข้าไม่ถึงสวัสดิการใดๆ ของรัฐ ส่งผลทำให้มีสัดส่วนผู้ใช้บริการรายใหม่มากกว่าการจำนวนผู้ใช้บริการที่สามารถจำหน่ายไปยังหน่วยงานอื่นๆ ตามกฎหมายได้ ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า การจำหน่ายผู้ใช้บริการออกจากสถานคุ้มครองฯ มากที่สุด คือ การเสียชีวิตของผู้ใช้บริการ ส่วนสถานการณ์ภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งพบว่า สถานคุ้มครองฯ ทั้ง 6 แห่งในการศึกษารั้งนี้กำลังเผชิญกับภาวะสังคมสูงอายุ (Ageing society) ที่เข้มข้น โดยมีร้อยละของผู้ใช้บริการที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงกว่าร้อยละ 28 เมื่อนับรวมกลุ่มที่อายุ 50-59 ปี พบว่า ร้อยละของกลุ่มผู้ใช้บริการจะมีมากกว่าร้อยละ 50

สถานะบีบคั้นที่ผลักดันให้เข้าสู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง: จากการศึกษาพบว่า สถานะบีบคั้นที่ผลักดันให้เข้าสู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและใช้ชีวิตในฐานะผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองฯ ประกอบด้วย

1) ภาวะบีบคั้นภายในครอบครัว ผลักให้ออกจากครอบครัว/บ้าน ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 54.3 อยู่อาศัยกับครอบครัวและญาติที่

น้องมาก่อนที่จะมาอยู่อาศัยในสถานคุ้มครองฯ ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.6 มีพี่น้อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ มีครอบครัว มีผู้อยู่อาศัยด้วย แต่ครอบครัวญาติอาจไม่ใช่ที่พึ่งที่ปลอดภัย ไม่สบายใจจึงได้ออกจากบ้านมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะหรือสถานคุ้มครองฯ สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของผู้แทน มูลนิธิอิสรชน ซึ่งเป็นองค์การพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับคนไร้บ้าน หรือผู้ที่ออกมาใช้ชีวิตสาธารณะมานานราว 20 กว่าปี ที่สะท้อนว่า คนไร้บ้าน ไม่ได้หมายถึงกลุ่มคนไม่มีที่อยู่อาศัย หรือไม่มีบ้านเท่านั้น หลายกรณีเป็นผู้ที่มีบ้าน มีครอบครัว แต่พวกเขาไม่สามารถอยู่อาศัยในบ้านได้อย่างสบายใจ หรือได้รับการยอมรับ และอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี จึงเลือกที่จะออกมาใช้ชีวิตอิสระในพื้นที่สาธารณะต่างๆ กรณีของป้าลินดา (นามสมมติ) วัย 55 ปี ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมาแล้ว 14 ปีโดยประมาณ ได้ให้ข้อมูลว่า ตนเองมีประสบการณ์ถูกญาติหลอกเอาเงินจนทำให้หมดตัว นำไปสู่การทะเลาะและเกิดเหตุกระทำความรุนแรงภายในครอบครัวขึ้น ทำให้ต้องออกจากครอบครัวมาใช้ชีวิตคนเดียว และนำไปสู่การเร่ร่อนในที่สุด

พอสามี (ชาวญี่ปุ่น) พี่เสียชีวิตลง พี่ชายของสามีก็กลัวพี่จะได้เงินทั้งหมด พี่ชายเลยขอให้ทางเทศบาลกับสถานกงสุลของไทย ให้แต่งตั้งพี่ชายสามีเป็นผู้จัดการทรัพย์สินมรดก และทางกงสุลไทย แนะนำให้กลับเมืองไทย พี่มีเงินเข้าบัญชีติดตัวกลับประเทศไทย ประมาณ 7-8 ล้านบาทไทย ... พี่กลับมาหาญาติที่ไทย พี่ไม่คิดว่าญาติแต่ละคนจะสร้างเรื่องหลอกเอาเงินของพี่จนหมดตัว เช่น หลอกให้ซื้อมอเตอร์ไซค์ ให้จ่ายค่าไฟ ให้จ่ายค่าชุดนักเรียน ให้ลูกชายของน้ำสาวที่ติดคุกติดยาบ้า และให้น้ำสาวใช้เงินเดือนละ 10,000 กว่าบาท หลังจากนั้นย้ายไปอยู่กับน้ำสาวอีกคน ซึ่งวันๆ น้ำสาวก็หาเรื่องจับผิดพี่ทุกอย่าง หลอกเอาเงิน หลอกให้ซื้อเครื่องซักผ้า อยู่ได้เพียง 2-3 เดือน ก็ทะเลาะกัน พี่ตบหน้าน้ำสาว และย้ายมาซื้อทาวน์เฮ้าส์แถวอำเภอนครปฐม

อยู่เอง อยู่มา 6-7 ปี จนกระทั่งเงินหมดหมดหมด ที่ตัดสินใจมา
เร่ร่อนอยู่ที่จังหวัดตาก แพร่ และเชียงใหม่ (ปาลินดา
(นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2566)

2) ศักยภาพที่จำกัดของบุตร/ครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า
ราว 1 ใน 3 ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด มีบุตรและบุตรยังคงมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน
(ร้อยละ 30) แม้ว่าจะมีบุตร แต่ก็มิใช่หลักประกันของการดูแลผู้สูงอายุ
ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการทอดทิ้งผู้สูงอายุ ไม่ใช่
แค่มีปัญหามาจากเรื่องอายุของผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียว แต่ผู้ดูแลและครอบครัว
เองยังประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย ปัญหาทางเศรษฐกิจในการใช้ชีวิตของตัวเอง
และมีการใช้เงิน ใช้เวลา ในการดูแลผู้สูงอายุ ฉะนั้นข้อเท็จจริงในสถาน
การณ์ต่างๆ จึงสะท้อนว่า ผู้ใช้บริการจำนวนไม่น้อยที่มีไข้ที่พึงในความหมายว่า
ขาดผู้ดูแล ปราศจากคนในครอบครัวหรือญาติมิตร แต่เป็นไปในลักษณะที่ผู้ใช้
บริการเป็นผู้ที่มีอาการจิตเวช สมาชิกในครอบครัวมีความยากจน จึงไม่สามารถ
ให้การดูแลผู้ใช้บริการได้ ดังการให้ข้อมูลของผู้บริหารสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
แห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง

ผู้ใช้บริการของเราจำนวนไม่น้อย มีครอบครัวนะ แต่ครอบครัว
ของเขาไม่สามารถดูแลได้ เพราะความยากจน เพราะความ
เจ็บป่วยของผู้ใช้บริการที่เป็นจิตเวช คนในครอบครัวรับมือ
ไม่ไหว บางคนคนในชุมชนก็หวาดกลัว อยากให้เอาไปอยู่ที่อื่น
เพราะเขาก็บอกว่า เป็นคนบ้า เป็นอันตราย ลูกหลานก็ไม่รู้จะ
ทำยังไง จะดูแลเองก็ไม่ไหว เพราะต้องหาเช่ากินค่า ก็เลยเอา
มาให้เราดูแล (ผู้บริหารสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแห่งหนึ่งในเขต
ภาคกลาง, การอภิปรายกลุ่มย่อย, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม
2566)

3) โอกาสทางการศึกษาที่จำกัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.5 เป็นกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือและจบการศึกษาในระดับ ประถมศึกษาเพียงเท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ พบว่า ร้อยละ 34.2 หรือราว 1 ใน 3 ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ข้อมูลดังกล่าวนี้สะท้อนโอกาสที่จำกัดทางการศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งโอกาสทางการศึกษา ถือเป็นทุนทางสังคม/ต้นทุนในชีวิตประการหนึ่งของผู้ที่สัมพันธ์กับการเลื่อนสถานภาพทางสังคม และ/หรือการเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมอื่นๆ

4) เป็นกลุ่มคนที่ไม่มีสถานะ ไร้ซึ่งตัวตน พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่มีบัตรประชาชน หรือไม่มีชื่ออยู่ในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรประมาณ ร้อยละ 10 ทั้งนี้สะท้อนว่า การไม่มีบัตรประชาชน หรือไม่มีชื่ออยู่ในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรทำให้ขาดโอกาสทางสังคมในการยกระดับสถานะและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น กรณีของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี ปทุมธานี พบว่า ในปีงบประมาณ 2566 (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2566) ทางสถานคุ้มครองมีการรับเข้าผู้ใช้บริการรายใหม่ จำนวน 104 ราย เป็นผู้ไร้สถานะบุคคล 20 ราย หรือราวร้อยละ 19.23 กรณีของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี (ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2566) พบว่า มีผู้ให้บริการซึ่งเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 131 คน เป็นผู้ไม่มีบัตร 103 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 78.62

5) เป็นผู้มีการเจ็บป่วยจิตเวช พบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณ ร้อยละ 40 เป็นผู้มีการเจ็บป่วยจิตเวช ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาการเจ็บป่วยทางจิตเวชเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ครอบคลุมและญาติไม่สามารถดูแลได้ จึงส่งผลทำให้ผู้สูงอายุต้องเข้ามาสู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สอดคล้องกับข้อมูลของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี ปทุมธานี พบว่า ในปีงบประมาณ 2566 (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2566) ทางสถานคุ้มครองฯ มีการรับเข้าผู้ให้บริการรายใหม่ จำนวน 104 ราย เป็นผู้ป่วยจิตเวช 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.2 หรือเกือบกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ให้บริการรับเข้ามาใหม่ กรณีของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี (ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2566) พบว่า มีผู้ให้บริการซึ่งเป็นผู้

ผู้สูงอายุ จำนวน 131 คน เป็นผู้ป่วยจิตเวช 48 คน คิดเป็นร้อยละ 36.64 สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแห่งหนึ่งในเขตภาคเหนือ ที่กล่าวว่า ผู้ใช้บริการจำนวนไม่น้อยที่เข้าสู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เนื่องด้วยภาวะเจ็บป่วยด้านจิตเวช และคนในครอบครัวไม่สามารถให้การดูแลได้

ช่วงหลังๆ เคสจิตเวชจะเยอะ เราจะได้รับคำสั่งต่อเคสมาจากโรงพยาบาลทางจิตมาเป็นส่วนใหญ่ พอทางโรงพยาบาลเห็นว่าไม่มีญาติ หรืออาจจะมียาแต่ก็ไม่สามารถให้การดูแลได้ เช่น ครอบครัวยากจน เป็นครอบครัวของคนเร่ร่อน ก็จะประสานมายังสถานฯ ของเรา เราก็ต้องรับเคสต่อ เพราะถ้าไม่รับแล้วเคสจะไปที่ไหนต่อ (เจ้าหน้าที่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแห่งหนึ่งในเขตภาคเหนือ, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2566)

ประเด็นท้าทายและข้อจำกัดที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ
ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง: ในการทำงานของสถานคุ้มครองฯ มีประเด็นท้าทายและข้อจำกัดที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) ภาพประทับเหมารวมเชิงลบ (stereotype) ต่อผู้ที่มีภาวะจิตเวช ทำให้ผู้มีอาการดังกล่าวไม่สามารถอยู่ในชุมชนได้ ส่งผลให้แนวโน้มของผู้ใช้บริการที่มีภาวะดังกล่าวในสถานคุ้มครองฯ มากขึ้น 2) การไม่สามารถส่งต่อไปยังหน่วยงานเฉพาะตาม พ.ร.บ. ในมาตรา 23 ได้ ไม่ว่าจะเป็นสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากข้อจำกัดทั้งในแง่คุณสมบัติของผู้ใช้บริการสูงอายุ และความสามารถในการรองรับของหน่วยงานเฉพาะปลายทาง 3) การไม่สามารถยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ ทำให้เสียสิทธิ์ในการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานของรัฐ โดยเฉพาะด้านการรักษาพยาบาล 4) การดูแลผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ มีลักษณะ “เฉพาะหน้า” ให้บริการในลักษณะเป็นการทั่วไปเช่นเดียวกับผู้ให้บริการวัยอื่น ด้วยข้อจำกัดด้านกรอบงบประมาณและบุคลากร ไม่เอื้อต่อการสร้างระบบดูแลผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม เพราะมิใช่

อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ขาดบุคลากรที่มีความรู้และทักษะเฉพาะในการดูแลผู้สูงอายุ ขาดวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการดูแลผู้สูงอายุ อาคารสถานที่มิได้ถูกออกแบบให้เหมาะกับการใช้ชีวิตที่ปลอดภัยของผู้ใช้บริการสูงอายุ

2. รูปแบบการเข้าถึงสิทธิของผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุในสถานคุ้มครองฯ (อายุ 50 ปีขึ้นไป) ได้รับการคุ้มครองในฐานะ “คนไร้ที่พึ่ง” ตาม พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 มาตรา 14 ได้แก่ 1) ด้านการจัดสวัสดิการ 2) ด้านการเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ 3) ด้านการรักษาพยาบาล 4) ด้านการส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ 5) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม 6) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต 7) ด้านการสนับสนุนให้มีความรู้ 8) ด้านการสนับสนุนให้มีที่พักอาศัย 9) ด้านการป้องกันมิให้เลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม

อย่างไรเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การได้รับคุ้มครองสิทธิในฐานะ “ผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง” ยังมีช่องว่าง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการสูงอายุ ขาดโอกาสที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยในสถานคุ้มครองฯ ยังมีการให้บริการกับผู้สูงอายุที่มีลักษณะเป็นการทั่วไป เช่นเดียวกับผู้ให้บริการวัยอื่น ประกอบกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งยังมีปัญหาด้านการจัดรูปแบบอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่ยังไม่เหมาะสมกับสภาพการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และปัญหาเรื่องความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ทั้งในด้านทักษะความรู้และจำนวนบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุที่เข้ามาในอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งโดยหลักการของกฎหมายแล้วผู้ให้บริการซึ่งเป็นผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งควรได้รับสิทธิสวัสดิการ สิทธิทางสุขภาพ และการเข้าถึงบริการทางสุขภาพที่แตกต่างจากผู้ให้บริการวัยอื่น เนื่องจากมีปัญหาความต้องการที่ต่างออกไป

นอกจากนี้แล้วผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการที่เป็นผู้สูงอายุที่เข้ามาอยู่ในสถานคุ้มครองฯ จะไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการจากรัฐบางประการ เพราะถือว่ารัฐได้ให้สิทธิและสวัสดิการต่างๆ ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแล้ว เช่น สิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ สิทธิได้รับการช่วยเหลือเป็นเงิน สิ่งของ ไม่เกินครั้งละ 2,000 บาท ไม่เกิน 3 ครั้งต่อคนต่อปี สิทธิในการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ เช่น พิพิธภัณฑ์ รวมทั้งสิทธิในการลดหย่อนค่าโดยสารยานพาหนะในการเดินทาง เป็นต้น อย่างไรก็ตามในส่วนของการได้รับสิทธิทางสุขภาพและการเข้าถึงบริการทางสุขภาพพื้นฐานพบว่า ผู้ใช้บริการที่เป็นผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่ได้รับการบริการขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การตรวจร่างกาย การวัดความดันโลหิต เบาหวาน ไขมัน เป็นต้น แต่สิทธิทางสุขภาพเฉพาะสำหรับประชากรสูงอายุในบางประเด็นยังมีอยู่น้อย ได้แก่ การตรวจวัดความหนาแน่นของกระดูก เช่น ประเมินความเสี่ยงโรคกระดูกพรุน ประเมินความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ฯลฯ ที่อาจส่งผลให้เกิดการพลัดตกหกล้มได้ สิทธิประโยชน์บริการฟันเทียม ทั้งกรณีใส่ฟันเทียมทั้งปากและการใส่ฟันเทียมบางส่วนที่ถอดได้ และสิทธิประโยชน์สำหรับการฝังรากฟัน การตรวจคัดกรองมะเร็งลำไส้ใหญ่ (สำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-70 ปี) การคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งหรือมะเร็งช่องปาก

ทั้งนี้ในการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับความต้องการสิทธิเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในฐานะผู้สูงอายุที่มีคุณค่า และสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผลการศึกษา สะท้อนว่า สิทธิด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล เป็นสิทธิที่ผู้ใช้บริการไร้ที่พึ่งสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ต้องการมากที่สุด ร้อยละ 41.2 รองลงมาคือ สิทธิสวัสดิการที่ให้เงินช่วยเหลือรายเดือน เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เบี้ยผู้พิการ ร้อยละ 28.5 และร้อยละ 23.5 ต้องการสิทธิในการมีที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสม เพียงพอ จะเห็นได้ว่าเมื่ออยู่ในวัยสูงอายุ ความต้องการได้รับการคุ้มครองสิทธิมีความเกี่ยวโยงกับความเสื่อมโทรมของร่างกาย/สังขาร ฉะนั้นการได้รับการดูแลสุขภาพ และ

การรักษาพยาบาลจึงเป็นสิทธิที่ผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งต้องการ ส่วนสิทธิในลำดับต่อมา คือ การได้รับเบี้ยยังชีพ/เงินสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ตนเองพอมี “เงิน” ในการใช้จ่ายใช้สอยในบางเรื่องที่ตนต้องการ และมีความต้องการด้าน ปัจจัยพื้นฐานเกี่ยวกับที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม เพื่อเป็นหลักประกัน ในใช้ชีวิตที่ไม่ยากลำบากในช่วงสุดท้ายของชีวิต

3. การพัฒนางานการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ผลการศึกษาซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า การพัฒนางานการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งควรประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก ได้แก่

1) มาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ การแก้ไขนิยามความหมายของ คนไร้ที่พึ่งให้มีความชัดเจน และเฉพาะเจาะจงบนฐานคิดที่ไม่ลดทอนศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของประชากร, ทบทวน มาตรา 15 มาตรา 23 ตาม พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ให้สามารถดำเนินการได้จริง และเข้มแข็ง ในทางปฏิบัติการ ทบทวนให้มีการจัดตั้งกองทุนแห่งชาติสำหรับคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานทั้งในเชิงป้องกันและยกระดับการคุ้มครอง สิทธิของคนไร้ที่พึ่งที่มีความหลากหลายด้วยเพศ อายุ และความสามารถ ดังการให้ ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การทำงานบริหารระดับสูงสุด (ระดับ อธิบดีกรม/สำนัก) ในหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะนิยามของคนไร้ที่พึ่ง ที่กว้างมากเกินไป จนส่งผลต่อการบริหารจัดการภายในเองที่เป็น ปัญหา และอีกหนึ่งปัญหาคือปัญหาการจัดการระหว่างกรม กอง เอง เมื่อก่อนเคยมี สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุที่เคยทำงานอยู่ร่วมกัน แต่ต่อมา มีการแยกกรม ซึ่งการแยกนี้ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบและ

การทำงานร่วมกันในภาพรวม...ธรรมชาติการแยกกรม กองจะเกิดการเกี่ยงงาน พอเอาแนวทางการบริหารจัดการที่เอาเป้าหมายมาจับอีก ก็จะมีเฉพาะเป้าหมายของตัวเอง ทำงานไปตามตัวชี้วัด ไม่ได้ดูเรื่องการสร้างความร่วมมือ การประสานงาน ดูผลงานในภาพรวม ... ระดับนโยบายมีปัญหามาก นี่เป็นเรื่องการบริหารจัดการภายใน จะปล่อยให้สถานแต่ละแห่งแก้ปัญหาเองไม่ได้ พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ฉบับนี้ยังลงรายละเอียดนิยาม “ผู้สูงอายุที่เป็นคนไร้ที่พึ่ง” ยังไม่ชัดเจน การเป็นคนไร้ที่พึ่งมาจากเงื่อนไขทางสังคม เป็นคนละประเด็นกับการระบุบุคคล การที่จะบอกว่า ส่งต่อไม่ได้ เอกสารไม่ครบถ้วน มันก็ไม่ใช่ทั้งหมด เพราะว่า ถ้าเอกสารครบถ้วน เขาก็อาจจะไม่ใช่คนไร้ที่พึ่งก็ได้ ... มาตรา 23 การวางกรอบแนวทางการคุ้มครองและส่งต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีกฎหมายคุ้มครองเฉพาะเป็นการจำกัดตัวเองที่แคบเกินไป แม้จะระบุให้ช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นแต่ในความเป็นจริงทำไม่ได้ไม่สามารถทำตามที่กฎหมายระบุจนทำให้หน่วยงานสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้องรับเป็นภาระในการดูแลคนไร้ที่พึ่งทุกคน ... ในมาตรา 23 บอกชัดเจน ว่าคนไร้ที่พึ่ง ผู้ใดมีกฎหมายเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ คนจิตเวช ฯลฯ สถานคุ้มครองฯ จะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น แล้วส่งต่อ แต่ในความเป็นจริงทำไม่ได้ เพราะไม่มีที่รองรับที่จะทำให้เกิดการส่งต่อได้ (ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การทำงานบริหารระดับสูงสุด, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2556)

2) มาตรการประสานความร่วมมือในการทำงานโดยมีผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางในการทำงาน โดยเฉพาะความร่วมมือของหน่วยงานในระดับกรม ทั้ง 3 กรมหลักที่เกี่ยวข้องภายใต้สังกัดของกระทรวง พม. ได้แก่ กรมกิจการผู้สูงอายุ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องเร่งดำเนินการ ประกอบด้วย ขับเคลื่อนเรื่อง

การส่งต่อตามมาตรา 23 ให้เกิดขึ้นจริง การสนับสนุนที่เข้มแข็งจากหน่วยงาน/ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะทีมสหวิชาชีพทางสังคมศาสตร์และเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ ในการช่วยเหลือดูแลฟื้นฟูผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดให้มีสถานแรกรับในส่วนของผู้สูงอายุแยกต่างหาก ทำหน้าที่ดูแลชั่วคราวเพื่อส่งต่อผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งไปยังสถานที่รองรับเฉพาะทางของรัฐโดยตรง จัดให้มีศูนย์ให้บริการแบบ Day Care ของหน่วยงานในสังกัดกรมกิจการผู้สูงอายุ ที่สนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดทำตัวชี้วัด (KPI) ร่วมของกรมที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดทำหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งโดยเฉพาะ ดึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การทำงานบริหารระดับสูงในหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหมือนวิกฤตของกระทรวง พม. ที่เผชิญปัญหาเรื่องความแออัดของผู้ใช้บริการ คนล้นสถาน อยู่กันอย่างแออัด ... เราไม่เอายากมองแค่การทำงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง แต่อยากให้มองไปถึงกรมกิจการผู้สูงอายุที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุโดยตรง เพราะจากประสบการณ์การทำงาน ผู้สูงอายุที่จะมาเป็นคนไร้ที่พึ่งได้ เขาต้องมีปัญหาสุขภาพ อาจจะเดินหลงออกมา หรืออาจมีที่เป็นจิตเวช หรือเป็นอัลไซเมอร์ แต่ทั้ง 2 อากาณี้จะมีแนวทางการดูแลที่ต่างกัน การจัดการดูแล อาคารสถานที่ก็ต่างกัน ทางกรมกิจการผู้สูงอายุจะมีการบริหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุมากกว่าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การทำงานบริหารระดับสูงในหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2566)

3) มาตรการยกระดับการให้บริการที่คุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่มีนโยบาย อัตรากำลังคน และกรอบงบประมาณที่เอื้ออำนวย กล่าวอีกนัยยะคือ ต้องมีนโยบายในระดับกระทรวง พม. ที่ชัดเจน มีการเพิ่มจำนวนบุคลากร และมีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมอย่างเหมาะสม ให้แก่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นมาตรการที่ผลักดันให้เกิดการ “อัปเกรด” สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้รองรับการจัดการ การดูแลผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเข้าถึงสิทธิในฐานะผู้สูงอายุ ได้แก่

3.1 การจัดจำแนกผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ไม่มองผู้สูงอายุในลักษณะที่เหมารวมว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอเพียงแง่มุมเดียว เนื่องจากผู้ใช้บริการที่เป็นผู้สูงอายุยังคงมีบทบาทในฐานะผู้สูงอายุที่ยังประโยชน์ได้ (Productive ageing) ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นได้ ทั้งนี้เกณฑ์ในการจัดจำแนกผู้สูงอายุควรประกอบด้วยหลายเกณฑ์ เช่น เกณฑ์ทางด้านสุขภาพ เกณฑ์ด้วยความต้องการ เกณฑ์ด้วยศักยภาพ/ความสามารถ

3.2 การจัดสิ่งสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีอิสรภาพในการพึ่งพาตนเอง อาทิ สนับสนุนกายอุปกรณ์ที่จำเป็นให้ครอบคลุม ยกระดับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้เหมาะสมสำหรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ

3.3 การสนับสนุน ดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น ยกระดับกิจกรรมเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ ยกระดับกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ และการดูแลรักษาอาการทางจิตเวชอย่างใกล้ชิด ยกระดับการเข้าถึงสิทธิทางสุขภาพพื้นฐาน เช่น การตรวจวัดความหนาแน่นของกระดูก สิทธิประโยชน์บริการฟื้นฟู การคัดกรองมะเร็งลำไส้ใหญ่ มะเร็งช่องปาก การฝึกสมองป้องกันโรคสมองเสื่อม การคัดกรองโรคสมองเสื่อม การคัดกรองปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด คัดกรองโรคซึมเศร้า การประเมิน ADL

3.4 การส่งเสริมความพึงพอใจในตนเองและศักดิ์ศรีความเป็น

มนุษย์ เป็นต้นว่า ยกกระตือรือร้นการทำให้ความรู้ด้านสิทธิสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ กิจกรรมที่เสริมสร้างให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี จัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนภายนอกให้หลากหลาย ยกกระตือรือร้นการสร้างการเชื่อมโยงกับครอบครัว ยกกระตือรือร้นการสร้างงานสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาหรือความสามารถให้แก่ชุมชน/สังคม

ผมนะ ชอบกิจกรรมसानก้วย (सानแข่งใส่ผัก) มากที่สุด ช่วงที่มีออเดอร์เยอะ เดือนหนึ่งได้เกือบ 2 พัน ตอนนั้นก็ได้น้อยลงมา เพราะต้องเฉลี่ยกันไป ผมเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งก็ส่งให้ลูกสาว เขาเรียนหนังสืออยู่ ให้เขาไว้เรียนหนังสือ รอบแรกให้ไป 5 พันบาท วันที่เขามาเยี่ยมผม รอบที่ 2 ก็ให้อีก 5 พัน ฝากเจ้าหน้าที่โอนให้เขา ผมดีใจที่ได้ส่งเงินให้ลูกสาวได้เรียนหนังสือ ... บางทีก็ฝากเจ้าหน้าที่ซื้อเนสสวีต้า เอามาขงกินเสริมแรง ... ผมว่าสัก 70 กว่า (อายุ) ถ้าลูกสาวเรียนจบมีงานทำ ผมจะออกไปอยู่กับเขา ... (ผู้ให้บริการเพศชาย อายุ 69 ปี อาศัยอยู่ในสถานคุ้มครองฯมาราว 8 ปี, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2567)

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนางานด้านคุ้มครองและการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

จากการประมวลและวิเคราะห์ผลการศึกษา ผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นทั้งการตอบสนองความท้าทายที่สำคัญที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเผชิญ ได้แก่ 1) ความท้าทายในเรื่องของการไม่สามารถส่งต่อผู้ให้บริการซึ่งเป็นคนไร้ที่พึ่งสูงอายุตามกฎหมาย ส่งผลให้ผู้ให้บริการสูงอายุต้องใช้ชีวิตอยู่ในสถานคุ้มครองตลอดช่วงสุดท้ายของชีวิต 2) การคุ้มครองสิทธิของคนไร้ที่พึ่งในฐานะของผู้สูงอายุยังคงมีช่องว่าง ฉะนั้นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจึง

มุ่งเสนอแนะระดับการดูแลผู้ใช้บริการสูงอายุอย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 3) ความท้าทายที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากอำนาจหน้าที่ และกรอบอัตรากำลัง ตลอดจนงบประมาณของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในการดูแลผู้ใช้บริการสูงอายุ 4) ความท้าทายในการกำหนดนิยามความหมายของคนไร้ที่พึ่งตามกฎหมาย และการเหมารวม (Stereotype) คนไร้ที่พึ่งและผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายยังมุ่งตอบสนองความท้าทายภายนอกสถานคุ้มครองฯ เพื่อลดโอกาสของการกลายคนไร้ที่พึ่งและต้องมาเป็นผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองฯ โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรสูงอายุที่มีความเสี่ยง อาทิ กลุ่มที่เป็นผู้ป่วยจิตเวช กลุ่มผู้ที่มีฐานะยากไร้ กลุ่มผู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาที่จำกัด ซึ่งประกอบด้วย 2 นโยบายหลัก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่มุ่งเสนอแนะเชิงนโยบาย เป้าหมายในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจึงเน้นข้อเสนอแนะต่อผู้ที่มีส่วนในการกำหนด/สร้างนโยบายเป็นสำคัญ กล่าวคือ

4.1 นโยบายการยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง
ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ในการยกระดับการให้บริการที่คุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่จำเป็นต้องมีนโยบาย อัตรากำลังคน และกรอบงบประมาณที่เอื้อ กล่าวอีกนัยยะคือ ต้องมีนโยบายในระดับกระทรวง พม. ที่ชัดเจน มีการเพิ่มจำนวนบุคลากร และมีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมอย่างเหมาะสมให้แก่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นมาตรการที่ผลักดันให้เกิดการ “ยกระดับ” สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้รองรับการจัดการ การดูแลผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเข้าถึงสิทธิในฐานะผู้สูงอายุ ประกอบด้วยมาตรการย่อยดังนี้ (1) มาตรการผสมผสานความร่วมมือในการทำงาน โดยมีผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางในการทำงาน (2) มาตรการยกระดับการทำงานภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (3) มาตรการสร้างเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง (4) มาตรการทางกฎหมาย (ตารางที่ 1)

4.2 นโยบายการป้องกันคนเข้าสู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยส่งเสริมการพึ่งพาตนเองได้ และใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในชุมชนของผู้สูงอายุ

ภายใต้แนวคิดการสูงวัยในถิ่นที่อยู่เดิม (Ageing in place) ประกอบด้วย มาตรการย่อย 9 ประการ ครอบคลุมทั้งการช่วยเหลือเฉพาะหน้า จนกระทั่ง การช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนกลุ่มเปราะบางมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองได้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสนองต่อปัญหา/ความท้าทายที่ค้นพบจากงานวิจัย

ปัญหา/ความท้าทายที่ค้นพบจากการวิจัย	นโยบาย มาตรการย่อยและแนวทางการพัฒนา/การขับเคลื่อน
มาตรการหลัก 1 : มาตรการการยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง	
1. ปัญหาในการส่งต่อผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นคนไร้ที่พึ่งสูงอายุตาม มาตรา 23 แห่ง พ.ร.บ.การ คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557	1. มาตรการผสมความร่วมมือในการทำงานโดยมี ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางในการทำงาน พม. ควรออกระเบียบและแนวปฏิบัติในการส่งต่อ ผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตามกฎหมาย เฉพาะ
2. สภาวะสังคมสูงวัย (ageing society) ที่มีความเข้มข้นทุกขณะ ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง	พม. ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้สถานคุ้มครองคนรับ ผู้ให้บริการเฉพาะ “คนไร้ที่พึ่ง” ตาม พ.ร.บ. การ คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 เท่านั้น เพื่อประสิทธิภาพ ก่อนกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม
3. การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปใน ลักษณะ “เฉพาะหน้า” เนื่องจาก ความไม่พร้อมของอาคารสถานที่ งบประมาณ ศักยภาพของพี่เลี้ยง ผู้ดูแล องค์ความรู้ของบุคลากร เนื่องจากมิใช่หน่วยงานที่มีอำนาจ และบทบาทหน้าที่หลักในการดูแล ผู้ใช้บริการสูงอายุ	พม. ควรผลักดันให้มีศูนย์/หน่วยรองรับผู้ให้บริการตาม กลุ่มเป้าหมายตามกฎหมาย เพื่อมิให้ผู้ให้บริการที่เป็น ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ต้องพำนักอยู่ในสถานคุ้มครองฯ เป็นการถาวร กรมกิจการผู้สูงอายุ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ของผู้พิการ ควรเข้ามาทำงานยกระดับการดูแลและ คุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ ควรผลักดันให้ให้มีศูนย์บริการที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุและผู้พิการในสถานคุ้มครองฯสามารถไป ใช้บริการระหว่างวันได้

ปัญหา/ความท้าทายที่ค้นพบจากการวิจัย	นโยบาย มาตรการย่อยและแนวทางการพัฒนา/การขับเคลื่อน
	พม.ควรผลักดันให้เกิดหลักสูตรและคู่มือในการดูแลผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ
	กรมกิจการผู้สูงอายุและกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ควรของบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการจัดทำสถานที่อุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการให้กับคนพิการสูงอายุ และส่งเสริมการจ้างงานให้กับคนพิการสูงอายุและผู้ดูแลคนพิการสูงอายุในสถานคุ้มครองฯ
	พม. ควรทบทวนกรอบอัตราค่าจ้างที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานบทหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองฯ
	พม.ควรผลักดันให้มีการจัดทำตัวชี้วัด (KPI) ร่วมของกรมที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนฯ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม
4. การได้รับการคุ้มครองสิทธิของคนไร้ที่พึ่งสูงอายุในฐานะผู้สูงอายุ ตาม พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มีอยู่น้อย ต้องยกระดับ	2. มาตรการยกระดับการทำงานภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
	ควรมีการจัดจำแนกผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ไม่มองผู้สูงอายุในลักษณะที่เหมารวมว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอ เพียงแถมเดียว
	จัดสิ่งสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีอิสระภาพในการพึ่งพาตนเอง เช่น ยกระดับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานคุ้มครองฯให้เหมาะสม
	ยกระดับการดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น เสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ส่งเสริมความพึงพอใจในตนเองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อาทิ ยกระดับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ กิจกรรมที่เสริมสร้างให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีมีงานสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

ปัญหา/ความท้าทายที่ค้นพบจากการวิจัย	นโยบาย มาตรการย่อยและแนวทางการพัฒนา/การขับเคลื่อน
	เปิดโอกาสให้ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาหรือความสามารถให้แก่ชุมชน/สังคม
5. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งขาดความองค์ความรู้และทักษะเฉพาะในการทำงานเพื่อสนับสนุนดูแลผู้ใช้บริการสูงอายุที่มีปัญหาความต้องการที่ซับซ้อน อาทิ เป็นผู้สูงอายุและเป็นผู้ป่วยจิตเวช เป็นผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยติดเตียง นอกจากนี้เครือข่ายความร่วมมือในการดูแลและสนับสนุนผู้ให้บริการสูงอายวยังมีอยู่ไม่มากนัก	3. มาตรการสร้างเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง
	ควรเร่งสร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมกับหน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีองค์ความรู้และทักษะเฉพาะ เพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้บริการสูงอายุในสถานคุ้มครองฯ
	พม. ควรสร้างความร่วมมือในการส่งต่อผู้ให้บริการที่มีหน่วยงาน/กฎหมายเฉพาะไปยังสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ถ่ายโอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแล
	พม. ควรพัฒนาหลักสูตรที่ช่วยยกระดับการทำงานของบุคลากรในสังกัดของกระทรวงในเรื่องของการพัฒนาและบริหารเครือข่ายการทำงาน
	ควรสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ที่มี “บ้าน” ที่ดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนไร้บ้าน
	พม. ควรผลักดันให้มีการเพิ่มมาตรการจูงใจแก่หน่วยงานภาคธุรกิจในการจ้างงานผู้สูงอายุให้มากขึ้น
	พม. ควรกำหนดนโยบายและระบบที่เอื้อต่อการสนับสนุนให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคม ที่สามารถป้องกันให้ประชาชนมีกลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง เช่น ธุรกิจเพื่อสังคมด้านการสร้างงานสำหรับผู้สูงอายุ
	คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ควรทบทวนระเบียบของกองทุนผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมต่างๆได้เข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุเพื่อขับเคลื่อนการดูแลและสนับสนุนผู้สูงอายุไทยในมิติต่างๆให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ปัญหา/ความท้าทายที่ค้นพบจากการวิจัย	นโยบาย มาตรการย่อยและแนวทางการพัฒนา/การขับเคลื่อน
6. การนิยาม “คนไร้ที่พึ่ง” ตามกฎหมายมีความกว้างขวาง ส่งผลให้สถานคุ้มครองฯต้องรองรับผู้ใช้บริการทุกรูปแบบ อีกทั้งการนำกฎหมายไปปฏิบัติตามมาตรา 15 และ 23 ยังคงไม่เกิดผลในเชิงปฏิบัติอย่างมีนัยยะสำคัญ และขาดมาตรการที่ว่าด้วยกองทุนที่สนับสนุนการทำงานเพื่อดูแลและพัฒนาคนไร้ที่พึ่งแห่งชาติ	4. มาตรการทางกฎหมาย
	แก้ไขนิยามความหมายของคนไร้ที่พึ่งให้มีความชัดเจน และเฉพาะเจาะจงบนฐานคิดที่ไม่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชากร
	ทบทวน มาตรา 15 มาตรา 23 ตาม พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ให้สามารถดำเนินการได้จริง และเข้มแข็งในทางปฏิบัติการ
	ทบทวนให้มีการจัดตั้งกองทุนแห่งชาติสำหรับคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานเช่นเดียวกับกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งมีกองทุนระดับชาติ
มาตรการหลัก 2: มาตรการการป้องกันคนเข้าสู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ที่ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองได้ และใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในชุมชนภายใต้แนวคิดการสูงวัยในถิ่นที่อยู่เดิม (Ageing in Place)	
7. สถานการณ์สังคมภายนอกสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง อาทิ ศักยภาพที่จำกัดของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ การหวาดกลัวผู้ป่วยจิตเวช ความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับครอบครัว การเกิดขึ้นของคนไร้บ้านหน้าใหม่อันเนื่องมาจากวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม ความยากจนของคนจนเมือง ส่งผลทำให้ประชาชน และ/หรือกลุ่มประชากรสูงอายุมีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง และต้องมาใช้ชีวิตในช่วงบั้นปลายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งของรัฐ	1. มาตรการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย/กลุ่มคนจนเมืองซึ่งจะสุมเสี่ยงกลายเป็นผู้ใช้บริการของสถานคุ้มครองฯ ประกอบด้วย ที่พักชั่วคราว เช่น บ้านบริการ 24 ชั่วโมงสำหรับผู้มีรายได้น้อย/คนจนเมือง, บ้านบริการ 24 สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแล, บ้านกลางในชุมชน ที่พักถาวร เช่น บริการให้เช่าที่พักอาศัยมีคุณภาพในราคาถูก, โครงการบ้านราคาถูก
	2. มาตรการช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น สนับสนุนอาหาร, ให้คำปรึกษา
	3. กองทุนป้องกันสถานะไร้ที่พึ่ง เช่น ช่วยเหลือค่าเช่าบ้าน, ส่งเสริมการจ้างงานระยะสั้นเพื่อให้มีเงินก้อนสำหรับใช้ฉุกเฉินเบื้องต้น
	4. มาตรการการจ้างงานผู้สูงอายุและการฝึกอาชีพที่เหมาะสม ส่งเสริมบทบาทการยังประโยชน์ได้ทางเศรษฐกิจ (productive ageing) เช่น การส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมที่ให้ความสำคัญกับการจ้างงานผู้สูงอายุ มีศูนย์จัดหางานสำหรับผู้สูงอายุ

ปัญหา/ความท้าทายที่ค้นพบ จากการวิจัย	นโยบาย มาตรการย่อยและแนวทางการพัฒนา/ การขับเคลื่อน
	5. มาตรการผนวกรวมผู้สูงอายุกับชุมชน/สังคม เช่น ส่งเสริมบทบาทจิตอาสาของผู้สูงอายุ
	6. มาตรการเสริมศักยภาพของครอบครัว เช่น ให้เงินอุดหนุนช่วยเหลือแก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ
	7. มาตรการสร้างระบบที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้อยู่อาศัยในชุมชนส่งเสริมการดำรงชีวิตในชุมชนอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภายใต้แนวคิด “ผู้สูงอายุในถิ่นที่อยู่เดิม” (Ageing in Place) โดยรัฐสนับสนุนทั้งอำนาจหน้าและงบประมาณให้ อบต. ทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้เกิดผลเชิงปฏิบัติการ
	8. มาตรการสื่อสารสาธารณะ พม. สร้างการสื่อสารสาธารณะที่สร้างความตระหนักถึงสถานการณ์ “คนล้นและแออัด” ในสถานสงเคราะห์ และลดมายาคติเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่ง และผู้ป่วยจิตเวช
	9. มาตรการสร้างความมั่นคงทางรายได้แก่ผู้สูงอายุไทย พม. ควรผลักดันนโยบายบำนาญแห่งชาติสำหรับประชาชนคนไทย เพื่อหลักประกันความมั่นคงทางรายได้สำหรับผู้สูงอายุไทย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในการผลักดัน

อภิปรายผลการศึกษา

1. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ในฐานะการดูแลเชิงสถาบัน (Institutional care) กับความท้าทายที่เผชิญในการดูแลผู้สูงอายุ สิ่งที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเผชิญในการรับมือกับสถานการณ์ที่ผู้ใช้บริการสูงอายุมิจำนวนเพิ่มสูงขึ้น สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของการดูแลเชิงสถาบันโดยมีรัฐเป็นศูนย์กลาง ซึ่งได้แยกผู้สูงอายุออกจากสังคม เพราะต้องใช้ชีวิตในอยู่ในสถาบันยาวนานหรือตลอดชีวิตที่เหลือ และที่อยู่อาศัยเชิงสถาบันเหล่านี้มักจะไม่พอเพียงต่อความต้องการ

(ไม่เคยเพียงพอกับจำนวนผู้ใช้บริการ) และใช้งบประมาณที่สูง (ณัฐนี อมรประดับกุล และคณะ, 2563) ประสพการณ์จากประเทศพัฒนาแล้ว ชี้ให้เห็นว่า นโยบายการเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยเชิงสถาบันโดยรัฐมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการดูแลประเภนี้ไม่สามารถสร้างให้เกิดการดำรงอยู่อย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างแท้จริงแก่ผู้สูงอายุ (ปราโมทย์ ปราสาทกุล และ ณปภัช สัจจนกุล, 2564; ณัฐนี อมรประดับกุล และคณะ, 2563) ในต่างประเทศ ที่อยู่อาศัยเชิงสถาบันโดยรัฐ เช่น สถานสงเคราะห์ มีพื้นฐานในการพัฒนางบอยู่บนฐานคิดที่เน้นการบรรเทาทุกข์จากปัญหาความยากจนของประชาชน ทำให้มีการจัดจำแนกผู้อยู่บนบรรทัดฐานและการตีความของสังคมอุตสาหกรรม อาทิ แบ่งแยกคนร่างกายปกติ มีสมรรถภาพทำงานได้ และกลุ่มที่มีลักษณะตรงข้าม และแบ่งแยกกลุ่มคนที่สมควรหรือไม่สมควรได้รับสวัสดิการ (ณัฐนี อมรประดับกุล และคณะ, 2563)

ฉะนั้นในต่างประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น เนเธอร์แลนด์ ฟินแลนด์ ญี่ปุ่น จึงเคลื่อนย้ายนโยบายไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมจากครอบครัวและชุมชนอย่างเป็นระบบในการให้การดูแลที่ไม่เป็นทางการ (Informal care) แก่ผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการพึ่งพิงอยู่กับการดูแลเชิงสถาบันโดยรัฐ (ณัฐนี อมรประดับกุล และคณะ, 2563) ตัวแสดงทางสังคม (Social actor) ในการดูแลผู้สูงอายุ จึงไม่ได้ผูกติดกับหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามตัวแสดงทางสังคมนั้นมีความหลากหลายและผูกโยงกันเป็นเครือข่ายการทำงานดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่เป็นระบบ ข้อสังเกตที่สำคัญ คือ เมื่อกล่าวถึงการดูแลผู้สูงอายุโดยครอบครัวในประสพการณ์จากต่างประเทศ มิใช่การผลักดัน/เรียกร้องให้ครอบครัวต้องรับผิดชอบ ดูแลผู้สูงอายุบนมุมมองของศีลธรรม หรือค่านิยมเชิงวัฒนธรรมบางประการเท่านั้น ในทางกลับกัน รัฐทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนให้ครอบครัวสามารถให้การดูแลสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นผู้สูงอายุได้ เช่น กรณีเงินอุดหนุนสำหรับผู้ดูแลผู้ป่วยในฟินแลนด์ที่รัฐได้ให้เงินสนับสนุนแก่ผู้ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ โดยเงินอุดหนุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อ

การดูแลผู้สูงอายุต้องการเพิ่มชั่วโมงในการดูแล และในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐยังมีระบบสนับสนุนที่สะท้อนความห่วงใยในคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลร่วมด้วย อาทิ มีบริการอาสาสมัครมาช่วยดูแล เพื่อให้ผู้ดูแลหลักได้มีโอกาสนอนคลาย (Taipale, 2565)

ในระดับชุมชนนโยบายการสูงวัยในถิ่นที่อยู่เดิม หรือ Ageing in Place เป็นทิศทางใหม่ที่ถูกนำเสนอขึ้นในฐานะทางออกสำหรับการดูแลผู้สูงอายุที่คำนึงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ (ปราโมทย์ ปราสาทกุล และ ฌปภัช สัจจกุล, 2564; ณัฐนี อมรประดับกุล และคณะ, 2563) การสูงวัยในถิ่นที่อยู่เดิม อ้างอิงถึงสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตและชุมชนที่เลือกโดยปัจเจกบุคคล และต้องถูกเข้าใจว่าเป็น "การสูงวัยที่บ้าน" ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่ปัจเจกบุคคลเลือกและการเชื่อมโยงทางสังคมที่พวกเขามีในชุมชน (WHO, 2018) จากคำอธิบายนี้ สะท้อนว่า "ถิ่นที่อยู่" ของผู้สูงอายุ คือ "บ้าน" ของผู้สูงอายุ ที่สะท้อนการเชื่อมโยงกับชุมชน อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าสนใจคือ ในกรณีของใคร่ที่พึ่ง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุนั้น พวกเขาและเธอเผชิญสภาวะ "ไร้บ้าน ไร้ถิ่นที่อยู่" ทั้งที่ไม่มีบ้าน (ครอบครัว) อย่างแท้จริง และกลุ่มที่มีบ้าน (ครอบครัว) แต่ไม่สามารถอยู่ได้ ด้วยเงื่อนไขหลากหลายประการ) ในแง่นี้ หากด่วนสรุปว่า แนวนโยบายผู้สูงอายุในถิ่นที่อยู่เดิม มีใช้นโยบายที่ตอบโจทย์สถานการณ์สังคมนี้ย่อมไม่ได้ เนื่องจากหากเรามีนโยบายและมาตรการที่เป็นระบบที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงอยู่ได้ในถิ่นที่อยู่ของตนเอง ผวนวกเข้ากับนโยบายที่สนับสนุนให้ครอบครัวทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุได้ ย่อมจะป้องกันการกลายเป็นผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งได้

หากแต่ในขณะนี้ประเทศไทยการขับเคลื่อนนโยบายการสูงวัยในถิ่นที่อยู่เดิมยังไม่ใช้แนวทางหลักที่รัฐบาลไทยโดยรวมให้ความสนใจและมุ่งที่จะขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติ (ฌปภัช สัจจกุล และคณะ, 2565) การสร้างให้เกิดถิ่นที่อยู่ใหม่ที่เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี

ของผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งจึงเป็นเรื่องที่ควรหาทางเลือก งานศึกษาของ ชีรณรงค์ สกุลศรี และ วัชราร ธีวโพบูลย์ (2566) ได้เสนอให้ใช้แนวคิดสูงวัยในถิ่นที่อยู่เดิมในการพัฒนาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ โดยเสนอให้มีการจัดหรือพัฒนาที่อยู่อาศัย บ้านหรืออาคารและความเป็นชุมชน/ถิ่นที่อยู่ของผู้สูงอายุ พัฒนาพื้นที่สถานสงเคราะห์ให้เป็นพื้นที่ต้นแบบความเป็นมิตรแก่ผู้สูงอายุ ข้อเสนอดังกล่าว ถือได้ว่ามีความน่าสนใจ แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องบุคลากรงบประมาณ และความไม่เพียงพอของสถาบันในการดูแล/สถานสงเคราะห์อีกโมเดลที่น่าสนใจ ที่มีความเป็นไปได้ในการตอบโจทยความต้องการและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ กรณีของ “บ้านเต็มฝัน” ที่ได้กลายเป็นทั้งบ้านและถิ่นที่อยู่ใหม่ของคนไร้บ้าน โดยเฉพาะในกลุ่มคนไร้บ้านสูงอายุ พวกเขา มีที่ให้พักพิงในราคาถูก มีงานให้ทำเพื่อหาเลี้ยงชีพ มีระบบสนับสนุนให้ดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีศักดิ์ศรี หากรัฐมีระบบสนับสนุนให้ภาคประชาสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมเปิดบ้านในลักษณะเช่นนี้ให้มากขึ้น ย่อมจะเป็นโอกาสและทางเลือกสำหรับกลุ่มคนไร้บ้านที่ยังคงมีศักยภาพทางด้านร่างกายความสามารถ รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งที่มีอาการจิตเวชแต่ได้รับการรักษาทานยาอย่างสม่ำเสมอจนกระทั่งควบคุมอาการได้เป็นปกติ ก็จะสามารถสร้างโอกาสและทางเลือกให้แก่ผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งให้หลากหลายขึ้น

2. ผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง ศักดิ์ศรี และสิทธิที่ควรจะเป็นตามกฎหมาย

พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 กำหนดให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นเพียงสถานที่พักชั่วคราวของคนไร้ที่พึ่ง โดยเป็นสถานที่ฟื้นฟูศักยภาพในการใช้ชีวิตและการกลับมาทำงาน ไม่ใช่ที่พักพิงถาวรของคนไร้ที่พึ่ง อนึ่งเมื่อพิจารณาในด้านของคนไร้ที่พึ่งซึ่งเป็นผู้สูงอายุแล้ว พบว่า ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีกฎหมายกำหนดคุ้มครองไว้โดยเฉพาะ เช่น พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิสวัสดิการ สิทธิทางสุขภาพ และการเข้าถึงบริการทางสุขภาพต่างๆ เป็นพิเศษมากกว่าคนปกติทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา พบว่า

คนไร้ที่พึ่งซึ่งเป็นผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง แม้จะได้รับการคุ้มครองในฐานะคนไร้ที่พึ่งตาม พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 แต่ก็ขาดโอกาสที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ การต้องอยู่อาศัยอย่างปะปนกับผู้ใช้บริการสูงอายุกับผู้ใช้บริการวัยอื่น ซึ่งผสมปนเปทั้งในแง่ของวัย ระดับความสามารถ และปัญหาที่เผชิญ ส่งผลเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, 2562; ภิมกร โทมมมงคล, 2562) ฉะนั้นเพื่อเอื้อให้เกิดให้การให้บริการและการจัดสวัสดิการของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งรับผู้ใช้บริการเฉพาะ “คนไร้ที่พึ่ง” ตาม พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 เท่านั้น เพื่อให้สามารถให้บริการดูแลคุ้มครอง และพัฒนาศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม และกำหนดให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อเป็นหน่วยแรกรับและคัดกรองผู้ใช้บริการที่จะเข้ามาในสถานฯ โดยหากพบว่าผู้ที่จะเข้ามาใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งมีกฎหมายเฉพาะให้การคุ้มครองอยู่แล้ว เช่น ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ก็ให้จัดส่งผู้นั้นไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมายนั้น

ทั้งนี้หากมีข้อจำกัดในการส่งต่อตามกฎหมายกำหนดดังสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การยกระดับการทำงานคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง จำเป็นต้องยกระดับสถานคุ้มครองฯ ให้สามารถมีศักยภาพในการรองรับผู้ใช้บริการสูงอายุที่มีปัญหาหลากหลาย เพื่อให้สิทธิในฐานะผู้สูงอายุของผู้ใช้บริการได้รับการคุ้มครองอย่างทันทั่วที่ ผ่านการขยายกรอบงบประมาณและมีนโยบายที่ชัดเจนให้สถานคุ้มครองฯ เป็นหน่วยงานของรัฐหน่วยงานหนึ่ง มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลคนไร้ที่พึ่งสูงอายุ เพื่อบรรเทาและส่งต่อไปยังหน่วยงานเฉพาะตามกฎหมาย ประสบการณ์ต่างประเทศสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานข้ามศาสตร์เป็นทีมสหวิชาชีพทางสังคมศาสตร์และเวชศาสตร์ผู้สูงอายุโดยเน้นการให้การดูแลผู้สูงอายุบนฐานของศักดิ์ศรี (Dignity) ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน

สถานดูแลระยะยาว เช่น สถานบริบาลผู้สูงอายุ ในบริบทสถานดูแลเช่นนี้ ศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้รับบริการถูกให้ความหมายในหลายมิติ เป็นต้นว่า ศักดิ์ศรีคือการรับรู้ว่าคุณได้รับการปฏิบัติและดูแลจากผู้ดูแล การมีเครือข่าย การดูแลที่หลากหลายที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการด้าน สุขภาพหรือการดูแลส่วนบุคคลของบุคคลของผู้สูงอายุ การมีจุดยืนที่ว่าศักดิ์ศรี ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรรับประกันแก่บุคคลทุกคน โดยไม่คำนึงถึงสภาพ ของพวกเขา (Wachholz & Giacomini, 2023) การดูแลที่เคารพศักดิ์ศรียัง หมายถึงรวมถึงการใช้ภาษากายเพื่อแสดงความเอาใจใส่ ให้ความสนใจ เวลา การแสดงความอบอุ่น (Gallagher et al., 2017) ส่วนงานศึกษาของ Hall et al. (2014) ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านพักคนชราและครอบครัวของผู้สูงอายุได้ สะท้อนประเด็นที่ทำให้ศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุถูกลดทอน เช่น 1) ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่ไม่ดีหรือศักดิ์ศรีของพวกเขาถูกละเมิด 2) ความกังวลเกี่ยวกับการได้รับการปฏิบัติในฐานะมนุษย์หรือบุคคล 3) ไม่ได้ได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพหรือการพูดจาดูหมิ่น กรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่เคารพในความเป็นอิสระ หรือทางเลือกของผู้สูงอายุ 4) ขาดความเป็นส่วนตัวหรือการรักษาความลับ เช่น การพูดคุยเรื่องส่วนตัวของผู้สูงอายุต่อหน้าผู้อื่น หรือบุกรุกพื้นที่ส่วนตัวโดยไม่ได้รับอนุญาต Dong et al. (2021) ชี้ให้เห็นว่า มีการผสมผสานระหว่างปัจจัย การดูแล (เช่น การได้รับการดูแลด้วยความเห็นอกเห็นใจและด้วยความเคารพ จากผู้ดูแล การรู้สึกมีคุณค่า) ปัจจัยทางสังคม (เช่น ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนฝูง สมาชิกในครอบครัว และชุมชน) ปัจจัยทางจิตวิทยา (เช่น ความนับถือตนเอง คุณค่าในตนเอง และความเป็นอยู่ที่ดีทางอารมณ์) ปัจจัยด้านค่านิยม (เช่น การเคารพในค่านิยม ความเชื่อ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ) ความเป็นอิสระ (เช่น ให้อำนาจแก่ผู้สูงอายุในการตัดสินใจ เคารพในความเป็น อิสระของพวกเขา และให้พวกเขามีส่วนร่วมในการวางแผนการดูแล) และปัจจัย ทางกายภาพ (เช่น สร้างสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายและปลอดภัย) ปัจจัย เหล่านี้มีอิทธิพลร่วมกันต่อความรู้สึกมีศักดิ์ศรีโดยรวมของผู้สูงอายุในสถานดูแล

ระยะยาว ด้วยการจัดการปัจจัยเหล่านี้แบบองค์รวมและให้การดูแลที่ยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผู้ดูแลสามารถช่วยส่งเสริมและรักษาศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุในสถานดูแลได้

แนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการดูแลและคุณภาพชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุถูกนำเสนออย่างน่าสนใจ เป็นต้นว่า 1) ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุที่ใช้บริการด้วยความเคารพ การเอาใจใส่ และความเมตตา รับฟังความต้องการ ความชอบ และข้อกังวลของพวกเขา 2) ส่งเสริมความเป็นอิสระ ทางเลือกของผู้สูงอายุ โดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลและกิจกรรมประจำวันของตน 3) สร้างความมั่นใจในความเป็นส่วนตัวของผู้สูงอายุและรักษาศักดิ์ศรีในการมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน รักษาความลับในทุกปฏิสัมพันธ์ 4) ใช้แนวทางการดูแลที่ยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความชอบ ค่านิยม และประวัติชีวิตของแต่ละบุคคล 5) สื่อสารกับผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน ใช้ภาษาที่เรียบง่าย ให้ข้อมูลในแบบที่พวกเขาสามารถเข้าใจ และส่งเสริมให้มีการสนทนาอย่างเปิดกว้าง 6) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการมีส่วนร่วมกับเพื่อนเพื่อป้องกันการแยกทางสังคม และส่งเสริมความรู้สึกถึงความเป็นกลุ่มก้อน เป็นชุมชนเดียวกัน 7) อำนวยให้ผู้สูงอายุรู้สึกสบายผ่านการตอบสนองความต้องการทางกายภาพ เช่น การให้ความช่วยเหลือในการเคลื่อนไหว 8) ให้การสนับสนุนทางอารมณ์และความมั่นใจแก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในช่วงเวลาแห่งความทุกข์หรือความไม่แน่นอน 9) ใช้แนวทางปฏิบัติในการให้บริการแบบเคารพศักดิ์ศรีเพื่อส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล 10) ประเมินความต้องการ ความชอบ และความพึงพอใจของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง และนำไปปรับปรุงแก้ไข 11) มุ่งเน้นการปลูกฝังการให้บริการบนฐานการเคารพศักดิ์ศรีในฐานะจุดเริ่มต้นในการยกระดับคุณภาพการดูแลและชีวิตของผู้สูงอายุ 12) ลดช่องว่างระหว่างแนวคิดเชิงหลักการว่าด้านการให้บริการบนฐานของเคารพศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุและประสบการณ์จริงของผู้สูงอายุเผชิญที่ยังคงมีปัญหอยู่ 13) จัดหาทรัพยากร

ที่เพียงพอแก่สถานดูแล มีการประกันคุณภาพการให้บริการ การสนับสนุนและการฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มการส่งมอบการดูแลที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี (Hall et al., 2014; Wachholz & Giacomini, 2023)

อีกตัวอย่างที่น่าสนใจ คือ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Gallagher et al. (2017) ที่สร้างชุดเครื่องมือ (Toolkit) เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ ชุดเครื่องมือดังกล่าวพัฒนาขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของพยาบาลวิชาชีพ (Registered Nurses: RNs) ผู้ดูแล ผู้ใช้บริการ และครอบครัวของผู้ใช้บริการในสถานดูแลผู้สูงอายุ 4 แห่ง องค์ประกอบหลักของชุดเครื่องมือประกอบด้วยหลักการหลักทั่วไป 7 ประการเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุที่ใช้บริการ ชุดเครื่องมือนี้ได้รับการออกแบบมาเพื่อช่วยให้พยาบาลวิชาชีพและผู้ดูแลสามารถให้การดูแลผู้สูงอายุด้วยการคำนึงถึงศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ และส่งเสริมแนวทางปฏิบัติในการดูแลที่มีเกียรติภายในสถานดูแลของตน เนื้อหาและกิจกรรมในชุดเครื่องมือ ส่วนที่ 1: การทำความเข้าใจศักดิ์ศรี กิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การช่วยเหลือพยาบาลวิชาชีพในการสะท้อนหรือให้แนวทางในการดูแลบนหลักการของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุแก่ผู้ดูแล รวมถึงการให้แนวทางในการสำรวจว่าศักดิ์ศรีเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันในบ้านพักคนชราอย่างไร ส่วนที่ 2: หลักศักดิ์ศรี 4 ประการ ใช้กระบวนการอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus group) ระหว่างพยาบาลวิชาชีพและผู้ดูแล โดยมีประเด็นหลักในการอภิปราย ได้แก่ 1) สนับสนุนและดูแลฉันในแบบที่เห็นคุณค่าในตัวของฉัน 2) สื่อสารกับฉันเพื่อให้ฉันเข้าใจและสนองความต้องการของฉัน 3) ทำงานร่วมกันเพื่อให้การดูแลที่ปลอดภัยและเคารพต่อความรู้สึกของฉัน และ 4) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ฉันรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน ชุดเครื่องมือด้านศักดิ์ศรีทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับพยาบาลวิชาชีพและผู้ดูแลเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับศักดิ์ศรี ส่งเสริมแนวทางปฏิบัติในการดูแลอย่างมีเกียรติ และสนับสนุนความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมภายในสภาพแวดล้อมของสถานดูแลผู้สูงอายุ (Gallagher et al., 2017)

บทสรุป

การเพิ่มจำนวนขึ้นของคนไร้ที่พึ่งวัยสูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และความเหลื่อมล้ำทางสังคมระดับประเทศที่ทำให้ประชาชนต้องตกอยู่ในภาวะการณ์ที่ยากลำบากในการดำรงชีวิต สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเผชิญกับภาวะสังคมสูงวัยที่เข้มข้นเนื่องจากมีจำนวนของผู้ใช้บริการที่เป็นผู้สูงอายุราว 1 ใน 3 ของจำนวนผู้ใช้บริการทั้งหมด เมื่อรวมกับผู้ใช้บริการที่กำลังจะเป็นผู้สูงอายุ พบว่าผู้ใช้บริการที่อายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีสูงมากกว่าร้อยละ 50 ของผู้ใช้บริการทั้งหมด ในขณะที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมิใช่สถานจัดสวัสดิการของรัฐที่ถูกออกแบบมาเพื่อการคุ้มครองและฟื้นฟูผู้ใช้บริการสูงอายุเป็นการเฉพาะ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งยังเผชิญกับความท้าทายและข้อจำกัดสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหลายประการในภาพรวมผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งและผู้ที่กำลังเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ (50 ปีขึ้นไป) ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้รับการคุ้มครองสิทธิในฐานะ “คนไร้ที่พึ่ง” ตามมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตาม พ.ร.บ.การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงสิทธิในฐานะผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง พบว่า ผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง ไม่ถูกคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย เนื่องจากไม่สามารถได้รับบริการตามสิทธิในฐานะผู้สูงอายุ เมื่อฟัง “เสียง” ของผู้สูงอายุไร้ที่พึ่ง พบว่า สิทธิด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล สิทธิสวัสดิการที่ให้เงินช่วยเหลือรายเดือน และสิทธิในการมีที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมเพียงพอ เป็น 3 สิทธิหลักที่ผู้สูงอายุไร้ที่พึ่งต้องการ สำหรับข้อเสนอแนะในการยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งของภูวนั้น ประเด็นการทบทวนการทำงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง พม. เป็นจุดเริ่มที่สำคัญเพื่อให้การส่งต่อผู้ใช้บริการสูงอายุไปยังหน่วยงานเฉพาะตามที่กฎหมายกำหนดเกิดขึ้นได้จริง ซึ่งเป็นการทำงานที่เน้นสิทธิของผู้ใช้บริการซึ่งเป็นผู้สูงอายุเป็น

ที่ตั้ง/ศูนย์กลาง นอกจากนี้ข้อเสนอนี้ในระยะยาว คือ การลด/ป้องกันไม่ให้ประชาชนกลายเป็นคนไร้ที่พึ่งและมาใช้บริการในสถานบริการต่างๆ ของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2561). *คู่มือทีมสหวิชาชีพเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2565). *สถานการณ์ผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ (แปล). (2565). *100 นวัตกรรมสร้างฟินแลนด์*. Taipei, I. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มูลนิธิก้าวน้ำ.
- ณปภัช สัจจนกุล, ณัฐนี สัจจนกุล, นุชราภรณ์ เลี้ยงรินรัมย์, ปณณวัฒน์ เกื้อนกกลีน, ณัฐนิชา ลอยฟ้า, ประทีป นัยนา, สุรีย์พร พันพืง และ ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2565). *เอกสารสรุปการวิจัย (Research Brief) เรื่องการสูงวัยในถิ่นที่อยู่ ข้อเสนอตัวแบบนโยบายจากบทเรียนต่างประเทศ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- ณัฐนี อมรประดับกุล, ณปภัช สัจจนกุล และ ปณณวัฒน์ เกื้อนกกลีน. (2563). *นโยบายที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ: ประวัติศาสตร์และบทเรียนจากแนวปฏิบัติที่ดีในต่างประเทศ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- ธีรพงศ์ สุกดศรี และ วัชรารัฐ ไร่ไพบูลย์. (2566). การเปลี่ยนผ่านเส้นทางชีวิตของผู้สูงวัยสู่ที่อยู่อาศัยเชิงสถาบัน ด้วยแนวคิดสูงวัยในถิ่นที่อยู่อาศัยเดิม (Aging in Place) หลากมิติในหนึ่งชั่วชีวิต. *งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 17 “ประชากรและสังคม 2566 หลากมิติ หนึ่งชั่วชีวิต”*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.

- ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 29(2), 31-48.
- ปราโมทย์ ปราสาทกุล และ ณปภัช สัจจกุล. (2564). ความจำเป็นของการสูงวัยในที่อยู่อาศัยเดิมในประเทศไทย. *วารสารธรรมศาสตร์*, 40(2), 1-23.
- สิมกร โดมมงคล. (2562). การคุ้มครองสิทธิและการเข้าถึงความยุติธรรมของ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 27(1), 158-191.
- รุ่งนภา เทพภาพ. (2565). *นวัตกรรมการสงเคราะห์สังคมผู้สูงอายุ: ประสบการณ์ของประชาสังคมไทย*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์เดอะ พรินท์ ไอเดีย.
- วรรณลักษณ์ เมียนเกิด. (2562). *รายงานวิจัยผู้สูงอายุในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2534). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุธิดา แจ้งประจักษ์ และ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2566). พัฒนาการนโยบายผู้สูงอายุไทย: การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของนโยบาย. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 13(1), 46-62.
- Dong, D., Cai, Q., Zhang, Q. Z., Zhou, Z. N., Dai, J. N., Mu, T. Y., Xu, J. Y., & Shen, C. Z. (2021). Dignity and its related factors among older adults in long-term care facilities: A cross-sectional study. *International journal of nursing sciences*, 8(4), 394–400. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ijnss.2021.08.003>

- Gallagher, A., Curtis, K., Dunn, M., & Baillie, L. (2017). Realising dignity in care home practice: An action research project. *International Journal of Older People Nursing*, 12, e12128. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/opn.12128>
- Hall, S., Dodd, R. H., & Higginson, I. J. (2014). Maintaining dignity for residents of care homes: A qualitative study of the views of care home staff, community nurses, residents and their families. *Geriatric Nursing*, 35(1), 55–60. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.gerinurse.2013.10.012>
- Wachholz, P., & Giacomini, K. (2023). Dignity in the care of older adults living in nursing homes and long-term care facilities. *F1000 Research*, 11, 1208. Retrieved from <https://doi.org/10.12688/f1000research.126144.3>
- WHO. (2011). *World Report on Disability 2011*. Retrieved from <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/sensory-functions-disability-and-rehabilitation/world-report-on-disability>
- WHO. (2018). *Aging in Place*. Retrieved from <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wp-content/uploads/2018/12/Concept-note.pdf>

การเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ¹ Discrimination Against LGBTQ+ Inquiry Officers²

Received 13 February 2024

Revised 28 May 2024

Accepted 30 May 2024

อุธนา สุระดณัย³

Authana Suradanai⁴

วันชัย มีชาติ⁵

Wanchai Meechart⁶

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย⁷

Jutharat Ua-Amnoey⁸

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากเอกสารและวิจัย

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “การเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในกองบัญชาการตำรวจนครบาล” ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากทุนการศึกษาลูกสุตรดุษฎีบัณฑิต 100 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² This article is a part of the of dissertation entitled “Discrimination Against LGBTQ+ Inquiry Officers in the Metropolitan Police Bureau of the Royal Thai Police” for the Degree of Doctor of Philosophy in Criminology and Criminal Justice Department of Sociology and Anthropology Faculty of Political Science Chulalongkorn University. Supported by The 100th Anniversary Chulalongkorn University Fund for Doctoral Scholarship.

³ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: Authana.ozar@gmail.com

⁴ Ph.D. Candidate in Programe of Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

⁵ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก, รองศาสตราจารย์, อาจารย์พิเศษคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: wanchaimeechart@gmail.com

⁶ Advisor of Candidate, Associate Professor, Special instructor of Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

⁷ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม, รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์พิเศษคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: Jutharat.u@chula.ac.th

⁸ Coordinate Advisor of Candidate, Associate Professor Dr., Special instructor of Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

ภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 31 คน ได้แก่ พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ จำนวน 11 คน พนักงานสอบสวนชายหรือหญิงที่มีวิถีรักต่างเพศ จำนวน 5 คน ผู้บังคับบัญชา 5 คน ผู้ได้บังคับบัญชา 5 คน และประชาชนผู้มาใช้บริการ 5 คน ผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาการเลือกปฏิบัติ 2 ประการ ได้แก่ 1) การเหยียดเพศสภาพในที่ทำงาน ทั้งทางวาจา การใช้สรรพนามต่อยศความเป็นชาย และ 2) การถูกขัดขวางโอกาสทางอาชีพซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ทำให้เกิดความเครียดและปัญหาด้านอารมณ์ นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศมีความต้องการให้องค์กรปฏิบัติต่อกลุ่มพวกเขา 4 ประการ ได้แก่ 1) มีการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางหรือมาตรการเพื่อปกป้องและสนับสนุนพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ 2) สร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในองค์กร 3) มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ และ 4) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างในการยอมรับความหลากหลายทางเพศ จนได้ข้อเสนอแนะอันนำไปสู่การกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเพื่อจัดการกับปัญหาการเลือกปฏิบัติ ตลอดจนมีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและกลไกการป้องกันการเลือกปฏิบัติที่เหมาะสม สร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางเพศของพนักงานสอบสวนชายในองค์กร

คำสำคัญ: การเลือกปฏิบัติ, พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Abstract

This research aims to analyze the issue of discrimination against LGBTQ+ inquiry officers. It also offers an approach to resolution for addressing these issues. The research employs qualitative methods, including document analysis and in-depth

interviews with key informants from five groups, totaling 31 participants: 11 LGBTQ+ inquiry officers, 5 heterosexual male or female inquiry officers, 5 supervisors, 5 subordinates, and 5 members of the public who accessed services. The findings reveal two main problems in treatment: 1) discrimination based on gender identity in the workplace, including verbal abuse and the use of derogatory terms, and 2) obstruction of career opportunities, impacting the mental health of LGBTQ+ inquiry officers, leading to stress and emotional issues. Additionally, the research finds that LGBTQ+ inquiry officers desire the following actions from organization: 1) the development and adjustment to the guidelines or standards to protect and support them, 2) the establishment of equality and fairness within the organization, 3) the clearly practices for addressing issues of treatment towards LGBTQ+ inquiry officers, and 4) the creation of an inclusive organizational culture that accepts gender diversity. These suggestions lead to the formulation of clear guidelines for managing treatment issues, as well as the development of organizational culture and appropriate mechanisms to prevent discriminatory treatment, fostering an open and accepting environment for inquiry officers with diverse gender identities within the organization.

Keywords: Discrimination, LGBTQ+ inquiry officers, Royal Thai Police

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ของตำรวจชายที่มีความหลากหลายทางเพศในต่างประเทศมักเผชิญกับความท้าทายทางจิตวิทยาสังคมและการเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน ตั้งแต่การถูกล่วงละเมิดทางวาจาจนถึงการถูกจำกัดโอกาสในการเติบโตทางอาชีพ ปัญหาการเลือกปฏิบัติไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

เท่านั้นแต่ยังส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรอีกด้วย (Burke, 1994; Lyons, DeValve & Garner, 2008; Jones & Williams, 2013) การยอมรับความหลากหลายทางเพศและการยกระดับวัฒนธรรมองค์กรให้หลอมรวมการยอมรับความหลากหลายทางเพศจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมสมัยใหม่ (Cox, 1993)

การยอมรับความหลากหลายทางเพศในองค์กรตำรวจไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของความเป็นธรรมและสิทธิมนุษยชนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและความสามารถขององค์กรในการบริการประชาชนอีกด้วย การเลือกปฏิบัติและการขาดความหลากหลายในองค์กรสามารถนำไปสู่การลดทอนความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการและความท้าทายที่หลากหลายของสังคม การยอมรับและการสนับสนุนความหลากหลายทางเพศไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือขององค์กรในสายตาของประชาชนเท่านั้น แต่ยังสามารถดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถหลากหลายไว้ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเต็มที่ (Herek, 2009)

แม้ว่าการยอมรับความหลากหลายทางเพศในองค์กรตำรวจสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์มากมาย รวมถึงการเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับในสังคม (Cox, 1993) แต่ประเทศไทยกลับยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติและความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะสังคมนิยมชายเป็นใหญ่ (Patriarchal society) อย่างสังคมไทย ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในไทย ไม่ใช่เพียงแค่ปัญหาอัตลักษณ์ของบุคคลในระดับปัจเจกเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรตำรวจและสังคมโดยรวม ด้วยเหตุนี้การเริ่มต้นและการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในองค์กรตำรวจไทยไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่ก้าวหน้าและเป็นธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างรากฐานสำหรับการพัฒนาองค์กรตำรวจ ตลอดจนสร้างความเคารพความแตกต่างหลากหลายทางเพศในระดับปัจเจกบุคคลของคนในองค์กรตำรวจไทย

การศึกษานี้จึงมุ่งหวังที่จะเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมถึงการเข้าใจและให้การยอมรับต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ในองค์กรตำรวจไทย ไม่เพียงแต่จะช่วยลดอคติและการเลือกปฏิบัติ แต่ยังเป็น การเสริมสร้างความเข้าใจและการยอมรับในหมู่บุคลากรขององค์กรตำรวจเอง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างองค์กรที่มีความเป็นธรรม มีความหลากหลาย และสามารถรับมือกับความท้าทายของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ได้นำ 1) ทฤษฎีสัมพันธภาพสังคม (Social Identity Theory) 2) ทฤษฎีการกำหนดตัวตน (Identity Formation Theory) และ 3) ทฤษฎีความหลากหลายทางเพศในองค์กร (Gender Diversity in Organizations Theory) มาใช้เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมขององค์กร เพื่อเข้าใจและเจาะลึกลงไปในปฏิสัมพันธ์และผลกระทบของความหลากหลายทางเพศในที่ทำงาน โดยเน้นที่การสำรวจว่าความเข้าใจและการยอมรับความหลากหลายเช่นนี้ส่งผลต่อบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรอย่างไร นอกจากนี้การศึกษายังให้ความสำคัญกับความเข้าใจในด้านการกำหนดตัวตนและการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในสภาพแวดล้อมทางองค์กรได้ดียิ่งขึ้น ดังจะกล่าวถึงทฤษฎีโดยสังเขปต่อไปนี้

1. ทฤษฎีสัมพันธภาพสังคม (Social Identity Theory)

ทฤษฎีสัมพันธภาพสังคม ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย Henri Tajfel และ John Turner ในช่วงทศวรรษที่ 1970 นำเสนอแนวคิดที่ว่าอัตลักษณ์ของบุคคลไม่เพียงแต่ได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้สึกของการเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคมต่างๆ ทฤษฎีนี้เน้นว่าบุคคลมักจะจัดกลุ่มตัวเองเข้ากับกลุ่มที่พวกเขามีความผูกพัน (Ingroup) และจัดกลุ่มผู้อื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้นเป็นกลุ่มภายนอก (Outgroup) การรับรู้นี้ส่งผลต่อความรู้สึก ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตอบสนองต่อสมาชิกของกลุ่มของตนเองเมื่อเทียบกับกลุ่มภายนอก (Tajfel & Turner, 1979)

ทฤษฎีนี้ยังอธิบายอีกว่าบุคคลมักจะกำหนดตัวตนของตนผ่านกลุ่มที่พวกเขาเป็นส่วนหนึ่ง ในบริบทของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ การรับรู้ตนเองและการรับรู้ตนเองในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ทฤษฎีนี้ช่วยอธิบายว่าทำไมพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในไทยอาจรู้สึกถูกแยกตัวออกจากกลุ่มของตำรวจที่ไม่ใช่เกย์ โดยการรับรู้ตนเองและการมองว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้นสามารถส่งผลต่อการปฏิบัติงานและความสัมพันธ์ในที่ทำงาน

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีนี้มาเพื่ออธิบายเมื่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้เปิดเผยตัวตนถึงรสนิยมและอัตลักษณ์ทางเพศของตน หรือถูกล่วงรู้จากบุคคลในองค์กรตำรวจโดยไม่ได้เปิดเผยตัวตนแล้ว พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศจะมีสัมพันธภาพกับสังคมหรือองค์กรตำรวจ หรือมีปัญหาการถูกปฏิบัติอย่างไร และสำรวจความรู้สึกและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นเพื่อนร่วมงานกับพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศว่าพวกเขาเป็นกลุ่มคนนอกกลุ่มแล้วจะมีสภาพปัญหาของการเลือกปฏิบัติอย่างไรซึ่งจะตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจปัญหาการเลือกปฏิบัติ

2. ทฤษฎีการกำหนดตัวตน (Identity Formation Theory)

ทฤษฎีการกำหนดตัวตน ที่มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า "ทฤษฎีการพัฒนาจิตวิเคราะห์ของ Erikson" ได้รับการพัฒนาโดย Erik Erikson ในปี 1968 ทฤษฎีนี้

อธิบายกระบวนการพัฒนาตัวตนของบุคคลตลอดชีวิต ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านจิตวิเคราะห์และสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่บุคคลมีการค้นหาและกำหนดอัตลักษณ์ของตนเอง ตามทฤษฎีนี้ ความขัดแย้งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตมีบทบาทสำคัญในการกำหนดตัวตน (Erikson, 1968)

ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการกำหนดและพัฒนาตัวตนของบุคคลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและซับซ้อน ซึ่งรวมถึงการกำหนดตัวตนทางเพศในบริบทของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ การพัฒนาและการยอมรับตัวตนทางเพศของตนเองอาจเป็นกระบวนการที่ทำทนาย เนื่องจากต้องเผชิญกับความคาดหวังและมาตรฐานของสังคมและองค์กร อีกทั้งการพัฒนาตัวตนนี้มีหลายมิติ เช่น ตัวตนทางเพศ ตัวตนทางวัฒนธรรม และตัวตนทางอาชีพ ซึ่งการทำความเข้าใจและการยอมรับตัวตนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจและสุขภาพจิตที่ดีของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในการยอมรับและเปิดเผยตัวตนทางเพศของตนอาจมีผลต่อการพัฒนาตัวตนและความสัมพันธ์ทางสังคมภายในองค์กร

ผู้วิจัยนำทฤษฎีนี้มาเพื่ออธิบายถึงการกำหนดตัวตนของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศว่าพวกเขาได้รับการยอมรับการมีตัวตนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์กรตำรวจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจและสุขภาพจิตที่ดีของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ และมีบทบาทสำคัญต่อโอกาสและการเจริญเติบโตในหน้าที่การงานของกลุ่มคนเหล่านี้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาการยอมรับตัวตนในที่ทำงานและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อไป

3. ทฤษฎีความหลากหลายทางเพศในองค์กร (Gender Diversity in Organizations Theory)

ตามทฤษฎีของ Taylor Cox (1993) อธิบายว่าความหลากหลายทางเพศในองค์กรไม่เพียงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานและสภาพแวดล้อมภายในองค์กรเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการปฏิบัติงานและวัฒนธรรมองค์กรโดยรวม

ความหลากหลายทางเพศในองค์กรไม่เพียงช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการแก้ปัญหา แต่ยังช่วยส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพต่อความแตกต่าง อีกทั้งสำรวจและอธิบายผลกระทบของความหลากหลายทางวัฒนธรรมในองค์กร ทฤษฎีนี้มีกรอบอธิบายในหลายมิติ โดยมุ่งเน้นไปที่ความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิธีการที่องค์กรสามารถบริหารจัดการกับความหลากหลายนี้ได้ Cox ยังได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในองค์กร ดังต่อไปนี้

- การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรต้องการการเข้าใจและรองรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล การมีแนวทางหรือมาตรการและแนวปฏิบัติที่เข้าใจและรองรับความหลากหลายนี้จะช่วยให้ทีมงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน

การทำงานร่วมกันในทีมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมต้องการทักษะในการสื่อสารและการเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม การมีทักษะเหล่านี้จะช่วยให้สามารถสร้างสร้งค่านวัตกรรมและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การสร้างความยอมรับและความเข้าใจ

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความยอมรับและเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรและเสริมสร้างการทำงานร่วมกันในทีมที่มีประสิทธิภาพ

การปรับใช้ทฤษฎีของ Cox ในองค์กรตำรวจไทยอาจช่วยส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะกับการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและรองรับความหลากหลายในทุกรูปแบบ ผู้วิจัยนำทฤษฎีนี้มาใช้วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามมาประกอบในการหาแนวทางแก้ไขปัญหการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนสำรวจความต้องการของกลุ่มคนเหล่านี้ว่ามีความต้องการให้

องค์กรตำรวจ ปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไร อาทิ การพัฒนาและปรับปรุงแนวทางหรือมาตรการขององค์กรตำรวจไทยเพื่อปกป้องและสนับสนุนพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ สร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในองค์กรตำรวจไทย หรือมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ การรวมทฤษฎีสัมพันธภาพสังคม ทฤษฎีการกำหนดตัวตน และทฤษฎีความหลากหลายทางเพศในองค์กร เหล่านี้เข้าด้วยกันช่วยให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นว่าการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์กรตำรวจไทยเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและต้องการการแก้ไขที่หลากหลายระดับ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับ 1) ปัญหาการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นในที่ทำงานของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ คือปัญหาการเหยียดเพศสภาพ ส่งผลต่อปัญหาทางสุขภาพจิตและปัญหาด้านอารมณ์ความรู้สึก และ 2) ความต้องการของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศต่อองค์กร ที่ต้องการให้พัฒนาปรับปรุงแนวทางการลดอคติและการเลือกปฏิบัติในองค์กรให้มีความเท่าเทียม ความยุติธรรม และมีวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง โดยใช้ทฤษฎีการกำหนดตัวตน (Identity Formation Theory) มาอธิบายถึงการพัฒนาตัวตนซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและซับซ้อน รวมถึงการพัฒนาตัวตนทางเพศ ในบริบทของการทำงานและสังคมที่มีมาตรฐานและความคาดหวังทางสังคมที่กดดัน และใช้ทฤษฎีสัมพันธภาพสังคม (Social Identity Theory) มาอธิบายถึงการที่บุคคลจะจัดกลุ่มตัวเองเข้ากับกลุ่มที่พวกเขามีความผูกพัน (Ingroup) และมองกลุ่มคนอื่นเป็นกลุ่มภายนอก (Outgroup) ทำให้เกิดการกระทำที่เลือกปฏิบัติและลดคุณค่าผู้ที่อยู่กลุ่มภายนอก

อนึ่ง ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อการทำงานของพนักงานสอบสวนที่มีความหลากหลายทางเพศในการอำนวยความสะดวกทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งนำไปสู่การอภิปรายถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและยกระดับนโยบายของหน่วยงานให้สอดคล้องกับหลักการ Yogyakarta Principles) ที่ควรนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงาน โดยเน้นการปกป้องสิทธิมนุษยชนของพนักงานสอบสวนที่มีความหลากหลายทางเพศและนำแนวทางของสหประชาชาติ (United Nations: UN) ที่ได้เสนอข้อแนะนำและกรอบการทำงานที่สำคัญเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมารวมอภิปรายด้วย นำไปสู่การกำหนดแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในหน่วยงานที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นสำคัญ

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากเอกสารและวิจัยภาคสนาม เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ประสบการณ์ถูกเลือกปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยมุ่งเน้นที่การเข้าใจลึกซึ้งถึงประสบการณ์ส่วนบุคคล ความรู้สึก และการรับรู้ของแต่ละบุคคล โดยสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 31 คน ได้แก่ พนักงานสอบสวนที่มีความหลากหลายทางเพศ จำนวน 11 คน พนักงานสอบสวนชายหญิงที่มีวิถีรักต่างเพศจำนวน 5 คน ผู้บังคับบัญชา 5 คน ผู้ใต้บังคับบัญชา 5 คน และประชาชนผู้มาใช้บริการ 5 คน ที่ได้รับการเลือกโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมตามประเด็นวิจัย ซึ่งจัดขึ้นในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) โดยมีการเตรียมคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์อย่างอิสระ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎีที่ใช้ในการในบทความวิจัยนี้ จากหนังสือและบทความวิชาการจากต่างประเทศ ตลอดจนค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การเลือกปฏิบัติต่อตำรวจชายที่มีความหลากหลายทางเพศในต่างประเทศจากวารสารวิชาการระดับนานาชาติ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษาต่อไป

2. การศึกษาภาคสนาม (Field study) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 31 คน โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview)

การเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ทำให้เข้าถึงมุมมองที่ลึกซึ้งและเป็นส่วนตัวของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ การสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยให้ผู้สัมภาษณ์สามารถสำรวจความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อย่างละเอียด ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่อาจไม่สามารถหาได้จากวิธีการเก็บข้อมูลอื่นๆ เกี่ยวกับประสบการณ์การถูกเลือกปฏิบัติ อีกทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล ซึ่งช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสบายใจที่จะแบ่งปันข้อมูลที่ละเอียดอ่อนและซื่อสัตย์ ช่วยให้ผู้สัมภาษณ์สามารถสำรวจประสบการณ์ที่หลากหลายและเข้าใจมุมมองที่แตกต่างเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยให้ผู้สัมภาษณ์วิเคราะห์ปัญหาการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถนำไปสู่การทำความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษา ท้ายที่สุดข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถใช้เพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ไขการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศที่ตอบสนองความต้องการที่เฉพาะเจาะจงต่อพวกเขา

ในส่วนของพนักงานสอบสวนชายหรือหญิงที่มีวิถีรักต่างเพศ ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมงานกับพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อสำรวจ ความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ในมิติความสัมพันธ์ การปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติตั้งแต่ระดับผู้ปฏิบัติงานถึงระดับผู้บริหาร ตลอดจนสัมภาษณ์ประชาชนผู้มาใช้บริการเพื่อทราบถึงความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ที่ได้พบเจอหรือรับบริการจากพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ มากกว่านั้นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดนั้นนำไปสู่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาในภาพของนโยบายขององค์กรตำรวจไทย หรือนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะในมิติของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งที่เป็นพนักงานสอบสวนในปัจจุบัน หรือ เคยเป็นพนักงานสอบสวน มีอายุการทำงานหรืออายุราชการตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงประสบการณ์การถูกเลือกปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตลอดระยะเวลาการทำงาน ในส่วน of พนักงานสอบสวนชายหรือหญิงที่มีวิถีรักต่างเพศ ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และประชาชนที่มาใช้บริการ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจงเช่นเดียวกัน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนนี้ต้องมีประสบการณ์ร่วมกันกับพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ในมิติการปฏิบัติงานร่วมกัน หรือเป็นผู้มาใช้บริการ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและปฏิบัติตามจริยธรรมการวิจัยในคนอย่างเคร่งครัด ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่โครงการวิจัย 660411

เลขที่ใบอนุญาต 011/67 ตามใบรับรองโครงการวิจัยที่ COA No. 001/67 วันที่
รับรอง 3 มกราคม 2567 วันหมดอายุวันที่ 2 มกราคม 2568

หากระหว่างการวิจัยหรือระหว่างขั้นตอนการเก็บข้อมูลในการวิจัย
ครั้งนี้ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรู้สึกไม่ปลอดภัยหรือไม่ต้องการที่จะให้ข้อมูลหรือ
สัมภาษณ์ต่อไป ผู้วิจัยจะพิจารณาให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกจากการศึกษาได้ทุกเมื่อ
ตามความต้องการ ผู้วิจัยได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีการเก็บข้อมูล เงื่อนไขในการเปิดเผยข้อมูลเท่าที่
จำเป็นได้แก่ ยศ นามแฝง ตำแหน่ง สถานีดำรง (ไม่ระบุชื่อสถาน) อายุ และ
อายุงาน/อายุราชการ ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อ
ประกอบการตัดสินใจ

อีกทั้งผู้วิจัยแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบว่าสิทธิที่จะยินยอมหรือ
ปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยได้ด้วยความสมัครใจ หรือหากต้องการถอนตัว
ก็สามารถทำได้ทันทีตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้วิจัยทราบ
ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะถูกเก็บเป็น
ความลับ และการนำเสนอผลการวิจัยจะเป็นภาพรวมโดยไม่ระบุชื่อข้อมูลใดๆ ที่จะ
นำไปสู่ตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญและหลีกเลี่ยงอคติที่จะเกิดขึ้นต่อตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
และผู้วิจัยแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ทราบว่า ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเฉพาะพนักงาน
สอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในสถานีดำรงเพียงคนเดียวเท่านั้น
และเป็นความลับ ไม่มีการแจ้งหรือบอกกล่าวให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชา
ล่วงรู้ถึงการเก็บข้อมูลดังกล่าว เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงและรักษา
ความลับของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วย
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบ
กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มี
การกำหนดหัวข้อสัมภาษณ์ (Questionnaire guide) ที่เกี่ยวข้องกับการเลือก
ปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

4.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research)

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีความหลากหลายทางเพศในองค์กร ทฤษฎีสัมพันธภาพสังคม ทฤษฎีการกำหนดตัวตน จากการค้นคว้าวารสารวิชาการ

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ พนักงานสอบสวนชายหญิงที่มีวิถีรักต่างเพศจำนวน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และประชาชนผู้มาใช้บริการ

5. การวิเคราะห์และการตีความข้อมูล (Data analysis and interpretation)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบตามเค้าโครงเรื่องแล้วสรุปออกมาบรรยายเป็นเรื่องเล่า (Narrative) การวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยมีความลึกและครอบคลุม ทำให้สามารถเข้าใจปัญหาและความต้องการของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างแท้จริง การวิเคราะห์ที่ละเอียดยิ่งช่วยในการเปิดเผยข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการเข้าใจแนวทางการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติในสภาพแวดล้อมขององค์กรตำรวจไทย

อีกทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบข้อจำกัดของแนวทางหรือมาตรการการแก้ไขการเลือกปฏิบัติในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงแนวทางหรือมาตรการ ตลอดจนออกแบบแนวทางปฏิบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย และสร้างความเข้าใจและยอมรับที่มากขึ้นในหมู่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ข้อมูลจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา

แนวทางที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์กรตำรวจไทยได้ให้ข้อมูลที่สำคัญซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพวกเขาในสภาพแวดล้อมการทำงาน พบว่ามีปัญหาการเลือกปฏิบัติและการเหยียดเพศสภาพ อีกทั้งปัญหาด้านอารมณ์และสุขภาพจิตของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศมีความต้องการการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางหรือมาตรการขององค์กรตำรวจไทยเพื่อปกป้องและสนับสนุนพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ การสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในองค์กรตำรวจไทย การมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างในการยอมรับความหลากหลายทางเพศจากการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ทราบถึงปัญหาของการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศและความต้องการให้องค์กรตำรวจไทยปฏิบัติต่อกลุ่มพวกเขา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์กรตำรวจไทย

1.1 ปัญหาการเลือกปฏิบัติและการเหยียดเพศสภาพต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ

ผลการวิจัยพบปัญหาของการเลือกปฏิบัติและการเหยียดเพศสภาพ เช่น การพูดจาหยาบคายหรือใช้คำสรรพนามที่ไม่เหมาะสมหรือด้อยค่าความเป็นชาย การกีดกันไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือหน้าที่บางอย่าง เป็นต้น โดยมีเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพหรือการเปิดเผยตัวตนทางเพศ ส่งผลให้พนักงาน

สอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศเกิดความเครียดและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในที่ทำงาน พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศรู้สึกถูกจำกัดความสามารถในการทำงานหรือไม่ได้รับการยอมรับในทักษะและความสามารถของตน ตลอดจนผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมถึงการขาดโอกาสในการเติบโตทางอาชีพ การไม่ได้รับโอกาสในการฝึกอบรมหรือการส่งเสริมตำแหน่ง

1.2 ปัญหาสุขภาพจิตและอารมณ์ของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศต้องเผชิญกับความเครียดและความวิตกกังวลที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการเลือกปฏิบัติและการเหยียดเพศสภาพในที่ทำงาน ความเครียดนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับ การถูกเลือกปฏิบัติโดยตรงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความกังวลเกี่ยวกับการเปิดเผยตัวตนทางเพศและความกลัวที่จะไม่ได้รับการยอมรับหรือการถูกตีตรา อีกทั้งพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศมีปัญหาด้านอารมณ์ มีความรู้สึกถึงความโดดเดี่ยว ความหดหู่ และการสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อความสามารถในการทำงานและการมีส่วนร่วมในองค์กร ตลอดจนการลดลงของประสิทธิภาพการทำงาน เนื่องจากพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศมีสมาธิและการตัดสินใจที่ลดลง ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพวกเขา

2. ความต้องการของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศที่มีต่อองค์กรตำรวจไทย

2.1 การพัฒนาและปรับปรุงแนวทางหรือมาตรการขององค์กรตำรวจไทยเพื่อปกป้องและสนับสนุนพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ

พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศมีความต้องการให้องค์กรตำรวจไทยพัฒนาและการปรับปรุงแนวทางหรือมาตรการภายในองค์กรตำรวจเพื่อปกป้องและสนับสนุนพนักงานสอบสวนชายที่มีความ

หลากหลายทางเพศ แนวทางหรือมาตรการเหล่านี้ควรรวมถึงการป้องกันการเลือกปฏิบัติและการส่งเสริมความเท่าเทียมและความหลากหลาย อีกทั้งการศึกษาและการเพิ่มความตระหนักรู้ในหมู่เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ การส่งเสริมการศึกษาเรื่องนี้จะช่วยลดอคติและเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นมิตรและยอมรับความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายสนับสนุนภายในองค์กรสำหรับพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ช่วยสร้างองค์กรตำรวจที่เข้มแข็งและรู้ลึกถึงความเป็นหนึ่งเดียว นอกจากนี้ยังช่วยเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน

2.2 การสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในองค์กรตำรวจไทย

พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศต้องการให้องค์กรตำรวจไทยส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมในองค์กร การสร้างความเท่าเทียมนี้รวมถึงการให้โอกาสที่เท่าเทียมในการเติบโตอาชีพ การประเมินผลงานอย่างเป็นธรรม และการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันในการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะ ตลอดจนการพัฒนาแนวทางหรือมาตรการและขั้นตอนการทำงานที่เปิดกว้างและสนับสนุนความหลากหลายทางเพศเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติ วัฒนธรรมองค์กรที่ดีควรส่งเสริมความเคารพต่อความหลากหลายทางเพศและเพศสภาพ รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกคนในองค์กรรู้สึกถึงความปลอดภัยในการแสดงออกถึงตัวตนและการเป็นตัวของตัวเอง

นอกจากนี้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในองค์กรเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความเท่าเทียม การสนทนาเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศและการเลือกปฏิบัติควรเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารในองค์กร และควรมีช่องทางสำหรับเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศและเจ้าหน้าที่ตำรวจคนอื่นๆ ในการแบ่งปันประสบการณ์และความคิดเห็น ท้ายที่สุดการมีผู้นำที่มีความตระหนักรู้และสนับสนุนผู้นำในองค์กรตำรวจมีบทบาทสำคัญในการนำพาการเปลี่ยนแปลงที่

จำเป็น ผู้นำที่เปิดกว้างและรองรับความหลากหลายทางเพศสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและช่วยส่งเสริมความเท่าเทียมและความเข้าใจในองค์กร

2.3 การมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ

การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารในการสร้างและการบังคับใช้แนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามแนวทางหรือมาตรการ และต้องแสดงความมุ่งมั่นในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเท่าเทียมสำหรับทุกคน อีกทั้งมีการตรวจสอบและการประเมินผลประสิทธิภาพของแนวทางหรือมาตรการ และแนวปฏิบัติเพื่อให้แน่ใจว่ามาตรการเหล่านี้ได้ผลและสามารถปรับปรุงได้ตามความจำเป็น การตรวจสอบควรเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและควรมีการเปิดเผยผลการประเมินอย่างโปร่งใส ตลอดจนมีการสร้างช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้างสำหรับพนักงานที่เผชิญกับการเลือกปฏิบัติหรือการเหยียดเพศสภาพเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้พวกเขาสามารถแสดงความคิดเห็นและรายงานปัญหาได้อย่างเสรีและมั่นใจในการได้รับการจัดการที่เหมาะสม

2.4 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างในการยอมรับความหลากหลายทางเพศ

พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศมีความต้องการให้องค์กรตำรวจไทยมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่รองรับและยอมรับความหลากหลายทางเพศจะช่วยลดการเลือกปฏิบัติและสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งการมีวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง หมายถึงการส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดกว้างและการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับ การสร้างช่องทางให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแสดงความคิดเห็นและแบ่งปันประสบการณ์จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเคารพระหว่างกัน อีกทั้งการฝึกอบรมและการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศและการเลือกปฏิบัติ การฝึกอบรมนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและแนวทางหรือมาตรการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทัศนคติและความเข้าใจที่ดี

ต่อความหลากหลายทางเพศ อีกทั้งการมีผู้บริหารที่เป็นตัวอย่างและนำโดยแสดงทัศนคติที่เปิดกว้างและเคารพความหลากหลายเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ผู้บริหารควรแสดงความมุ่งมั่นในการสนับสนุนความหลากหลายและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมและเท่าเทียมในการทำงาน

3. ความหลากหลายทางเพศต่อการอำนวยความสะดวก

ความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) เป็นหนึ่งในหัวข้อที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน ความเข้าใจและการยอมรับความหลากหลายทางเพศไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและสุขภาพจิตของบุคคล LGBTQ+ เท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการยุติธรรมด้วย ความยุติธรรมที่แท้จริงต้องการการยอมรับและการปฏิบัติที่เท่าเทียม ซึ่งการเลือกปฏิบัติและการไม่เข้าใจในความหลากหลายทางเพศยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องแก้ไข ความหลากหลายทางเพศมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมในหลายมิติ ทั้งในด้านกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการให้บริการแก่ประชาชน

- การปกป้องสิทธิมนุษยชน

การยอมรับและเคารพในความหลากหลายทางเพศเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน การเลือกปฏิบัติต่อบุคคล LGBTQ+ ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งกระบวนการยุติธรรมต้องทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเหล่านี้

- การสร้างความเท่าเทียมในสังคม

การส่งเสริมความเท่าเทียมและการยอมรับความหลากหลายทางเพศในกระบวนการยุติธรรมเป็นการสร้างสังคมที่เท่าเทียม ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

3.1 ผลกระทบของความหลากหลายทางเพศต่อกระบวนการยุติธรรม

การที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมสามารถส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งความเข้าใจ

ในประเด็นนี้จะช่วยปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.1.1 ผลกระทบเชิงบวก

- การสร้างสภาพแวดล้อมที่ยอมรับและเคารพ

การที่พนักงานสอบสวนและผู้พิพากษาที่มีความหลากหลายทางเพศทำงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ยอมรับและเคารพความหลากหลาย ทำให้ประชาชนที่เข้ารับบริการรู้สึกปลอดภัยและเชื่อมั่นในระบบยุติธรรม

- การส่งเสริมความเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติ การมีบุคลากรที่มีความหลากหลายทางเพศในระบบยุติธรรมสามารถส่งเสริมความเข้าใจและการไม่เลือกปฏิบัติในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม

3.1.2 ผลกระทบเชิงลบ

- การเผชิญกับการเลือกปฏิบัติและการคุกคาม

บุคลากรที่มีความหลากหลายทางเพศในกระบวนการยุติธรรมอาจเผชิญกับการเลือกปฏิบัติและการคุกคามจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและความสามารถในการทำงาน

- การขาดการสนับสนุนและการฝึกอบรมที่เหมาะสม

การขาดการสนับสนุนและการฝึกอบรมที่เหมาะสมเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในองค์กรยุติธรรมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและการให้บริการที่ไม่มีประสิทธิภาพ

4. แนวทางการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมเพื่อรองรับความหลากหลายทางเพศ

การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยุติธรรมเพื่อให้สามารถรองรับความหลากหลายทางเพศได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ โดยสามารถดำเนินการในหลายด้าน ดังนี้

4.1 การปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย การทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คุ้มครองสิทธิของบุคคล LGBTQ+ อย่างชัดเจนและเป็นธรรม รวมถึงการกำหนดบทลงโทษสำหรับการเลือกปฏิบัติและการคุกคาม

4.2 การให้การฝึกอบรมและการสร้างความตระหนักรู้ การให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศแก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเพิ่มความเข้าใจและความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

4.3 การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เป็นมิตร โดยสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ยอมรับและเคารพในความหลากหลายทางเพศ ให้การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการจัดตั้งกลไกการรายงานและการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

ความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องที่สำคัญและต้องการความเข้าใจและการยอมรับในกระบวนการยุติธรรม การมีบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในกระบวนการยุติธรรมสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เท่าเทียมและเป็นธรรม การปรับปรุงกฎหมาย การให้การฝึกอบรม และการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เป็นมิตรและสนับสนุนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างระบบยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและยอมรับในความหลากหลายทางเพศ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในกระบวนการยุติธรรมของสังคมโดยรวม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์กรตำรวจไทยเผชิญกับการเลือกปฏิบัติและการเหยียดเพศสภาพอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของการพูดจาเหยียดหยาม การใช้สรรพนามที่ด้อยค่า และการกีดกันจากกิจกรรมหรือหน้าที่สำคัญในองค์กร ซึ่งส่งผลให้พวกเขารู้สึกถูกดูหมิ่นและไม่ได้รับการยอมรับ รวมทั้งสร้างความเจ็บปวดทางจิตใจและทำลายความมั่นใจในตนเอง การกีดกันจากกิจกรรมหรือหน้าที่บางอย่างยังเป็นการลดโอกาสในการพัฒนา

ศักยภาพและการเติบโตทางอาชีพ โดยมีทฤษฎีสัมพันธภาพสังคมที่สอดคล้องกับปัญหาการเลือกปฏิบัติและการเหยียดเพศ ซึ่งอธิบายว่าการถูกมองว่าเป็นคนนอกกลุ่ม (Outgroup) สามารถเพิ่มความเครียดและความวิตกกังวล

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศประสบปัญหาด้านสุขภาพจิตและอารมณ์อย่างรุนแรง ความเครียด ความวิตกกังวล ความหดหู่ และความรู้สึกโดดเดี่ยวเป็นผลกระทบที่พบได้บ่อย ความเครียดและความวิตกกังวลเกิดจากการเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นธรรมในที่ทำงานและความกลัวว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับ ส่งผลให้มีปัญหาในการทำงานและการตัดสินใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร ความรู้สึกโดดเดี่ยวยังทำให้ความสามารถในการทำงานลดลง โดยมีทฤษฎีการกำหนดตัวตนของ ซีให้เห็นว่าการยอมรับตัวตนของตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตที่ดี อีกทั้งทฤษฎีความหลากหลายทางเพศในองค์กรของทออธิบายว่าความหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้รับการสนับสนุนในองค์กรสามารถลดประสิทธิภาพการทำงานได้

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยอมรับความหลากหลายทางเพศและการให้ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศแก่เจ้าหน้าที่ทุกระดับจะเป็นก้าวสำคัญในการลดการเลือกปฏิบัติและการเหยียดเพศสภาพ การพัฒนาและปรับปรุงนโยบายและมาตรการภายในองค์กรเพื่อปกป้องและสนับสนุนพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมถึงการสร้างกลไกการร้องเรียนที่เป็นกลางและปลอดภัย จะช่วยให้พนักงานรู้สึกมั่นใจในการทำงานและสามารถรายงานปัญหาได้อย่างเสรี

การนำหลักการยอกยาการ์ตา (Yogyakarta Principles) มาใช้ในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงาน โดยเน้นการปกป้องสิทธิมนุษยชนของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ จะช่วยให้พวกเขาได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม รวมทั้งการตระหนักถึงแนวทางของสหประชาชาติ (UN) เรื่องสิทธิของคนหลากหลายทางเพศในเชิงนโยบายและการนำไปปฏิบัติจะเป็นการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและมีความหลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาการเลือกต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศตามมาตรฐานสากล

2.1 การอนุวัติการปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นไปตามหลักการ Yogyakarta Principles

หลักการ Yogyakarta Principles ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อกำหนดมาตรฐานสากลที่ครอบคลุมสำหรับการปกป้องสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ หลักการเหล่านี้มีชื่อมาจากเมืองยอกยา-การ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นสถานที่จัดการประชุมที่นำไปสู่การพัฒนาหลักการในปี พ.ศ. 2549 หลักการ Yogyakarta-Principles เน้นที่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่บุคคล LGBTQ+ เผชิญ โดยระบุสิทธิของพวกเขาและข้อผูกพันของรัฐในการประกันว่าสิทธิเหล่านี้จะได้รับการคุ้มครอง (The Yogyakarta Principles, 2007)

การปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในกองบัญชาการตำรวจนครบาลตามหลักการ Yogyakarta Principles เป็นก้าวสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมและการยอมรับความหลากหลายทางเพศในองค์กร โดยนำหลักการได้แก่ สิทธิในการไม่ถูกเลือกปฏิบัติ สิทธิในการได้รับการรับรองตามกฎหมาย สิทธิในการแสดงออกและความคิดเห็นอย่างเสรี สิทธิในความเป็นส่วนตัว และสิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพ เหล่านี้มาปรับใช้ช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ถึงสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และป้องกันการเลือกปฏิบัติในหน่วยงานตำรวจ

หลักการ Yogyakarta Principles ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการปฏิบัติที่เป็นธรรม โดยไม่คำนึงถึงเพศวิถีหรืออัตลักษณ์ทางเพศ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและสนับสนุนพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ การยอมรับและการปฏิบัติตาม หลักการเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงานและการแสดงออกในที่ทำงาน รวมทั้งเพิ่มคุณภาพชีวิตและโอกาสในการพัฒนาตนเองของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในไทย โดยรวมแล้วการยอมรับและการปฏิบัติตาม

หลักการยกยอการดำในกองบัญชาการตำรวจนครบาลเป็นก้าวสำคัญในการสร้างสังคมที่เคารพและปกป้องสิทธิมนุษยชนของทุกคน รวมถึงการส่งเสริมความเข้าใจและการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย

2.2 การตระหนักถึงแนวทางของสหประชาชาติ (UN) เรื่องสิทธิของคนหลากหลายทางเพศในเชิงนโยบายและการนำไปปฏิบัติในสังคมไทย

สหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้เสนอข้อเสนอแนะและกรอบการทำงานที่สำคัญเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยมุ่งเน้นการลดการเลือกปฏิบัติและส่งเสริมความเท่าเทียม สหประชาชาติเรียกร้องให้รัฐภาคีดำเนินการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อให้มั่นใจว่าบุคคล LGBTQ+ ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรีในทุกด้านของชีวิต แนวทางของสหประชาชาติในการปกป้องสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศครอบคลุมหลายด้านที่สำคัญ (United Nations, 2012) ดังนี้

2.2.1 การไม่เลือกปฏิบัติและการคุ้มครองทางกฎหมาย สหประชาชาติเน้นให้รัฐภาคีปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ รวมถึงการรับรองว่ามีกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเหล่านี้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม การสร้างกลไกการรายงานและการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บุคคลที่ถูกเลือกปฏิบัติสามารถรายงานเหตุการณ์และได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที หน่วยงานตำรวจในไทยควรมีนโยบายและกฎหมายที่ป้องกันการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการสร้างกลไกการรายงานและการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้พนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศที่ถูกเลือกปฏิบัติสามารถรายงานเหตุการณ์และได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

2.2.2 การป้องกันความรุนแรงและการคุกคาม สหประชาชาติเรียกร้องให้รัฐภาคีดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการคุกคามที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยให้มีมาตรการที่ชัดเจนและเข้มงวดในการลงโทษผู้กระทำความผิด การให้การอบรมและการสร้าง

ความตระหนักรู้แก่เจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงและการคุกคามที่เกิดขึ้นกับบุคคล LGBTQ+ หน่วยงานตำรวจควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการป้องกันความรุนแรงและการคุกคามพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมถึงการให้การอบรมและการสร้างความตระหนักรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับปัญหานี้ การส่งเสริมความเท่าเทียมในสังคมสหประชาชาติสนับสนุนการดำเนินนโยบายและมาตรการที่ส่งเสริมความเท่าเทียมในสังคม เช่น การรับรองสิทธิในการแต่งงาน การรับรองสิทธิในการเลี้ยงดูบุตร และการให้สิทธิประโยชน์ทางสังคมที่เท่าเทียมกับ การส่งเสริมการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเมืองของบุคคล LGBTQ+ หน่วยงานตำรวจควรส่งเสริมความเท่าเทียมโดยการให้สิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เท่าเทียมกันสำหรับพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมถึงการสนับสนุนการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

2.2.3 การเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษา สหประชาชาติเห็นความสำคัญของการให้บุคคล LGBTQ+ มีสิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่เป็นมิตรและเหมาะสมกับความต้องการของพวกเขา โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ การรับรองว่าโรงเรียนและสถาบันการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและสนับสนุนความหลากหลายทางเพศ และการให้การศึกษาที่ส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับความหลากหลายทางเพศ หน่วยงานตำรวจควรให้การเข้าถึงบริการสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ รวมถึงการจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการยอมรับความหลากหลายทางเพศในที่ทำงาน

2.2.4 การรวบรวมข้อมูลและการวิจัย สหประชาชาติเน้นให้รัฐภาคีดำเนินการรวบรวมข้อมูลและการวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้สามารถออกแบบนโยบายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพ การสร้างฐานข้อมูลที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่บุคคล LGBTQ+ เผชิญในสังคม หน่วยงานตำรวจควรดำเนินการรวบรวมข้อมูลและการวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาที่พนักงานสอบสวนชายที่มีความ

หลากหลายทางเพศเผชิญ เพื่อออกแบบนโยบายและมาตรการที่ตอบสนองความต้องการและคุ้มครองสิทธิของพวกเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.5 แนวทางของสหประชาชาติในการปกป้องสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีความสำคัญในการสร้างสังคมที่เท่าเทียมและเป็นธรรม การไม่เลือกปฏิบัติ การป้องกันความรุนแรงและการคุกคาม การส่งเสริมความเท่าเทียม การเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษา และการรวบรวมข้อมูลและการวิจัย ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมสิทธิและศักดิ์ศรีของบุคคล LGBTQ+ ทั่วโลก การนำแนวทางของสหประชาชาติมาปรับใช้จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เป็นธรรมและเท่าเทียมสำหรับพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในไทย รวมถึงการปกป้องสิทธิและศักดิ์ศรีของพวกเขาอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 การพัฒนากฎหมายและนโยบาย จากปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรให้มีการพัฒนากฎหมายและนโยบายที่ชัดเจนในการป้องกันการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการรับรองสิทธิเพศที่เท่าเทียมในสถานที่ทำงาน เช่น การใช้หลักการยกย่องการตาและสหประชาชาติเป็นมาตรฐานอย่างเคร่งครัดเพื่อลดปัญหาการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

3.2 การฝึกอบรมและการให้ความรู้ คือ ส่งเสริมการจัดอบรมและให้ความรู้แก่พนักงานทุกคนเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ เพื่อสร้างความเข้าใจและยอมรับความหลากหลายทางเพศในองค์กร

3.3 การสนับสนุนและคุ้มครอง คือ พัฒนาโครงสร้างและกลไกในการสนับสนุนและคุ้มครองพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้พวกเขามีพื้นที่ทำงานที่ปลอดภัยและเป็นมิตร

4. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

4.1 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและเป็นมิตร คือ ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางเพศ โดยการสร้างความเข้าใจและการยอมรับในระดับองค์กรและการทำงานร่วมกันอย่างเท่าเทียม

4.2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งและการคุกคาม คือ พัฒนามาตรการและนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งและการคุกคามในที่ทำงาน โดยมีการสร้างกลไกการรายงานและการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ

4.3 การสนับสนุนการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย คือ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายและกลุ่มสนับสนุนภายในองค์กร เพื่อให้พนักงานที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสนับสนุนกันได้

5. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถสรุปได้ในระดับกว้างเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย

5.2 การวิจัยข้ามวัฒนธรรม ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อศึกษาแนวทางที่แตกต่างกันในการจัดการกับการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศต่างๆ

5.3 การวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทางจิตใจ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางจิตใจและสุขภาพจิตของพนักงานสอบสวนชายที่มีความหลากหลายทางเพศที่เผชิญกับการเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน เพื่อพัฒนามาตรการที่เหมาะสมในการดูแลและสนับสนุนพวกเขา

เอกสารอ้างอิง

American Psychological Association. (2011). *Guidelines for Psychological Practice with Lesbian, Gay, and Bisexual Clients*. Washington, DC: APA. Retrieved January 1, 2024, APA. from <https://www.apa.org/pi/lgbt/resources/guidelines>

- Burke, M. (1994). Homosexuality as Deviance: The Case of the Gay Police Officer. *British Journal of Criminology*, 34(2), 192-203. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a048402>
- Cox, T. H. Jr. (1993). *Cultural Diversity in Organizations: Theory, Research and Practice*. Oakland: Berrett-Koehler.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton & Company.
- Herek, G. M. (2009). Hate crimes and stigma-related experiences among sexual minority adults in the United States: prevalence estimates from a national probability sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(1), 54-74. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0886260508316477>
- International Labour Organization. (2015). *Discrimination at work on the basis of sexual orientation and gender identity: Results of the ILO's PRIDE Project*. Geneva: ILO. Retrieved January 1, 2024, ILO Library, from <https://www.ilo.org/resource/brief/discrimination-work-basis-sexual-orientation-and-gender-identity-results>
- Jones, M., & Williams, M. L. (2013). Twenty years on: lesbian, gay and bisexual police officers' experiences of workplace discrimination in England and Wales. *Policing and Society*, 25(2), 188-211. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10439463.2013.817998>

- Lyons, P. M., DeValve, M. J., & Garner, R. L. (2008). Texas Police Chiefs' Attitudes Toward Gay and Lesbian Police Officers. *Police Quarterly*, 11(1), 102-117. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1098611107302655>
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. In W.G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The Social Psychology of Intergroup Relations* (pp. 33-47). California: Brooks/Cole Publishing Company.
- The Yogyakarta Principles. (2007). *Yogyakarta Principles and the Yogyakarta Principles plus 10*. Retrieved January 1, 2024. Yogyakarta Principles. from <http://www.yogyakartaprinciples.org>
- UNDP. (2019). *United Nations Development Programme Annual 2019*. New York: United Nations Development Programme.
- United Nations. (2012). *Born Free and Equal: Sexual Orientation and Gender Identity in International Human Rights Law*. New York: United Nations. Retrieved January 1, 2024, UNHCR, from <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/BornFreeAndEqualLowRes.pdf>
- World Professional Association for Transgender Health. (2011). *Standards of Care for the Health of Transsexual, Transgender, and Gender Nonconforming People*. Retrieved from https://www.wpath.org/media/cms/Documents/SOC%20v7/SOC%20V7_English.pdf

การสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่กับผลกระทบต่อโครงสร้างทาง
การเมืองและสังคม กรณีศึกษาการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่
ในประเทศไทยและประเทศจีน

Youth Disillusionment and Its Impacts on Political
and Social Structures: A Case Study of Youth
Movements in Thailand and China

Received 8 March 2024

Revised 24 April 2024

Accepted 3 May 2024

ติณณภพ เตียวเจริญกิจ¹

Tinnapop Tieojaroenkit²

อุนิษา เลิศโตมรสกุล³

Unisa Lerdtomornsakul⁴

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย และประเทศจีน ด้วยการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ตลอดจนวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยเฉพาะตัวของประเทศไทยที่ทำให้เกิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ และการนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึง วารสารวิชาการ และวิทยานิพนธ์ โดยใช้แนวคิดและหลักการทางด้านอาชญาวิทยา คือ กลุ่มทฤษฎีโครงสร้างทาง

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: tinnapop.tieo@gmail.com

² Ph.D. Candidate in Program of Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

³ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: unisa@yahoo.com

⁴ Associate Professor Dr., Lecturer of Program in Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

สังคม (Social Structure Theories) และทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) และอินฟลูเอนเซอร์ ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาเพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย และประเทศจีน โดยผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องการตื่นตัวทางการเมือง ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ ในขณะที่มีความแตกต่างในประเด็นระบอบการปกครอง อย่างไรก็ตาม ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ปัญหาด้านสุขภาพจิต ความเครียด ของคนรุ่นใหม่ ตลอดจนการเลี้ยงดูของครอบครัวสามารถส่งผลกระทบต่อการสิ้นศรัทธาได้ ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องมีมาตรการรับมือในเชิงสร้างสรรค์ด้วยการปฏิรูปการศึกษา และเน้นให้คนรุ่นใหม่สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: การสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่, สาเหตุของการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่

Abstract

This article aims to study and analyze the causes of the youth disillusionment trend in Thailand and China through a comparative approach. The analysis will concentrate on specific factors and unique causes in Thailand that contribute to the disillusionment of the new generation and lead to their involvement in political offenses. The study investigates the factors contributing to the disillusionment among the new generation in Thailand and China using research methodologies grounded in academic exploration and relevant literature, including academic journals, research papers, and theses. The study employs criminological concepts, specifically Social Structure Theories, Social Bond Theory along with the concept of social media and influencer. Moreover,

the researcher has collected data to analyze the factors contributing to the disillusionment of the new generation in Thailand and China. According to the study, it was found that the factors contributing to the disillusionment of the new generation in Thailand and China are similar in terms of political awareness, economic inequality, and the influence of social media. However, there are differences in forms of government. Nonetheless, issues such as generation gaps, mental health problems, stress among the new generation, and family upbringing can impact their disillusionment. Therefore, the government should implement proactive measures by reforming education and encouraging self-directed learning among the new generation.

Keywords: Youth disillusionment, Causes of the youth disillusionment

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันที่นับว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่องค์ความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสารสามารถส่งต่อ และมีความเชื่อมโยงกับบุคคลทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเพศ ศาสนา ฐานะ อาชีพ และวัฒนธรรมที่ต่างกัน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างกว้างขวางทุกมิติ อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยสิ่งเหล่านี้เกิดไปพร้อมกับการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสาร และสื่อสังคมออนไลน์ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกเกิดพลวัตและการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในด้านต่างๆ ที่เห็นได้ชัดในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศไทย ที่กระทบถึงประเด็นเรื่องการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ ต่อการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ที่ออกมาเคลื่อนไหวตามกระแสแนวคิดแบบใหม่ และการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ (Youth disillusionment) โดยบทความนี้จะเน้นไปที่การศึกษา

ปรากฏการณ์ของสถานการณ์การสิ้นศรัทธาในคนรุ่นใหม่ในประเทศไทยและประเทศจีน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของบริบทในแต่ละประเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงการแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบายแก่หน่วยงานภาครัฐ เพื่อรับมือกับปรากฏการณ์ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

ความเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย และจีน ในห้วง 2-3 ปีที่ผ่านมาเห็นได้จากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง แต่ในประเทศไทยจะมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยกลุ่มคนรุ่นใหม่อย่างเห็นได้ชัดมากกว่า ในขณะที่ประเทศจีนมีการเคลื่อนไหวในสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก และมีการเคลื่อนไหวในพื้นที่ทางกายภาพในวงจำกัด เนื่องด้วยรูปแบบการปกครองของประเทศจีน อย่างไรก็ตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวในประเทศจีนไม่ได้ถูกนำมาเสนออย่างแพร่หลาย ด้วยข้อจำกัดและมาตรการต่างๆ ในประเทศจีน โดยเฉพาะการปิดกั้น (Censorship) ทั้งนี้ มีความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในสองประเทศแสดงให้เห็นถึงพลวัตของแนวคิดของคนรุ่นใหม่ การหลั่งไหลของข้อมูลข่าวสาร และแนวคิดทางการเมือง ตลอดจนการแสดงออกทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด โดยสิ่งเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับเรื่องต่างๆ ในสังคมโดยเฉพาะโครงสร้างทางสังคมและการเมืองของทั้งประเทศไทยและประเทศจีน ตลอดจนเรื่องของแนวคิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ และการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสาร

สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่เป็นที่รู้จักในเวทีโลก ได้มีการสำรวจความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ อาทิ ด้านธุรกิจ ประชาสังคม รัฐ ให้จัดลำดับความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคนทั่วโลกในแต่ละปี เพื่อบอกว่าโลกกำลังมีความเสี่ยงอะไรบ้างที่กำลังเผชิญอยู่ หรือกำลังจะเผชิญในอนาคตระยะใกล้ กลาง และไกล โดยรายงานความเสี่ยงโลกประจำปี ค.ศ. 2021 และ 2022 ได้มีการระบุถึงการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ ว่าเป็นความเสี่ยงของโลกในด้านสังคมในห้วงระยะเวลา 2 ปี

หลังจากนี้ ซึ่งอาจสร้างผลกระทบต่อเสถียรภาพของสังคม ความเป็นอยู่ของปัจเจกบุคคล ตลอดจนระบบเศรษฐกิจโดยรวม (ภัทรพร ยาร์บระ, 2565)

อย่างไรก็ตาม การสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่จะเป็นภัยคุกคามสำคัญของโลกในอนาคต โดยในประเทศไทยยังไม่ได้มีการกำหนดค่าแปลของคำนี้ อย่างชัดเจน แต่ Youth disillusionment มีความหมายสากลว่า “การขาดการผูกโยง ขาดความเชื่อมั่น และหมดความมั่นใจ ต่อโครงสร้างระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของคนรุ่นใหม่” โดยขณะเดียวกันสถานการณ์ทางการเมืองของไทยในห้วง 2-3 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคนรุ่นใหม่ได้ออกมาเคลื่อนไหวในทุกมิติ ผ่านการแสดงออกทางการเมือง ชุมนุม และการแสดงความคิดเห็นบนสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งนี้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดและทัศนคติของคนรุ่นใหม่ ต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และในอนาคตคาดว่าจะการแสดงออกของคนรุ่นใหม่ จะมีความเข้มข้น และหลากหลายมิติมากขึ้น ตามการเปลี่ยนแปลงไปของกระแสโลกาภิวัตน์

จากสถานการณ์ในประเทศไทยที่มีการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่จำนวนมากในห้วง 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวทางด้านการเมือง และการเคลื่อนไหวในประเทศจีน ผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการออกมาเคลื่อนไหวตามสถานที่ต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของแนวคิด ซึ่งในบางครั้ง การเคลื่อนไหวเหล่านี้อาจนำไปสู่การกระทำ หรือพฤติกรรมที่เป็นการละเมิดกฎหมายของประเทศไทยและประเทศจีน และผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึง วารสารวิชาการ และวิทยานิพนธ์ เกี่ยวกับสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ และการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ และใช้แนวคิดและหลักการทางด้านอาชญาวิทยา คือ กลุ่มทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม และทฤษฎีพันธะทางสังคม ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ และอินฟลูเอนเซอร์ร่วมวิเคราะห์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของคนรุ่นใหม่ สังคม

ครอบครัว ตลอดจนการเกิดอาชญากรรมจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยบทความนี้จะมุ่งเน้นไปที่การอธิบายกระบวนการคิด และสาเหตุของการล้นครึ้นของชนรุ่นใหม่ในประเทศจีนและประเทศไทย ที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดทางการเมืองในประเทศไทย โดยเป็นการศึกษาประเทศจีนร่วมด้วยเพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของปัจจัยแต่ละประเทศ เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐเพื่อรับมือและปรับตัวตามบริบทของโลกและการเปลี่ยนแปลงของแนวคิด

ทฤษฎีอาชญาวิทยา และแนวคิดเชิงจิตวิทยาในการอธิบาย

ปรากฏการณ์ล้นครึ้นของชนรุ่นใหม่ในไทย

หากจะใช้ทฤษฎีหรือแนวคิดในการอธิบายปรากฏการณ์นี้ สามารถใช้แนวคิดทางด้านอาชญาวิทยา คือ กลุ่มทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม (Social Structure Theories) และทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) และอินฟลูเอนเซอร์ ในการอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้อย่างครอบคลุม โดยกลุ่มทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม แบ่งเป็น 3 ทฤษฎีย่อย ได้แก่

1. ทฤษฎีการไม่เป็นระเบียบของสังคม ที่คิดค้น โดย Clifford R.Shaw และ Henry Mckay เชื่อว่าสังคมที่ไร้ระเบียบจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสถิติของการเกิดอาชญากรรม (Shaw & Mckay, 1942) โดยมีข้อสรุปจากงานวิจัยที่น่าสนใจหลายประการ อาทิ ชุมชนที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่มั่นคงหรือไม่มีบรรทัดฐาน และการมีค่านิยมที่แข่งขัน ชิงดีชิงเด่น หรือมีกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมมาก มักจะมีอัตราการกระทำความผิดสูง (วรรณฉัตรพวยพุ่ง, 2555) อย่างไรก็ตามหากมองในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นการอธิบายถึงเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับสถิติการเกิดเหตุอาชญากรรม โดยในห้วงการระบาดของ COVID-19 เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้

เกิด Socio-economic stress ต่อประชาชน รวมถึงการสูญเสียความศรัทธาและความเชื่อถือต่อสถาบันทางสังคม

2. ทฤษฎีความกดดัน (Strain Theory) Emile Durkheim ได้อธิบายถึงทฤษฎีสภาวะไร้กฎเกณฑ์ (Theory of Anomie) ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมชนบท (Folk society) ไปสู่สังคมสมัยใหม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม เนื่องจากการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่คนชนชั้นล่างไม่สามารถเข้าถึงการช่วยเหลือของรัฐบาลได้ ประกอบกับภาวะการตกงานหรือขาดรายได้ส่งผลให้เกิดความเครียด สิ้นหวัง และหมดกำลังใจ และท้ายที่สุดจะส่งผลถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรุนแรง (Durkheim, 1897)

ต่อมา Robert K. Merton ได้พัฒนา ทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมและสภาวะไร้กฎเกณฑ์ (Social Structure and Anomie) ที่ต่อยอดมาจากแนวคิดสภาวะไร้กฎเกณฑ์ของ Emile Durkheim โดย Merton ได้แบ่งรูปแบบของการปรับตัวของบุคคลในสังคมเพื่อจัดการกับสภาวะ Anomie ได้แก่ (วรัญญา โชติพงศ์, 2559) Conformity คือ การที่บุคคลยอมรับเป้าหมายและมีวิธีการที่สามารถไปถึงเป้าหมายด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามที่สังคมกำหนดและยอมรับ โดยการปรับตัววิธีนี้เป็นวิธีปรับตัวของคนส่วนใหญ่ในสังคม Innovation คือ การที่บุคคลยอมรับเป้าหมายแต่ไม่มีวิธีการที่จะไปสู่เป้าหมายนั้น ส่งผลให้เกิดการนำวิธีที่ไม่ถูกต้องมาใช้เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่สังคมได้กำหนด Ritualism คือ การที่ไม่มีเป้าหมายแต่มีวิธีการให้ปฏิบัติ หรือเรียกว่าเป็นการทำตามพิธีกรรม Retreatism คือ การที่ไม่ยอมรับทั้งเป้าหมายของสังคม จึงถอนตัวและหนีออกจากสังคม และ Rebellion คือ การที่ปฏิเสธทั้งเป้าหมายและวิธีการ แต่จะสร้างเป้าหมายและวิธีการขึ้นมาใหม่ เช่น การปฏิวัติ เป็นต้น

3. ทฤษฎีของผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant behavior) เป็นการผสมกันระหว่างเรื่องของการไม่เป็นระเบียบของสังคมและความกดดันเข้าด้วยกัน ประกอบกับแนวคิดวัฒนธรรมรอง ที่มองว่าชนชั้นล่างมีวัฒนธรรมและ

รูปแบบการใช้ชีวิตเป็นของตนเอง โดยเมื่อมีคนในสังคมหรือคนรอบตัว มีการก่อเหตุ อาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ในสังคม อาทิ ลักทรัพย์หลอกลวงเพื่อฉ้อโกง การใช้สื่อทางสังคมออนไลน์ (Social media)

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการอธิบาย การใช้ทฤษฎีที่เหมาะสมในการอธิบายเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว และการกระทำผิดของเด็กเยาวชน และคนรุ่นใหม่ สามารถใช้ ทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) ของ Hirschi (1996) อธิบายได้ โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่าแท้จริงแล้วคนเราทุกคนนั้นมีศักยภาพในการละเมิดกฎหมาย แต่ที่บุคคลนั้นยังสามารถควบคุมตัวเองได้ เพราะเกิดความกลัวว่าการกระทำอาจเป็นการละเมิดกฎหมาย และสิ่งเหล่านั้นจะไปทำลายความสัมพันธ์ของระบบครอบครัว โดยหากคนเรา ถ้าวาดความผูกพันทางสังคม (Social bond) อาจนำไปสู่การกระทำผิด ซึ่งความผูกพันทางสังคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความผูกพัน (Attachment) คือการยอมรับบรรทัดฐานทางสังคม และการพัฒนาความรู้สึก ผิดชอบชั่วดีขึ้นอยู่กับความผูกพัน หรือความรักต่อบุคคลอันเป็นที่รัก โดยจะสามารถยับยั้งไม่ให้บุคคลประกอบอาชญากรรมได้ 2) ข้อผูกมัด (Commitment) คือการที่คนผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามรูปแบบของสังคม เช่น การเรียนหนังสือสูงเพื่อจะได้ทำงานดีๆ และประสบความสำเร็จในชีวิต ทำให้คนไม่ยอมทำผิดกฎหมาย 3) การเกี่ยวข้อง (Involvement) คือการทำกิจกรรมต่างๆ ของสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคม ซึ่งส่งผลให้มีเวลาหรือไม่มีเวลาในการนั่งคิดการประกอบอาชญากรรม และ 4) ความเชื่อ (Belief) คือคนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันจะมีความเชื่อและความรู้สึกต่อบรรทัดฐาน ค่านิยมเหมือนกัน และสิ่งที่จะส่งผลให้ประกอบหรือไม่ประกอบอาชญากรรมก็คือศีลธรรมในตัวเอง โดยพันธะทั้ง 4 องค์ประกอบจะหลอมรวมกันเป็นปัจจัยสำคัญต่างๆ ที่จะส่งผลให้คนรุ่นใหม่ตัดสินใจที่จะทำหรือไม่กระทำการใดๆ ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

ทั้งนี้ มีประเด็นข้อสังเกตสำคัญเพิ่มเติมจากทฤษฎีคือบริบททางสังคมในปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก พื้นที่สำหรับการสร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ สถาบันครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน แต่ยังมีเรื่องของเทคโนโลยีการสื่อสาร หรือสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นพื้นที่ใหม่ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์หลากหลายมิติ อาทิ ด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และอินฟลูเอนเซอร์ จึงมีความสำคัญในการศึกษาโดย กัญชลิตา ตันเจริญ (2563) ได้ศึกษาว่าลักษณะของสื่อจะมีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับส่ง ผู้ส่งสารและผู้ใช้ประโยชน์จากข่าวสาร ซึ่งปัจจุบันสื่อมีความหลากหลายและสามารถเข้าถึงได้หลากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบต่างๆ ที่สามารถโพสต์ แชร์ ข้อความ รูปภาพ หรือวิดีโอได้อย่างอิสระ ด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตของทุกคนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยในกรณีของพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย และจีนไม่เพียงแต่เป็นแค่การใช้เพื่อศึกษาหาความรู้และการเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการแสดงออกทางด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ การแสดง ดนตรี ประเด็นทางสังคม ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในกลุ่มคนรุ่นใหม่ในไทย และสามารถทำให้เกิดกระแสสังคมได้ในระยะเวลาอันสั้น

อย่างไรก็ตาม อินฟลูเอนเซอร์ นับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการชี้นำแนวคิดของคนทุกกลุ่มโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ในประเด็นด้านการเมือง โดย Sammis (2015) ได้ให้ความหมายของ Social Influencer ว่าเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือบนสื่อสังคมออนไลน์ที่จะมีผลกระทบต่อทัศนคติ ความเห็น และพฤติกรรมของผู้ที่ติดตาม โดยจะเน้นไปที่การทำกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม อาทิ แฟชั่น การออกกำลังกาย การท่องเที่ยว การเมือง หรือประเด็นทางสังคมอื่นๆ ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ติดตาม โดย Influencer จะมีอำนาจในการสร้างการตัดสินใจ การชี้นำความคิดเห็นทางการเมือง และกระแสของวัฒนธรรมใน

สังคม นอกจากนี้ในงานของ Bennett (2012) มีการใช้คำว่า Social media activism หรือนักเคลื่อนไหวทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือเรียกอีกอย่างว่า "Clicktivism" หรือ "Internet activism" หมายถึง ผู้ที่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสร้างความตระหนัก รวบรวมการสนับสนุน และการทำอาสาสมัครในประเด็นทางด้านการเมือง โดยจะเป็นการรวมกิจกรรมต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน อาทิ การติดแฮชแท็ก การแบ่งปันข้อมูลทางการเมือง เพื่อที่จะสร้างความเคลื่อนไหวทางสังคมและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือมีผลต่อการตัดสินใจทางนโยบายของภาครัฐ

การสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่: ประเด็นความเสี่ยง ในหลายประเทศทั่วโลก

เนื่องจากในปัจจุบันเป็นยุคที่มีเยาวชน Generation Z เป็นต้นไปจำนวนมาก ที่เติบโตมาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ การหลั่งไหลของเทคโนโลยีและความรู้ ตลอดจน การเข้าถึงข้อมูลทุกชนิดผ่านอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวก ทำให้เยาวชนสามารถได้รับแนวคิดและทัศนคติที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยในปัจจุบันแนวคิดการสิ้นศรัทธาในระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในหมู่เยาวชน ได้มีการแพร่ไปทั่วโลก ผ่านการแสดงออกทางความคิดในรูปแบบต่างๆ ของเยาวชน ยกตัวอย่างดังนี้

ในฮ่องกง ปี 2014 ได้มีการประท้วงที่เรียกว่า “ปฏิวัดร่ม” เพื่อเรียกร้องสิทธิที่จะเลือกผู้นำด้วยตัวเองตามวิถีประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการจลาจลแล้ว ยังมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ภาพ วิดีโอข้อมูล ตลอดจนแนวคิดสำหรับการเคลื่อนไหวออกสู่สายตาชาวโลกอย่างกว้างขวางที่ดึงดูดความสนใจจากนานาชาติได้ในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งกลุ่มผู้นำในการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชน (ศุทธิกานต์ มีจัน, 2564)

ในอิหร่าน ห้วงเดือนพฤศจิกายน ปีค.ศ. 2022 มีการประท้วงต่อต้านรัฐบาล โดยชนวนเหตุของการประท้วงคือการเสียชีวิตของ มาร์ชา อามินี หญิงชาวเคิร์ด อายุ 22 ปี ที่เสียชีวิตหลังถูกตำรวจศีลธรรมในกรุงเตหะรานจับกุม ในข้อหาที่เธอสวมฮิญาบแบบที่ไม่เหมาะสม มีข้อกล่าวหาว่าเสียชีวิตเพราะเจ้าหน้าที่ทูตทำร้ายเธออย่างหนักขณะอยู่ในเรือนจำ (สมศรี หาญอนันทสุข, 2565) แต่ทางการอิหร่านปฏิเสธข้อกล่าวหานี้ โดยในการประท้วงครั้งนี้ กลุ่มเยาวชนเยาวชนได้ก้าวขึ้นเป็นแกนนำสำคัญในการประท้วง ด้วยการขัดขืนกฎข้อบังคับทางศาสนาที่เคร่งครัด และจุดกระแสใหม่ในเรื่องต่างๆ เช่น การเผาผ้าคลุมศีรษะ และการปิดผ้าโพกหัว

ในฝรั่งเศส มีการต่อต้านนโยบายของรัฐบาลที่เป็นการเหยียด และเลือกปฏิบัติต่อชาวมุสลิม โดยเมื่อเดือนกันยายน ปีค.ศ. 2023 ครู และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมในฝรั่งเศส ได้มีการออกมาประท้วงเพื่อต่อต้านมาตรการของรัฐบาลที่มีการแบน การใส่ผ้าคลุมศีรษะของชาวมุสลิมในโรงเรียน ทั้งนี้ ฝรั่งเศสมีข้อบังคับเข้มงวด และห้ามไม่ให้มีการสวมใส่เครื่องแต่งกาย หรือแสดงสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเชื่อทางศาสนาอย่างชัดเจนในโรงเรียนรัฐ เพื่อไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแปลกแยก หรือไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Aljazeera, 2015)

ในสหรัฐฯ ในห้วงปี ค.ศ. 2023 มีความเคลื่อนไหวของเยาวชน และคนรุ่นใหม่ในหลากหลายมิติ นอกเหนือจากมิติทางการเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลแต่ละรัฐ อาทิ การต่อต้าน Gun Lobby การเดินขบวนประท้วงต่อต้านนโยบายเหยียดเชื้อชาติ และเพศในโรงเรียนในหลายรัฐ การประท้วงต่อต้านในประเด็นสิทธิในการยุติการตั้งครรภ์ และการคุ้มครองสุขภาพของผู้หญิง ตลอดจน การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาภาวะโลกร้อน (Delaney, 2021)

อย่างไรก็ตามตัวอย่างเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของคนรุ่นใหม่ทั่วโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ด้วยการเกิดการเรียนรู้องค์ความรู้แบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชน

ซึ่งในประเทศไทยและประเทศจีน ก็เกิดความเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่เช่นกัน ด้วยการพัฒนาไปของบริบทสังคมโลก และการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ได้อย่างอิสระ ทำให้ทำให้เกิดแนวคิดแบบใหม่ๆ และประกอบกับบริบทของสังคมของแต่ละประเทศ ที่จะเป็นตัวแปรและปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดแนวคิดการสิ้นศรัทธาและออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมได้

บริบทของสถานการณ์การสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย และประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันในประเด็นที่เกี่ยวข้อง กับโครงการสร้างทางเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

ปัจจุบันจีนกำลังประสบปัญหาเรื่องคนรุ่นใหม่ตกงานจำนวนมาก จากสถิติคนรุ่นใหม่ที่ตกงานในประเทศ พบว่า คนรุ่นใหม่อายุระหว่าง 16 ถึง 24 ปี ตกงานมากขึ้นถึงร้อยละ 21.3 (อาร์ม, 2023) ของประชากรในเขตเมือง ซึ่งหมายความว่าคนรุ่นใหม่ 1 ต่อ 5 คนที่อยู่ในเขตเมืองจะตกงาน และหางานทำไม่ได้ โดยปัญหานี้ได้เกิดขึ้นพร้อมกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ที่เรียนจบใหม่จำนวนมากที่มีความคาดหวังว่าต้องการมีวุฒิการศึกษาเพื่อที่จะสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ ทั้งนี้ ประเด็นนี้เป็นที่ถกเถียงอย่างมากในกลุ่มคนรุ่นใหม่บนสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ โต้วอิน เว่ยโป้ ที่ได้กล่าวถึงประเด็นที่คนรุ่นใหม่พยายามสอบอย่างเข้มข้นเพื่อเข้ามหาวิทยาลัยที่ดี แต่กลับไม่มีงานทำหลังจากเรียนจบ นำมาซึ่งความท้อแท้และเกิดเป็นสิ่งที่ถกเถียงในสังคมถึงระบบการรับทำงานของจีน

การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในจีนส่งผลให้คนรุ่นใหม่หมดความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล ประกอบกับมาตรการควบคุมสื่อ และสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เกิดความสิ้นศรัทธาและขาดความพึงพอใจ (Discontentment) ในรัฐบาลมากขึ้น (Greek City Times, 2023) ผ่านการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์และในมหาวิทยาลัย

ตลอดจนการประท้วงเพื่อต่อต้านการลิดรอนสิทธิเสรีภาพและการมีมาตรการที่เข้มงวดของรัฐบาล ทั้งนี้ ในห้วงที่ผ่านมาความเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่เป็นการขับเคลื่อนอุดมการณ์ต่อต้านทุนนิยม และระบอบการปกครองที่คนรุ่นใหม่กำลังประสบปัญหาเรื่องการทำงาน เศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นภายในประเทศ อาทิ ระบบการศึกษาของเด็กในเมืองกับชนบท คุณภาพชีวิตของคนในเมืองกับชนบท ผ่านการแสดงออกด้วยการเปรียบเทียบ และเสียดสีระบบเศรษฐกิจของประเทศด้วยวรรณกรรมจีนชื่อดัง “ขงอี้จี้” บนสื่อสังคมออนไลน์ (Tsoi, 2023)

นอกจากนี้ โครงสร้างทางสังคมเรื่องการทำงานและการศึกษาถูกวิจารณ์อย่างกว้างขวางโดยคนรุ่นใหม่ในสื่อสังคมออนไลน์จีน ทั้งฝ่ายที่เห็นว่าการเป็นข้าราชการเป็นสิ่งที่ดีแม้จะไม่มีเงินมากเพียงพอ แต่มีศักดิ์ศรี กับฝ่ายที่มองว่าการออกจากกระบบราชการมาทำงานที่ตนเองมีความชอบและมีรายได้มากเป็นสิ่งที่ดีกว่า สิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นในสังคมจีน ประกอบกับอัตราการว่างงานของนักเรียนจบใหม่ที่สูงขึ้นมาก จึงนำมาสู่ความรู้สึกสิ้นหวัง และท้อแท้ของคนรุ่นใหม่ที่คาดหวังว่าอนาคตของตนเองควรจะดีกว่านี้ ไม่ใช่เพียงแค่การเรียนสูงเพื่อจบมาแล้วไม่สามารถหางานทำได้ แต่ยังจำเป็นต้องเรียนเนื่องจากความคาดหวังของสังคม บรรทัดฐานทางสังคมและครอบครัว

ปัจจุบันเห็นได้ชัดว่ากลุ่มคนรุ่นใหม่เริ่มมีการออกมาเคลื่อนไหวในในที่สาธารณะ และสื่อสังคมออนไลน์ นอกเหนือจากเรื่องความไม่พึงพอใจต่อระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่มีตลาดแรงงานเพียงพอแล้วยังรวมถึงเพื่อต่อต้านมาตรการการบริหารประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยเฉพาะกรณีมาตรการการปิดกั้นสื่อ (Censorship) โดยการเคลื่อนไหวนี้เกิดขึ้นในสถานศึกษาหลายแห่งเมื่อปี ค.ศ. 2021 อาทิ มหาวิทยาลัยในมณฑลเจียงซู และมณฑลเจ้อเจียง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจีนจะมีการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็วในทศวรรษที่ผ่านมา พร้อมระบอบการเมืองภายใต้การปกครองของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ที่มีความเข้มงวดในการบริหารประเทศ แต่กลับให้

ความสำคัญกับเงื่อนไขทางสังคมน้อยลง เกิดการปิดกั้นข้อมูลมากขึ้นโดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ และนักศึกษามหาวิทยาลัย เห็นได้ว่าความรู้สึกสิ้นศรัทธาต่อระบบโครงสร้างทางสังคมจีนได้เริ่มก่อตัวขึ้น และมีการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์ต่อระบอบการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศ แต่รัฐบาลจีนยังพยายามควบคุมข้อมูลและสื่ออย่างเข้มงวด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะระบอบการปกครอง

ทั้งนี้ในประเทศจีนมีการเกิดขึ้นของแนวคิด Lying Flat ควบคู่ไปกับการเกิดกระแสการสิ้นศรัทธาดังกล่าวด้วย โดย Lying Flat เป็นภาวะที่ผู้คนขาดความกระตือรือร้นอย่างรุนแรง ในการใช้ชีวิต และไม่แสวงหาความสำเร็จ ปรากฏการณ์นี้กำลังแพร่ขยายเป็นวงกว้างในหมู่คนรุ่นใหม่ ท่ามกลางความคาดหวังของสังคมจีนที่ต้องทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ มีการศึกษาที่ดี มีงานที่ดี เพื่อพัฒนาประเทศให้เฟื่องฟูตามแนวทางของอุดมการณ์ความฝันจีน โดย Lying Flat ได้เกิดขึ้นเป็นไวรัลในสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2021 โดยมีสาเหตุมาจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ และการระบาดของ COVID-19 ประกอบกับรัฐบาลจีนพยายามผลักดันแนวคิดความฝันจีน ซึ่งสวนทางกับสภาพความเป็นจริงที่คนรุ่นใหม่กำลังเผชิญกับการต้องทำงานหนัก แต่ไม่มีความก้าวหน้าในชีวิต (พิมพ์ชนก พุกสุข, 2564) อย่างไรก็ตาม Lying Flat ถูกควบคุมโดยมาตรการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (Great firewall) โดยรัฐบาลจีน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปรากฏการณ์ Lying Flat เกิดไวรัล และแพร่ขยายเป็นวงกว้าง รัฐบาลจีนจึงมีมาตรการปิดกั้น (Blocked) เว็บไซต์ และลบโพสต์ที่มีการกล่าวถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงการต่อต้านระบอบสังคมจีนในปัจจุบันอย่างรุนแรง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเมื่อสถานการณ์ในประเทศจีนเต็มไปด้วยปัจจัยที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เกิดความเครียด ความกดดัน และเกิดแนวคิดการสิ้นศรัทธาในระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม Lying Flat ได้

กลายเป็นกระแสสำคัญทั้งในสื่อสังคมออนไลน์และเกิดปรากฏการณ์หลากหลาย อย่าง อาทิ คนรุ่นใหม่เงินได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของ Work life balance มากขึ้น ที่อาจจะกลายเป็นวิถีชีวิตที่รัฐบาลจีนและนายทุนใหญ่กำลังเฝ้าระวังอยู่ เนื่องจากปัจจุบันเป็นช่วงที่เศรษฐกิจจีนกำลังชะลอตัว (เทคซอส, 2566) การเดินทางกลับบ้านเกิดในต่างมณฑลจากเมืองหลวงเนื่องจากไม่สามารถรับแรงกดดันทางสังคม เศรษฐกิจและการแข่งขันในสังคมได้ (Chen, 2021) การให้ความสำคัญกับเรื่องของสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดีมากกว่าเรื่องของเศรษฐกิจและการทำงาน (Ni, 2022) โดยปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะส่งต่อเรื่องของแนวคิดการสิ้นศรัทธาแล้ว ยังมีผลกระทบด้านอื่นๆ ที่เป็นความท้าทายของรัฐบาลจีนด้วย อาทิ อัตราการฆ่าตัวตายที่เพิ่มขึ้นของคนรุ่นใหม่ในจีนจากความกดดันจากการเรียน โดยอัตราการฆ่าตัวตายในกลุ่มคนอายุระหว่าง 15 ถึง 24 ปี ในปี พ.ศ. 2560 ถึง 2564 เพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 20 นอกจากนี้ ยังมีผลการสำรวจว่าประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรในจีนที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคซึมเศร้านั้นยังเป็นนักเรียนอยู่ (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2566) ตลอดจนเรื่องการอัตราการแต่งงานของชาวจีนที่ลดลงอย่างมาก ซึ่งสวนทางกับนโยบายของรัฐบาลจีนที่สนับสนุนให้ผู้หญิงรับแต่งงานเพื่อจะได้สร้างครอบครัวและมีลูก แต่สถานการณ์เศรษฐกิจและความกดดันดังที่กล่าวมา ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ไม่ต้องการแต่งงานและสร้างครอบครัว เนื่องจากต้องรับมือกับปัญหาอื่นๆ ในชีวิตด้วยทั้งการว่างงานและเศรษฐกิจ (พลอยขวัญ วงศ์หนองเตย, 2566) โดยปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ถูกชูกวักไถ่เฟรมจากระบบการปกครองและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจีนที่พัฒนาอย่างรวดเร็วในห้วงหลายสิบปีที่ผ่านมา และกำลังกลายเป็นความท้าทายของรัฐบาลจีนในการรับมือกับปรากฏการณ์ต่างๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต

ในขณะที่กรณีของประเทศไทยแม้ว่าจะไม่ได้มีรูปแบบการเคลื่อนไหวในสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นการเคลื่อนไหวในประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก แต่จะเป็นการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองเป็นส่วนใหญ่

ตลอดจนครอบคลุมถึงเรื่องของระบบเศรษฐกิจ อาจกล่าวได้ว่า การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ทั้งไทยและจีน เป็นการเคลื่อนไหวในหลักการเดียวกันคือเกิดจากการที่มีประสบการณ์ต่อการเมืองและสังคมที่คนรุ่นใหม่มองว่าไม่เป็นธรรม แต่แตกต่างกันในรูปแบบ และประเด็นของการเคลื่อนไหว ซึ่งท้ายที่สุดแล้วมีผลลัพธ์ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับมาตรการของภาครัฐของแต่ละประเทศ หรือรูปแบบในการจัดการ ควบคุม หรือสนับสนุนความเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ซึ่งแน่นอนว่าทั้งจีนและไทยมีความแตกต่างกันในเรื่องของมาตรการในการจัดการปัญหาเหล่านี้ เนื่องด้วยรูปแบบการปกครอง และสภาพทางสังคม ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2020 เป็นต้นมา การเมืองไทยมีความร้อนแรงเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเกิดกลุ่มที่เคลื่อนไหวผ่านการชุมนุมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มเคลื่อนไหวที่นำโดยคนรุ่นใหม่จำนวนมากผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเคลื่อนไหวเรียกร้องต่อต้านรัฐบาล และประเด็นอื่นๆ (ปิปปิไทย, 2563) อย่างไรก็ตามในห้วงปี ค.ศ. 2021 จนถึง 2022 แม้ว่าทั่วโลกจะประสบปัญหาการระบาดของ COVID-19 แต่แนวคิดความไม่พอใจ และการสั่นคลอนต่อรัฐบาลของประชาชน และคนรุ่นใหม่ยังคงอยู่ และมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับการเกิดเงื่อนไขอื่นๆ เช่น การสลายการชุมนุมที่มีการใช้ความรุนแรง ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน มีการเคลื่อนไหวต่อต้านโครงสร้างการเมืองไทยทั้งระบบ ที่เชื่อมโยงกับสถาบันต่างๆ อาทิ ศาล และข้าราชการ โดยเฉพาะฝ่ายความมั่นคง จนทำให้เกิดกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองใหม่ๆ ที่นำโดยกลุ่มคนรุ่นใหม่

ปัจจุบันประเด็นการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในไทยมีความเข้มข้นมากขึ้นในทุกมิติ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเป็นการออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องในนามบุคคลหรือกลุ่มเคลื่อนไหวรูปแบบต่างๆ เพื่อเรียกร้องประเด็นสำคัญต่างๆ ของประเทศ อาทิ ความเป็นธรรมทางการเมืองในการจัดตั้งรัฐบาล ระบบการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การเคลื่อนไหวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีการติดแฮชแท็ก (Hashtag: #) ในแอปพลิเคชันเอ็กซ์ (X) ที่เป็นการสร้างพื้นที่ทางความคิดแก่คนรุ่นใหม่ในประเด็นต่างๆ จนเกิดสิ่งที่เรียกว่า Collective Power ที่จะเป็นกลุ่มก้อนของความคิดที่มีพลังขับเคลื่อนใหม่ๆ ในประเด็นทางสังคมหลากหลายมิติ

นอกจากนี้ จากการรวบรวมของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่เริ่มการชุมนุมของกลุ่มคนรุ่นใหม่บางกลุ่มเมื่อเดือนกรกฎาคมปี ค.ศ. 2020 จนถึงปัจจุบัน มีประชาชนที่ถูกดำเนินคดีจากสถานการณ์ชุมนุมทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองไปแล้วอย่างน้อย 1,918 คน ในจำนวน 1,230 คดี (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2566) สถิตินี้แสดงให้เห็นถึงจำนวนของประชาชนที่หมายรวมถึงเยาวชน ที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในลักษณะที่เข้าข่ายผิดกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ อาทิ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ พ.ศ. 2548 พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ พ.ศ. 2560 พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 (2) เพื่อต่อต้านรัฐบาลในขณะนั้น ที่เพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลา 3 ปี อาจมีความเชื่อมโยงกับการสิ้นศรัทธาต่อระบอบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทยอย่างมีนัยสำคัญ

การเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างของปัจจัย

การเกิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ในไทย และจีน

ความเหมือน (ปัจจัยที่อาจเป็นปัจจัยร่วมกันที่ส่งผลให้เกิดสถานการณ์การสิ้นศรัทธาทั้งในประเทศไทยและประเทศจีน) เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบให้สามารถวิเคราะห์แนวทางในการป้องกัน รวมถึงการแก้ไขปัญหาสำหรับประเทศไทย ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยเฉพาะเอกสารบทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวารสารวิชาการ และวิทยานิพนธ์ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจการเกิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ โดยไม่เพียงแต่เป็นการศึกษาเฉพาะในบริบทของประเทศไทย แต่ต้องศึกษาประเด็นสำคัญจาก

ต่างประเทศร่วมด้วย เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ที่ต้องมีการพิจารณาถึงบริบทในประเทศต่างๆ ร่วมด้วย โดยความเหมือน สรุปดังนี้

1. ปัญหาสภาพทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันจีน และไทยประสบปัญหาสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่ชะลอตัว รวมถึงตลาดแรงงานที่ไม่เพียงพอ โดยปัจจุบันจีนมีผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมขยายตัวต่ำ เกิดภาวะเงินเฟ้อต่อเนื่อง และเงินอ่อนค่าลง ประกอบกับภาวะการว่างงานของนักศึกษาจบใหม่ ตลอดจนสถานการณ์ล่าสุดที่บริษัท Evergrande ผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ใหญ่เป็นอันดับสองของจีน ยื่นขอความคุ้มครองการล้มละลายในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่อาจเกิดผลกระทบต่อทุกภาคส่วน และอาจนำไปสู่การล้มหายตายจากของธุรกิจจำนวนมาก ในขณะที่ประเทศไทย แม้ว่าเศรษฐกิจกำลังอยู่ในทิศทางฟื้นตัวแต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังรู้สึกถึงความตกต่ำของเศรษฐกิจ เนื่องจากไทยยังประสบปัญหาหลากหลายด้าน อาทิ หนี้ครัวเรือน หนี้สาธารณะ ปัญหาค่าแรงต่ำ สินค้าราคาแพง การผูกขาดทางเศรษฐกิจ สังคมสูงวัย โดยภาพจำของระบบเศรษฐกิจไทยต่อคนรุ่นใหม่บนสื่อสังคมออนไลน์ยังมองว่าเศรษฐกิจของไทยยังไม่ดีขึ้นเท่าที่ควรในห้วงหลายปีที่ผ่านมา

2. การตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ทั้งในจีน และไทยมีมากขึ้น ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นทางด้านการเมืองที่คนรุ่นใหม่มีความสนใจการเมืองทั้งใน และต่างประเทศ ตลอดจนระบอบการปกครองของประเทศต่างๆ

3. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการโพสต์ข้อความ รูปภาพหรือวิดีโอ อาทิ Facebook Youtube X Weibo TikTok Baidu ซึ่งประชาชนทุกช่วงอายุสามารถเข้าถึงการใช้งานแอปพลิเคชันเหล่านี้ได้อย่างง่ายดาย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูล และการแลกเปลี่ยนความเห็นทางการเมืองได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก

ในสื่อสังคมออนไลน์จีน และไทย ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญ คือ การมีตัวแทน หรือผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ต่อคนรุ่นใหม่บนสื่อสังคมออนไลน์ ก็อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การปลูกฝังแนวคิด ค่านิยม หรือวัฒนธรรมร่วมอย่างละมุนละม่อม

ความแตกต่าง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของจีนที่เชื่อมโยงโดยตรงจากระบบการปกครอง เพื่อเป็นการศึกษาถึงบริบทของประเทศต่างๆ ทั้งในด้านการเมืองและสังคม ที่มีผลต่อการเกิดแนวคิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะยังไม่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาแนวคิดดังกล่าวในประเทศไทย แต่เพื่อเป็นการศึกษาเน้นย้ำว่า โครงสร้างทางการเมืองการปกครองและสังคม มีผลต่อการเกิดแนวคิด โดยความแตกต่างสรุปดังนี้

1. ระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ของจีนเป็นความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสังคมที่รวดเร็วของจีนในห้วงศตวรรษที่ผ่านมาที่นำพาจีนไปสู่สายตาประชาคมโลกที่มีแนวคิดประชาธิปไตยเป็นกระแสหลัก แต่ในประเด็นทางด้านการเมือง สิทธิเสรีภาพ กลับยังถูกรัฐบาลจีนจำกัดไว้อย่างเข้มงวด นอกจากนี้เด็กนักเรียนยังถูกปลูกฝังจากโรงเรียนให้มีความเคารพ และจงรักภักดีต่อระบบการปกครอง ของนายสี จิ้นผิง ผ่านการกำหนดให้มีหลักสูตรการเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ในขณะที่คนจีนเริ่มสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มีองค์ความรู้ และข่าวสารใหม่ๆ มากมาย ซึ่งสิ่งนี้จะมีความท้าทายต่อรัฐบาลจีนในการรับมือกับความรู้ และแนวคิดใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. นโยบาย และมาตรการการบริหารประเทศของรัฐบาลจีนที่เป็นการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงมาตรการปิดกั้นสื่อของจีน (China Internet Censorship) โดยเมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2566 สำนักงานบริหารไซเบอร์สเปซแห่งประเทศจีน(Cyberspace Administration of China: CAC) ได้มีแผนประกาศใช้ระเบียบใหม่ที่กำหนดให้เยาวชน และคนรุ่นใหม่จีนลดเวลาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในเวลากลางคืน และควบคุมการใช้สมาร์ทโฟน (Gan & George,

2021) อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองสามารถที่จะยกเว้นการบังคับใช้ระเบียบนี้ได้ นอกจากนี้มาตรการ China Internet Censorship ที่ดำเนินการบล็อกเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์จำนวนมาก อาทิ Google Youtube Instagram Whatsapp BBC NBC ตลอดจนการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารการระบาดของ COVID-19 ยังเป็นมาตรการที่คนรุ่นใหม่ในจีนเริ่มออกมาต่อต้านอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการปิดกั้นเว็บไซต์ และการเข้าถึงข้อมูลในลักษณะดังกล่าว หากแต่เป็นเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย อาทิ การพนัน สื่อบลามก

จากการศึกษาปัจจัยของการเกิดการสิ้นศรัทธาทั้งในประเทศไทยและประเทศจีน แสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบบริบทของทั้งสองประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์สถานการณ์ในประเทศที่มีการเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวคล้ายกัน แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาในประเด็นของประเทศไทย ผู้ศึกษาได้ทำการประเมินจากการเก็บข้อมูลจากเอกสารวิชาการ ประสบการณ์ทำงานร่วมกับภาครัฐ และแหล่งข่าวเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยของการเกิดการสิ้นศรัทธาในประเทศไทย ที่อาจนำไปสู่การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ และรวมถึงการนำไปสู่การกระทำผิดทางการเมือง สรุปดังนี้

1. การตื่นตัวทางการเมืองของสังคมไทย โดยเฉพาะเยาวชนและคนรุ่นใหม่ ในไทยที่มีมากขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นทางด้านการเมืองทั้งใน และต่างประเทศ

2. อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ และผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ที่สามารถชักนำความคิดของคนรุ่นใหม่ ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์มีหลากหลายรูปแบบทั้งการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือวิดีโอ อาทิ Facebook Youtube X TikTok ซึ่งประชาชนทุกช่วงอายุสามารถเข้าถึงการใช้งานในการเข้าถึงข้อมูล และการแลกเปลี่ยนความเห็นทางการเมืองได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ในสื่อสังคมออนไลน์ไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญคือการมีผู้มีอิทธิพลทาง

ความคิดต่อคนรุ่นใหม่บนสื่อสังคมออนไลน์ ที่อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การปลูกฝังแนวคิด ค่านิยม หรือวัฒนธรรมร่วมอย่างละมุนละม่อม

3. สภาพปัญหาของสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยตั้งแต่ปี ค.ศ. 2020 ในห้วงการระบาดของ COVID-19 ที่ส่งผลให้ทุกภาคส่วนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการท่องเที่ยว อาหาร อุตสาหกรรม สาธารณสุข โดยมีการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองกลุ่มต่างๆ เพื่อออกมาเรียกร้องต่อรัฐบาลในขณะนั้น แสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจต่อการทำงานของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการระบาดของ COVID-19 จนถึงปัจจุบัน ตลอดจนใช้โอกาสในการต่อต้านรัฐบาล ไปพร้อมกับการปลุกปั่นแนวคิดในเชิงปฏิรูปเปลี่ยนแปลง

4. ปัญหาสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ แม้ว่าเศรษฐกิจไทยกำลังอยู่ในทิศทางฟื้นตัวจากผลกระทบของ COVID-19 ในห้วง 2-3 ปีที่ผ่านมา แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังเปราะบาง และรู้สึกถึงความตกต่ำของเศรษฐกิจ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2566) เนื่องจากไทยยังประสบปัญหาหลากหลายด้าน อาทิ หนี้ครัวเรือน หนี้สาธารณะ ปัญหาค่าแรงต่ำ สิ้นค้าราคาแพง การผูกขาดทางเศรษฐกิจ สังคมสูงวัย โดยภาพจำของระบบเศรษฐกิจไทยต่อคนรุ่นใหม่บนสื่อสังคมออนไลน์ยังมองว่าเศรษฐกิจของไทยยังไม่ได้ดีขึ้นเท่าที่ควรในห้วงหลายปีที่ผ่านมา

5. ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย (Generation gap) ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นทางการเมืองของคนรุ่นใหม่โดยตรง ประกอบกับยังมีเรื่องแนวคิดทางการเมืองในช่วงก่อนและหลังการเลือกตั้งทั่วไปปี ค.ศ. 2023 มาเป็นแรงผลักดันให้คนรุ่นเก่า กับเยาวชน และคนรุ่นใหม่ ให้มีแนวคิดและทัศนคติต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัวหรือในองค์กร จึงเกิดการกระทบกระทั่งกันอย่างเลี่ยงได้ยาก อย่างไรก็ตามเยาวชน และคนรุ่นใหม่ยังมีทักษะการใช้เทคโนโลยี และสื่อสังคมออนไลน์ที่มากกว่าคนรุ่นเก่า ดังนั้นสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นเครื่องมือของคนรุ่นใหม่ในการเคลื่อนไหวในประเด็นต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

6. ปัจจัยภายใน และภายนอกตัวเด็กและเยาวชน สรุปดังนี้

6.1 ปัจจัยภายในตัวเด็กและเยาวชน

6.1.1 ปัจจัยด้านสุขภาพจิต (Mental health) โดยกรมสุขภาพจิตร่วมกับ UNICEF ได้ประเมินสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นไทยอายุต่ำกว่า 20 ปี ในประเทศไทยกว่า 180,000 คน ตั้งแต่ปี 2020-2021 (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2564) พบว่าวัยรุ่นมีความเครียดสูง เสี่ยงซึมเศร้า เสี่ยงฆ่าตัวตาย เข้าสังคมลดลง ติดเกมออนไลน์ และปัญหาทะเลาะเบาะแว้งและความรุนแรงในครอบครัว จนนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิต ทั้งนี้ การเติบโตในบรรทัดฐานของสังคมที่ไม่มีอิสระ อาทิ การเลือกเรียน การเลือกทำงาน การแสดงอัตลักษณ์ทางเพศ และต้องอยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่กดทับ ทั้งคุณภาพชีวิต คุณภาพการศึกษา รวมถึงปัญหาเรื่องฐานะของครอบครัว จะส่งผลให้เด็กและเยาวชนเกิดความกดดัน

6.1.2 ปัจจัยด้านบุคลิกและอุปนิสัยส่วนตัว (Personality) มีผลต่อการเกิดแนวความคิดการสิ้นศรัทธาของเยาวชน อาทิ การมองโลกในแง่ดีและแง่ร้าย การมี Growth mindset วิธีการจัดการกับความเครียดและความผิดหวัง การปรับตัว การมีความเชื่อมั่นต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ความมั่นใจและพึงพอใจในตนเอง (Self-esteem) อย่างไรก็ตามปัจจัยนี้เป็นเพียงปัจจัยเสริมในการทำให้เด็ก และเยาวชนมีพฤติกรรมที่แปลกแยกจากสังคม หรือเกิดความคิดที่สิ้นศรัทธา ทั้งนี้ ยังมีปัจจัยสำคัญอื่นๆ ที่อาจส่งผลด้วย ได้แก่ ประสบการณ์ชีวิตจากเพื่อนและคนในสังคม

6.2 ปัจจัยภายนอกตัวเด็กและเยาวชน

6.2.1 การเลี้ยงดูของครอบครัว โดยคุณภาพของการเลี้ยงดูของพ่อแม่ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังเรื่องคุณวิภาวะ การระงับอารมณ์ การสร้างความมั่นใจในตัวเอง โดยถ้าหากพ่อแม่ไม่สามารถแนะนำหรือให้ความรู้แก่ลูกอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้เด็กไร้ที่พึ่งและต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งอาจเป็นผลลบมากกว่า

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของพ่อแม่ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กเกิดการซึมซับและเลียนแบบได้เช่นกัน โดยเฉพาะการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

6.2.2 ความสัมพันธ์กับคนในสังคม (Social bond) หมายถึง การที่เด็กมีสายสัมพันธ์กับบุคคล กลุ่มหรือสถาบันต่างๆ ในสังคม อาทิ ครอบครัว เพื่อน ครู หากเด็กและเยาวชนขาดความสัมพันธ์กับคนในสังคม ก็จะส่งผลให้ขาดการยึดโยงกับสังคม และสามารถนำไปสู่ความคิดที่แปลกแยกออกไปจากบรรทัดฐานของสังคม และต่อต้านสิ่งต่างๆ รอบตัวที่มองว่าไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังได้

บทวิเคราะห์ปรากฏการณ์สัณสัทธิของคนรุ่นใหม่

ในประเทศไทยและประเทศจีน

การอภิปรายปรากฏการณ์นี้ สามารถใช้แนวคิดทางด้านอาชญวิทยา คือกลุ่มทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม (Social Structure Theories) และทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และอินฟลูเอนเซอร์ ในการอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้ อย่างครอบคลุมดังที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของแนวคิดและทฤษฎี จะเห็นได้ว่ากลุ่มทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม สามารถนำมาวิเคราะห์สถานการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ไซเบอร์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างชัดเจน ประกอบกับการพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางสังคม ที่มีทั้งความกดดันจากคุณภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจ ตลอดจนภาวะการไร้ระเบียบทางการเมืองของประเทศไทยในห้วงที่ผ่านมา ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้กับสังคมไทยอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตามพฤติกรรมเบี่ยงเบนก็สามารถอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองได้ โดยต้องวิเคราะห์ร่วมกับกฎหมายด้วย ทั้งนี้ แนวคิดการสัณสัทธิของคนรุ่นใหม่ทั้งในประเทศจีนและประเทศไทย เกิดจากปัจจัยหลากหลายปัจจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม (Social Structure Theories) ที่อธิบายถึงความตึงเครียดทางการเมือง

ประกอบกับสุขภาพจิต และการดำรงชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่มองเห็นปัญหา มากขึ้น และเกิดแนวคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองอย่าง เห็นได้ชัด ตลอดจนเรื่องของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนทุกฝ่าย ที่สามารถชักจูง ชี้นำให้เกิดแนวคิดแบบต่างๆขึ้นได้ผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สิ่งเหล่านี้เองถือว่าเป็นปัจจัยทางสังคมที่หล่อหลอมให้แนวคิดของคนในสังคม เปลี่ยนแปลงไป และนำไปสู่การต่อต้านระบบที่คิดว่าไม่ธรรม จนท้ายที่สุดจะ นำไปสู่การกระทำผิดทางการเมืองหรือการกระทำที่เป็นการละเมิดกฎหมายทาง ใดทางหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามเรื่องของ การดำเนินการทางกฎหมายนั้น ขึ้นอยู่ บริบทสถานการณ์ทางการเมืองของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยที่อาจ มีการบังคับใช้กฎหมายสำหรับพฤติกรรมบางอย่างที่อาจกระทบต่อความมั่นคง ของชาติ และมีการใช้กฎหมายเพื่อเอาผิดแก่ผู้ที่มีพฤติกรรมเหล่านั้น อาทิ การโพสต์ แชร์รูปภาพ ในลักษณะของการหมิ่นประมาทบุคคล โดยประเด็น เหล่านี้หากวิเคราะห์ด้วยกลุ่มทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม จะพบว่า ผู้คนที่มี แนวโน้มว่าจะกระทำความผิดมากมักจะมี ความตึงเครียดจากการใช้ชีวิตในสังคม หรือการได้รับข้อมูลทั้งข้อเท็จจริงและข้อมูลที่บิดเบือน จนส่งผลให้เกิด ความกดดันในการใช้ชีวิตในสังคม จึงทำให้ต้องแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่ อาจละเมิดกฎหมายได้

อย่างไรก็ตามในกรณีการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทยและ ประเทศจีนที่เกิดจากการสิ้นศรัทธา ประกอบด้วยปัจจัยหลากหลายมิติ และ เชื่อมโยงปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเข้าด้วยกัน โดยเมื่อสภาพ สังคมที่มีปัญหาเกิดขึ้นทั้งการเมือง และเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้เกิดความตึงเครียด ในการใช้ชีวิตของคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่กำลังพยายามพัฒนา คุณภาพชีวิตของตนเองหลังการเรียนจบ ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดความรู้สึกไร้ที่พึ่ง และมองไม่เห็นทางออกของปัญหา ประกอบกับการเมืองที่มีกลุ่มผลประโยชน์ คอยใช้โอกาสนี้ในการสร้างข้อมูลรูปแบบต่างๆ ทั้งจริงและปลอม บนพื้นที่ ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างอิสระ คือ สื่อสังคมออนไลน์ จึงทำให้เกิดสังคม

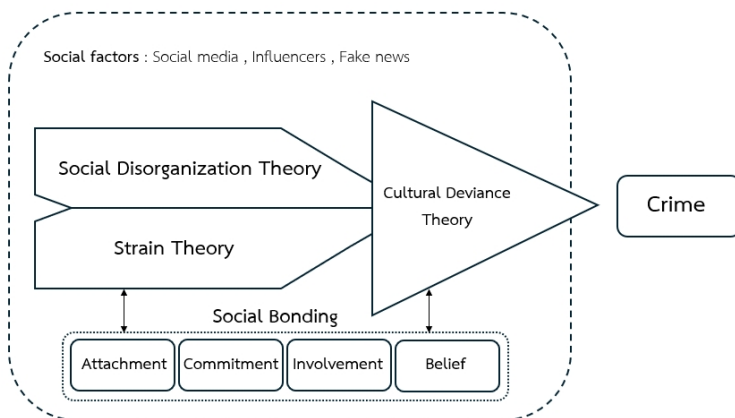
ใหม่ขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์ ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากทั่วทุกมุมโลก ส่งผลให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงสื่อและข้อมูลจากทั้งในและต่างประเทศได้ง่ายขึ้น และข้อมูลจากสื่อตลอดจน อินฟลูเอนเซอร์ จะหล่อหลอมความคิดของคนรุ่นใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังในประเด็นที่ Hirschi (1969) ได้นำเสนอไว้ในประเด็นพันธะทางสังคม โดยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) กับกิจกรรมทางสังคมของคนรุ่นใหม่ ที่มีช่องทางบนพื้นที่ออนไลน์มากขึ้น จะสร้างชุดแนวคิด หรือความเชื่อ (Belief) ร่วมกัน ตลอดจนการสร้าง ความเชื่อจากข่าวสารปลอม (Fake news) องค์กรประกอบเหล่านี้จะหลอมรวมกันเป็นชุดความคิดหรือแนวคิด ที่คนรุ่นใหม่จะวิเคราะห์ร่วมกับมุมมองต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่กำลังประสบปัญหา ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วคนรุ่นใหม่จะเกิดแนวคิดที่สิ้นศรัทธาต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศทั้งในไทยและจีน และอาจส่งผลไปถึงเรื่องการขาดความเชื่อมั่นและความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

นอกจากนี้สิ่งสำคัญในการนำมาวิเคราะห์ นอกเหนือจากปัจจัยทางโครงสร้างทางสังคมและการเมือง ความดึงดูดใจจากการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่แล้ว ยังมีปัจจัยในเรื่องของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ โดยสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดของทุกคนที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระ และปัจจุบันสื่อมีความหลากหลาย และสามารถเข้าถึงได้หลากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบต่างๆ ที่สามารถโพสต์ แชร์ ข้อความ รูปภาพ หรือวิดีโอได้อย่างอิสระ ด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตของทุกคนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยในกรณีของพฤติกรรม การใช้อินเทอร์เน็ตของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย และจีนก็ส่งผลให้เกิดความเคลื่อนไหวในประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นทางด้านการเมืองทั้งในพื้นที่ทางกายภาพด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนัดหมายหรือแจ้งกำหนดการชุมนุม และในพื้นที่ไซเบอร์ที่มีการเคลื่อนไหวผ่าน Hashtag ที่เป็น

การรวมเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ประเด็นเหล่านั้นถูกพูดถึงในสังคมได้อย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามการเกิดอาชญากรรมที่เป็นผลมาจากการเมือง หรือ การกระทำผิดทางการเมืองในประเทศไทยโดยคนรุ่นใหม่ นั้น เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องปัญหาสังคมในประเทศ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนรุ่นใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเรื่องของแนวคิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย และประเทศจีน นับว่าเป็นสารตั้งต้นในการเกิดแนวคิด หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั่วโลกได้อย่างอิสระ สิ่งเหล่านี้หลอมรวมกันเป็นชุดแนวคิดของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในประเทศและสังคม จึงทำให้เกิดพฤติกรรมและการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมในการต่อต้านหรือเรียกร้องสิ่งที่ถูกต้องต่อรัฐบาลของประเทศนั้นๆ จนในบางครั้งเองการมีแนวคิดสิ้นศรัทธาและการเคลื่อนไหวเหล่านี้ ได้กลายเป็นการกระทำที่อาจผิดกฎหมายในประเทศได้ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ คือ การแก้ไขปัญหาที่รากเหง้าของปัญหา ไม่ใช่การแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งเป็นการแก้ไขที่ไม่มีประสิทธิภาพและจะเป็นการสร้างรอยร้าวของความคิดของคนรุ่นใหม่ต่อรัฐบาลหรือผู้นำให้แตกลงลงไปอีกจนแก้ไขได้ยากขึ้น

แผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางสังคมกับ พันธะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอาชญากรรม

สรุป

การสิ้นศรัทธาของเยาวชน และคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และอาจกลายเป็นกระแสที่สำคัญในหลายประเทศทั่วโลก เนื่องจากในทุกสังคมโลกจะต้องประสบกับปัญหาทางด้านการเมือง ความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดความเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในพื้นที่ทางกายภาพและทางออนไลน์ โดยปัญหาทางด้านสังคม และด้านการเมืองจะส่งผลต่อความรู้สึกของคนรุ่นใหม่โดยตรง และจะเกิดความรู้สึกกดดัน อึดอัด จากสถานการณ์ของประเทศ และสังคมอาจนำไปสู่การแสดงออกทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมา ประกอบกับปัจจุบันเป็นยุคที่สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญของคนรุ่นใหม่ ที่สามารถใช้โพสต์ หรือแชร์ข้อมูลที่เป็นการสร้างความรู้สึกร่วมในหมู่คนรุ่นใหม่ ด้วยข้อมูลที่เป็นทั้งข้อเท็จจริง ข้อมูลที่บิดเบือน และการสร้างวาทกรรมที่สร้างความเกลียดชัง (Hate speech) ด้วย ซึ่งสามารถส่งผลกระทบในวงกว้างต่อเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมของประเทศได้เช่นกัน

โดยแนวคิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ในประเทศจีน และประเทศไทย นับว่ามีความคล้ายคลึงกันในส่วนของการเกิดแนวคิดใหม่ๆ ของคนรุ่นใหม่ ที่มีต่อระบบโครงสร้างทางการเมือง และโครงสร้างทางสังคมของประเทศ ผ่านการแสดงออกอย่างชัดเจน รวมถึงมีการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองอย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศจีนและประเทศจีนยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของระบอบการปกครอง จึงทำให้มีความแตกต่างของมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว อย่างไรก็ตามสาเหตุและปัจจัยของการเกิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทยและจีนก็มีความแตกต่างกัน นับว่าเป็นความท้าทายที่สำคัญของทั้งสองประเทศ โดยปัจจัยสำคัญต่างๆ ในประเทศไทย แม้ว่าในปัจจุบันปัญหาเรื่องการสิ้นศรัทธาของเยาวชน และคนรุ่นใหม่ จะยังคงเป็นสิ่งที่ยังมีโอกาสเกิดขึ้นน้อย (Weak signal) และยังไม่เกิดเป็นปรากฏการณ์ที่กลายเป็นภัยคุกคามอย่างชัดเจน ประกอบกับความเคลื่อนไหวของเยาวชน และคนรุ่นใหม่ที่แสดงถึงการสิ้นศรัทธาในปัจจุบันที่แม้ว่าจะไม่สามารถหมายรวมถึงความคิด และทัศนคติของเยาวชน และคนรุ่นใหม่ทุกคนได้ แต่ในอนาคตสิ่งบ่งชี้ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อาจสามารถคาดการณ์ได้ว่า ปรากฏการณ์การสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่ (Youth disillusionment) มีศักยภาพในการเกิดขึ้นได้ และทวีความรุนแรงมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แนวคิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่เกิดได้จากหลากหลายปัจจัยที่ผูกพันกับวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตของคนรุ่นใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และในกรณีของประเทศไทย ปรากฏการณ์นี้จะมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม อาทิ ไม่เชื่อมั่นในคำตัดสินของศาล ไม่เชื่อมั่นในระบบยุติธรรมไทย ซึ่งท้ายที่สุดแล้วการเคลื่อนไหวในด้านต่างๆ ของคนรุ่นใหม่ล้วนเกิดจากความรู้ แนวคิด ทัศนคติ ของคนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการหมุนเวียน และเกิดขึ้นใหม่ของความรู้ และกระแสโลกาภิวัตน์ และต้องกลายเป็นประเด็นที่รัฐบาลของแต่ละประเทศทั้งจีนและไทย ควรให้ความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากคนรุ่นใหม่จะกลายเป็นประชากรที่สำคัญในประเทศ เนื่องจากประเด็นเหล่านี้

สามารถส่งผลกระทบต่อถึงเรื่องของการกระทำผิดทางการเมืองที่เกิดจากความเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ ดังที่เห็นได้จากกรณีของประเทศไทยในห้วงที่ผ่านมา แต่ในกรณีของประเทศจีนกลับยังไม่มี การดำเนินการทางกฎหมายแก่คนรุ่นใหม่ ที่เคลื่อนไหวเนื่องด้วยเงื่อนไขทางการเมืองการปกครอง หมายความว่าประเทศที่มีรูปแบบการปกครองแตกต่างกันจะมีมาตรการในการจัดการแตกต่างกัน

ดังนั้นการทำความเข้าใจในเรื่องของบริบทโครงสร้างทางสังคมและการเมืองของทั้งประเทศไทยและประเทศจีน จะเห็นว่าบริบทของสังคม มีผลต่อการเกิดแนวคิดการสิ้นศรัทธาของคนรุ่นใหม่โดยตรง ไม่ว่าจะเป็น ระบบการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ตลอดจนมาตรการของรัฐบาลในการควบคุมดูแลเนื้อหาของการเคลื่อนไหวในสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดกว้างไม่เท่ากัน ส่งผลให้แต่ละประเทศก็จะมีทิศทางของการเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวต่างกันไป ประกอบกับประเด็นทางด้านกฎหมายที่อาจกำหนดให้การกระทำบางอย่างที่เกิดจากความเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นการละเมิดกฎหมาย ก็ยังทำให้เกิดแนวคิดสิ้นศรัทธามากขึ้นจากการกระทำของรัฐบาล ซึ่งการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ต้องแก้ไขแบบบูรณาการในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านสังคม กฎหมาย และการดำเนินการของภาครัฐที่เป็นการแก้ไขปัญหาระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

การเสนอแนวทางซึ่งเป็นแนวทางการรับมือ รวมถึงการสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ตั้งแต่ระดับจุลภาคจนถึงระดับมหภาค โดยต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ เพราะจากการศึกษาในบทความนี้พบว่า เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนหลายมิติ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาด้านเดียวอาจไม่สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพได้ จึงขอเสนอแนวทางเพื่อเป็นข้อเสนอการกำหนดนโยบายของภาครัฐ ดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความคิดและทัศนคติของคนรุ่นใหม่ สรุปลงดังนี้

1.1 การสร้างองค์ความรู้และมุมมองความคิด (Mind set) ที่เหมาะสมให้กับเด็ก และเยาวชน ที่เป็นคนรุ่นใหม่ เนื่องจากในสังคมมีความหลากหลายทางความคิด ดังนั้นมุมมองความคิดที่ดีอาจถูกตีความได้หลากหลายรูปแบบ จึงควรใช้คำว่า การสร้างมุมมองความคิดที่เหมาะสมแทน

1.2 การมีหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมตั้งแต่ระดับโรงเรียน จนถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยเป็นหลักสูตรที่เน้นให้ความรู้ด้านหลักสิทธิมนุษยชน การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย การเคารพในสิทธิของผู้อื่น และแนวคิดการเป็นพลเมืองโลก (Global citizen) อย่างไรก็ตามทักษะในการสื่อสารไปยังเด็กของครูก็เป็นสิ่งที่สำคัญ โดยต้องเน้นการพัฒนาครูให้ใกล้ชิดและสามารถถ่ายทอดทัศนคติและค่านิยมที่ดีไปสู่เด็กได้อย่างเหมาะสม

2. แนวทางการพัฒนาการทำงานของภาครัฐในมิติด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สรุปดังนี้

2.1 แนวทางการรับมือปัญหาเกี่ยวกับเด็ก และเยาวชน ที่เกิดจากปัจจัยอื่นๆ อย่างบูรณาการ เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับการสิ้นศรัทธาของเด็ก และเยาวชนจะถูกนำไปเชื่อมโยงกับประเด็นต่างๆ อาทิ ปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งประกอบกับปัจจัยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของเด็กในปัจจุบันที่มีมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การแก้ไขปัญหา คือ การประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นไปที่การส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Media literacy) ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน

2.2 การมีกลไกในการติดตามการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของภาครัฐ ควรมีการบูรณาการการทำงานให้มากขึ้น และเป้าหมายของการทำงานต้องเป็นการติดตามเพจ กลุ่ม หรือบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข่าวสารที่มีความบิดเบือนและสร้างความแตกแยก ไม่เพียงแต่เรื่องการเมือง แต่ต้องติดตามเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสาเหตุอื่นๆ อาทิ การฉ้อโกง การหลอกลวง โดยเน้นการประสานงานอย่างใกล้ชิดและต้องมีกลไกการทำงานร่วมกัน

3. แนวทางการบังคับใช้กฎหมายต้องใช้บนหลักการของความเท่าเทียมกัน กล่าวคือการดำเนินการทางการกฎหมายต้องเป็นธรรมกับทุกบุคคลและเหมาะสมกับความผิดของบุคคลนั้น เพื่อให้ทุกคนได้รับการปฏิบัติทางกฎหมายอย่างเป็นธรรม และเหมาะสมกับคุณสมบัติของผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาคือเรื่องการสิ้นศรัทธาเป็นการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุ ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขในประเด็นอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กัญชลิตา ตันเจริญ. (2563). พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวประเทศไทย โดยการติดตามแฟนเพจ *Unseen Tour Thailand*.
ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการศึกษา.
- เทคซอส. (2566). เลิกทำงานหนัก ขอพักดีกว่า รู้จัก ‘ถ่างผิง’ วิถีใหม่ของวัยรุ่นจีน เพราะทำงานแทบตายก็ไม่รวย. สืบค้นจาก <https://techsauce.co/news/china-new-tang-ping-trend>
- บีบีซีไทย. (2563). แพลตฟอร์มนักศึกษาถึงชุมนุมใหญ่ของ "คณะราษฎร 2563" ลำดับเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปี 2563. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-54741254>
- พลอยขวัญ วงศ์หนองเตย. (2566). สถิติแต่งงานจีนทรุดต่ำสุดเป็นประวัติการณ์ ในปี 2022 สะท้อนนโยบายกระตุ้นจากภาครัฐอาจไม่ได้ผล. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/marriages-in-china-drop/>
- พิมพ์ชนก พุกสุก. (2564). เจาะปรากฏการณ์ ‘Lying Flat’ เมื่อคนรุ่นใหม่ปราศจากความทะยานอยาก กำลังก่อตัวในจีน. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/lying-flat-in-china/>

- ภัทรพร ยาร์บะระ. (2565). 'ความลึนทึบของคนรุ่นใหม่' ความเสี่ยงใหม่ที่โลกไม่ควรมองข้าม. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/sustain-feature-youth-disillusionmen/>
- วรรณฉัตร พวยพุ่ง. (2555). ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546. ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, คณะศึกษาศาสตร์.
- วรัญญา โชติพงศ์. (2559). แนวทางในการสร้างแบบประเมินความเสี่ยงในการปล่อยชั่วคราวก่อนพิจารณาคดีในกลุ่มผู้ต้องหาหรือจำเลยคดียาเสพติด. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาวิชานโยบายสังคม.
- ศุทธิกานต์ มีจั่น. (2564). มือบรรม. สืบค้นจาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=มีอบรรม>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566). กรกฎาคม 2566: จำนวนผู้ถูกดำเนินคดีทางการเมืองยอดรวม 1,918 คนใน 1,230 คดี. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/58047>
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2566). เหนือหน่วยกับอะไรบ้าง ในปี 2566 ที่ผ่านมา. สืบค้นจาก https://nidapoll.nida.ac.th/survey_detail?survey_id=674
- สมศรี หาญอนันตสุข. (2565). ข้อสังเกตกรณีการเสียชีวิตของ มาร์ทา อามินี หญิงชาวเคิร์ดในอิหร่าน. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2022/10/100800>
- สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2566). จีนเผยอัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น เหตุเยาวชนกดดันจากการเรียน. สืบค้นจาก <https://www.infoquest.co.th/2023/316267>

- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2564). *ยูนิเซฟและกรมสุขภาพจิตชี้โควิด-19 ส่งผลให้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นไทยแย่อย่างต่อเนื่อง*. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th/press-releases/ยูนิเซฟและกรมสุขภาพจิตชี้โควิด-19>
- อาร์ม ตั้งนิรันดร. (2566). *อัตราการว่างงานของหนุ่มสาวจีน: สะท้อนวิกฤตเศรษฐกิจขาลง*. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/unemployment-rate-in-china-2023/>ตัวเลขอัตราการว่างงานของในฤดูกาลจบการศึกษา
- Aljazeera. (2015). *'Islamophobic policy': French high school goes on strike over abaya ban*. Retrieved from <https://aje.io/pmze2v>
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2012). The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739-768. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.670661>
- Chen, E. (2021). *These Chinese Millennials Are 'Chilling,' and Beijing Isn't Happy*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2021/07/03/world/asia/china-slackers-tangping.html>
- Delaney, N. (2021). *Harvard Youth Poll finds young Americans are worried about democracy and even fearful of civil war*. Retrieved from <https://www.hks.harvard.edu/faculty-research/policy-topics/politics/harvard-youth-poll-finds-young-americans-gravely-worried>
- Durkheim, É. (1897). *Suicide: A Study in Sociology*. Translated by J. A. Spaulding and G. Simpson. London: Routledge.

- Gan, N., & George, S. (2021). *Under Xi Jinping, the private life of Chinese citizens isn't so private anymore*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2021/09/08/china/china-party-private-life-youth-mic-intl-hnk/index.html>
- Greek City Times. (2023). *Youth Discontentment on the Rise in China*. Retrieved from <https://greekcitytimes.com/2023/07/05/youth-discontentment-china/>
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. California: University of California Press.
- Merton, R. K. (1938). Social Structure and Anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672-682. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/2084686>
- Sammis, K., Lincoln, C., & Pomponi, S. (2015). *Influencer Marketing for Dummies*. New York: Wiley.
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press.
- Tsoi, G. (2023). *Kong Yiji: The memes that lay bare China's youth disillusionment*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-65425941>
- Vincent Ni. (2022). *The rise of 'bai lan': why China's frustrated youth are ready to 'let it rot'*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2022/may/26/the-rise-of-bai-lan-why-chinas-frustrated-youth-are-ready-to-let-it-rot>
- World Economic Forum. (2021). *Global risk report 2021*. Geneva: World Economic Forum.

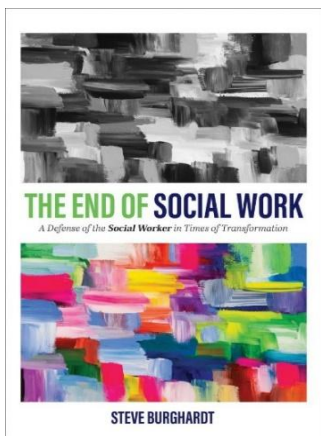
World Economic Forum. (2022). *Global risk report 2021*. Geneva: World Economic Forum.

Yeo, C. (2023). *China's youth unemployment problem has become a crisis we can no longer ignore*. Retrieved from <https://theconversation.com/chinas-youth-unemployment-problem-has-become-a-crisis-we-can-no-longer-ignore-213751>

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

สุพุมมา อรุณจิต¹

Sukhuma Aroonjit²

ชื่อหนังสือ: The End of Social Work:

A Defense of the Social Worker in

Times of Transformation

ผู้เขียน: Steve Burghardt

สำนักพิมพ์: Cognella Academic

Publishing

ปีที่พิมพ์: ค.ศ. 2020

จำนวนหน้า: 196 หน้า

“The End of Social Work: A Defense of the Social Worker in Times of Transformation”

ท่ามกลางสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของสหรัฐอเมริกา และสถานภาพ ความเป็นอยู่ บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบอันหนักหน่วงของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ศาสตราจารย์ด้านสังคมสงเคราะห์ Steve Burghardt ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติทางด้านการสอนและการเคลื่อนไหวในงานด้านสังคมสงเคราะห์หลายรางวัล ได้รวบรวมองค์ความรู้ ประสบการณ์จริง

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง ลำปาง ประเทศไทย Email: sukhuma@tu.ac.th

² Associate Professor Dr., Lecturer of Department of Social Work, Faculty of Social Administration, Thammasat University, Lampang Campus, Lampang, Thailand.

ถ่ายทอดออกมาผ่านหนังสือที่ชื่อว่า “The End of Social Work: A Defense of the Social Worker in Times of Transformation” เล่มนี้ ที่เต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึก และความห่วงกังวลต่อสภาพสังคมและวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เนื้อหาสาระสำคัญมุ่งอภิปรายการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่ให้น้ำหนักกับการปฏิบัติงานระดับจุลภาค จนละเลยระดับมหภาคที่จะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม ความถดถอยของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จากการที่รัฐเพิกเฉย ละเลยการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชน แต่กลับมุ่งเน้นเศรษฐกิจการเมืองระบบทุนนิยม สร้างความไม่เท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ความตึงเครียด ความกดดันตกอยู่ที่นักสังคมสงเคราะห์และหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการ การทำงานเต็มไปด้วยปัญหาอุปสรรค และความยากลำบาก ในขณะที่คำตอบบนน้อยนิดสอดคล้องกับภาระงานอันหนักหน่วง นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพจึงมักเกิดความตึงเครียด กดดัน ความเหนื่อยล้า กลายเป็นกลุ่มที่ถูกละเลยจากการดูแลคุณภาพชีวิตในการทำงานเสียเอง นอกจากนี้เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาแวดวงการศึกษาและวิชาการ สะท้อนให้เห็นถึงการศึกษาศังคมสงเคราะห์ที่เร่งรัดมากขึ้น ความเหนื่อยล้าของผู้เรียนจากความตึงเครียดทางการเงินและสภาพสังคม ตลอดจนความวิตกกังวลของผู้สอนทั้งในด้านการสอนที่ต้องเผชิญกับผู้เรียนที่มีความเหนื่อยล้า ไม่กระตือรือร้น ประกอบกับในด้านหน้าที่การงานเพื่อการดำรงตำแหน่งวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานของสถาบันการศึกษา ย่อมนำไปสู่การพังทลายของความเป็นเลิศทางวิชาการและการพังทลายของความชอบธรรมทางวิชาชีพ

งานสังคมสงเคราะห์นับเป็นงานที่แบกรับภาระ บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อคนในสังคม มีส่วนช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ท่ามกลางสถานการณ์ปัญหาสังคมและปัญหาในระดับโลกที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ทุกคนบนโลก หนังสือ

เรื่อง “The End of Social Work: A Defense of the Social Worker in Times of Transformation” แปลเป็นไทยได้ว่า “จุดจบของงานสังคมสงเคราะห์: การปกป้องคุ้มกันนักสังคมสงเคราะห์ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง” เป็นงานเขียนจากมุมมองและประสบการณ์เกี่ยวกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ของ ศาสตราจารย์ ดร. Steve Burghardt สะท้อนถึงความเป็นวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในบริบทความเป็นจริงของสังคมอเมริกา เนื้อหาประกอบไปด้วยข้อเท็จจริง ความรู้ เหตุผล อารมณ์ ความรู้สึก ของผู้เขียนที่แสดงออกถึงความคับข้องใจ ความอัดอั้น ความน้อยเนื้อต่ำใจ โดยหนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่สภาพการทำงานที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องทำงานหนัก เสนอให้เห็นความจริงว่าด้วยภาระงานอันหนักหน่วงของนักสังคมสงเคราะห์ที่แขวนอยู่บนความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ต่อชีวิตผู้คนในสังคม แต่ตัวนักสังคมสงเคราะห์เองนั้นกลับถูกละเลยจากสังคม การให้คุณค่ากับวิชาชีพนี้เบาบางกว่าวิชาชีพอื่นมาก ทั้งที่เป็นงานช่วยเหลือผู้คนและสังคมที่ประสบปัญหา ความเดือดร้อน ค่าตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า การทำงานหนักเหนื่อย การทำงานล่วงเวลา ซึ่งแทบไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้เลย เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นหนังสือที่มีความเข้มข้น มีชีวิตชีวน่าสนใจและน่าติดตาม ตีแผ่ถึงสภาพความจริงของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ทั้งยังมีนัยยะในการกระตุ้นส่งเสริมพลังให้นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้ตระหนักถึงการลุกขึ้นมาปกป้อง เรียกร้องสิทธิของตนเองที่พึงได้รับจากการทำงานอีกด้วย หนังสือประกอบไปด้วย 7 บทหลัก เริ่มต้นด้วยบทนำที่ผู้เขียนกล่าวถึงสถานการณ์ที่ตนเองเห็นว่าเป็นวิกฤติของสังคมอเมริกาและวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ บทที่ 1 เนื้อหากล่าวถึงความพยายามในการจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ต้นกำเนิดของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในอดีตจากนักสังคมสงเคราะห์ 2 ท่าน Jane Addams กับ

Marry Richmond จนมาถึงปัจจุบันที่มุมมองในการปฏิบัติงานเปลี่ยนไป การละเลยการให้ความสำคัญของงานระดับมหภาค การหายไปของระบบสวัสดิการประเทศจากวิสัยทัศน์ของภาครัฐ เหล่านี้นำไปสู่การอภิปรายที่แสดงให้เห็นว่าจะสามารถนำไปสู่ความล้มเหลวของวิชาชีพ บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องความถดถอยของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่รัฐมองไม่เห็นความสำคัญของสวัสดิการ ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายของนักสังคมสงเคราะห์ การมุ่งเน้นเศรษฐกิจการเมืองทุนนิยม ทุนระดับโลก นำไปสู่ความเสื่อมถอยของรัฐสวัสดิการ สร้างความไม่เท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ส่วนในบทที่ 3 สะท้อนถึงความกดดันของการทำงานและองค์กรการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ ปรากฏให้เห็นออกมาในลักษณะการล่มสลายขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร การขาดแคลนทรัพยากร เงินทุนสนับสนุน ความวิตกกังวลของผู้บริหารงานสังคมสงเคราะห์ที่เต็มไปด้วยปัญหาอุปสรรคและความยากลำบากในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจช่วยเหลือกลุ่มคนด้อยโอกาสในสังคม บทที่ 4 ฉายให้เห็นภาพการทำงาน สภาพความเหนื่อยล้าของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ ความไม่ลงรอยระหว่างข้อเรียกร้องทางจริยธรรมของวิชาชีพกับการเสียสละตนเองของนักสังคมสงเคราะห์ ในขณะที่นักสังคมสงเคราะห์กลับกลายเป็นกลุ่มที่ถูกละเลยเสียเอง บทที่ 5 การอภิปรายถึงการศึกษาสังคมสงเคราะห์ที่เร่งรัดมากขึ้น ความเหนื่อยล้าของผู้เรียนและความเครียดทางการเงินจากภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ตลอดจนความวิตกกังวลของผู้สอนทั้งในด้านหน้าที่การงานเพื่อการดำรงตำแหน่งวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานสถาบันการศึกษาและด้านการสอนที่ต้องเผชิญกับความเหนื่อยล้า ความไม่กระตือรือร้นของผู้เรียนจากสภาพปัจจัยต่างๆ ทางสังคม ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงเป็นเส้นทางที่ทุกคนต่าง

เหนื่อยล้าไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน นำไปสู่การพังทลายของความเป็นเลิศทางวิชาการและการพังทลายของความชอบธรรมทางวิชาชีพ บทที่ 6 สภาพปัญหาทางสังคม วัฒนธรรม ไปจนถึงการต่อสู้กับการเหยียดเชื้อชาติ สีผิว ในระบบสังคมอเมริกา ไม่ง่ายเลยที่จะปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ อีกทั้งปัจจุบันงานสังคมสงเคราะห์ยังเน้นไปที่การปฏิบัติงานระดับจุลภาค ละเลย หลีกเลียงหรือไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานระดับมหภาค ทั้งการวิจัย บริหารและนโยบาย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมส่วนร่วม ด้วยลักษณะเช่นนี้เปรียบการทำงานดัง “การเดินหน้าสองก้าว ถอยหลังหนึ่งก้าว” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเชื้อชาติที่มีความซับซ้อนและเปราะบาง หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขในระดับรากเหง้าของปัญหา การทำงานจะเสมือน “การเดินอยู่บนเปลือกไข่จะไม่มีวันพาเราขึ้นไปถึงยอดเขาได้” บทที่ 7 เป็นบทที่ผู้เขียนชวนให้ทุกคนขบคิดว่า ในสังคมจะต้องใช้เหตุการณ์ร้ายแรงอีกกี่คดี ที่จะทำให้ทุกคนตระหนักร่วมกัน ร่วมมือร่วมใจกันป้องกัน แก้ไขปัญหา สร้างกลยุทธ์ และจัดระเบียบเพื่อการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ท่ามกลางกระแสแนวคิดเสรีนิยมใหม่ อันมีผลกระทบต่อระบบรัฐสวัสดิการ บุคคล และชุมชน เป็นความท้าทายของทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารองค์กรด้านสังคมสงเคราะห์

เนื้อหาโดยสังเขป

หนังสือเล่มนี้แบ่งเป็นบทต่างๆ ที่แสดงถึงทัศนคติ มุมมอง อารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียนที่มีประสบการณ์อยู่ในแวดวงวิชาการและวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในสหรัฐอเมริกามานาน งานเขียนมีการอ้างอิงเอกสาร งานวิจัยในเชิงวิชาการได้อย่างเป็นเหตุและเป็นผล อธิบาย วิเคราะห์ วิจัยสถานการณ์สังคมและวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ทั้งในแวดวงการศึกษา แวดวงการทำงานและผลลัพธ์ที่

เกิดขึ้น เป็นความท้าทายต่อนักสังคมสงเคราะห์และวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นอย่างมาก โดยหนังสือประกอบไปด้วยบทต่างๆ ดังนี้

บทนำ

ผู้เขียนกล่าวว่า ได้เขียนหนังสือเล่มนี้ในปี ค.ศ. 2020 ขณะที่มีการระบาดใหญ่ของโควิด-19 ซึ่งสถานการณ์โรคระบาดที่ได้คร่าชีวิตชาวอเมริกันไปเกือบ 200,000 ราย เศรษฐกิจกำลังตกต่ำ อัตราการว่างงานสูงขึ้น ผู้คนมากมายและหลายครอบครัวกำลังหิวโหย ประเทศเหมือนขาดผู้นำในการดูแล บริหารจัดการ นับเป็นหายนะครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศ ควบคู่ไปกับกลุ่มคนที่มุ่งต่อต้านวิทยาศาสตร์สุขภาพทำลายตราบะเชิงเหตุผล เช่น การละเลยและต่อต้านการสวมหน้ากากอนามัย ตามคำประกาศและร้องขอจากรัฐบาล ผู้คนในอเมริกาเผชิญกับสถานการณ์ความรุนแรงจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อชุมชนคนผิวดำและคนผิวสีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดอกย่ำและสร้างความบอบซ้ำทางเชื้อชาติอย่างฝังรากลึก หลายเมืองมีการประท้วงเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมทางเชื้อชาติ นอกจากนั้นยังเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติไฟป่าลูกลามจนควบคุมไม่ได้ใน พื้นที่ทางตะวันตกของสหรัฐอเมริกาซึ่งกินพื้นที่หลายล้านเอเคอร์ คร่าชีวิตมนุษย์ สัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมาก

ผู้เขียนอภิปรายงานสังคมสงเคราะห์จากแนวโน้มทางประวัติศาสตร์และสภาพปัจจุบันร่วมสมัย ด้วยปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเห็นว่า ท่ามกลางสภาพปัญหาของสังคมและชุมชนที่ยังปรากฏให้เห็นถึงความหิวโหยของผู้คนและการไร้ที่อยู่อาศัย การขาดการดูแลสุขภาพ และปัญหาทางการศึกษาล้วนนำมาซึ่งความสิ้นหวัง การทำลายโครงสร้างของสังคม พาเราไปสู่จุดที่ค่อนข้างน่าหดหู่ใจ ท่ามกลางวิกฤตรัฐสวัสดิการที่รัฐไม่ให้ความสำคัญ ล้วนเป็นช่วงเวลา

วิกฤติของงานสังคมสงเคราะห์ ที่อาจนำไปสู่จุดจบของงานสังคมสงเคราะห์ได้ ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจให้กล่าวถึงสิ่งที่เห็นว่าเป็นปัญหาของงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีหลายประเด็น

ในศตวรรษที่ 21 นี้ งานสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องมีการปรับตัวด้วยการเปิดรับเครื่องมือการทำงานใหม่ๆ บนช่องทางสื่อโซเชียลมีเดีย โดยไม่ละทิ้งแนวทางการจัดการ การปฏิบัติที่ดี ผ่านประสบการณ์ การพิสูจน์ ทดสอบมาแล้วเป็นอย่างดี เป็นวิธีการเดิมของนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางต่อไปในอนาคต โดยคำนึงถึงทั้งตัวนักสังคมสงเคราะห์เองและผู้ใช้บริการเป็นหลัก ด้วยการผสมผสานวิธีการใหม่และเก่าดังกล่าว นักสังคมสงเคราะห์และสหวิชาชีพ ต่างต้องช่วยกันสนับสนุน ส่งเสริมงานสังคมสงเคราะห์ให้ก้าวต่อไปในอนาคต

บทที่ 1 ดีแต่ยังไม่เพียงพอ: การอภิปรายถึงการพังทลายของสิ่งที่จำเป็นต่อวิชาชีพ (Nice Is Not Enough: The Erosion of Necessary Professional Debate) ผู้เขียนได้กล่าวถึงรายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานระดับมหภาค พบว่ามีโรงเรียนด้านสังคมสงเคราะห์น้อยกว่า 8% ที่มีการฝึกปฏิบัติระดับมหภาค เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้เรียน ทั้งการจัดระเบียบชุมชน การปฏิบัติงานด้านนโยบาย การบริหารจัดการ การวางแผนทางสังคม ซึ่งเป็นตัวเลขที่น่าตกใจสำหรับสาขาที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมทางสังคม แต่กลับไม่ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนเคลื่อนไหวระดับมหภาค ทั้งที่นักสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องฝึกฝนทักษะงานระดับมหภาคและระดับจุลภาคอย่างสมดุล ในอดีต Marry Richmond และ Jane Addams ผู้หญิงที่เก่งทั้งสองคนที่เป็นผู้สร้างรากฐานวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ถึงแม้รูปแบบจะแตกต่างกัน แต่ทั้งสองท่านต่างให้ความสำคัญกับงานสังคมสงเคราะห์โดยไม่ละทิ้งงานในระดับมหภาค ทั้งการสนับสนุนและให้คุณค่า

การวิจัย การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ การเคลื่อนไหวปฏิบัติการทางสังคม การปฏิบัติงานชุมชนเพื่อช่วยเหลือครอบครัวของผู้ป่วย

บทที่ 2 ความน่าอับอาย: ความเสื่อมโทรมที่ "มองไม่เห็น" ของรัฐสวัสดิการ ด้วยค่าใช้จ่ายสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ (Shame on You!: The "Invisible" Decline of the Welfare State at the Expense of the Social Worker) ในฐานะนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ไม่ควรจะเพิกเฉยต่อพลวัตระดับโลก ซึ่งจะทำให้งานสังคมสงเคราะห์ที่มีบทบาทเพียงน้อยนิด แต่มีความสำคัญมาก ผู้เขียนจึงเสนอแนะว่างานสังคมสงเคราะห์ควรให้ความสำคัญกับนวัตกรรม ความพยายามในการเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อลดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม เติชุนหน้าหรือต่อต้านกับการเมือง นโยบายทางสังคมที่ไม่เป็นธรรมหรือการเลือกปฏิบัติทางเศรษฐกิจและการเมือง นำไปสู่ความท้าทายของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ หากนักสังคมสงเคราะห์ละเลยเพิกเฉยหรือไม่สนใจด้านเศรษฐกิจและการเมือง ย่อมไม่สามารถสร้างพลังผลักดัน ขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้จากวิกฤตรัฐสวัสดิการในปัจจุบัน

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เรียนสังคมสงเคราะห์มักขาดความรัก ความสนใจหรือความเข้าใจในด้านคณิตศาสตร์ การเงิน เศรษฐศาสตร์และการเมือง นอกจากนี้ ผู้สอนเองก็ไม่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับงาน พื้นฐานความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในสังคม การไม่ได้เตรียมพร้อมองค์ความรู้เหล่านี้ จึงยากที่จะทำความเข้าใจและหาแนวทางแก้ไขจากรากเหง้าปัญหาในระบบเศรษฐกิจ การเมืองแบบทุนนิยมที่สร้างความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำทางสังคม

อย่างไรก็ตาม ด้วยแรงกดดันช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐควรให้ความช่วยเหลือผู้คน ด้วยการจัดตั้งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน แต่กลับไม่มีการช่วยเหลือใดๆ เลยจากรัฐบาล มีเพียงมลรัฐหรือเมืองบางแห่งเท่านั้น ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ สตรี เด็กกำพร้า และคนงานที่ถูกเลิกจ้าง ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา ความช่วยเหลือกลับถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจนให้กับนักสังคมสงเคราะห์ที่จะต้องทำงานร่วมกับบุคคลที่เป็นผู้ใช้บริการทั้งระดับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนที่เข้ามาใช้บริการ แต่ความช่วยเหลือไม่ได้อยู่ในรูปแบบรัฐสวัสดิการที่จะคุ้มครองคนในสังคม นักสังคมสงเคราะห์จึงต้องทำงานเพื่อให้บริการอย่างหนักและผลลัพธ์ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าล้มเหลว ไม่เพียงพอที่จะตอบสนองปัญหา ความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่รัฐกลับปฏิเสธความรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้คนและสังคม ด้วยความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขต่างๆ และบริการต่างๆ ลง

บทที่ 3 จากหมู่เกาะแห่งความเป็นไปได้ สู่สถานที่ทำงานของแรงงานที่ถูกกดดัน (From Islands of Possibility to Workplaces of Beleaguered Labor) นักสังคมสงเคราะห์พยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถและเพิ่มโอกาสให้แก่ผู้ใช้บริการ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังต้องส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการตัดสินใจด้วยตนเอง นักสังคมสงเคราะห์จึงต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบสองประการทั้งต่อตัวผู้ใช้บริการและต่อสังคมในวงกว้าง ในบางกรณีอาจเกิดภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกในกรณีมีข้อขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของผู้ใช้บริการและผลประโยชน์ของสังคมในวงกว้าง นักสังคมสงเคราะห์จึงอาจ

ตกอยู่ในความกดดันที่ต้องมุ่งพิจารณาอย่างถ้วนถี่ เกิดความเครียดและความกดดันได้อยู่บ่อยครั้ง

บทที่ 4 จะสู้หรือถอยหนี: ข้อบังคับใหม่จากวิชาชีพที่เหนื่อยล้าไปจนการทำงานล่วงเวลา (Fight or Flight: The New and Updated Forced March from Exhausted Professional to Part-Time Clinician) รายงานสำรวจผู้สำเร็จการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์ซึ่งจัดทำโดยสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งอังกฤษและสหภาพแรงงานสังคมสงเคราะห์ในปี 2560 พบว่า ผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์และระดับผู้จัดการลาออกจากตำแหน่งถึงร้อยละ 61 ในประเทศแคนาดา สำรวจนักสังคมสงเคราะห์จำนวน 1,000 คน พบว่า ร้อยละ 60 เปรอ์เซ็นต์มีความเครียดในที่ทำงาน โดยร้อยละ 40 มีอาการซึมเศร้าและความเจ็บป่วยบ่อยครั้ง ค่าจ้างที่น้อยนิดเมื่อเทียบกับภาระงาน เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่นักสังคมสงเคราะห์มีความเครียดมากเกินไปจากการปฏิบัติงานซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดี นักสังคมสงเคราะห์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมุ่งสร้าง "ความยุติธรรมทางสังคม" แต่คุณค่าเหล่านี้สำหรับนักสังคมสงเคราะห์กลับถูกละเลยหรือถูกมองข้ามจากสังคมหรือแม้กระทั่งตัวนักสังคมสงเคราะห์เอง กรณีตัวอย่างเช่น นักสังคมสงเคราะห์จำนวนมากเป็นผู้ปฏิบัติการในเหตุฉุกเฉิน เฉกเช่นเดียวกับแพทย์ พยาบาล และนักดับเพลิง เมื่อเทียบกันแล้ว แพทย์ พยาบาลหรือ นักดับเพลิงในเหตุการณ์ฉุกเฉินเหล่านั้นล้วนมีตัวตน พวกเขามักจะได้รับการยกย่องเกียรติในความอดทน กล้าหาญและการเสียสละอุทิศตน ในขณะที่นักสังคมสงเคราะห์กลับเป็นอาชีพที่ไม่มีใครมองเห็นคุณค่าและตัวตนในวิชาชีพนี้เลย

บทที่ 5 หลักฐานที่ปรากฏ: สมรรถภาพหลักที่ถูกเร่งรัดและทางลัดสู่การศึกษาสังคมสงเคราะห์ที่จบเร็วขึ้น (The Evidence Is In: Expedited Core

Competencies and the Fast Track to Diminished Social Work Education) ปัจจุบันพบว่าการลดระยะเวลาการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์ลง สิ่งนี้ไม่ได้มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนเสียมากกว่า สภาพแวดล้อมทางวิชาการส่วนใหญ่ในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จึงหยุดชะงักลง จนแทบไม่ต้องถามถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพจากการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์ในสถาบันการศึกษานั้น สิ่งสำคัญคือ ผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการควบคุมตนเอง รู้จักการตรวจสอบความคิดของตนเอง ตระหนักรู้ในตนเอง การไตร่ตรองถึงการกระทำ การกำกับดูแลตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจ รู้จักอันถ่อมตน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลีกเลี่ยงการครอบงำความคิดของผู้อื่น ประยุกต์ใช้ทักษะทางวิชาชีพ ยกระดับการปฏิบัติงาน การพบปะสัมพันธ์กับผู้ให้บริการอย่างมืออาชีพมากกว่าเทคนิคที่ใช้ท่องจำในชั้นเรียน

นอกจากนี้ ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเช่นในปัจจุบัน การที่รัฐไม่มีสวัสดิการด้านการศึกษาให้แก่ประชาชน ทำให้ภาระค่าใช้จ่ายตกอยู่ที่ผู้เรียน หลายคนต่างเป็นหนี้ หรือต้องทำงานในระหว่างเรียนมากขึ้น เกิดความเหนื่อยล้า ความตึงเครียด ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนลดลง หลายปัจจัยประกอบกันเหล่านี้ ย่อมนำไปสู่ความท้อแท้ เหนื่อยล้าของผู้สอนด้วยเช่นกัน

บทที่ 6 จากความสามารถทางวัฒนธรรมไปจนถึงการต่อสู้กับการเหยียดเชื้อชาติในระบบเปรียบเป็น 500 ขั้นตอนที่ไม่ได้ง่ายเลย (From Cultural Competency to Fighting Systemic Racism in 500 Not-So-Easy Steps) ผู้เขียนกล่าวถึงผลสำรวจการตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับเชื้อชาติ พบว่าน้อยกว่า 8 % ของบทความทั้งหมด ซึ่งสำหรับอาชีพที่ให้ความสำคัญกับความยุติธรรมทางสังคมเป็นหลักนั้น ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์

เนื้อหาเพิ่มเติมแล้วเผยให้เห็นว่าผลงานที่ตีพิมพ์เน้นไปที่การปฏิบัติงานระดับจุลภาคเป็นหลัก โดยแทบไม่มีประเด็นทางสังคมที่ใหญ่ขึ้นในระดับมหภาคเลย ทำให้ความขาดแคลนในการเรียนรู้เชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้อง งานสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่ให้บริการเป็นหลักจึงจำเป็นต้องตั้งคำถามว่า อะไรที่ทำให้อาชีพนี้ก้าวไปข้างหน้า เพราะในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับเชื้อชาติกลับดูเหมือนว่าผู้ปฏิบัติงานจะไม่ให้ความสำคัญ หรือหลีกเลี่ยง นิ่งเฉยต่อประเด็นเหล่านี้โดยสิ้นเชิง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ว่า “การเดินบนเปลือกไข่จะไม่มีทางพาเราขึ้นไปบนยอดเขาได้” ทั้งนี้ปรากฏการณ์ “เดินบนเปลือกไข่” นี้เกิดขึ้นทั้งในห้องเรียน นักวิชาชีพ องค์กรหรือหน่วยงาน และสังคม จากภารกิจอันสูงสุดต่อการสร้างความยุติธรรมทางสังคม แต่กลับมีข้อจำกัดที่สำคัญไม่สามารถไปถึงเป้าหมายนั้นได้เลย

บทที่ 7 ต้องเกิดคดีอีกกี่คดี: ไม่ต้องห่วง ...คงต้องจัดระเบียบกันไปอีกหลายปี (How Many Cases Does It Take to Make A Cause?: "Don't Fret, Organize" ... for Years to Come!)

ด้วยภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ สถานการณ์โรคระบาดโควิด ความขัดแย้งทางเชื้อชาติและปัญหาสังคมมากมายที่รุมเร้าในสหรัฐอเมริกา ความยากจนขัดสน ครอบครัวที่เหนียวแน่น ความรุนแรงทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ขบวนการ LGBTQ ปรากฏการณ์เหล่านี้ อาจเกิดจากการที่รัฐน่านโยบายและบรรทัดฐานเก่าๆ ที่ฝังรากลึกมาใช้ และยังคงส่งผลกระทบให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมให้เพิ่มมากขึ้น ท่ามกลางสภาพปัญหาต่างๆ งานสังคมสงเคราะห์จึงจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ทางการเมือง การทำงานร่วมกับผู้อื่น รับผิดชอบร่วมกัน สร้างความร่วมมือ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น หลักจรรยาบรรณของนักสังคมสงเคราะห์ควรปรับเปลี่ยนใหม่เพื่อรวมการปฏิบัติงานกับศักดิ์ศรีและการคำนึงถึงผลประโยชน์

ส่วนตนของผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหานักสังคมสงเคราะห์ที่ได้รับค่าจ้างต่ำเกินไป ประเด็นนี้ควรมีการอภิปรายและการปฏิรู้อย่างจริงจัง การเปลี่ยนแปลงอำนาจ สร้างสิ่งที่ดูเหมือนจะเป็นไปไม่ได้ในอดีตให้กลายเป็นความเป็นไปได้ในวันพรุ่งนี้ ดังนั้นความท้าทายภายในของนักสังคมสงเคราะห์คือการเอาชนะความรู้สึกผิดส่วนบุคคลที่ว่าผลประโยชน์ส่วนตนคือความเห็นแก่ตัว มีเรื่องน่าภาคภูมิใจมากมายสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ เพราะนักสังคมสงเคราะห์ยังคงเป็นผู้เผชิญเหตุอันดับแรกไม่ว่าจะเป็นเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็ก ผู้ใหญ่ วัยแรงงาน คนชราและคนอื่นๆ อีกหลายคนที่ต้องการความช่วยเหลือ ทุกคนอาจต้องกระตุ้นวิจิต การไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ ดังกล่าวถือเป็นหัวใจสำคัญตามแนวทางของนักคิดเชิงวิพากษ์ Paulo Freire ในการส่งเสริม สร้างพลังอำนาจให้กับผู้ถูกกดขี่หรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมทางสังคมจากการทำงานมาโดยตลอด

ตอนท้ายของหนังสือ ผู้เขียนสนับสนุนและสร้างกำลังใจเพื่อให้งานสังคมสงเคราะห์ยังคงยืนหยัดและก้าวต่อไปสู่ความยิ่งใหญ่ของงานสังคมสงเคราะห์ เขาเชื่อว่านักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ สามารถภาคภูมิใจได้ก็คือการใช้การวิจัย การดำเนินการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในวงกว้าง ส่วนนักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ยังสามารถทำอะไรได้มากมายเพื่อเป็นข้อพิสูจน์ถึงเอกลักษณ์ของความเป็นสังคมสงเคราะห์ ทั้งความแข็งแกร่ง ความยืดหยุ่น ความมีคุณภาพ และการแสวงหาการเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม ในขณะเดียวกันระดับบริหารต้องสร้างวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ที่คอยนำทางไปข้างหน้า ฝ่าฟันอุปสรรค ตั้งอยู่บนฐานความเชื่อ ค่านิยมหลักที่ว่า “ผู้ไม่มีอำนาจ มีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้นได้” เพื่อสร้างความเท่าเทียมและเสรีภาพให้เกิดขึ้นแก่คนในสังคมด้วย

พลังที่มีร่วมกันของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยไม่เพิกเฉยต่อการสร้างความยุติธรรมทางสังคมที่โลกของเราต้องการมากที่สุด

ความคิดเห็นของผู้วิจารณ์

หนังสือ The End of Social Work: A Defense of the Social Worker in Times of Transformation เล่มนี้ เป็นหนังสือที่มีความแตกต่างจากหนังสือเชิงวิชาการเล่มอื่นๆ ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในส่วนของผู้เขียน ศาสตราจารย์ ดร. Steve Burghardt ได้เรียบเรียงเนื้อหาจากความรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ ผสมผสานไปด้วยอารมณ์ ความรู้สึก เกี่ยวกับงานด้านสังคมสงเคราะห์ เนื้อหาในแต่ละบทตั้งแต่บทนำไปจนถึงบทสุดท้ายมีความเข้มข้น ชัดเจน มีชีวิตชีวา มีสีสัน น่าติดตามอ่านจนจบเล่ม และเมื่อย้อนตามดูประวัติของผู้เขียนซึ่งเป็นศาสตราจารย์ด้านงานสังคมสงเคราะห์ ท่านเคยได้รับรางวัลยกย่องเกียรติคุณด้านการสอนสังคมสงเคราะห์ของสถาบันถึง 8 รางวัล และได้รับรางวัลระดับชาติในการสอนโดยใช้นวัตกรรมร่วม (CSWE-Sage national award for innovative teaching) เป็นผู้เขียนบทความและเขียนหนังสือมากกว่าสิบเล่ม ทั้งยังมีบทบาทเป็นนักเคลื่อนไหวในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น ประเด็นการศึกษา ความยุติธรรมตามช่วงวัย อีกทั้งยังเป็นผู้บริหาร ที่ปรึกษาให้แก่องค์กรทางด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งในภาครัฐและองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร จึงไม่น่าแปลกใจที่ผู้เขียนสามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น ทศนคติและมุมมองต่องานสังคมสงเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้ง ตรงประเด็นและชัดเจน แต่แฝงไปด้วยความรู้สึกรักใคร่ ความอดทนอดทนใจ ความคับข้องใจที่มีต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ที่น้อยคนนักที่จะกล้าเขียนเพื่อตีแผ่ความจริงอีกมุมหนึ่ง ดังเช่นเนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้

หนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า มีประโยชน์ต่อแวดวงวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยอยู่ไม่น้อย ถึงแม้ผู้เขียนจะกล่าวถึงวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ภายใต้บริบทของสังคมสหรัฐอเมริกาที่มีความแตกต่างกับบริบททางสังคมสงเคราะห์ไทย ทว่ามีหลายประเด็นที่มีความเหมือนหรือสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในแวดวงวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และสามารถเป็นกระจกสะท้อนภาพให้เราได้ ย้อนนึกคิด ทบทวน พิจารณาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยของเราให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง พัฒนาสู่อนาคตที่ดีกว่า

ความแตกต่างในงานสังคมสงเคราะห์ระหว่างสังคมอเมริกาและไทยนั้น เบื้องต้นของความแตกต่างในบริบททางสังคม อเมริกาจะมีประเด็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการอพยพของผู้คนจำนวนมากเข้ามาในประเทศ คนไร้ที่อยู่อาศัย มีการเหยียดเชื้อชาติ สีผิวที่รุนแรงและเป็นประเด็นประปราย อีกทั้งประเทศยึดแนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิการแก่ประชาชนน้อย และประชาชนเองก็ยึดหลักเสรีภาพเป็นสำคัญ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อบริบททางสังคมที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สำหรับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์นั้น นักสังคมสงเคราะห์ในสหรัฐอเมริกาจะต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโท ที่ผ่านประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานอย่างเข้มข้น การประกอบอาชีพเป็นนักสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องสอบและได้รับใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์อย่างถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น จึงจะสามารถปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้ทั้งในองค์กรภาครัฐ องค์กรไม่แสวงหากำไร หรือแม้กระทั่งนักสังคมสงเคราะห์สามารถเปิดศูนย์บริการหรือคลินิกได้เพื่อให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ใช้บริการ และสามารถเรียกเก็บค่าบริการ ซึ่งแตกต่างจากลักษณะงานสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย

อนึ่งขณะที่ผู้วิจารณ์ได้อ่านงานเขียนเล่มนี้ยังนึกย้อนไปว่า หากผู้เขียนทราบ่วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยถึงแม้จะมีพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ กฎหมายยังไม่สามารถบังคับใช้กับหน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ให้ต้องได้รับใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ก่อนที่จะเข้าสู่การปฏิบัติงานในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนอีกหลายแห่งยังคงเปิดรับสมัครผู้สำเร็จการศึกษาด้วยวุฒิเปิดหรือวุฒิทั่วไป เพื่อเข้าทำงานในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ นอกจากจะทำนายต่ออำนาจทางกฎหมายข้อบังคับแล้ว สถานการณ์เหล่านี้ยังแสดงถึงความด้อยค่า การไม่ให้เกียรติ ไม่ให้คุณค่าใดๆ กับวิชาชีพนี้เลย ทั้งที่งานสังคมสงเคราะห์เป็นวิชาชีพที่ช่วยเหลือผู้คนและแก้ปัญหาสังคม อย่างมีศาสตร์และศิลป์ จำเป็นต้องผ่านการฝึกฝนทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ จนมีความเชี่ยวชาญเหมาะสมกับลักษณะงานที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว

สำหรับสิ่งที่คล้ายเหมือนสำหรับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย ผู้วิจารณ์เห็นว่ามีหลายประเด็นที่ชวนขบคิดและเป็นข้อท้าทายสำหรับวิชาสังคมสงเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ประการแรก สถานการณ์ทางการศึกษา ปัจจุบันมีการลดระยะเวลาการเรียนให้สั้นลง มีการปรับการเรียนอยู่ในระบบออนไลน์มากขึ้น ปัจจัยต่างๆ ส่งผลกระทบต่อความอดทน ตั้งใจของผู้เรียน และยังส่งผลต่อความเหนื่อยล้า ท้อถอยของผู้สอนอีกด้วย เพราะนอกจากผู้สอนจะเผชิญบรรยากาศการเรียนที่ขาดความตั้งใจของผู้เรียนแล้ว ผู้สอนยังมีความกดดันจากภาระงานที่หลากหลายและความกดดันจากระบบที่บีบบังคับด้านการดำรงตำแหน่งทาง

วิชาการอีกด้วย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อความถดถอยทางด้านวิชาการงานสังคมสงเคราะห์

ประการที่สอง ผู้ที่เลือกเรียนสังคมสงเคราะห์ส่วนใหญ่มักหลีกเลี่ยงหลีกเลี่ยงหรือไม่ชอบด้านคณิตศาสตร์ สถิติ ตัวเลข รวมถึงผู้สอนเองก็มักจะหลีกเลี่ยงการสอนสิ่งเหล่านี้ ทำให้ผู้เรียนซึ่งจะเป็นผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์หลังจากจบการศึกษาแล้วนั้น อาจขาดความเข้าใจในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ไม่สามารถวิเคราะห์ พิจารณาหรือแก้ปัญหาเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับรากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงได้

ประการที่สาม งานสังคมสงเคราะห์ยังคงละเลยการสร้างนวัตกรรมการทำงานใหม่ๆ เพื่อลดความไม่เท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำ เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม แนวทางของงานสังคมสงเคราะห์จึงควรต้องสร้างนวัตกรรมใหม่ มาผสมผสานกับวิธีการทำงานแบบเก่าที่มีประสิทธิภาพ

ประการที่สี่ บทบาทงานสังคมสงเคราะห์ควรจะมีการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วย ทั้งการเคลื่อนไหวต่อต้าน คัดค้านนโยบายสังคมที่สร้างความไม่เป็นธรรม เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนด้อยโอกาส ไม่เพิกเฉยต่อประเด็นทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ เพราะประเด็นเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับตัวเราและประชาชนทุกคน

ประการที่ห้า งานสังคมสงเคราะห์ทั้งในสหรัฐอเมริกาและไทย แวดวงการศึกษา ด้านวิชาการและด้านการปฏิบัติงานยังให้ความสำคัญไปที่งานสังคมสงเคราะห์ระดับจุลภาคหรือระดับปฏิบัติค่อนข้างมาก จึงทำให้ละเลยหรือมองข้ามการให้ความสำคัญกับงานสังคมสงเคราะห์ในระดับมหภาคทั้งการวิจัย การบริหารและนโยบาย ซึ่งหากไม่ให้ความสำคัญหรือสร้างสมดุลกับการปฏิบัติงานในทุกระดับแล้ว การแก้ไขปัญหาสังคมก็ไม่อาจบรรลุเป้าหมายในการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมทางสังคมให้เกิดขึ้นได้จริง

ประการที่หก ในส่วนของสภาพความเป็นจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ของ นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ คือภาระหน้าที่อันหนักหน่วงในการช่วยเหลือ บุคคลผู้ตกทุกข์ได้ยากและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ยก ระดับ คุณภาพชีวิตบุคคลและสังคม ทว่านักสังคมสงเคราะห์กลับไม่ได้รับค่าตอบแทน ที่เหมาะสม การได้รับค่าจ้างหรือเงินเดือนเพียงน้อยนิด ไม่เพียงพอในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของตนเอง ผู้วิจารณ์ยกย่องแนวคิดของผู้เขียนและเห็นด้วยในทำนอง ที่ว่า สังคมควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ทั้งสังคมอเมริกาและสังคมไทยควรมีการพิจารณาการให้ค่าตอบแทน ค่าจ้าง เงินเดือนที่เพิ่มสูงขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ นักสังคมสงเคราะห์ได้สามารถดูแล ตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตตัวเองก่อน เพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพของ คนทำงานให้ดีขึ้น เตรียมความพร้อมในการเผชิญกับภาระทางสังคมที่หนักหน่วง จากลักษณะงานและความท้าทายจากสถานการณ์ทางสังคมจากกระแสทุนนิยม ที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน นักสังคมสงเคราะห์ทุกคนต่างควร ลูกขึ้นมาพิทักษ์สิทธิของตนเอง สร้างตัวตน สร้างคุณค่าในวิชาชีพของตนเอง ด้วยเช่นกัน

สำหรับประเด็นที่ค่อนข้างอ่อนไหวและซับซ้อนเรื่องค่าตอบแทนนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่าในกรณีของสังคมไทยประเทศไทยที่มีพื้นฐานโครงสร้างทาง สังคมในระบบอุปถัมภ์ การดูแลช่วยเหลือกันระหว่างของคนที่สังคม ทั้งคนที่มี อำนาจในระดับเดียวกันและต่างระดับ การช่วยเหลือเพื่อนพี่น้องพวกพ้องหรือ ผู้ด้อยโอกาสเป็นเรื่องพื้นฐานทั่วไป ประกอบกับพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาที่ สั่งสอนให้ผู้คนยึดหลักการทำความดี เมตตากรุณา เอื้ออาทรต่อผู้อื่น ค่านิยม พื้นฐานของคนไทยจึงเป็นการทำความดี การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้คนและ ผู้ตกทุกข์ได้ยาก และที่สำคัญการช่วยเหลือโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนจะเกิด

บุญกุศลสูงสุด เหล่านี้มีผลต่อแนวคิดของนักสังคมสงเคราะห์ ดังที่แวนดวน นักสังคมสงเคราะห์หลายท่านเคยกล่าวว่า “งานสังคมสงเคราะห์เหมือนปิดทองหลังพระ” จึงยากที่จะกระตุ้นให้นักสังคมสงเคราะห์ออกมาเรียกร้องสิทธิของตนเอง ในการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีต่อสังคม ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นกับชีวิตจริงของนักสังคมสงเคราะห์จึงมักจะถูกละเลยหรือเก็บไว้ ไม่ได้รับ การกล่าวถึงมาก่อนเหมือนที่เรียกว่า “การซุกไว้ใต้พรม” สิ่งที่ได้กลับคืนมาแก่นักสังคมสงเคราะห์ผู้ทำงานหนักเหนื่อยในการช่วยเหลือผู้คนและสังคม คือการมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีนัก หลายคนเป็นโรคเครียด ซึมเศร้า เจ็บป่วย ยากออก จากงาน ฯลฯ อีกทั้งวิชาชีพนี้กลับไม่ได้รับการยกย่อง เห็นคุณค่าและตัวตนเลย ในสังคม

หากมองในมุมมองความรู้ด้านแรงงานเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life) งานสังคมสงเคราะห์ถือเป็นวิชาชีพหรือเป็นอาชีพ หนึ่งที่เหมาะสมจะได้รับการดูแล ค้ำครอง ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่เหมาะสมกับคุณภาพชีวิตในบริบทสังคมของประเทศนั้นๆ มุมมองของผู้วิจารณ์เห็นว่า เราอาจจะต้องแยกความคิดระหว่างความเชื่อในวิถีชีวิตกับสิทธิที่พึงมีในการประกอบอาชีพหรือการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ออกจากกันเสียก่อน ซึ่งแน่นอนว่าการทำงานหรือการประกอบอาชีพนั้นต้องพิจารณากรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานหลายมิติ เช่น ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและพอเพียง ความปลอดภัยในการทำงาน การส่งเสริมความเจริญเติบโตและมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ฯลฯ เมื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดนี้ งานสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ต้องดูแลช่วยเหลือผู้คน และสังคม จึงสมควรที่จะต้องได้รับการดูแลเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ด้วยเช่นกัน ถ้านักสังคมสงเคราะห์เข้าใจสิทธิและร่วมกันเรียกร้องสิทธิหรือสิ่งที่

สมควรจะได้รับ จะเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพไปด้วยเช่นกัน ฉะนั้น นักสังคมสงเคราะห์จึงควรออกมาพิทักษ์สิทธิของตัวเองเพื่อให้คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีมีมาตรฐาน เพื่อไม่ให้นักสังคมสงเคราะห์มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากจนเกินไป มีพลังกาย พลังใจ พลังสติปัญญาเต็มที่ พร้อมสำหรับการทำงานได้ โดยไม่ต้องห่วงกังวล แบกรับทั้งภาระในการดำรงชีวิตและหน้าที่การงานมากจนเกินไป

นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ชวนให้ผู้วิจารณ์คิดอย่างเห็นพ้องในทำนองเดียวกันว่า แนวทางการปรับปรุง พัฒนาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์สำหรับประเทศไทย ในด้านการศึกษาสังคมสงเคราะห์ภายใต้สถาบันการศึกษา ผู้สอนจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รู้จักการตระหนักในตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักประยุกต์ใช้องค์ความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงานจริง เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาไปเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ ในด้านของผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์เองต้องเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของตนเองให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้ใช้บริการให้มีความสามารถในการเผชิญและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งเป้าหมายสูงสุดไปสู่การสร้างสังคมที่เป็นธรรม และในส่วนของหน่วยงานหรือสถาบันวิชาชีพสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยยังคงเป็นอีกความหวังหนึ่งที่จะสามารถผลักดันให้วิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นที่รู้จักในวงกว้าง และสร้างความเป็นธรรมให้แก่วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ของไทยได้

กล่าวโดยรวม หนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนภาพงานสังคมสงเคราะห์ตั้งแต่แวดวงการศึกษา วิชาการ การปฏิบัติงาน และปฏิกิริยาของสังคมต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนแนวโน้มสถานการณ์ทางสังคมที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อสังคมและความท้าทายของงานสังคมสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์

ต่างๆ ดังนั้นหนังสือนี้ จึงเหมาะสำหรับผู้สอนที่จะใช้เป็นหนังสือประกอบในการเรียนการสอนสังคมสงเคราะห์ทั่วไป และยังเหมาะสำหรับนักวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมในทุกระดับ ที่ต้องการเปิดโลกทัศน์ มุมมองต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในอีกแง่มุมหนึ่งของความเป็นจริงที่กว้างขึ้น และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ยากที่จะหาผู้ที่กล้าเขียนในประเด็นเหล่านี้ได้อย่างน่าสนใจ และมีบรรณสารเป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนการนำข้อมูลต่างๆ มาอ้างอิงสร้างความน่าเชื่อถือได้อย่างลงตัว ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ ทบทวน หวนคิดถึงงานของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเด็นต่างๆ บนความท้าทายจากทั้งสถานการณ์ภายใน และภายนอกที่เกิดขึ้น หนังสือเล่มนี้จึงนับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่ออาจารย์ ผู้สอน นักวิชาการ นักวิจัยและนักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มีคุณค่าต่อวงการสังคมสงเคราะห์เป็นอย่างมาก

**หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์
ในวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

1. เป็นบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยด้านสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการสังคม และการบริหารสังคม (เช่น องค์ความรู้ด้านสวัสดิการแรงงาน การพัฒนาชุมชน การศึกษา สังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ฝ่ายกายและฝ่ายจิต สังคมสงเคราะห์ ในกระบวนการยุติธรรม ฯลฯ) ที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในที่ใดมาก่อน
2. เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
3. ส่งต้นฉบับบทความมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ข้อความในบทความ พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ขนาดตัวอักษร 15 รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun New ผ่านระบบ Submissions Online “<https://www.tci-thaijo.org/index.php/swjournal>”
4. ระบุชื่อบทความ ชื่อ-นามสกุลจริง (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงานของผู้เขียนบทความ และ E-mail Address
5. ระบุชื่อบทความ ประเภบทความวิชาการ หรือบทความวิจัยของนักศึกษา ที่ตีพิมพ์เพื่อจบการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ให้ระบุชื่อบทความ ชื่อ-นามสกุลจริง (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) เป็นชื่อแรก และระบุชื่อ-นามสกุลจริง (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ตำแหน่งวิชาการของอาจารย์ที่ปรึกษาหลักเป็นชื่อลำดับที่ 2
6. การจัดทำเอกสารอ้างอิงให้ใช้รูปแบบ APA (American Psychological Association) เป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น
7. บทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ โดยระบุชื่อบทความ ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน คำสำคัญ เนื้อความ
8. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
9. เกณฑ์การพิจารณา มีดังนี้
 - 9.1 กองบรรณาธิการจะพิจารณาเบื้องต้น

- 9.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้ประเมินบทความ) เป็นผู้พิจารณาเนื้อหาสาระ ตรวจสอบความถูกต้อง และคุณภาพทางวิชาการ
10. ลิขสิทธิ์บทความเป็นของผู้เขียนและสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย การตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ในกรณีที่มีแหล่งให้ทุน จะต้องมีการอนุญาตให้ส่งบทความเป็นลายลักษณ์อักษรจากแหล่งให้ทุนด้วย
11. ผู้เขียนบทความซึ่งมิใช่เป็นบทความที่ส่งเพื่อให้จบตามหลักสูตรการศึกษา หากได้รับการตีพิมพ์จะเป็นการตีพิมพ์ในรูปแบบ Online บนเว็บไซต์วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

การอ้างอิงเอกสาร

- การอ้างอิงใช้การอ้างอิงแบบนามปี และการเขียนรายการอ้างอิงตามแบบของ APA (American Psychological Association) ดังตัวอย่าง
- Pattaranukrom, P. (2022). Competency Development for Social Work Students and Teaching Strategies in Social Work Curriculum. *Journal of Social Work and Social Administration, 30*(2), 145–168. [in Thai]
- Acton, G. J., Irvin, B.L., & Hopkins, B. A. (1991). Theory-testing research: Building the science. *Advance in Nursing Science, 14*(1), 52-61. <https://doi.org/10.1097/00012272-199109000-00007>
- Axinn, J., & Levin, H. (1997). *Social Welfare: A History of the American Response to Need*. (4th ed.). White Plains, New York: Longman.

ขั้นตอนการส่งบทความ ของวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม

ผู้เขียนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) การกรอกรายละเอียดแบบฟอร์ม

1.1 ผู้เขียนจะต้อง download แบบฟอร์มเพื่อกรอกรายละเอียดส่วนตัว

2) การส่งต้นฉบับ

2.1 ผู้เขียนจะต้องนำต้นฉบับตามข้อกำหนดรูปแบบวารสาร พร้อมไฟล์ Word Document ความยาวไม่เกิน 15 หน้า ใช้ขนาดตัวอักษร 15 รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun New ผ่านมายังระบบ Submissions Online (<https://www.tci-thaijo.org/index.php/swjournal>)

2.2 กรณีส่ง E-Mail Address มายังกองบรรณาธิการ ทางกองบรรณาธิการจะดำเนินการพิจารณาบทความของท่านก็ต่อเมื่อได้รับเอกสารต้นฉบับผ่านระบบ Submissions Online แล้วเท่านั้น

3) การพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ

บทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง (ระยะเวลา 15 วัน) และจะส่งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนตามที่อยู่ติดต่อที่กรอกในแบบฟอร์มข้างต้น หรือผ่านระบบการจัดการวารสารออนไลน์ (ThaiJO)

ขั้นตอนการพิจารณาดังนี้

3.1 กรณีที่บทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยไม่ต้องปรับแก้ไข ผู้เขียนจะได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่

3.2 กรณีที่บทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วลงความเห็น说要ปรับแก้ไข ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนจึงจะจัดพิมพ์ผลงานได้ ท่านจะไม่ได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่จนกว่าจะส่งผลงานที่ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาให้พิจารณาใหม่ (แก้ไขภายใน 15 วัน)

3.3 กรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านจะไม่ได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่ (ทางกองบรรณาธิการจะติดต่อท่านกลับตามเบอร์ติดต่อที่ให้ไว้ข้างต้น และจะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียนบทความ)

**แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์
ในวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม
(ส่งแนบมาพร้อมกับบทความ)**

เรียน บรรณาธิการ

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....รหัสนักศึกษา.....

ตำแหน่งทางวิชาการ / สาขา / หมวดวิชา (โปรดระบุ).....

หน่วยงาน /สังกัด / คณะ

ขอส่ง ☐ บทความวิจัย (Research Article)

☐ บทความวิชาการ (Academic Article)

ชื่อเรื่อง (ไทย).....

ชื่อเรื่อง (อังกฤษ)

ชื่อผู้เขียน คนที่ 1

ชื่อผู้เขียน คนที่ 2

ชื่อผู้เขียน คนที่ 3

ชื่อผู้เขียน คนที่ 4

(กรณีผู้เขียนหลายคนกองบรรณาธิการขอสงวนให้**ใช้ชื่อผู้เขียนหลักเพียงคนเดียว**ในบทความที่ได้รับการตีพิมพ์)

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-Mail.....

ข้าพเจ้ารับรองว่าบทความนี้

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

โดยบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนนับจากวันที่ข้าพเจ้าได้
ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสาร

ผู้เขียน.....

(.....)

วันที่.....

หมายเหตุ: โปรดระบุชื่อทุนวิจัย และหนังสือการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน
(ถ้ามี)

.....
.....
.....
.....

วิธีการเขียนบทความ

บทความวิชาการที่จะตีพิมพ์ในวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคมมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

1) ชื่อเรื่อง (Title) การกำหนดชื่อเรื่อง ต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการ ชื่อเรื่องชัดเจน ตรงไปตรงมา และครอบคลุมประเด็นของเรื่องและมีความยาวไม่เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องจะต้องสื่อถึงเนื้อหาของเรื่อง ซึ่งต้องมีลักษณะที่เจาะลึก ไม่กว้างเกินไป มีความใหม่และน่าสนใจ สอดคล้องกับเวลา สถานการณ์ และนโยบายของวารสาร

2) บทคัดย่อ (Abstract) ควรเขียนให้สั้น กระชับ เน้นประเด็นสำคัญของงานที่ต้องการนำเสนอจริงๆ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวรวมกันทั้งสิ้นไม่เกิน 1 หน้ากระดาษขนาด A4 โดยขึ้นด้วยบทคัดย่อภาษาไทยก่อนแล้วจึงตามด้วยบทคัดย่ออังกฤษ บทคัดย่อมักจะประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำ สิ่งที่ทำ และสรุปผลสำคัญที่ได้ ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน ควรมีคำสำคัญ (Keyword) อยู่ในย่อหน้าต่อจากบทคัดย่อเพื่อให้ระบบสืบค้นฐานข้อมูลตรวจพบ

3) บทนำหรือคำนำ (Introduction) ส่วนนี้จะเป็นส่วนที่ผู้เขียนตั้งใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในเนื้อเรื่งนั้นๆ ซึ่งสามารถใช้วิธีการและเทคนิคต่างๆ ตามแต่ผู้เขียนจะเห็นสมควร เช่น อาจใช้ภาษาที่กระตุ้น จูงใจผู้อ่านหรือยกปัญหาที่กำลังเป็นที่สนใจขณะนั้นขึ้นมาอภิปราย หรือตั้งประเด็นคำถามหรือปัญหาที่ทำให้ทลายความคิดของผู้อ่านหรืออาจจะกล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่าน เป็นต้น นอกจากจะเป็นส่วนที่ใช้จูงใจผู้อ่าน ส่วนนำเป็นส่วนที่ผู้เขียนสามารถกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเขียนบทความนั้น หรือให้คำชี้แจงที่มาของการเขียนบทความนั้นๆ รวมทั้งขอบเขตของบทความนั้น เพื่อช่วยให้ผู้อ่านไม่คาดหวังเกินขอบเขตที่กำหนด

นอกจากนั้น ผู้เขียนอาจใช้ส่วนนำนี้ในการปูพื้นฐานในการอ่านที่ควรจะอ่านเรื่องนั้นให้แก่ผู้อ่านหรือให้กรอบแนวคิดที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระที่นำเสนอต่อไป

บทนำประกอบด้วย

(1) หลักการและเหตุผล (Rationale) หรือความเป็นมาของภูมิหลัง (Background) หรือความสำคัญของเรื่องที่เขียน (Justification) หัวข้อนี้จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบเป็นพื้นฐานไว้ก่อนว่าเรื่องที่เลือกมาเขียนมีความสำคัญหรือมีความเป็นมาอย่างไรเหตุผลใดผู้เขียนจึงเลือกเรื่องดังกล่าวมาเขียน ในการเขียนบทนำในย่อหน้าแรกซึ่งถือว่าเป็นการเปิดตัวบทความทางวิชาการและเป็นย่อหน้าที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

(2) วัตถุประสงค์ (Objective) เป็นการเขียนว่าในการเขียนบทความในครั้งนี้องค์กรให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องอะไรบ้าง โดยจำนวนวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อไม่ควรมีมากเกินไปและวัตถุประสงค์แต่ละหัวข้อจะต้องสอดคล้องกับเรื่องหรือเนื้อหาของบทความ

(3) ขอบเขตของเรื่อง (Scope) ที่ผู้เขียนต้องการจะบอกกล่าวให้ผู้อ่านทราบและเข้าใจตรงกันเพื่อเป็นกรอบในการอ่านโดยการเขียนขอบเขตนั้นอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยในการเขียน ได้แก่ ความยาวของงานที่เขียน หากมีความยาวไม่มากก็ควรกำหนดขอบเขตการเขียนให้แคบลงไม่เช่นนั้นผู้เขียนจะไม่สามารถนำเสนอเรื่องได้ครบถ้วนสมบูรณ์และระยะเวลาที่ต้องรวบรวมข้อมูล การกำหนดเรื่องที่จะเขียนลึกซึ้ง สลับซับซ้อนหรือเป็นเรื่องเชิงเทคนิคอาจจะยากต่อการรวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงเนื้อเรื่อง ดังนั้นหากมีเวลาน้อยก็ควรพิจารณาเขียนเรื่องที่มีขอบเขตไม่กว้างหรือสลับซับซ้อนไม่มากนัก

(4) คำจำกัดความหรือนิยามต่างๆ (Definition of terms) ที่ผู้เขียนเห็นว่าควรระบุไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในกรณีที่คำเหล่านั้นผู้เขียนใช้ในความหมายที่แตกต่างจากความหมายทั่วไปหรือเป็นคำที่ผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจ

4) เนื้อเรื่อง (Body) การเขียนส่วนเนื้อเรื่องจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ประกอบกัน กล่าวคือ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ (Sciences) นั้นเป็นหลักวิชาการที่ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงในการเขียน ได้แก่ กรอบแนวความคิด (Conceptual framework) ที่ผู้เขียนใช้ในการเขียนจะต้องแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุผลที่นำไปสู่ผล (Causal relationship) การอ้างอิงข้อมูลต่างๆ ในส่วนศิลป์ (Art) ได้แก่ ศิลป์ในการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอเรื่องที่เขียน การลำดับความ

การบรรยาย วิธีการอ้างอิง สถิติและข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบเรื่องที่เขียน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและประทับใจมากที่สุด

5) ส่วนสรุป รวมถึงข้อเสนอแนะสำหรับบทความวิจัย (Conclusion and Recommendation) บทความทางวิชาการที่ดีควรมีการสรุปประเด็นสำคัญของบทความนั้นๆ ซึ่งอาจทำในลักษณะที่เป็นการย่อ คือ การเลือกเก็บประเด็นสำคัญของบทความนั้นๆ มาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้นๆ ท้ายบท หรือ อาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่า สิ่งที่กำลังกล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือ จะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป งานเขียนที่ดีควรมีการสรุปในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเสมอ

6) ส่วนเอกสารอ้างอิง (References) เนื่องจากบทความวิชาการเป็นงานที่เขียนขึ้นบนพื้นฐานของวิชาการที่ได้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยกันมาแล้ว และการวิเคราะห์วิจารณ์อาจมีการเชื่อมโยงกับผลงานของผู้อื่น จึงจำเป็นต้องมีการอ้างอิงเมื่อนำบทความหรือผลงานของผู้อื่นมาให้โดยการระบุให้ชัดเจนว่าเป็นงานของใคร ทำเมื่อไหร่และนำมาจากไหน เป็นการให้เกียรติเจ้าของงาน และประกาศให้ผู้นั้นรับรู้ ว่า ส่วนนั้นไม่ใช่ความคิดของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการให้หลักฐานแก่ผู้อ่าน ให้ผู้อ่านสามารถไปสืบเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม หรือติดตามตรวจสอบหลักฐานได้ การอ้างอิงควรจะเป็นการกระทำอย่างมีจุดหมาย เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบแหล่งที่มาของความรู้ และช่วยให้ผู้อ่านมีโอกาสหาความรู้เพิ่มขึ้นและเป็นการแสดงว่าสิ่งที่นำมากล่าวมีหลักฐานควรเชื่อถือได้เพียงใด ความรู้พื้นฐานๆ เป็นสิ่งที่ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องมีการสืบค้นอะไรอีก ไม่จำเป็นต้องมีการอ้างอิง ควรอ้างอิงเท่าที่จำเป็น การอ้างอิงมากเกินไปจนทำให้บทความดูรุ่มร่าม และก่อความรำคาญในการอ่านได้ นอกจากนั้น พึงตระหนักอยู่เสมอว่าการคัดลอกงานของผู้อื่นนั้นทำได้ แต่ต้องเป็นการนำมาเพื่ออธิบายสนับสนุนเท่านั้น มิใช่ลอกเอามาเป็นเนื้อหาของตนเอง

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ

วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กำหนดบทบาทหน้าที่ในการตีพิมพ์บทความตามมาตรฐานจริยธรรม ดังนี้

1. จริยธรรมของบรรณาธิการ (Editor)

- บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
- บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและคุณภาพของบทความก่อนการตีพิมพ์ และจะไม่รับบทความที่พบว่ามีเนื้อหาซ้ำซ้อน (Duplications/Plagiarism) กับวารสารฉบับอื่น พร้อมทั้งรับรองคุณภาพของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร
- บรรณาธิการต้องให้เสรีภาพแก่ผู้เขียนบทความในการแสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาการ และคงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานทางวิชาการ
- บรรณาธิการต้องรักษาความลับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้เสียของการจัดทำวารสาร
- กรณีเกิดข้อผิดพลาด บรรณาธิการต้องทำการชี้แจงแก้ไข ถอนบทความ และขออภัยด้วยความเต็มใจ

2. จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Reviewer)

- ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความต้องมีความรู้ความชำนาญตามศาสตร์ของตนในการพิจารณาบทความ โดยปราศจากอคติหรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เขียนบทความ
- ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความต้องตรงต่อเวลา รักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

3. จริยธรรมของผู้นิพนธ์ (Author)

- ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกผลงานของคนอื่น ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในแหล่งใดมาก่อน

- ผู้นิพนธ์ต้องคิดวิเคราะห์ คั่นคว้า เรียบเรียง และอ้างอิงข้อมูลโดยผู้เขียนเอง และไม่บิดเบือนข้อมูลหรือข้อเท็จจริงในบทความ

- ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในผลงานวิชาการจริง

- ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในวารสาร

**ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
ในวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม**

ภายใน

ศาสตราจารย์ ดร.กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุษย์	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริจันทร์รัตน์ กาญจนบุญชู	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวดี พูลพอกสิน	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ชลายนนาวิน	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพума อรุณจิต	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นิธมน รัตนะรัต	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พิทยา สุวคันธ์	วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัท ชัยพิพัฒน์	วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ ชัยมงคล	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณวัฒน์ ไตรจุฑากาญจน์	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวริน เลิศภูษิต	วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Dr. Mahesh Chougule	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภายนอก

ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ น.พ.รณชัย คงสกนธ์	คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี
ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ดร.ปิยะพร ตันณีกุล	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
รองศาสตราจารย์ ดร.พชชนันท์ นิรมิตรไชยนนท์	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวี เชื้อสุวรรณทวี	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรนำชู	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกุล	คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กบ.ศุภลักษณ์ เข้มทอง	คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ ดร.กัณฐมณี ลดาพงศ์พัฒนา	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ ดร.โชคชัย สุทธาเวช	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และ สวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
อาจารย์ ดร.พีรเดช ประคองพันธ์	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.สรสิข สว่างศิลป์	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุรีย์ฉาย พลวัน	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.เจษฎา เนตะวงศ์	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

*“Learning is not attained by chance, it must be sought
for with ardour and diligence.*
การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่ต้องแสวงหาด้วยความกระตือรือร้น

— Abigail Adams

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม
JOURNAL OF SOCIAL WORK AND SOCIAL ADMINISTRATION

• ศูนย์ท่าพระจันทร์

2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทรศัพท์ : 02-613-2500
โทรสาร : 02-224-9417

• ศูนย์รังสิต

99 หมู่ที่ 18 ต.พหลโยธิน
ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง
จ.ปทุมธานี 12121
โทรศัพท์ : 02-696-5512
โทรสาร : 02-696-5513

• ศูนย์ลำปาง

248 หมู่ 2 ต.ลำปาง-เชียงใหม่
ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร
จ.ลำปาง 52190
โทรศัพท์ : 054-268703 กด 3
โทรสาร : 054-268703 กด 5300